

โครงการออกแบบตกแต่งภายใน
หอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่
(LANNA ART & CULTURE HALL, CHAING MAI)

โดย
นาย สมพร พรหมเมตจิต

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรมภายใน)
ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ปีการศึกษา 2541 - 2542

เลขที่.....

เลขทะเบียน.....34507

วัน, เดือน, ปี 2 พ.ย. 2542

ไม่มีการเป็นเอกสารอื่นใดที่มิใช่สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรม
ศาสตรบัณฑิต (สถาปัตยกรรมภายใน)

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

(ผศ. เอกพงศ์ จุลเสถียร)

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ฉัตรชัย	อินทรีชาติ	ประธานกรรมการ
อาจารย์ พวงเพชร	รัตนรามา	กรรมการ
อาจารย์ น้ำอ้อย	สวนสาลี	กรรมการ
อาจารย์ ญาณินทร์	รักวงศ์วาน	กรรมการและเลขานุการ

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ฉัตรชัย อินทรีชาติ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	โครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่
ชื่อนักศึกษา	นาย สมพร พรหมเมตจิต
ภาควิชา	สถาปัตยกรรมภายใน
คณะ	สถาปัตยกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา	2541 – 2542
ประเภทโครงการ	โครงการเสนอแนะ

บทคัดย่อ

คุณค่าของอาคารเก่า และ ย่านที่ตั้ง ร่วมกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา สิ่งเหล่านี้เหมือนจดหมายเหตุแสดงถึงประวัติศาสตร์ของล้านนา ที่พบเห็นในปัจจุบัน และเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น โครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนา จึงเป็นโครงการที่ตอบสนองทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาโครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนา ได้กำหนดหัวข้อและแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาการดำเนินการและรายละเอียดของโครงการ
2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เช่น ประเภทพฤติกรรม จำนวนผู้ใช้โครงการ ลักษณะที่ตั้ง และ อาคาร ตลอดจน ศึกษาถึงศิลปวัฒนธรรมล้านนา
3. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์หาองค์ประกอบ ที่เหมาะสม และกำหนดขนาดพื้นที่ใช้สอย
4. ศึกษารูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และวิธีการจัดแสดง ของโครงการเปรียบเทียบ
5. ศึกษาถึงระบบสภาพแวดล้อมภายในอาคาร
6. นำข้อมูลทั้งหมด มาทำการศึกษา วิเคราะห์หาผลสรุปเพื่อจัดวางเป็นแนวความคิดและทำการออกแบบต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. หอศิลปวัฒนธรรมล้านนา เป็นโครงการที่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และบุคคลทั่วไป ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ
2. การปรับปรุงบริเวณพื้นที่โครงการให้เกิดการต่อเนื่อง และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของกลุ่มโบราณสถานที่สำคัญของเชียงใหม่ และบังเกิดลานกิจกรรม เพื่อให้ประกอบพิธีและเป็นลานการแสดง เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป
3. ลักษณะอาคารต้องอาศัยเทคโนโลยี ทางด้านของโครงสร้าง เพื่อให้อาคารเก่าแข็งแรง และมีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดแสดง นิทรรศการ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของอาคารเดิมไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

ล้านนาไทยปัจจุบัน หมายถึง จังหวัดในภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน พะเยา แม่ฮ่องสอน โดยมีเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางความเจริญ เหมือนเมื่อครั้งอดีต ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการปกครอง การศึกษา และที่สำคัญ คือด้านการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ถือได้ว่าเป็นมรดกทางสังคมที่ยังได้รับการถ่ายทอดและปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจของชาวเหนือ และสิ่งเหล่านี้ก็กลายเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน และเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมล้านนา อย่างถูกต้อง จึงพิจารณาเห็นว่า ควรจัดตั้งโครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาแห่งนี้ขึ้นมา เพื่อให้เป็นที่บริการข้อมูลข่าวสาร ทางศิลปวัฒนธรรมล้านนา และเป็นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูบริเวณที่มีคุณค่าของประวัติศาสตร์อีกทางหนึ่งด้วย

สมพร พรหมเมตจิต
ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์

สารบัญ

บทคัดย่อ

คำนำ

กิตติกรรมประกาศ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ความเป็นมาของโครงการ
- 1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ
- 1.3 ที่ตั้งโครงการ
- 1.4 อาคารโครงการ
- 1.5 ขอบข่ายโครงการ
- 1.6 ขอบเขตวิทยานิพนธ์

บทที่ 2 การศึกษาโครงการ

- 2.1 ประวัติศาสตร์ความสำคัญของพื้นที่โครงการ
- 2.2 ความหมายและประเภทของศิลปวัฒนธรรมล้านนา
- 2.3 การศึกษาโครงการเปรียบเทียบ

บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานและเรื่องราวในการออกแบบนิทรรศการ

- 3.1 การจัดนิทรรศการและทางสัญจร
- 3.2 แนวความคิดในการออกแบบการจัดแสดง
- 3.3 พื้นที่ในการจัดนิทรรศการ

บทที่ 4 การศึกษาพฤติกรรมและเนื้อหาที่นำเสนอ

- 4.1 ลักษณะการดำเนินงานของโครงการ
- 4.2 การศึกษาประเภทและพฤติกรรมผู้ใช้โครงการ
 - 4.2.1 ผู้ให้บริการ
 - 4.2.2 ผู้รับบริการ
- 4.3 การวิเคราะห์พื้นที่ใช้สอยส่วนต่างๆ ของโครงการ

บทที่ 5 การศึกษาระบบสภาพแวดล้อมภายในโครงการ

- 5.1 ระบบปรับอากาศ
- 5.2 ระบบแสงสว่าง
- 5.3 ระบบรักษาความปลอดภัย
- 5.4 ระบบเสียงและการควบคุม
- 5.5 วัสดุและการตกแต่ง

บทที่ 6 การวิเคราะห์สู่การออกแบบ

- 6.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของโครงการ
- 6.2 การวิเคราะห์อาคารโครงการ
- 6.3 ตารางความสัมพันธ์ของกิจกรรมในส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการ
- 6.4 ตารางความสัมพันธ์แบบวงกลม
- 6.5 ตารางพื้นที่ใช้สอยและทางสัญจรในโครงการ
- 6.6 การแบ่งเขตพื้นที่ในโครงการ
- 6.7 สรุปการออกแบบ

บทที่ 7 รายละเอียดการออกแบบ

บรรณานุกรม

กิตติกรรมประกาศ

ในการดำเนินการทำงานวิทยานิพนธ์ สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย เนื่องจากได้รับการอนุเคราะห์ และสนับสนุน ช่วยเหลือ คอยให้กำลังใจจากบุคคลต่าง ๆ ด้วยความหวังดีต่อตัวข้าพเจ้าเสมอมา ดังนี้

- คุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้อง ทุกคน ที่ให้กำลังใจและสนับสนุนด้านการเงิน มาตลอด
- อ.ฉัตรชัย อินทรโชติ อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้ง อ. น้ำอ้อย อ. พวงเพชร อ.ญาณินทร์ ที่ร่วมให้คำปรึกษา และคำแนะนำต่าง ๆ
- เจ้าหน้าที่ของ ททท. ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นของโครงการและแบบอาคาร
- เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานเชียงใหม่ ที่ส่งข้อมูลพิพิธภัณฑ์มาให้
- พี่น็อต , พี่ไก่ ที่ยังอุตสาหะเข้ามาช่วยในการ PRESENTATION แม้ว่าจะจบหลายปีแล้ว
- พี่ฝน ช่วยทำ CHART
- พี่นก , พี่แอน และ พี่น้อง ชมศิลป์ ทุกคน น้องหมิง น้องกุ้ง น้องตุ๊ก น้องนก น้องเทพ ที่น่ารักทุกคน และช่วยเหลือกันมาตลอด
- พี่ ๆ น้อง ๆ รหัส 46 ห้องปฎิ น้องเอ น้องบอล น้องหนึ่ง รวมทั้งน้องรุ่งด้วย ทุกคนช่วยให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี
- น้องกบ , น้องจู้ น้องต่างรหัสที่ให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ
- ฝิ , เจียบ ที่ร่วมเดินทางไปหาข้อมูลที่ ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ ด้วยกัน
- เหมียว , บ๊อง CO. รหัส ที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือกันมาตลอดตั้งแต่ ปี 1
- เหมียว สำหรับการเริ่มต้นหาหัวข้อวิทยานิพนธ์
- ชุ่ม สำหรับกำลังใจและคำแนะนำที่ดี จนทำให้มีวันนี้ได้ ขอขอบคุณ...เพื่อน
- ฝิ สำหรับข้อมูลภาคินพนธ์ และ COMPUTER
- ชุ่ม , ฝิ , และเพื่อนร่วมกลุ่มทุกคน ที่ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันมา นาน 1 ปี
- กร สำหรับ COMPUTER
- แก่ , เป็น , กิ่ง มาช่วยพิมพ์ BOOK ไหว้มากกกกก.....
- เหมียว , กิ่ง เอื้อเฟื้อข้อมูล
- เพื่อน ทุกคน สำหรับความรู้สึกที่ดี ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา
- หนังสือเรื่อง หนังสือทุกเล่ม ที่ช่วยสร้างความฝัน เป็นเพื่อนกันตลอดไป
- ทุก ๆ คน ที่มีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

“ล้านนา” ในปัจจุบันหมายถึง 8 จังหวัดในภาคเหนือ คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา แม่ฮ่องสอน โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค ทั้งทางด้านการธุรกิจ การปกครอง โดยเฉพาะทางด้านการท่องเที่ยว ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเชียงใหม่เป็นจำนวนมากเพื่อชื่นชมศิลปล้านนาที่ยังคงได้รับการสืบทอดมาจากครั้งอดีต

ในอดีต “อาณาจักรล้านนา” ได้มีการสร้างบ้านแปงเมือง เกิดเป็นสังคมที่มีศิลปวัฒนธรรม ธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเรียกว่า “ศิลปวัฒนธรรมล้านนา” ได้รับการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลากว่า 700 ปี

ในวันนี้ “ศิลปวัฒนธรรมล้านนา” กำลังถูกเปลี่ยนแปลงตามวิถีการดำเนินชีวิตการรับเอาความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่เข้ามาทางสังคม แต่ยังคงผสมผสานระหว่างอดีตกับปัจจุบันในดินแดนแห่งนี้ และเป็นจุดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก

ดังนั้นโครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่” จึงถูกเสนอขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์กลางรวบรวม อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมล้านนาและเป็นการพัฒนา ปรับปรุง ภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural landscape) โดยเน้นจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ เห็นคุณค่าในมรดกทางสังคมนี้ และให้คงอยู่สืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์เป็นปีที่ 50 (กาญจนาภิเษก) และเป็นโครงการเฉลิมฉลองเมืองเชียงใหม่มีอายุครบ 700 ปี พ.ศ. 2539
2. เพื่อเป็นสถานที่บริการด้านการศึกษา ค้นคว้าทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา
3. เพื่อเป็นสถานที่รวบรวม จัดแสดง เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมล้านนา
4. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนทั่วไป
5. เพื่อเป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยว อำนวยความสะดวก และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง
6. เพื่อเป็นการอนุรักษ์อาคารโบราณสถาน และพื้นที่บริเวณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

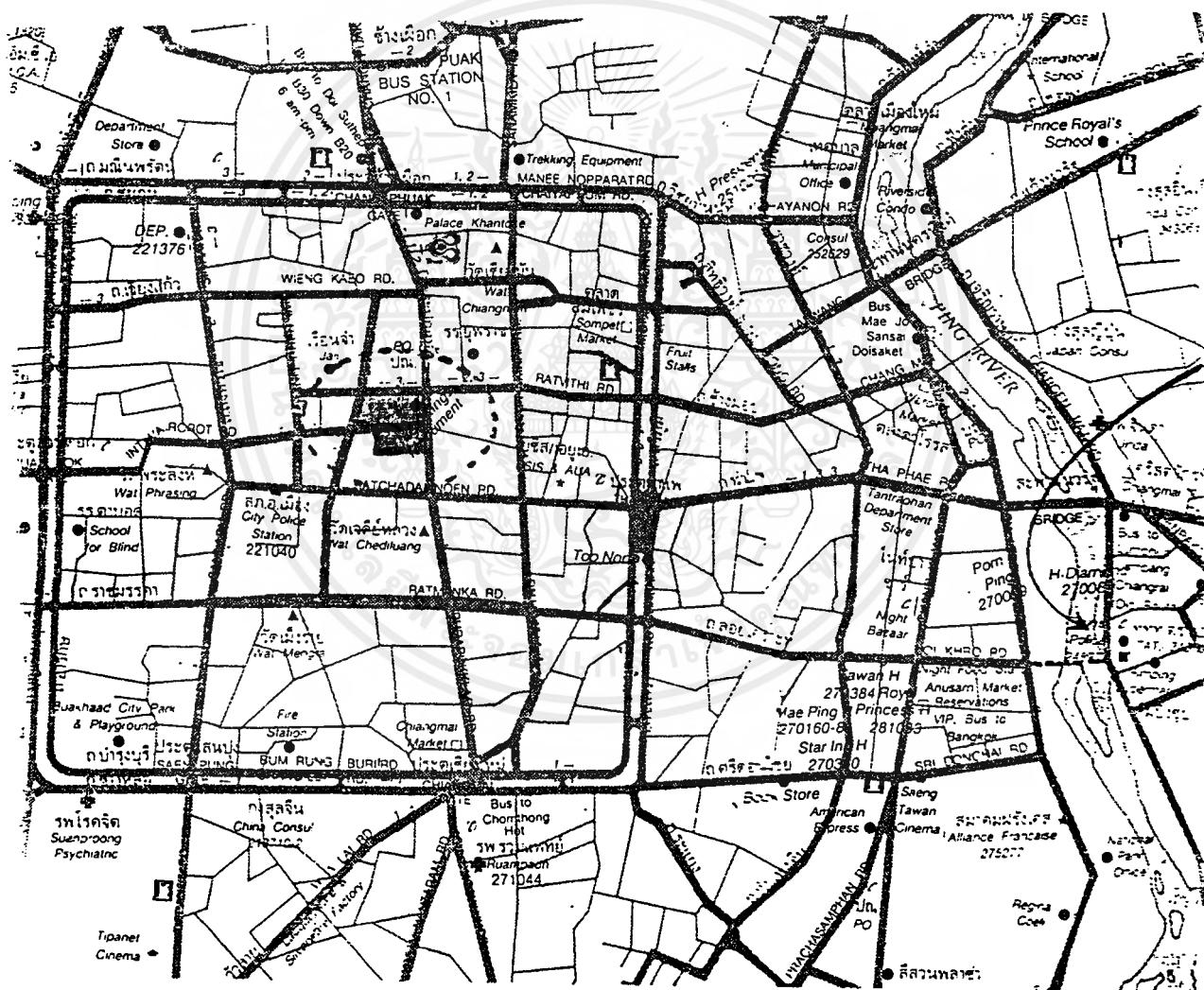
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 ที่ตั้งโครงการ

หอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางเมืองเชียงใหม่ ที่เรียกว่า "กลางเวียง" ในปัจจุบันหรือ "สะดือเมืองในอดีต" และเป็นที่ตั้งของที่ทำกร "เค้านามหลวง" ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองของดินแดนล้านนา

พื้นที่ของโครงการมีอาณาเขตดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จรด	ถนนราชวิถี
ทิศใต้	จรด	ถนนพระปกเกล้าซอย 11 และถนนอินทวโรธ
ทิศตะวันออก	จรด	ถนนพระปกเกล้า
ทิศตะวันตก	จรด	ถนนเจ้าบ้าน

แผนที่ตั้งโครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4 อาคารของโครงการ

1.4.1 อาคารศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ (เดิม) เป็นอาคารเก่ารูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก สร้างในปีพ.ศ. 2468 ประกอบด้วยอาคารย่อย 3 อาคาร เชื่อมต่อกัน

1.4.2 อาคารโบราณสถาน ประกอบด้วยเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม เจดีย์ทรงกลมวัดสะดือเมือง วิหารหลวงพะงา
พอน้ำ 2 ปอ

1.4.3 อาคารหอประชุมติโลกราช และอาคารองค์การบริหารส่วนจังหวัด

1.4.4 อาคารประกอบอื่นๆ

1.5 ขอบข่ายของโครงการ

1. ส่วนบริการทั่วไป ได้แก่
 - 1.1 โถงพักคอย
 - 1.2 ติดต่อสอบถาม
 - 1.3 จำหน่ายบัตร
 - 1.4 ฝากของ
 - 1.5 ขายของที่ระลึก, หนังสือ
 - 1.6 ส่วนบริการอาหารและเครื่องดื่ม
 - 1.7 ส่วนบริการนักท่องเที่ยว
2. ส่วนนิทรรศการ ได้แก่
 - 2.1 นิทรรศการถาวร
 - 2.2 นิทรรศการชั่วคราว
 - 2.3 นิทรรศการกลางแจ้ง
3. ส่วนบริการการศึกษา ได้แก่
 - 3.1 หอประชุม
 - 3.2 ห้องสมุดเฉพาะ
4. ส่วนลานกิจกรรม
5. ส่วนสำนักงาน

1.6 ขอบเขตวิทยานิพนธ์

1. ส่วนบริการทั่วไป
 - 1.1 โถงพักคอย
 - 1.2 ติดต่อสอบถาม
 - 1.3 จำหน่ายบัตร
 - 1.4 ฝากของ
2. ส่วนนิทรรศการถาวร

บทที่ 2

การศึกษาโครงการ

2.1 ประวัติศาสตร์ความสำคัญของพื้นที่โครงการ

ความนำ

บริเวณพื้นที่โครงการซึ่งปัจจุบันประกอบด้วย

- (1) กลุ่มโบราณสถานวัดอินทิล คือ วิหารเจดีย์ทรงกลม เจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม บ่อน้ำ 2 บ่อ และซากตอไม้ขนาดใหญ่
- (2) ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่หลังเดิม และกลุ่มบ้านพักข้าราชการ
- (3) ศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่
- (4) อาคารหอประชุมโลกราช และอาคารสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดหลังเดิม
- (5) บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์

คือ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์ (NON-WRITTEN SOURCES) ที่ทรงคุณค่าในตัวเอง สามารถอธิบายพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของนครเชียงใหม่ตั้งแต่เริ่มต้นสถาปนาเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางการเมือง การปกครองของอาณาจักรใหญ่ลุ่มน้ำกก และลุ่มน้ำปิง-กวง ใน พ.ศ. 1839 อย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันเป็นเวลา 700 ปี

ยิ่งเมื่อพิจารณาสถานที่ข้างเคียงพื้นที่โครงการ เช่น แนวเหนือ-ใต้ ตั้งแต่ประตูหัวเวียง หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า ประตูช้างเผือกทางด้านเหนือ ไปจรดประตูเชียงใหม่ทางด้านใต้ มีหอคำ และคุ้มเจ้านายฝ่ายเหนือทั้งยังมีสภาพคุ้ม และหมดสภาพคุ้มเรียงรายตลอดแนว ภูพญามังราย วัดสำคัญเช่น วัดหัวข่วง ซึ่งบ่งบอกอาณาบริเวณช่วงกลางเวียงหรือช่วงหลวงในอดีต วัดเจดีย์หลวง สถานที่ตั้งเสนาหลักเมืองแห่งที่สองของนครเชียงใหม่ หลังจากมีการย้ายออกจากบริเวณวัดอินทิล (พื้นที่ในโครงการ) ในสมัยพระเจ้ากาวิละ และวัดเชียงมั่น สถานที่เคยเป็นหอนอนของพญามังราย และที่ประดิษฐานจารึกที่ยืนยันวันตั้งเมืองเชียงใหม่

แนวตะวันออก-ตะวันตก ตั้งแต่ริมน้ำปิงผ่านประตูท่าแพชั้นนอก ที่หน้าวัดแสนฝาง ประตูเชิงเรือก หรือประตูท่าแพชั้นในที่ปัจจุบันเรียกว่า ประตูท่าแพ ผ่านเรือนจำที่ตั้งหอคำในอดีต และคุ้มเจ้านายฝ่ายเหนือ วัดสำคัญไปถึงวัดพระสิงห์วิหาร บริเวณพื้นที่โครงการก็ยิ่งโดดเด่นสง่างาม มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์หลงเหลือให้เห็นอยู่รายรอบ ทั้งที่มีหลักฐานทางประวัติประเภทที่เป็นลายลักษณ์ (WRITTEN SOURCES) จำนวนมากให้ผู้ไม่รู้ได้ศึกษา

ในบทนี้จึงเป็นการอธิบายเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์บนพื้นที่โครงการ และบริเวณข้างเคียงให้เกิดภาพในอดีตที่เป็นจินตนาการทางประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์รองรับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติศาสตร์ของพื้นที่โครงการ

แม้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์อักษรสำคัญของเชียงใหม่ คือ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ระบุว่าเจ้ามหาอุปราช น้องชายพระเจ้ากาวิละ เป็นผู้สร้างวิหารอินทิล และพระพุทธรูปองค์หนึ่งเพื่อ “เป็นที่ไหว้แลบูชาแก่เทวดาสมณะพราหมณ์ทั้งหลาย” เมื่อจุลศักราช 1156 ปีกาบยี่ เดือน 8 เพ็งเมงวัน 1 (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี ยังไม่ตีพิมพ์ หน้า 128 ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ กรุงเทพฯ โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี 2514 หน้า 105) ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2337 สมัยพระเจ้ากาวิละแห่งตระกูลเจ้าเจ็ดตนครองนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2325 - 2356) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งมีอยู่บนพื้นที่โครงการ 3 - 4 รายการ คือเจดีย์แปดเหลี่ยม เจดีย์ทรงกลม ทวารตอไม้ขนาดใหญ่ และเสาอินทิลที่พระเจ้ากาวิละย้ายจากบริเวณวัดอินทิลไปตั้งที่วัดเจดีย์หลวง เมื่อ พ.ศ. 2343 ส่วนเป็นหลักฐานยืนยันความเก่าแก่ของบริเวณพื้นที่ตั้งวัดอินทิลว่ายาวนานกว่า พ.ศ. 2337 โดยสามารถสืบสาวได้ถึงยุคแรกเริ่มสถาปนาเมืองเชียงใหม่

หลักฐานที่แสดงถึงประวัติศาสตร์อันยาวของพื้นที่โครงการนี้ขึ้นแรก คือ เสาอินทิล ซึ่งเดิมตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โครงการ ซึ่งตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เรียกว่า “สายคือเมือง” (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับ 700 ปี เชียงใหม่ หน้า 33)

เมื่อพระเจ้ากาวิละย้ายออกจากเวียงป่าซางซึ่งเคยอยู่ถึง 14 ปี 4 เดือน 20 วัน เมื่อ “สกราชได้ 1158 ตัว ปลิวายสี เดือน 6 ค 8 ค่ำ วันอาทิตย์” (พ.ศ. 2339) เข้าสู่นครเชียงใหม่ เมื่อ “เดือน 6 ออก 12 ค่ำ วัน 5 ยามตูดเช้า” เพื่อ “ล้างบ้านแปลงเมือง” นำเชียงใหม่สู่ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง พื้นอำนาจเชียงใหม่จนประสบชัยทุกครั้งครา ใน “สกราช 1162 ปีกัดคสนัน” หรือ พ.ศ. 2343 จึงเรียกชื่อเมืองเชียงใหม่ว่า “เมืองรัตนดิงสาธินาวปุรี” และย้ายเสาอินทิลจากบริเวณพื้นที่ “สายคือเมือง” ไปตั้งที่วัดโชติธารามวิหาร (ต่อมารวมกับวัดสุขมินท์ วัดหอธรรม วัดลบแฝง หรือป่าแฝง และบางส่วนของวัดพันเตาเรียกว่า วัดเจดีย์หลวง) พร้อมก่อรูปกุมภภัณฑ์ รูปสุเทวฤๅษี ไว้ใกล้หออินทิล (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี หน้า 129 ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 2514 หน้า 106)

เสาอินทิล หรือเสาหลักเมืองเชียงใหม่ ที่ย้ายไปตั้งในบริเวณวัดเจดีย์หลวงนั้น ตำนานกล่าวว่าหล่อด้วยโลหะ แต่ปัจจุบันเห็นเป็นเสาปูนปั้น ติดกระຈးกลี บนเสาเป็นนูนบอกประดิษฐานพระพุทธรูปปางรำพึง เสาอินทิลดังกล่าว สูง 1.30.5 เมตร วัดรอบได้ 5.67 เมตร แทนพระสูง 97 เซนติเมตร วัดโดยรอบ 3.4 เมตร (คำอธิบายภาพใน สมโภช 600 ปีพระธาตุเจดีย์หลวง เชียงใหม่ โรงพิมพ์กลางเวียง 2538 หน้า 112) ผูกพันกับระบบความเชื่อของชนพื้นเมือง โดยเฉพาะพวกลัวะ ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีถือว่าเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมในที่ราบระหว่างดอยสุเทพ กับน้ำแม่ปิง ก่อนพญามังรายสถาปนาเมืองเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 1839 มีร่องรอยให้เห็นชัด เช่น เวียงเจ็ดลิน เวียงสวนดอก เรื่องราวของขุนหลวงวิลังคะ และความเชื่อเรื่องผี และยา และ ซึ่งตำนานอินทิล หรือตำนานสุวรรณคำแดงที่พระมหามัน วุฑฒินยาโณ (พ.ศ. 2421 - 2499) แห่งวัดหอธรรม เชียงใหม่รวบรวมไว้กล่าวถึงความเป็นมาของเสาอินทิลว่า บริเวณที่ตั้งเมืองเชียงใหม่เป็นที่ตั้งเมืองของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พวกลัวะ ในเมืองนี้มีฝีมือรบกวนทำให้เดือดร้อนกัน พระอินทร์จึงคิดช่วยเหลือ โดยบอกให้ชาวเมืองถือศีลรักษาศาสนา ศรัทธา บ้านเมืองจะรอดพ้นอันตราย ชาวเมืองเชื่อฟังดี พระอินทร์จึงบันดาลให้บ่อเงิน บ่อทอง และบ่อแก้วเกิดขึ้น ในเมือง ให้เศรษฐีลัวะ 9 ตระกูล อันเป็นที่มาของชื่อ นพบุรี แบ่งกันดูแลบ่อ 3 ตระกูล ให้ชาวเมืองอธิษฐานตาม ปรากรณา บรรดาลัวะทั้งหลายต่างมีความสุข

ข่าวความอุดมสมบูรณ์ของนพบุรีเลื่องลือไปไกล เมืองอื่นต่างยกทัพมา ขวักจิกทำให้ชาวเมืองตกใจ จึงนำความไปขอให้ภูษีนำความไปกราบทูลพระอินทร์ ๆ จึงเรียกให้กุมภัณฑ์ 2 คนมาชุดอินทิล้อมใส่สวาทแรก เหล็ก ให้ยักษ์ทั้งสองหาบไปฝังไว้ที่เมืองนพบุรี เสาอินทิล้อมมีฤทธิ์มากบันดาลให้ข้าศึกกลายเป็นพ่อดำ ๆ เหล่านั้นต่างตั้งใจมาขอสมบัติให้บ่อเงิน บ่อทอง บ่อแก้ว ชาวเมืองแนะนำให้พ่อค้ารักษาความศรัทธา อย่าละโมภ ของสิ่งใดก็จะได้สมปรารถนา พ่อค้าบางคนทำตามคำแนะนำก็ได้ตามคำอธิษฐาน บางคนไม่ทำตาม และไม่ทำพิธีกรรมยักษ์กุมภัณฑ์ที่เฝ้าอยู่ จนยักษ์ทั้งสองโกรธพากันหามเสาอินทิล้อมกลับขึ้นสวรรค์ แต่นั้นมาบ่อเงิน บ่อทอง บ่อแก้วก็เสื่อมลง

ครั้งนั้นมีลัวะผู้เฒ่าคนหนึ่งเคยไปบูชาเสาอินทิล้อม ได้ทราบว่ายักษ์ทั้งสองนำเสาอินทิล้อมกลับสวรรค์ แล้ว ก็เสียใจมากจึงละบรรพชาไปถือเพศเป็นผ้าขาว บำเพ็ญศีลภาวนาได้ตั้งนานเป็นเวลานานถึง 3 ปี ก็มีพระเถระองค์หนึ่งจาริกมาจากป่าหิมพานต์ทำนายว่าต่อไปบ้านเมืองนี้จะถึงกาลวิบัติ พวกลัวะก็กลัวกันมาก จึงขอ ร้องให้พระเถระองค์นั้นช่วยเหลือ และขอความช่วยเหลือจากพระอินทร์ พระอินทร์บอกให้ชาวเมืองหล่ออ่างขาว (กะทะใหญ่) หนา 9 นิ้ว กว้าง 5 ศอก ขุดหลุมลึก 9 ศอก ให้ปั้นรูปสัตว์ต่าง ๆ ต่อไปน้ออย่าง ๆ ละ 1 คู่ คือ แรด ช้าง ม้า วัว ควาย เป็ด ไก่ หมู หมา ราชสีห์ แมว มอม กวาง ฟาน รมั่ง ดำเน้ เยื้องผา แพะ แกะ ห่าน ค่าง นางนို့(ชนนี) สัตว์น้ำ คือ เมือกงา ปลาฉา ช้างน้ำ จระเข้ มังกร ปู ปลา หอย กุ้ง เนี้ยว จักเข็บ แมลงปอ อย่างละคู่ ปั้นรูปคนชายหญิงให้ครบร้อยเจ็ด ภาษา ทั้งหมดทำด้วยทอง แล้วเอาใส่กะทะ เอาลงฝังในหลุมนั้น แล้วเอาดิน เอาอิฐถมไว้ ให้ก่อเสาอินทิล้อมด้วยดิน และอิฐไว้เบื้องบน และทำพิธีสักการบูชาเหมือนเสาอินทิล้อมจริงเกิด บ้าน เมืองจะพ้นภัยพิบัติ ชาวเมืองทั้งที่เป็นลัวะสมัยนั้น และคนพื้นเมือง เช่น ยวนในสมัยต่อมาจึงบูชาเสาอินทิล้อมเป็น ประจำทุกปีตั้งแต่วันแรม 12 ค่ำ เดือน 8 เหนือ (เดือน 6 จันทรคติ ภาคเหนือนับเร็วกว่าภาคอื่น 2 เดือน) ซึ่งเป็นวันอินทิล จจนถึงวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 9 เหนือ วันออกอินทิล จจนเป็นที่ลิดปากของคนพื้นเมืองว่า “แปดเข้า - เก้าออก” เพื่อบ้านเมืองได้พ้นภัยพิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ยุคก่อนสถาปนาเมืองเชียงใหม่ และยุคต้นราชวงศ์มัง ราย และได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละเป็นต้นมา เพราะเชื่อว่าปลายราชวงศ์มัง รายละเลยพิธี บูชาเสาอินทิล้อม บ้านเมืองจึงประสบภัย (สงวน ชาติสุขรัตน์ “ตำนานสุวรรณคำแดง (หรือตำนานเสาอินทิล้อม)” ในประชุมตำนานลานนาไทย กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์ 2515 หน้า 117 - 160 และพระวินัยโกศล (จันทร์ กุลโล) “ตำนานอินทิล้อม” ใน สมโภช 600 ปี พระธาตุเจดีย์หลวง เชียงใหม่ โรงพิมพ์กลางเวียง 2538 หน้า 111 - 117

แม้เกร็ดของตำนานดังกล่าวเกินความเป็นจริงไปบ้าง แต่ความเชื่อดังกล่าวซึ่งอยู่บนรากฐานความ เชื่อ เรื่องผี และพราหมณ์ ได้ถูกนำมาสร้างเป็นรูปธรรม คือ มี

(1) เสาอินทิล้อม (เป็นคำบาลีแปลเป็นไทยว่า เสาเขื่อน เสาหลัก เมือง เสาตะปูพระอินทร์ ฯลฯ (ดู สมโภช 600 ปี พระธาตุเจดีย์หลวง หน้า 128)

(2) กุมภัณฑ์ยักษ์ 2 ตน ถือกระบองคอยปกป้องเสาอินทิล้อม (สมัยก่อนเล่ากันว่าศักดิ์สิทธิ์ ใครไป ทำสกปรกบริเวณเสาหลักเมือง เช่น เล่ากันว่ามีคนไปปัสสาวะ ก็ถูกผึ้งรุมต่อย หรือเจ็บป่วย ต่อ

มาครุบาเดิม เจ้าอาวาสวัดแสนฝาง ทำพิธีไสยศาสตร์ตัดศิระกุมภัณฑ์ออก แล้วต่อใหม่เพื่อไว้
คลายความขลัง | ดูตำนานอินทิล ใน สมโภช 600 ปี พระธาตุเจดีย์หลวง หน้า 117)

- (3) ดันยาง ซึ่งถือเป็นไม้หมายเมือง หรือไม้เสื่อเมือง ไม่ว่าบริเวณที่ตั้งเดิม หรือที่ตั้งใหม่ ล้วนมีต้น
ยางอยู่ใกล้เสาอินทิล หากแต่ที่บริเวณที่ตั้งเดิม คือ พื้นที่โครงการเหลือนแต่ต้นไม้ยางขนาด
ใหญ่ที่คนของทางราชการพยายามเผา แต่ยังไม่หมดทราง

เป็นที่น่าสังเกตว่าในเมืองสำคัญของชนเผ่าไท นอกจากเชียงใหม่ เช่น เชียงราย เชียงคาน ต่างก็มี
รูปธรรมแห่งความเชื่อเหล่านี้ บางแห่งใช้คอยเป็นสัญลักษณ์แทนเสาอินทิล หรือที่เรียกว่า สะดือเมือง เช่น เวียง
เชียงรายได้พบมัยร้างสร้างเมื่อ พ.ศ. 1805/จศ. 624 ปรากฏหลักฐานพื้นเมืองหลายแห่ง เช่น เมืองเหนือ (1 ผูก
118 หน้าลาน คัดลอกเมื่อ จ.ศ. 1251/พ.ศ. 2432 ลานที่ 15 บรรทัดที่ 4 - 5) ราชวงศาเมือง (1 ผูก 37 หน้า
ลาน คัดลอกเมื่อ จ.ศ. 1190 หน้า 15 บรรทัด 2 - 3) เป็นต้น ต่างระบุพญามังราย “สร้างเวียงที่นั่น ไว้คอยเป็น
สะดือเมือง ใส่ชื่อว่า คอยจอมทอง” (ดูสะดือเมืองเชียงรายได้ ข้อมูลด้านเอกสารจากคลังไมโครฟิล์ม เอกสารใบ
ลานภาคเหนือ ฝ่ายวิจัยล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใน อนุสรณ์การสมโภชเมืองเชียงรายได้
725 ปี หน้า 12 - 20) บางแห่งมีแต่ต้นไม้หมายเมือง หรือไม้เสื่อเมืองเช่นที่ตุง ขณะที่เชียงใหม่มีรูปเป็นธรรม
ครบถ้วน

รูปธรรมที่สำคัญ คือ มีความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดเป็นประเพณีบูชาเสาอินทิล หรือ “ใส่ขันดอก”
สืบทอดมาอย่างเอิกเกริกตลอดถึงปัจจุบัน โดยมีเครื่องบูชาที่ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (1) การบูชาอินทิล เครื่องบูชา มี ข้าวตอก ดอกไม้ และเทียน 8 สวย พลุ 8 สวย ดอกไม้เงิน 1 ผ้า
ขาว 1 รำช่อขาว 8 ผืน มะพร้าว 2 คะแนง กล้วย 2 หวี อ้อย 2 เหล่ม ข้าว 4 ควัก แกงส้ม
แกงเขียวหวานอย่างละ 4 โขชนะอาหาร 7 อย่างใส่ขันบูชา
- (2) การบูชาดันยาง ข้างเสาอินทิล เครื่องบูชา มี เทียน 2 คู่ พลุ 2 สวย ดอกไม้ 2 สวย หมาก 2
ขด 2 ก้อม ช่อขาว 4 ผืน หม้อใหม่ 1 ใบ กล้วย 1 หวี ข้าว 4 ควัก แกงส้ม แกงเขียวหวาน
อย่างละ 4 โขชนะอาหาร 7 อย่าง
- (3) การบูชากุมภัณฑ์ 2 ตน ให้แต่งดอกไม้ธูปเทียนเครื่องบูชา มี เทียนเงิน 4 เหล่ม เทียนคำ 4 เหล
ลัม ช่อขาว 8 ผืน ช่อแดง 8 ผืน ฉัตร 2 ฉัตรแดง 2 มะพร้าว 4 คะแนง กล้วย 4 หวี อ้อย 4
เหล่ม ไหเหล้า 4 ไห ปลาปิ้ง 4 ตัว เนื้อสุก 4 ชิ้น เนื้อดิบ ๔ แกงส้ม แกงเขียวหวานอย่างละ 4
เบี้ย 1,300 หมก 1,000 ผ้าขาว 1 อาสนะ 12 ที่ (ดู ประเพณีบูชาเสาอินทิล ในสมโภช 600
ปีพระธาตุเจดีย์หลวง เชียงใหม่ | ส. ทรัพย์การพิมพ์ 2538 หน้า 106)

กิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นั้น พวกเราจะสมัยก่อนสร้างเชียงใหม่คงทำกันที่บริเวณ “สายสะดือเมือง” และ
เมื่อพญามังรายสถาปนาเมืองเชียงใหม่ คนพื้นเมืองก็กระทำพิธีบูชาอินทิลที่บริเวณ “สายสะดือเมือง” ที่ตั้งเสาอิ
นทิลอยู่ก่อนแล้ว ดังเห็นได้ว่าพญามังรายได้พบรูปกุมภัณฑ์ และให้เสนาหรือศรีดอนไชยไปไต่ถาม “จาริตธิธ
อย” ไบราณจากพระยาลัวะ ๆ จึงให้ขุนนางชื่อศรีขุนจุกเอา “เจียลัวะ” หรือหนังสือพื้นเมืองพม่ามาอ่าน
ให้พญามังรายฟัง แนะนำให้พญามังรายบูชาเสาอินทิล และกุมภัณฑ์ ตลอดจนเทวดาเมืองทั้งมวล ซึ่งพญามัง
รายได้รับมาถือปฏิบัติทุกประการ รวมทั้งการบวงสรวงผีปู่และย่า ซึ่งเป็นบรรพบุรุษรักษาเมืองของลัวะ ในเดือน
9 เดือน เพื่อให้ฝนตกตามฤดูกาลเกิดความอุดมสมบูรณ์ (กฤษณา เจริญวงศ์ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนลัวะ
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กับเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ รายงานการวิจัยฉบับที่ 49 เชียงใหม่ : ศูนย์วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ 2532 หน้า 4)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้สถาปนาเมืองเชียงใหม่ ไม่ว่าพญามังราย หรือพระเจ้ากาวิละต่างให้เกียรติลัวะอย่างยิ่ง คือ ให้ลัวะจุ่งหามาพาแจ็กเข้าเมืองนำหน้าขบวนเสด็จเข้าเมือง (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ หน้า 106 ประมวลนิพนธ์เป็น "หื้อลัวะจุ่งหามาพาแจ็กเข้าก่อน" และตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับเชียงใหม่ 700 ปี หน้า 129 ระบุตามอักษรตัวเขียน ว่า "หื้อลัวะจุ่งหามาพาแจ็กนำเข้าก่อน") และบางสมัยพบหลักฐานว่า เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้ตราสารจารึกเป็นหลาเงินค้ำครองพวกลัวะเป็นพิเศษ เช่น สมัยพระนางวิสุทธิเทวี แห่งราชวงศ์มังรายออกจารึกหลาเงินเมื่อ พ.ศ. 2110 ให้ลัวะ 5 หมู่บ้าน คือ บ้านฮากฮาน กองกุ่ม ป่าฮอก อมกุด บ้านแปะ เป็นข้าพระเฝ้าทนะบารุงวัดบ้านแปะ ไม่ต้องถูกเกณฑ์แรงงาน เมื่อพระเจ้าสุทโธทรมราชา กษัตริย์มอญมาตีเมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2175 ก็ให้สิทธิบัตรแก่พวกลัวะ ไม่ต้องถูกกวาดต้อนไปที่อื่น ยุคตระกูลเจ้าเจ็ดตนครองเชียงใหม่ ก็ออกสิทธิบัตรเป็นหลาเงินค้ำครองลัวะ โดยพบหลักฐานในสมัยเจ้าพุทธวงศ์ (พ.ศ. 2369 - 2389) ออกให้เมื่อ พ.ศ. 2373 และสมัยพระเจ้ามโหตรประเทศ (พ.ศ. 2390 - 2397) ออกหลาเงินให้เมื่อ พ.ศ. 2395 (กฤษณา เจริญวงศ์ เรื่องเดียวกัน หน้า 22 - 23)

ดังนั้นพิธีสำคัญ เช่น การบูชาเสาอินทขิล ซึ่งทำให้เกิดขวัญกำลังใจของชาวเมืองก็ย่อมได้รับการส่งเสริม และสืบสานจากผู้ครองนครเชียงใหม่ และพลเมืองที่หลายหลายชาติพันธุ์ทั้ง ลัวะ ลาว ยวน ฯลฯ โดยก่อนสมัยพระเจ้ากาวิละย้ายเสาอินทขิลไปวัดเจดีย์หลวงใน พ.ศ. 2343 ชาวเมืองประกอบพิธีนี้กันที่บริเวณ "สายคือเมือง" และตั้งแต่ พ.ศ. 2343 เป็นต้นมา ชาวเมืองประกอบพิธี "ใส่ขันดอก" ที่วัดเจดีย์หลวง

แม้มีการย้ายเสาอินทขิลไปวัดเจดีย์หลวงแล้วก็ตามพื้นที่ "สายคือเมือง" ยังคงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกครั้งที่การทำบุญสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ ต้องนิมนต์พระสงฆ์ และนำเครื่องบูชาประกอบพิธี ณ บริเวณ "สายคือเมือง" พร้อมทั้งที่ประตูทั้งห้า และแจ้งทั้งสี่ โดยที่ "สายคือเมือง" ต้องนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 19 รูป ที่อื่น ๆ แห่งละ 9 รูป เครื่องบูชาประกอบด้วยข้าวตอกดอกไม้เทียน 1 คู่ ซอขาว 1 ผืน หมาก 2 ขด 2 ก้อม พลุ 2 ลอย กล้วย 2 หวี ช้อย 2 เล่ม พริ้ว 2 ตั้ง ขน 4 เยื้อง (พิธีสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ ต้นฉบับหนังสือของนายศรีธน คำแบ่ง เชียงใหม่ | ศูนย์ส่งเสริม และศึกษาค้นคว้าธรรมลานนาไทย 2523 หน้า 50 - 59)

สันนิษฐานว่า ในยุคพญามังรายนั้น นอกจากให้รักษาเสาอินทขิล หรือเสาสายคือเมือง ไม่นำมาเมือง หรือไม้เสาเมือง และรูปกุ่มกันตตามความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมืองแล้ว (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 2514 หน้า 118) เพราะนอกจากความเชื่อในเรื่องเมืองของคนสมัยนั้นว่าเมืองต้องมีชีวิต มีองค์เทพยทส่วนต่าง ๆ เช่น มีหัวเวียง มีสายคือเมือง มีชะตาเมือง มีทักขเมือง ฯลฯ แล้วพญามังรายยังทรงพบว่าพื้นที่ส่วนกลางเวียง (พื้นที่ในโครงการ) เป็นหนึ่งในชัยมงคล 7 ประการ ซึ่งประกอบด้วย ปรางก์การณต่อไป

- (1) ได้นิสืบมาแต่ก่อนว่ากวางเผือกสองแม่ลูก ลูกแต่ป่าใหญ่หนเหนือมาอยู่ไชยภูมินี้
- (2) ฟ่านเผือก 2 ตัว แม่ลูกมาอยู่ไชยภูมินี้ รู้กับหมา หมาเป็นฝ่ายพ่ายแพ้
- (3) เห็นหนูเผือก กับบิหาร 4 ตัว (บริเวณพื้นที่โครงการ)
- (4) ภูมิฐาน "สูงวันตกหลังมาวันออก" จากเชิงดอยสุเทพลาดลงสู่ริมแม่น้ำแม่ปิง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(5) เห็นน้ำตกจาก “อุจจุ๊ปพพะตดอยสุเทพ” ไหลลงมาเป็นแม่น้ำ ไหลขึ้นทางเหนือ แล้วกระหวัดไปทางตะวันออก ทางใต้ แล้วไหลไปวันตกเกี่ยวเวียงกุมกาม” (คือน้ำแม่ข่า)

(6) มีหนองใหญ่ทางด้าน “วันออกซ้ายเหนือ” ชื่อ “อิสานน สราน ญูชา”

(7) “แม่ระมิงไหลมาแต่มหาสระ ไหลออกมาเป็นขุนน้ำแม่ระมิงพานวันออกเวียงเป็นไชยมงคลละ ถ้วน 7 แล” (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี หน้า 34 - 35) พญามังรายก็ยังมั่นใจในการตั้งเมืองบนพื้นที่แห่งนี้

ดังนั้นหลักฐานที่เหลืออยู่ปัจจุบัน คือ เจดีย์ 2 องค์ คือ

(1) เจดีย์ทรงกลม หลังวิหารอินทิล ที่ “ปฐมมูลสถธาเจ้ามหาอุปปราชา” ได้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2337 (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี หน้า 128)

(2) เจดีย์แปดเหลี่ยม ในบริเวณศาลากลางหลังเดิม จึงล้นมีอายุก่อน พ.ศ. 2337 แต่กลับเป็นเจดีย์ยุคแรกเริ่มของเชียงใหม่

กล่าวคือ (1) เจดีย์ทรงกลม เป็นเจดีย์แบบที่เรียกว่า พื้นเมืองเชียงใหม่ มีแบบแผนของลวดบัวประกอบด้วย ฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยมซ้อนกัน 2 ชั้น และหน้ากระดานชั้นที่ 3 เป็นฐานย่อเก็จ รองรับฐานบัวย่อเก็จลูกแก้ว 2 เส้น ย่อเก็จขึ้น ก่อขึ้นไปเป็นฐานหน้ากระดานกลม 3 ชั้น รองรับมาลัยเถาที่เป็นลักษณะทรงกลมแบบฐานบัว 3 ชั้น มีลูกแก้ว 2 เส้น มาลัยนี้เน้นหน้ากระดานใหญ่ออกมา 3 ชั้น องค์ระฆังขลุ่ ถัดไปมีบัลลังก์สี่เหลี่ยม ยอดปล้องไฉน และปลียอด

เจดีย์ทรงกลมองค์นี้แสดงให้เห็นถึงการก่อสร้างทับซ้อนอยู่ 2 สมัย องค์ที่อยู่ภายใน จากหลักฐานที่ปรากฏเห็นเจดีย์สี่เหลี่ยมผสมทรงกลม ที่เรือนธาตุมีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปยืนอยู่ทั้ง 4 ทิศ สุรพล ดำริห์กุล อดีตหัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากร สันนิษฐานว่าจะมีเรือนธาตุของเจดีย์เป็น 5 ยอด แบบ เจดีย์วัดเชียงยืน หริภุญชัย ลักษณะของเจดีย์ และศิลปกรรมพระพุทธรูปที่เหลืออยู่ที่ซุ้มจระนำของพระเจดีย์องค์ใน อาจกล่าวได้ว่าเป็นเจดีย์ของเชียงใหม่ ในยุคเริ่มแรกที่เดียว (สุรพล ดำริห์กุล และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว วัดร้างในเวียงเชียงใหม่ หน้า 237)

(2) เจดีย์แปดเหลี่ยม (ในบริเวณศาลากลางหลังเดิม) เป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมผสมทรงกลมที่มีรูปแบบ และแบบแผนคล้ายเจดีย์รุ่นเก่า คือ มีลักษณะที่คล้ายมาจากเจดีย์แบบหริภุญชัย ที่พบมีเหลืออยู่น้อยแห่งในล้านนา เจดีย์แปดเหลี่ยมองค์นี้ประกอบด้วยฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยมซ้อนกัน 3 ชั้น รองรับฐานบัวแปดเหลี่ยม ถัดขึ้นไปเป็นเรือนธาตุแปดเหลี่ยมมีซุ้มจระนำทั้งแปดด้าน ที่ด้านทิศตะวันตกเป็นซุ้มเปิดเป็นโพรงเข้าไปสุรพล ดำริห์กุล อดีตหัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 4 กรมศิลปากรสันนิษฐานว่าจะเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเหนือเรือนธาตุเป็นมาลัยเถาที่มีลักษณะเป็นฐานเชียงแปดเหลี่ยม 3 ชั้น ที่มุมทุกมุมมีเสาแสดงเป็นกรอบคล้ายกับเจดีย์รุ่นแรกของเชียงใหม่ ภายในช่องกรอบของเสาเดิมคงมีการประดับปูนปั้น ปัจจุบันไม่เหลือให้เห็นเป็นหลักฐาน องค์ระฆังเป็นทรงกลมขลุ่ ที่ฐานองค์ระฆังมีกลีบบัวประดับ คาดว่าคงได้รับการซ่อมแซมสมัยหลังยอดเจดีย์เป็นปล้องไฉนไม่มีบัลลังก์ นับเป็นเจดีย์ในยุคต้น ๆ ของเชียงใหม่ (สุรพล ดำริห์กุล และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว วัดร้างในเวียงเชียงใหม่ หน้า 236 - 237)

สันติ เล็กสุขุม แห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเจดีย์ อธิบายผลการศึกษาเจดีย์แปดเหลี่ยมองค์นี้ว่า หลังการสร้างเจดีย์แปดเหลี่ยมองค์นี้ คงมีการบูรณะ 1 หรือ 2 ครั้ง เป็นอย่างน้อยจึงถึงงานบูรณะของกรมศิลปากร ซึ่งคงพยายามรักษารูปแบบเดิม แต่สภาพชำรุดคงมีมาก ก่อนการบูรณะจึงมีข้อสงสัยทางด้านรายละเอียดที่เป็นลวดบัวประดับฐาน และส่วนหลังคาที่ควรเป็นหลังคาลาดชันลดหลั่นขึ้นไป 3 หรือ 4 ชั้น กลางแนวของหลังคาแต่ละชั้นอาจเคยมีซุ้มที่ถูกควรเรียก “บันแถลง” ประดับด้วย

บันแถลงเป็นสัญลักษณ์ของวิมานซึ่งลดหลั่นกันที่ชั้นหลังคา เหนือขึ้นไปเป็นทรงระฆัง ซึ่งส่วนล่างมีงานปูนปั้นรูปสามเหลี่ยมประดับเรียงเป็นจังหวะตรงกับเหลี่ยมที่มีแนบบันแถลงลดหลั่นขึ้นมา ทรงระฆังคงเป็นลักษณะเดิม โดยไม่มีปลีลังกสีเหลี่ยมเหนือขึ้นไปเป็นยอดทรงกรวย คงเคยหุ้มด้วยโลหะ (จังโก) แล้ว ปิดทอง เพราะยังมีจังโกที่หุ้มเหลืออยู่ที่ส่วนโคนของทรงกรวย

สันติ เล็กสุขุม ระบุว่า รูปแบบที่สมบูรณ์ของเจดีย์ที่สันนิษฐานว่า ส่วนประดับที่ขาดหาย คือบันแถลงประดับชุดหลังคาลาดเป็นส่วนช่วยให้เกิดความต่อเนื่องระหว่างส่วนกลาง คือ เรือนธาตุ กับทรงระฆังให้ได้รูปทรงเจดีย์ที่มีจังหวะเส้นรูปนอกลดงามอย่างยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

เจดีย์แปดเหลี่ยมทำนองนี้มีส่วนประกอบหลักเทียบเคียงกันได้ทุกส่วน แต่ทรงเพรียวกว่า มีอยู่ในสมัยทวารวดี คือ รัตนเจดีย์ในวัดจามเทวี ลำพูน และเทียบได้กับอนิมิสเจดีย์ในวัดเจ็ดยอด เชียงใหม่ ซึ่งกรณีอนิมิสเจดีย์มีอายุค่อนข้างแน่นอน คือ ในรัชกาลพญาลิไท คราวโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเจดีย์ - วิหาร วัดเจ็ดยอด เพื่อฉลองการตรัสรู้ของพระพุทธองค์ครบ 2000 ปี จึงเชื่อได้ว่าเจดีย์แปดเหลี่ยม ที่เหลืออยู่ในบริเวณศาลากลางหลังเดิม สร้างขึ้นในศตวรรษแรกของเมืองเชียงใหม่ โดยก่อนการสร้างอนิมิสเจดีย์ เมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้มีหลักฐานที่ลวดลายปูนปั้นประดับเจดีย์แปดเหลี่ยมช่วยสนับสนุนด้วย

กล่าวคือ เจดีย์แปดเหลี่ยมองค์นี้มีงานปูนปั้นประดับที่เรือนธาตุเป็นกุ่มแจดอกสำคัญในการกำหนดอายุเรือนธาตุ คือ ส่วนประดับฐานพระพุทธรูปซึ่งคงเคยมีอยู่ภายในคูหา ประตูล้อมคูหาอยู่ที่เหลี่ยมตรงกับทิศตะวันออก เหลี่ยมอื่นที่เหลือจะเป็นจระนัมมัม คือช่องเว้ามีซุ้มครอบ คงเคยมีพระพุทธรูปปูนปั้นประดับฐานอยู่เช่นกัน โดยควรเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นนูน เพื่อประดับฐานไว้กับผนังของจระนัมมัม เค้าโครงของจระนัมมัมเหมือนประตูล้อมคูหาที่เหลือมีตัวนูนออก แต่ลักษณะของซุ้มแตกต่างกัน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ซุ้มแบบเก๋า เหลืออยู่ 2 ซุ้ม นอกนั้นเป็นซุ้มแบบใหม่กว่า

ซุ้มแบบเก๋า แม้อยู่ในสภาพชำรุด แต่ศึกษาได้จากส่วนที่เหลือกรอบซุ้มเป็นแถบวงโค้งเลื่อนไหล คิวโนเรียงประดับพื้นที่ของกรอบล้องจังหวะเลื่อนไหล แกวกระหนกประดับเป็นครีบกของกรอบเรียงขึ้นไปเป็นกลุ่มลวดลายที่ยอดซุ้ม ลวดลายแต่ละตัวเป็นลายทึบ ปั้นนูนต่อเนื่องเป็นแผง โดยถูกน้ำปูนทาฉาบในคราวบูรณะครั้งใดครั้งหนึ่งในอดีต ทำให้ความคมชัดของลายหายไปไม่น้อย

ลักษณะของลวดลายประดับที่สอดคล้องกัน และถูกน้ำปูนฉาบไว้เช่นกัน มีอยู่ที่แถบแนวนอน ปั้นลายไว้ในกรอบรูปกลีบบัว เรียงรายเหนือซุ้ม รวมทั้งรูปเทพนมมีกระหนกออกข้าง ซึ่งประดับเป็นหัวเสาแปดเหลี่ยม ทั้งหมดที่กล่าวมาควรเป็นงานประดับคราวสร้างเจดีย์นี้

ลวดลายประดับซุ้มแบบเก๋านี้เป็นแบบที่พบน้อยมาก ตัวอย่างแห่งหนึ่งมีส่วนคล้ายคลึงกัน คือ งานประดับเจดีย์วัดป่าสัก เมืองเชียงแสน ซึ่งสร้างสมัยพญาแสนภู เมื่อ พ.ศ. 1871

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบใหม่มีกรอบวงโค้ง เรียกว่า กรอบหน้านาง ลายประดับเหนือกรอบคล้ายกระบังหน้า ลักษณะของลวดลายเปลี่ยนไป โดยปั้นคล้ายลายฉลุ หรือลายโปร่ง มีรูปใบไม้ กิ่งก้านดอกเข้าผสมผสาน

ความแตกต่างระหว่างขุ้ม และลวดลายประดับแบบเก่า และแบบใหม่ อาจยังข้องใจได้ว่าเป็นงานสมัยเดียวกัน แต่ใช้ช่างร่วมสมัยซึ่งมีฝีมือต่างกัน สันติ เล็กสุขุม อธิบายว่า คงไม่มีผู้ใดใช้ช่างที่มีมือแตกต่างกันมาขมามาทำงานชนิดเดียวกันที่เจตียขนาดเล็กเช่นนี้ เพราะจะเห็นความแตกต่างชัดเจนทั้งด้านรูปแบบลักษณะของงาน รวมทั้งฝีมือช่างที่อ่อนกว่ากันอย่างมากมาย แม้ว่าลวดลายแบบเก่าถูกทาน้ำปูนทับ แต่ก็ยังดูงามกว่าลายแบบใหม่ ซึ่งเป็นงานของช่างฝีมืออ่อนกว่า

สันติ เล็กสุขุม สรุปว่าด้วยเหตุผลข้างต้น เชื่อว่าเจดีย์แปดเหลี่ยมองค์นี้สร้างในศตวรรษแรกของการสร้างราชธานีเชียงใหม่ คงเป็นเจดีย์เพียงองค์เดียวในเมืองเชียงใหม่ที่มีงานปูนปั้นในสมัยการสร้างหลงเหลืออยู่ด้วย (ดู สันติ เล็กสุขุม เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดสะตือเมือง เมืองเชียงใหม่ ใน ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 16 ฉบับที่ 4 กพ. 2538 หน้า 36 - 37)

ในเบื้องต้นจึงอาจสรุปความสำคัญประการแรก ของพื้นที่โครงการ คือ เป็นพื้นที่ที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ทั้ง ในคติความเชื่อเรื่อง คติพราหมณ์ และคติพุทธ เป็นชัยภูมิอันเป็นชัยมงคลที่เห็นตั้งแต่ยุคแรกตั้งสถาปนา เชียงใหม่ ซึ่งยังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่เป็นลายลักษณ์เหลืออยู่ให้เห็น เช่น ไม้หนามเมือง หรือไม้เสื่อเมือง เจดีย์ที่มีรูปทรง และลายปูนปั้นยุคแรกของนครเชียงใหม่

อย่างไรก็ดี โดยเหตุที่ตำแหน่งเจดีย์ และป้อน้ำมี 2 ชุดอยู่ในตำแหน่งที่อาจเป็นวัด 2 วัด คือวัดหลวงสะตือเมือง กับวัดอินทิล กรณียัดที่ตั้งอยู่ใกล้ตอดันยาง ซึ่งเป็นไม้เสื่อเมือง หรือไม้หนามเมือง อันเป็นที่ตั้งเสาอินทิลเดิม และยังคงมีวิหาร และพระพุทธรูปอยู่ในปัจจุบัน คงจะเป็นวัดอินทิล โดยมีหลักฐานเป็นโฉนดที่ 4952 เลขที่ดิน 59 หน้าสำรวจ 352 เล่ม 50 ข หน้า 52 เนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน 16 ตารางวา มีสภาพร้างตั้งแต่ พ.ศ.2482 ตามโฉนดดังกล่าวมีสิ่งก่อสร้าง 4 รายการ ตัววิหารถูกถนนอินทวิโรสดัดผ่าน (ดู วัดร้างในเวียงเชียงใหม่ 2530 หน้า 238 - 239) แต่วัดหลวงสะตือเมือง ซึ่งปรากฏการเรียกชื่อในหลักฐานตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ แต่ไม่พบโฉนด เข้าใจว่า คือ บริเวณเจดีย์แปดเหลี่ยม ในพื้นที่ศาลากลางหลังเดิม ซึ่งมีป้อน้ำเหลืออยู่ 1 ป่อ ส่วนวิหารหน้าเจดีย์ตามรูปแบบวัดในล้านนาคงร้าง และถูกรื้อไปครั้งสร้างบริเวณดังกล่าวเป็น “หอคำ” หรือคุ้มกลางเวียง ดังนั้นหากมีการขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่หน้าเจดีย์แปดเหลี่ยมก็จะได้คำตอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ช่วงหลวงคือช่วงมังราย

ความสำคัญของพื้นที่โครงการ ในอดีตนอกจากเป็น “พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์” ที่มีฐานคติความเชื่อเรื่องมีพราหมณ์ พุทธ ดังกล่าวแล้ว พื้นที่โครงการ และบริเวณใกล้เคียงยังเป็นศูนย์กลางการบริหารของอาณาจักรล้านนา เรียกว่า ช่วงหลวง (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี หน้า 88) หรือ “ช่วงสนามหลวง” หรือ “เค้าสนามหลวง” ซึ่งเป็น “หอคำ” และเป็นคุ้มเจ้านายเรียงรายรอบข้าง โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละ เป็นต้นมา มีผู้คุ้มเจ้านายเรียงรายเป็นลำดับตำแหน่งคล้ายวังหลวง วังหน้า และวังหลังของกรุงเทพฯ เรียก ว่า ราชสันนิเวศนหอคำพระราชวังหลวง เจ้ามหาอุปราชราชวังหน้า เจ้ารัตนราชวังหลัง (ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ฉบับ เชียงใหม่ 700 ปี หน้า 139, 141, 143, 157) เพราะรับอิทธิพลกรุงเทพแล้ว

ในยุคก่อนเทศบาล ก่อนกรุงเทพฯ ส่งข้าหลวงขึ้นมาจัดการปกครองบริเวณพื้นที่โครงการจึงประกอบด้วย หอค้า หอเจ้าอุปราชาราชวังหน้า หอเจ้ารัตนราชวังหลัง และ คຸ່ມเจ้านาย ซึ่งใช้เป็นสถานที่ตั้งราชการ บริหารกิจการบ้านเมืองของนครเชียงใหม่ และอาณาจักรล้านนา โดยอาณาบริเวณกว้าง คือ ด้านเหนือจรดวัดหัวข่วง และด้านใต้จรดประตูเชียงใหม่ ขณะที่ด้านตะวันตกจรดวัดพระสิงห์ และด้านตะวันออกจรดประตูเชียงใหม่ (ปัจจุบันเรียกประตูท่าแพ) เพราะอาณาบริเวณดังกล่าว ซึ่งหลักฐานเรียกว่า “ช่วงหลวง” ในปัจจุบันยังคงมีคຸ່ມเจ้านายทั้งที่อยู่ในสภาพเดิม และถูกเปลี่ยนสภาพแล้ว จำนวนหนึ่งโดยที่ศูนย์กลางช่วงหลวงเรียกว่า “คຸ່มกลางเวียง” และส่วนสำคัญที่สุดเรียกว่า “หอค้า”

บริเวณ “คຸ່มกลางเวียง” มีพื้นที่กว้างขวาง มีแบ่งเป็นหลายส่วน มีหลายผู้ครอบครองได้แก่

1. บริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่หลังเดิม พื้นที่ตามโฉนดเลขที่ 4951 เลขที่ดิน 29 มีเนื้อที่ 9 ไร่ 2 งาน 44 ตารางวา (ตารางแสดงการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินของเจ้านายฝ่ายเหนือ รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินบริเวณเมืองเชียงใหม่ สถาบันวิจัยสังคม มข. 2530 หน้า 21) เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399 - 2413) หรือ “เจ้าชีวิตอ้าว” และเจ้าเทพไกรสร (ทิพเกษร) พระธิดา ซึ่งเสกสมรสกับเจ้าอินทนนท์ ต่อมาเจ้าอินทนนท์ได้เป็นเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่คนที่ 7 (พ.ศ. 2416 - 2440) ได้ย้ายจากคຸ່มท่า ซึ่งเป็นเรือนหอ มาอยู่ที่ “หอค้า” คຸ່มกลางเวียง ใช้เป็นศูนย์กลางการบริหารนครเชียงใหม่ ขณะนั้นซึ่งเจ้าจอมมารดาธารารักษ์มีก็ได้เกิดที่คຸ່มนี้เมื่อ พ.ศ. 2416

เมื่อเจ้าอินทวิชยานนท์ถึงพิราลัย จึงตกเป็นมรดกของเจ้าจอมมารดาธารารักษ์มี (พระธิดาเจ้าอินทวิชยานนท์ - เจ้าทิพไกรสร) ต่อมาเมื่อทางกรุงเทพฯ ส่งข้าหลวงมาจัดการปฏิรูปการปกครองตามระบบเทศบาล และหาที่ตั้ง “ศาลารัฐบาล” เจ้าจอมมารดาธารารักษ์มี จึงมีพระประสงค์ให้คຸ່มกลางเวียง ส่วนที่เป็นมรดกของพระองค์เป็นสถานที่ราชการ “ที่ทำการรัฐบาล” ไม่ประสงค์จะให้ตกเป็นสิทธิแก่เอกชน ต่อไปจึงมอบให้ทางราชการใช้เป็น “ศาลารัฐบาล” (รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินบริเวณเมืองเชียงใหม่ 2530 หน้า 22) ตั้งแต่ครั้งพระยาศรีนเทพ (เส็ง วิริยศิริ) ปลัดทูลฉลองกระทรวงมหาดไทยขึ้นมามีราชการมณฑลพายัพ (ร.ศ. 2442 - เม.ย. 2443) (สรีสวัสดิ์ ช่องสกุล ประวัติศาสตร์ล้านนา เชียงใหม่ | โรงพิมพ์ช้างเผือก 2529 หน้า 107) ทำให้ทางราชการได้ใช้ “หอค้า” ของพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399 - 2413) เป็นศูนย์บริหารราชการระดับมณฑลเทศบาล และระดับจังหวัดในเวลาต่อมา

จนถึงสมัยนายชัยยา พูนศิริวงศ์ (24.. - 2533) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2523 - 24, 2524 - 30) จึงมีนโยบายย้ายศูนย์ราชการไปศาลากลางแห่งใหม่ เพื่อเตรียมใช้พื้นที่กลางเวียงบางส่วน คือ บริเวณเรือนจำจังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และใช้บริเวณหน้าศาลากลางหลังเดิมเป็นบริเวณประดิษฐานพระบรมอนุสาวรีย์ สามกษัตริย์ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา ครั้นสมัย นายไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2530 - 2534) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (2530 - 2534) กำหนดใช้ศาลากลางจังหวัดหลังเดิม หรือคຸ່มกลางเวียงในอดีต หรือ “หอค้า” เป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

2. บริเวณที่ตั้งศาลแขวง จังหวัดเชียงใหม่ ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของคຸ່มกลางเวียง คงเป็นส่วนที่ตั้งของ “วังหน้า” เพราะเป็นมรดกของเจ้าอุปราชาสุริยะ ต่อมาเป็นมรดกแก่เจ้าน้อยเลาแก้ว ผู้เป็นบุตร (ต่อมาเจ้าน้อยเลาแก้ว คือ เจ้าราชบุตร) คຸ່มหลังนี้เดิมเจ้าอุปราชาสุริยะเตรียมถวายให้ใช้เป็นที่ว่าการเมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รศ. 118 (พ.ศ. 2442) เพราะเป็นบริเวณกลางเวียงทำเลเหมาะยิ่ง แต่เจ้าจอมมารดาภารัตน์ มีพระประสงค์ทูลเกล้าฯ ถวายคุ้มกลางเวียง ส่วนที่เป็นมรดกของพระองค์ให้รัฐบาล คุ้มนี้จึงได้ตกของแก่บุตร คือ เจ้าน้อยเลาแก้ว (เจ้าราชบุตร) ต่อมาทางการขอซื้อมาเป็นที่ทำราชการแขวง จังหวัดเชียงใหม่ แทนหลังเดิม ซึ่งตั้งอยู่ที่เชิงสะพานนวรัฐ ริมแม่น้ำปิง พื้นที่ส่วนนี้มีเนื้อที่ 6 ไร่ 2 วา โฉนดเลขที่ 4879 เลขที่ดิน 21 (รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินบริเวณเมืองเชียงใหม่ 2530 หน้า 23)

3. บริเวณที่ตั้งสถานีตำรวจภูธร (หลังเดิมใกล้ที่ว่าการอำเภอเมือง) เนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 60 ตารางวา โฉนดเลขที่ 3637 ทิศเหนือจดถนนราชดำเนิน ทิศตะวันออกจดถนนจำบ้าน ทิศใต้และทิศตะวันตกจดทางสาธารณะประโยชน์ เจ้าอินทวโรธสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่คนที่ 8 (พ.ศ. 2444 - 2452) ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลากลางหลังเดิม และ "วังหน้า" ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

จากหลักฐานดังกล่าวเห็นได้ชัดว่าบริเวณใจกลางของพื้นที่โครงการ ซึ่งเป็นที่ตั้งคุ้มกลางเวียง หรือ ศูนย์กลางของ "ช่วงหลวง" ประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ อดีต "หอคำ" สมัยพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ (พ.ศ. 2399 - 2413) ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลากลางหลังเดิม และ "วังหน้า" ซึ่งเป็นที่ตั้งศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน

นอกจาก "คุ้มกลางเวียง" ซึ่งเป็นที่ตั้งหอคำ ดังกล่าวแล้ว ในบริเวณ "ช่วงหลวง" ยังประกอบด้วยคุ้มสำคัญอื่น ๆ อีก แม้อยู่นอก "พื้นที่โครงการ" แต่ต่อไปก็อาจหาทางเชื่อมโยงกันให้เกิดคุณค่ายิ่งขึ้น คุ้มสำคัญที่อยู่รายรอบ ได้แก่

1. คุ้มเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่คนที่ 7 (พ.ศ. 2416 - 2439) ปัจจุบัน คือ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ซึ่งเจ้าอินทวโรธสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองเชียงใหม่คนที่ 8 (พ.ศ. 2444 - 2542) และเจ้าจอมมารดาเจ้าดาภารัตน์ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายบริเวณโรงละคอนของเจ้าอินทวิชยานนท์ให้เป็นสถานที่จัดตั้งโรงเรียนประจำมณฑลพายัพเมื่อครั้ง สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธประพาสมณฑลพายัพ เมื่อ พ.ศ. 2466

ต่อมาใน พ.ศ. 2464 เจ้าราชวงศ์ (เลาแก้ว ณ เชียงใหม่) ราชบุตรของพระเจ้าอินทวโรธสุริยวงศ์ ได้ยกที่ดินส่วนเหนือของตึกที่ปัจจุบันเรียกว่า "ตึกยุพราช" ซึ่งเป็น "หอคำ" สมัยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เนื้อที่ 5 ไร่ 93 ตารางวาให้เพิ่มเติมเชื่อมกับพื้นที่ ที่เจ้าอินทวโรธสุริยวงศ์ และเจ้าจอมมารดาเจ้าดาภารัตน์เคยยกให้ (รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินบริเวณเมืองเชียงใหม่ 2530 หน้า 27)

2. คุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ (สิงห์แก้ว) ปัจจุบันเป็นบ้านเลขที่ 141 ถนนราชภาคินัย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่หลังโรงเรียนยุพราช และใกล้วัดเชียงมั่น เป็นคุ้มของเจ้าราชสัมพันธ์วงศ์ (สิงห์แก้ว) ที่สร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 2448 ปัจจุบันทายาทยังรักษาให้เห็นสภาพคุ้ม

3. คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง) ปัจจุบัน คือ สำนักงานยารูปเชียงใหม่ ถนนพระปกเกล้าเป็นเจ้าอยู่ระหว่างวัดหัวข่วง กับโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย เดิมเป็นคุ้มของเจ้าเรณูวรรณ และเจ้าบุรีรัตน์ (เจ้าแก้วมุงเมือง ณ เชียงใหม่) พื้นที่ประมาณ 8 ไร่ เคยเป็นที่ชุมนุมของเจ้านายฝ่ายเหนือ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของมณฑลพายัพ ปัจจุบันยังคงรักษาให้เห็นสภาพคุ้ม

4. คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ตั้งอยู่บริเวณกลางเวียงตรงข้ามวัดพันเตา (วิหารวัดพันเตา สร้างด้วยไม้สักที่เป็นหอคำ ของพระเจ้ามโหตรประเทศ (พระยามหาวงศ์ | เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ คนที่ 5 | พ.ศ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2390 - 2397) เดิมเป็นของเจ้าบุรีรัตน์ (มหาอินทร์) ต่อมาขายให้กับตระกูลกิติบุตร ปัจจุบันยังคงรักษาให้เห็นสภาพคุ้ม

5. คุ้มเจ้าฟ้าเชียงตุง ตั้งที่กลางเวียงบ้านเลขที่ 50 ถนนราชดำเนิน อ.เมือง เชียงใหม่ เดิมเป็นคุ้มของเจ้าฟ้าพรหมลือ แห่งเชียงตุง กับเจ้าทิพวรรณ ปัจจุบันยังคงรักษาให้เห็นสภาพคุ้ม

นอกจากนั้นในบริเวณพื้นที่โครงการ และบริเวณใกล้เคียงซึ่งเป็น "ช่วงหลวง" ในอดีตยังมีคุ้มอื่น ๆ อีกรายรอบ แต่ปัจจุบันเหลือแต่ชื่อ เช่น (1) คุ้มช้างเผือก สถานที่ปัจจุบัน คือ ที่ตั้งบริษัทการบินไทย ถนนพระปกเกล้าเป็นเจ้า เดิมเป็นคุ้ม "เรือนหอ" ของเจ้าอินทนนท์ เมื่อครั้งสมรสกับเจ้ารินคำ ธิดาเจ้าไชยลังกาพิศาลคุณ เจ้าผู้ครองนครลำพูน ต่อมาเป็นมรดกแก่เจ้าอุปราชสุริยะ (เจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์) และเจ้าราชบุตร (เลาแก้ว) ตามลำดับ ปัจจุบันหมดสภาพคุ้มแล้ว (2) คุ้มเวียงแก้ว ซึ่งปัจจุบัน คือ เรือนจำกลาง จังหวัดเชียงใหม่ (3) คุ้มเจ้าราชภาคนิย์ ปัจจุบันเป็นอาคารพาณิชย์หน้าวัดหัวข่วง (4) คุ้มเจ้าพุทธวงศ์ ปัจจุบันเป็นอาคารพาณิชย์หน้าวัดพระสิงห์ฯ (5) คุ้มเจ้าอุปราชสุริยวงค์ ปัจจุบันเป็น USIS (6) คุ้มเจ้ามหาวัน บิดาเจ้าจอมเมือง ปัจจุบันเป็นสำนักงานทนายความหน้าโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย หลังศาลแขวง ฯลฯ และที่สำคัญ คือ หอพระนามังราย บริเวณที่พระองค์สวรรคต ซึ่งปัจจุบันอยู่หลังร้านขายรถเบนซ์ สมัยพระนามังรายบริเวณดังกล่าวนี้เป็น "กาดกลางเวียง"

ทั้งหมดในอดีตล้วนอยู่ในพื้นที่ "ช่วงหลวง" ซึ่ง "คณะกรรมการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ และพัฒนาภูมิปัญญาสถานวัดสะดือเมือง เพื่อร่วมเฉลิมฉลอง 700 ปี นครเชียงใหม่" มีมติให้เรียกว่า "ช่วงพระนามังราย" หรือเรียกให้กระชับว่า "ช่วงมังราย" สรุปผลการประชุมเรื่องโครงการจัดตั้งหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ วันที่ 7 ตุลาคม 2536 ณ หอประชุมติโลกราช โดยในเบื้องต้นเริ่มต้นที่บริเวณศาลากลางหลังเดิม และกลุ่มโบราณสถานวัดสะดือเมือง ซึ่งเป็นบริเวณ "สายสะดือเมือง" ที่เป็นศูนย์กลางทั้งในด้านระบบความเชื่อ และระบบการเมือง

2.2 วัฒนธรรมล้านนา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้รวบรวมรายละเอียดโดยสรุปของวัฒนธรรมล้านนาไทย ดังนี้

1. ศิลป (THE ARTS) ได้แก่

1.1 ภาษา ได้แก่ ภาษาถิ่น คือ ภาษาคำเมือง

1.2 วรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมทางศาสนา วรรณกรรมประเภทตำรา วรรณกรรมจ้อยขอ วรรณกรรมประเภทโคลง วรรณกรรมคำขอ ปริศนาคำทายสุภาษิต เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน ตำนาน พงศาวดารต่าง ๆ

1.3 ฟ้อนต่าง ๆ ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนม่านมงคล ฟ้อนสาวไหมฟ้อนลาวแพน ฟ้อน ม่านมุยเชียงตา การตบมะผาบ และฟ้อนเจิง ฟ้อนบายศรี เป็นต้น

1.4 ภูมิกรรม บ่งบอกศิลปล้านนาอย่างเด่นชัดในช่วงที่อาณาจักรล้านนามีความเจริญขีดสุด ตัวอย่างงานที่สวยงาม เช่น พระพุทธรูปพระเจ้าแก้วดื้อที่วัดสวนดอก ภูมิกรรมฐานต่อที่ฐานเจดีย์เจ็ดยอดที่วัด เจ็ดยอด

1.5 จิตรกรรม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัด และมีเสน่ห์ ตัวอย่างที่โดดเด่น เช่น จิตรกรรม ฝาผนังสกุลช่างวัดพระสิงห์ จิตรกรรมฝาผนังวัดหนองบัว จังหวัดน่าน จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน และที่จิตรกรรมฝาผนังวัดบวกครกในจังหวัดเชียงใหม่

1.6 สถาปัตยกรรม ได้แก่ เรือนเครื่องมุก เครื่องสับทรงพื้นเมืองล้านนา และเจดีย์พระธาตุ อาคารทางศาสนาต่าง ๆ

2. มนุษยศาสตร์ (THE HUMANITIES) ได้แก่

2.1 ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ ประเพณีประจำวัน เดือน ปี เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการเลี้ยงทารก ประเพณีสืบชะตา ประเพณีขึ้นท้าวทั้งสี่ ประเพณีฮ้องขวัญ ประเพณีการส่งเคราะห์ การ ส่งแถบ สุดก้อม ประเพณีแห่สาว - เสียดี ประเพณีกินแซก ประเพณีเฮือนเย็น ประเพณีลากปราสาท ประเพณี ปลุกเรื่อน ประเพณีเข้าอิทธิพล ประเพณีแยกนา ประเพณีทานก๋วยสลาก ประเพณีการนับถือผี ประเพณีสู่ขวัญวัว ควาย ประเพณีการฟ้อนผีมด-ผึ้ง ประเพณีการลอยกระทง และตามประทีป ประเพณีตั้งธรรมหลวง ประเพณีการ บวชพระเจ้า ประเพณีทำบุญปอย ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีคำหัว-สู่ขวัญ ประเพณีขอเมือง ประเพณีฟ้อน ดาบ ประเพณีฟ้อนเจิง ประเพณีแหนางแมว-แห่ปลา ประเพณีไหว้พระปีเกิด ประเพณีใส่บาตรเพ็งพุทธ ประเพณี ชั่นโตก ฯลฯ

2.2 คุณธรรมปรัชญาต่าง ๆ ได้แก่ สุภาษิต คำพังเพย หรือภาษิตก้อม

2.3 ประวัติศาสตร์โบราณคดี ได้แก่ ตำนาน ประวัติเมือง และพงศาวดารต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4 บุคคลสำคัญต่าง ๆ เช่น พระเจ้าเม้งรายมหาราช พระเจ้าติโลกราช พระยาภาวลิละ คุปบาครี
วิชัย พระศิริมงคลอาจารย์

3. ช่างฝีมือ (THE PRACTICAL CRAFTS) ในที่นี้ขอจัดตามฝีมือช่าง 10 หมู่

- ช่างเขียน เช่น งานจิตรกรรม
- ช่างแกะ เช่น งานแกะสลักไม้
- ช่างหล่อ เช่น การหล่อพระพุทธรูป หล่อ เครื่องบูชาทางศาสนา
- ช่างสลัก เช่น การสลักขลุ่ยลายคำ ลายตุ๊ก
- ช่างปูน เช่น ศิลปการก่อสร้าง เจดีย์ สถูป วิหารปูนต่าง ๆ
- ช่างรัก เช่น ศิลปการทำเครื่องเงิน
- ช่างกลึง เช่น ศิลปการกลึงไม้เพื่อเป็นกลอง โตก ฯลฯ
- ช่างบุ เช่น การบุเงิน ทองในเครื่องทรงกษัตริย์ และพระพุทธรูป
- ช่างปั้น เช่น ศิลปการปั้นปูนประดับอาคาร การปั้นถ้วยชาม ฯลฯ
- ช่างหุ่น ยังไม่ปรากฏหลักฐาน

4. กีฬา และนันทนาการ

4.1 การละเล่นพื้นเมือง ได้แก่ ลีกลีอย่างกางเกง การเล่นกลองกบ การเล่นเป็ะ ลีกลี จุงจา
ป็นกลก้านกล้วย โตกลิ้ง ปี่ซอซัง ลูกโป่งยางละหู่ ไม้มะม่วง เก็บดอกจั่ว เก็บแมงมัน แมงนูน แมงกั่วก ขนจี่หลอน
ชนกว่าง เกมการเสี่ยงเลือก การเล่น การเล่นแนด การเล่นตาล่อง การเล่นจั่วกระหิง การเล่นจั่วออกเหล้า หงผ้าชี
ไข่ ซอนไข่เป็นเต่า เขตปราบกินเมือง เล่นลูกข่าง การเล่นปริศนาคำทาย ฯลฯ

4.2 การเล่นนิทานชาวบ้าน มีทั้งนิทานเกี่ยวกับสถานที่ อธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ
นิทานวีรบุรุษ นิทานเกี่ยวกับความเชื่อ นิทานคติสอนใจ นิทานผี นิทานตลก ฯลฯ

5. ดนตรี (THE DOMESTIC ARTS) ได้แก่

- 5.1 หัตถกรรมการทอผ้าเพื่อการแต่งกาย และการใช้สอย
- 5.2 การปลูกเรือน
- 5.3 อาหารพื้นเมือง
- 5.4 การเลี้ยงดูเด็ก

ลักษณะวรรณกรรมล้านนาไทย

ชาวไทยทางภาคเหนือได้สร้างศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวรรณกรรมต่าง ๆ ของตนเองขึ้นมาสืบทอดกันมาคนแล้วคนเล่า ดังนั้นชีวิตความเป็นอยู่จึงมีระเบียบแบบแผนของตนเอง มีกรอบชีวิตเป็นของตนเอง และมีการดำเนินชีวิตแบบพื้นบ้านของตนเอง ล้านนาไทยเคยเป็นถิ่นที่มีความเจริญทางด้าน อักษรศาสตร์ วรรณกรรม วรรณคดี ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันสูงส่งมาแล้วแต่โบราณ ปัจจุบันนี้หนุ่มสาว สมัยใหม่พากันละเลยจากกรอบแห่งวัฒนธรรมประเพณีไปมาก และไม่ทราบถึงอดีตความเป็นมาในวรรณกรรม เหล่านี้ ต่างหันไปยึดถือค่านิยมแบบใหม่ และประพฤตินิสัยใหม่ ๆ กันมากขึ้น จนเห็นจารีตประเพณีเก่าแก่กลายเป็นสิ่งล้าสมัย

วรรณกรรมคำขอ

“คำว” หรือ “คำวขอ” เป็นคำประพันธ์ 1 ใน 5 ประเภทของวรรณกรรมร้อยกรองของล้านนาไทย ซึ่งแบ่งเป็น คำว (แบ่งเป็น “ธรรมคำว” กับ “คำวขอ”) กาพย์ ขอ หรือเพลงขอ โคร่งและรำย

“คำว” เป็นร้อยกรองที่กวีทางภาคเหนือนิยมแต่งกัน ลักษณะคล้ายกับกลอนแปด มีลักษณะสัมผัส แต่ถ้าจะวางกฎเกณฑ์แน่นอนแบบกลอนแปดเห็นจะไม่ได้ เพราะลักษณะคำสัมผัสบางครั้งก็ไม่แน่นอน ถ้าพิจารณาให้คำวย่อเป็นร้อยกรองที่มีความไพเราะมากเหมือนร้อยกรองประเภทอื่น ๆ

1. ทำนองโค้งเขี้ยวบง มีลีลาช้า มีเอื้อนและเสียงยาวสั้น ไปตามจังหวะดนตรี
2. ทำนองมักย่ำไฟ การอ่านแบบจังหวะเร็ว เร้าร้อนเหมือนม้าเหยียบไฟ
3. ทำนองวิงวอน การอ่านเพื่อต้องการให้ผู้ฟังเกิดความสงสาร

วัตถุประสงค์ในการแต่งคำว เพื่อแต่งเรื่องราวจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่แปลงมาจากคัมภีร์แต่งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เป็นสื่อแห่งความรัก เป็นคำหยอกปาวสาว เป็นคำสุภาพิตต่าง ๆ

วรรณกรรมประเภทคำรำ

คำรำ หรือ “ย่ำ” ในภาษาล้านนา มีลักษณะการแต่งคล้ายกับ “รำย” คือ สัมผัสตลอดคล้องกันโดยตลอด โดยปกติวรรคหนึ่ง ๆ จะมี 4 คำ ใช้อ่านร่วมกันระหว่างที่ร่วมมือร่วมใจกัน เช่น ระหว่างที่กำลังปลูกสร้างวิหาร นอกจากนั้นบทคำรำยังสำหรับประกอบการเล่นของเด็ก เช่น โหนชิงช้า ก็มีลักษณะการแต่งเป็นคำรำเช่นกัน ตัวอย่างชื่อรำก็มี รำล่อนชะ คำย่ำของพญาพรม

เพลงกล่อมเด็ก

ชาวล้านนาได้รวบรวมคติชาวบ้านของภาคเหนือเป็นหมวดหมู่ ทำให้ไม่เกิดการสูญหาย บทเพลงกล่อมเด็กเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก เช่น เพลงอ้อจา เพลงลิกรุ่งจา บทกล่อมเด็กของไทยลื้อ เพลงกล่อมเด็กทั่วไป เพลงลิกก้องก้อ เพลงฝนตกสุย เพลงเกล้ำม

วรรณกรรมประเภทโคลง

วรรณกรรมที่แต่งขึ้นมาให้มีสัมผัสคล้องจองกัน แบ่งออกได้กว้าง ๆ 2 ชนิด คือ

โคลง ทางล้านนาเรียกว่า “ครุโรง” หรือกะโรง นับเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ นักปราชญ์ทางกวีนิพนธ์จำนวนมากลงความเห็นว่า วรรณกรรมประเภทโคลงนี้เกิดขึ้นในล้านนาไทยมาก่อนแล้วจึงขยายไปอยุธยา ล้านช้าง และที่อื่น ๆ ในเวลาต่อมา

ขอ

ขอ คือ การขับร้อง โดยการนำเอาเหตุการณ์ที่พบเห็น หรือประสบการณ์ต่าง ๆ มาขับร้องโดยจัดทำนองให้ไพเราะ มักได้มาจากการพรรณนาถึงความงามตามธรรมชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณีสิ่งต่าง ๆ ของล้านนาไทยแตกต่างจากของภาคกลาง ในภาคกลาง ขอ คือ เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ขอของล้านนาไทยเป็นการขับร้องมี 2 แบบ คือ แบบเดี่ยว และแบบคู่ แบบเดี่ยวเรียกว่า “ขอปืด” การขอใช้คน ๆ เดียว บางทีอาจจะมีดนตรีประกอบแบบคู่ เรียกว่า “ขอมีคู่ถ้อง” ขอถ้อง คือ ขอที่มีคู่ประกอบขอ ได้ตอบกันด้วยทำนองขออาจจะเป็นชายกับชาย หรือหญิงกับชาย

ปริศนาคำทาย และสุภาพนิต

ส่วนมากจะมาจากความต้องการสนุกสนานกันในชีวิตประจำวัน อันอาจได้แก่ คำทายเกี่ยวกับพืช คำทายเกี่ยวกับสัตว์ คำทายเกี่ยวกับของใช้ และนอกเหนือจากนี้แล้วในพุทธศาสนายังมีคำทายเกี่ยวกับ “ธรรม” อีกด้วย ในที่นี้ขอยกตัวอย่างปริศนาคำทาย และสุภาพนิตของล้านนาในประเภทต่าง ๆ มาพอสมควร เพราะความมากจำนวนเกินกว่าจะมานำเสนอในที่นี้ได้

ปริศนาคำทายเกี่ยวกับสัตว์

1. ไก่แม่แดง แต่งตำฝั่ง

คำเฉลย คือ “ปลาไหล” ตามปกติปลาไหลมักชอบอยู่ในรูมืดลึกลง และเนื้อของมันมีรสชาติเหมือนไก่ จึงได้พูดพาดพิงไปถึงไก่

2. สุกกับขึ้นดอย ก้านฝอยลงห้วย

คำเฉลย คือ “เต่าและกิ้ง”

คำปริศนาคำทายเกี่ยวกับพืช

1. บิดทางฮ้องฮัก

คำเฉลย คือ “หน่อไม้”

2. ชุ่มลุ่มเต้าขา มีตำรอบตัว

คำเฉลย คือ “ขมิ้น”

ปริศนาคำทายเกี่ยวกับเครื่องใช้ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

1. จ้างแม่เฒ่าพับหู่ข้างเดียว

คำเฉลย คือ "สี่เสียด" สมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่นิยมกินกันมาก สี่เสียดเป็นเครื่องกินกับหมากอย่างหนึ่ง มีลักษณะเป็นรูปกลม ๆ ใช้กินกับหมากทีละน้อย

2. ตัวเดียวสองหน้า ลูกหก

คำเฉลยคือ "หมอน"

ปริศนาคำที่เล่นตลก

1. แด็บแป็บเต้าสองนิ้ว ตัวลูกโต้งมาแดง

คำเฉลย คือ "แมงดา" มาแดงก็คือแมงดานั่นเอง

2. เก็กจูบ บ้อ้อว่ากูบเจ็ก

คำเฉลย คือ "หน้าไม้"

อิทธิพลที่มีต่อกัน

สุภาสิตล้านนาไทย

สุภาสิตล้านนาไทย เกิดในแหล่งที่เจริญไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยล้านนา ดังตัวอย่างสุภาสิตที่ยกมานี้

1. ช่อนไหนแดง แร้งไหนเห้น

หมายความว่า หากทำช่อนแอมักถูกกดขี่ แต่ถ้าหากแร้งก็มักรอดตัวไป

2. ยามน้องเป็นติ มีเก้าป่า สิบป่า เลื่อปูดหลังซากหน้า มีป่าคนหนึ่ง ก็หาปมี

หมายความว่า ยามมัวมีศรีสุขมีญาติพี่น้องมากมาย แต่พอยากจนญาติพี่น้องก็พากันตีจากไปหมด

วัฒนธรรม และประเพณีชาวล้านนา

วัฒนธรรมความเป็นอยู่

ชาวล้านนาเป็นผู้มีนิสัยรักสงบ และสันโดษ ขยันขันแข็งในการงานอาชีพ มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ชาวล้านนามักจะตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่ ๆ ตามพื้นที่ราบอันสมบูรณ์มีที่ทำเลอันเหมาะสมเจาะใกล้กับแม่น้ำ ลำห้วย หรือลำเหมือง ทั้งนี้เพราะคนเมืองนิยมปลูกไม้ยืนต้นต่าง ๆ เช่น ลำไย มะม่วง มะปราง กระท้อน (ทางเหนือเรียกมะตั้น) มะกูด มะนาว ต้นหมาก มะพร้าว ไม้ไผ่ กล้าย อ้อย ฯลฯ ไว้ในบริเวณบ้าน จึงต้องการน้ำหล่อเลี้ยงต้นไม้ หรือหากไม่มีที่ใกล้กับแม่น้ำ ลำธารก็ต้องเป็นที่ที่สามารถหาวิธีหาน้ำเข้าไปได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้านของชาวล้านนามักจะเป็นทุ่งนา ป่าละเมาะ หรือป่าโปร่งที่เรียกว่า “แพะ” เมื่อผ่านหมู่บ้านของคนเมืองแต่ไกล จะสังเกตเห็นหมู่บ้านคนเมืองได้โดยจะเห็นทิวไม้ที่เขียวชอุ่ม ชุ่มชื้น จะมองเห็นรั้วบ้านที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระเบียบ บางหมู่บ้านจะมีถนนเล็กขนาดเกวียนเดินได้ ขนานไปกับลำเหมืองที่มีน้ำใสสะอาดไหลผ่านไปตามหมู่บ้าน แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ เมื่อน้ำดี ดินดี พืชพันธุ์ธัญญาหารก็ดีไปด้วย และเศรษฐกิจของหมู่บ้านนั้นก็มั่นคง ราษฎรไม่ยากจน

บ้านเรือนของชาวล้านนาจะปลูกอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยสะอาด รั้วบ้านมักจะปลูกต้นขิง ข่า ตะไคร้ และผักตำลึง (ผักแคบ) หรือผักป้ง (ผักชนิดหนึ่งใช้แกงได้) ให้ทอดยอดขึ้นตามรั้วบ้าน เมื่อเวลาอยากรับประทานก็เก็บไปต้มแกงกินได้

ภายในบริเวณบ้านของชาวล้านนา มักจะมีเนื้อที่ว่างทำเป็น “ช่วงบ้าน” คือ ลานบ้านสำหรับเป็นที่เล่นของเด็ก ๆ “ช่วงบ้าน” นี้เขาจะรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี ต้องคอยถางหญ้า และกวาดให้สะอาดเสมอ นอกจากช่วงบ้านก็จะมีสวนครัว ปลูกผักต่าง ๆ ไว้รับประทานตามฤดูกาล เช่น ผักกาด ถั่วฝักยาว มะเขือเทศ พริก มะเขือ ต้นหอม ผักชี ตลอดจนต้นแมงลัก (เรียกก้อมก้อ) โหระพา และกระเพรา ฯลฯ สวนครัวนี้จะล้อมด้วยไม้ไม้อานเป็นตาเล็ก ๆ กันมิให้เปิดไถ่สัตว์เลื้อยที่นิยมเลี้ยงกันทุกบ้านเข้าไปรบกวน รั้วชนิดนี้เรียกตามภาษาพื้นเมืองว่า “ฮั่วฮั่ว” (ลำเนียงตัว ร. เป็นตัว ฮ. แต่ว่า รั้วรอบไม่ออกเสียงเป็น ฮับฮอง ออกเสียงเป็น ลับลอง เป็นตัว ล. ไป)

ตัวเรือนที่ปลูกนั้นมี 2 ชนิด คือ เรือนที่ปลูก ด้วยไม้เนื้อแข็งล้วน แบบถาวรและเรือนที่ปลูกด้วยเครื่องไม้ไผ่ ชนิดชั่วคราว ตามแต่ฐานะของเจ้าของ การปลูกเรือน เขาไม่ได้ทำเลยทีเดียว บางคนจะพยายามเก็บเงินซื้อไม้ หรือไปตัดไม้มาเลื่อยไว้ เตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้กว่าจะครบก็เป็นเวลาหลายปี เมื่อเห็นว่าเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ พร้อมแล้ว จึงลงมือ “ปักเสาเรือน” ก่อน อันเป็นการเริ่มต้นของการปลูกเรือน

ผู้ที่มีฐานะดีจะปลูกเรือนหลังใหญ่ด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สัก ใช้ทำตั้งแต่ เสา พื้น ฝา หน้าจั่ว โครงเรือนทุกอย่างหลังคามุงด้วย กระเบื้องดินเผา (เรียกว่าดินขอ) หรือ มุงด้วย “แป้นเกล็ด” (กระเบื้องทำด้วยไม้) ตัวเรือนมักจะยกพื้นสูงท่วมศีรษะ ครอบครัวใหญ่ มักจะทำห้องใหญ่ 2 ห้อง เคียงกันมีช่องเดินระหว่างกลาง ซึ่งบางทีก็เป็นช่อง (ชาน) นอกชายคาบางหลังก็ทำอยู่ในชายคา ช่องทางเดินนี้ผ่านเข้าไปถึง ห้องครัว หรือที่เรียกว่า “เรือนไฟ” ซึ่งเป็นอีกหลังหนึ่งต่างหาก ด้านหลังนี้มักจะมีชานและบันได เพื่อความสะดวกในการตักน้ำ และล้างถ้วยชาม

ด้านหน้า คือ ด้านที่หันหน้าจั่วออกเป็นด้านหน้า ก็จะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนในใช้เป็นห้องนอน มีฝากัน ตอนนอกเรียกว่า “เต็น” สำหรับเป็นที่รับแขก หรือรับประทานอาหาร หรือเป็นที่นอนสำหรับลูกชาย หรือแขกที่มาพักด้วย และใช้เป็นที่นั่งเล่น หรือนอนเล่น กลางคืนหากเป็นบ้านที่มีลูกสาว ก็จะใช้ “เต็น” นี้แหละ เป็นที่รับแขกหนุ่ม หรือสาวที่มา “แฉ่สาว” หรือมา “ฮั่วสาว”

ทางด้านตะวันออกของตัวเรือนด้านนอก หรือด้านหัวนอนจะมีมิงพิระสำหรับตั้งพระบูชา มีแจกันปักดอกไม้บูชาพระ นอกจากพระพุทธรูปก็จะอาจจะ มีรูปถ่ายของพระเถระที่มีชื่อเสียงเป็นที่เคารพของชาวเมือง เช่น ครูบาศรีวิชัย ซึ่งชาวเหนือนับถือว่าเป็น “ตันบุญ” คือ เป็นนักบุญที่ควรแก่การสักการบูชา หรือรูปปฐมนิยวัตตุสถานต่าง ๆ อันเป็นที่เคารพสักการะชวนไว้สำหรับบูชาด้วย ตามฝาเรือนก็มักจะมีรูปถ่ายของญาติพี่น้อง มิตรสหาย และภาพเขียนพระเจดีย์ และรูปตัวเบ๊ คือ รูปปิ่นกัณฑ์เปิด ภาพเขียนนี้ถือกันว่าเป็นภาพเขียนของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระธาตุเจ้าประจำปีเกิดของตน โดยคนชาวเหนือเชื่อกันว่า ผู้ที่มาเกิดในโลกมนุษย์นี้ ย่อมมาจากที่ใดที่หนึ่ง เช่น เกิดปีระกาก็ต้องมีภาพพระธาตุลำพูนเป็นทิวเขา และถือกันว่าเมื่ออายุไปแล้วให้พระธาตุประจำปีเกิด ของคน นั้น ฉะนั้น ตามบ้านตนเองเมืองรุ่นเก่าจึงมีภาพเขียนพระธาตุปีเกิดนี้ ติดตามฝาเรือน หรือหิ้งพระแทบทุกบ้าน

สิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ ครกกระเดื่องสำหรับตำข้าว เรียกว่า “มองตำข้าว” แต่ก่อนนี้มีกันแทบ ทุกบ้าน ใช้สำหรับตำข้าวเปลือกและตำข้าวป๊องสำหรับทำขนม และอาศัยผลพลอยได้จากการตำข้าว คือ ได้รำ (แกลบ) สำหรับเลี้ยงหมู แต่ปัจจุบันโรงสีเล็กมีเกือบทั่วทุกแห่ง การตำข้าวด้วยครกกระเดื่องจึงขาดความนิยมไป

การตำข้าวด้วยครกกระเดื่องนี้ เป็นสื่อสัมพันธ์ของหนุ่มสาว ในเวลากลางคืนเดือนหงาย สาว ๆ ก็ มักจะเอาข้าวไปตำเป็นการรอเวลาที่หนุ่มหรือเรียกว่า “บ่าว” จะไป “แฉ่ว” คำว่า “แฉ่ว” ทางภาคเหนือ หมายถึง การไปเที่ยว ไม่ได้หมายถึงการเป็นหมอมั่ว เช่น ภาคอีสานเสียงสากกระทบครกดัง เป็กกะเล้ง ๆ จะเรียกให้พวก บ่าวไป “แฉ่ว” และเกี่ยวพาราสักกันหนุ่มบางคนก็จะช่วยสาวตำข้าวไปพลาง เกี้ยวไปพลาง บาทาก็จะพุดมูขะไร ขำ ๆ จี้เส้นหัวเราะกันคึกคักอย่างเป็นสุข และที่ “นางมอง” นี่เองที่ทำให้หนุ่มสาวได้มอมดวงใจให้แก่กัน และได้ แต่งงานกันมีความสุขไปแล้วหลายร้อยคู่

สิ่งที่ขาดไม่ได้อีกอย่างหนึ่งของชาวล้านนา ก็คือ บ่อน้ำบาดาลสำหรับใช้บริโภค บ่อน้ำจะก่อด้วย อิฐถือปูนอย่างเรียบร้อย รูปทรงกลม หรือสี่เหลี่ยม ตามแต่จะชอบกลางบ้านจะทำหลังคามุงไว้ด้วย ครอบ ๆ บริเวณ บ่อน้ำก็จะปลูกผลหมากรากไม้ต่าง ๆ เช่น ต้นหมาก พลู มะม่วง ขนุน ฯลฯ และต้นชะพลู (ทางเหนือเรียกผักปลิง) ให้อ้อม ๆ ลานบ้านก็จะทำห้องอาบน้ำไว้ด้วย ห้องอาบน้ำเมืองเหนือเรียกว่า “ต้อมน้ำ” เพื่อจะได้อาบน้ำโดยมิด ขิดไม่ประเจิดประเจ้อ ดังได้กล่าวแล้วว่าคนเมืองมีความเป็นอยู่อย่างง่าย การปลูกเรือนก็ทำอย่างง่ายตามแต่ ฐานะ และกำลังทรัพย์ หรือกำลังแรงจะอำนวยให้ การปลูกเรือนนี้ของชาวเหนือ ในสมัยก่อนจะมีการช่วยเหลือแรง งานกันโดยไม่คิดค่าแรง รับผิดชอบกันตัดไม้ในป่ามาบ้าน และทำเป็นอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนกระทั่งปลูกเป็นตัว เรือนแล้วเสร็จ แต่ปัจจุบันการช่วยเหลือแรงงานกันนั้น คงมีแต่ที่ห่างไกลความเจริญแผนใหม่ออกไปเท่านั้น ส่วน มากมัตจะว่าจ้างกันโดยการเหมาทำจนเสร็จ

การช่วยกันด้วยแรงงานนี้ ผู้เป็นเจ้าของเรือน ก็จะจัดเตรียมอาหารไว้เลี้ยงดูในเวลากลางวัน และ ตอนเย็น บางทีก็มีการเลี้ยงสุรากันด้วย เป็นการแก้เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า และเลี้ยงอาหารมือเย็นด้วย อาหารที่ เลี้ยงในมือกลางวัน มักจะจำพวกแกงอ่อมเนื้อวัว หรือแกงอ่อมชิ้นโตใส่ผักเหี่ยว (ผักหม่น) น้ำพริก ผักดอง เนื้อย่าง หากเป็นตอนเย็นก็มักจะมีลาบเนื้อ อันเป็นอาหารชิ้นหนึ่งของคนเมือง และมีสุราดื่มด้วย

รั้วบ้านของชาวล้านนา หากล้อมด้วยไม้ไผ่ที่สกรเป็นตาสี่เหลี่ยม เรียกว่า “รั้วตาแสง” หากสานเรียง กันด้วยไม้ไผ่ที่ผ่าขนาดกว้าง 1 นิ้ว ยาวสัก 3 ศอก ติดกันเป็นแนวแถวยาว เรียกว่า “รั้วสะลาบ” การล้อมรั้วอีก ชนิดหนึ่งเรียกว่า “รั้วคาว” คือเอาไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง เรียกว่า ไม้ซาง ลำต้นโตขนาด 5 - 6 นิ้ว หรือใช้ไม้ปึก คือ เศษไม้ ที่เขาเลื่อยออกมา เอามาเจาะรูให้ได้ระดับเดียวกันทำเป็นเสาฝังไว้ตามแต่ต้องการแล้วเอาไม้ไผ่รวก ลำต้นเล็ก ๆ สอดเข้าที่รูเจาะไว้ นั่น สัก 3 - 4 ชั้น

ตามประตูบ้านบางบ้าน จะปลูกเพิงหมาแหงนเล็ก ๆ ไว้ติดกับด้านใดด้านหนึ่งของประตูบ้าน ทำ ร้านขึ้นสำหรับวางของต่าง ๆ ขาย เช่น สบู่ ไม้ขีดไฟ เทียนไข ขนมห ขันปิ้ง ไข่ฉัว (ไข่กรอก) หมูส้ม (แฮม) ขายให้ แก่คนเดินทาง หรือเพื่อนบ้าน ร้านขายของนี้เรียกตามภาษาพื้นเมืองว่า “ตูปากด” ที่ “ตูปากด” นี้จะมีร้านน้ำวาง หม้อน้ำ และกระบวยพร้อมสำหรับให้คนเดินทางดื่มแก้กระหายน้ำ บางบ้านแม้จะไม่ขายของก็จะมีร้านน้ำตั้งไว้

เอกล้านนาเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาที่สืบทอดกันมาแต่โบราณกาล เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมให้คนไทยได้รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนา และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยได้รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนา และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนไทยได้รู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมล้านนา

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ให้คนดื่ม โดยไม่หวังผลตอบแทนอย่างใดเลย การที่ชาวเหนือนิยมทำรำน้ำไว้นี้ เป็นการแสดงออกถึงจิตใจอันเปี่ยมด้วยความเมตตาอารี และถือเป็นคตินิยมมาแต่โบราณกาลว่า การให้ทานข้าวน้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญของชีวิตนี้ ได้ผลานิสงส์ล้นบุญมากนัก จนมีคำพังเพยกล่าวไว้ว่า “ทานน้ำเป็นเศรษฐี ทานนุหรีเป็นสหาย” คำว่า “สหาย” หมายถึง ผู้ที่มั่งคั่งเช่นเดียวกันกับคำว่าเศรษฐี แต่ให้คล้องจองกัน คำพังเพยนี้มักจะมีคนสืบทอดเปลี่ยนสัมผัสคำว่า นุหรี ประโยคหลังไปในทางหยาบคายก็มี

ภายในบริเวณบ้านของชาวล้านนา นอกจากจะปลูกไม้ยืนต้น และสวนครัวก็จะมีผามวัว ผามควาย (วัว ทางเหนือเรียก จัว สำหรับผู้ที่ผูกโคกระบือสัตว์พาหนะ และใช้แรงงานในกาทำนาทำสวน ซึ่งมีแทบทุกบ้าน บางคนไม่ได้ซื้อมาเลี้ยงเองก็เอาของคนอื่นมาเลี้ยงแล้วแบ่งลูกกัน เรียกว่า “เลี้ยงผา” ผามวัว ผามควายนี้ บางทีก็เรียกว่า “แหล่ง” คือ คอกนั่นเองพอค่างเขา ก็ออกไปไล่ต้นวัวควายที่ปล่อยให้และเลมหญ้าตามแถวชายทุ่งเข้ามาให้แหล่ง บางแห่งก็จะกันด้วยไม้รั้วคาวอีกทีหนึ่ง ที่ไม่ล้อมรั้วคาวก็จะผูกวัวควายไว้กับเสาผาม (ผาม ก็คือเพิง หรือ โรง นั่นเอง) ตกกลางคืน เขาก็จะสุ่มไฟไว้ไล่ลั่นยุงตลอดคืน ผามวัวผามควาย หรือแหล่งนี้ มักจะปลูกไว้ไม่ห่างจากตัวเรือนเท่าใดนัก เพราะเกรงขโมยแอบมาลักไปเสีย ใกล้เคียง ๆ กับผามวัวควายก็จะมี “ก้างเพิง” คือ ที่สำหรับเก็บฟาง (คำว่าเพิง ก็คือ ฟาง) มักจะปลูกเป็นโรงหยาบ ๆ หลังคามุง ดองตึง (ดองหลวง) บางแห่งก็จะทำเป็นกอง ๆ คล้ายลอมฟางทางภาคกลาง แต่ไม่ทำใกล้เรือนนักเพราะเกรงไฟไหม้ ฟางนี้ไว้สำหรับวัวควายกิน ในยามฤดูแล้งขาดสนหญ้า

นอกจากสัตว์พาหนะ ก็เลี้ยงสัตว์ที่ใช้เป็นอาหารได้ เช่น หมู เป็ด ไก่ น่าน แต่หมู และไก่ เลี้ยงกันแทบทุกบ้าน เวลาขาดสนอาหาร หรือเวลามีแขกหรือไปเยี่ยมเยียนถึงบ้าน เมื่อไม่มีอาหารอื่น ๆ ก็ฆ่าไก่ หรือหมูมาเลี้ยงดูกัน เพราะตามบ้านนอกตลาดจะมีแต่ตอนเช้าเวลาเดียวเท่านั้น และบางหมู่บ้านก็ห่างไกลตลาด จึงจำเป็นต้องเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร และปลูกผักไว้กิน ส่วนหมูนั้นเลี้ยงเพราะถือว่าเป็นการขอมทรัพย์อย่างหนึ่ง และบ้านใดที่มีลูกสาวก็ต้องเลี้ยงหมูไว้เพื่อความสะดวกในเวลา “เสียผี” ที่อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ยังมีประเพณีเลี้ยงหมูไว้เสียผีมาจนทุกวันนี้

บ้านของคณีนฐานะดี มักจะมีเกวียนเทียมวัวคู่ เรียกว่า “ล้อจัว” ไว้สำหรับใช้ขนส่ง เช่น ขนข้าวเปลือกมาใส่ยุ้งฉาง (ยุ้ง ฉาง ทางเหนือเรียกว่า หลงข้าวโบราณว่า เยี่ยข้าว) “ล้อจัว” นี้ ตัวถึง หรือที่เรียกว่า “เฮือนล้อ” ทำด้วยไม้สัก คานทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้แดง หรือไม้ปวย (ตะแบก) กงล้อทำด้วยไม้สัก แต่มีเหล็กตรอบ เรียกวาลเหล็กดีล้อ เหลาหรือ ที่เรียกว่า “แกนล้อ” ทำด้วยเหล็ก จึงสามารถรับน้ำหนักได้มากเกวียนลำหนึ่งสามารถจะบรรทุกข้าวเปลือกได้ 30 - 40 ตัง (ประมาณ 200 ก.ก.) บรรทุกข้าวได้ 3 - 4 กระสอบ เมื่อเวลาใช้ขนส่งในฤดูฝนจะมีหลังคาทำเป็นรูปโค้งครอบ “เฮือนล้อ” หลังคามีราวด้วยสาตกะลา (เสื่อรำแพน หรือสานไม้ไผ่เป็นตาสี่เหลี่ยม แล้วกรุด้วยใบดองตึง (ดองหลวง) หากเป็นฤดูแล้งก็จะเอาหลังคาออกเสีย

เวลาใช้เกวียนลากของ คนขับเกวียนก็จะแต่งกายด้วยชุดหม้อฮ่อมแบบคนเมืองสวมหมวกเก่า ๆ หรือไม่ก็เอาผ้าขาวม้าโพกศีรษะ นั่งข้างหน้าเกวียน หรือนั่งบนของที่บรรทุกนั้นอีกทีหนึ่งในมือจะถือไม้เรียว มีเชือกผูกปลายไม้ ใช้สำหรับใช้เขี่ยวนวัวเวลามันเก หรือใช้ผาดตึงเคียว ๆ เป็นเครื่องสัญญาณให้มันวิ่ง หรือเดินเร็วขึ้น เวลาขับเกวียนจะต้องทำเสียง...หึ...หึ...ไปด้วย เพื่อเตือนให้วัวเดิน หากจะให้มันหยุดก็ตึงเชือกที่ผูกติดวงมุกมัน และร้องว่า..ยอ...ยอ...มันก็จะหยุด

“ล่องจั่ว” หรือเกวียนทางภาคเหนือ ผิดกับทางภาคกลาง และภาคอีสาน และเป็นสิ่งจำเป็นของชาวชนบท เพราะนอกจากจะใช้ลากขนส่งสิ่งของ และข้าวแล้ว ก็ยังใช้ในการลากไม้ท่อนอีกด้วย โดยเอาตัวถึงออกเสีย แล้วใช้ไม้ปักสองข้างคาน แล้วใช้โซ่เหล็กผูกไม้ท่อนติดกับคานอีกทีหนึ่ง ก็สามารถลากไม้ออกจากป่า เข้ามาหมู่บ้านได้สะดวกเกวียนลำหนึ่ง ๆ ราคาประมาณ 2 - 3000 บาท

ก่อนที่จะขึ้นไปบนเรือนของเขา ตรงบันได จะมีหมอน้ำสำหรับล้างเท้า เมื่อขึ้นไปบนเรือนแล้ว ก็จะมองเห็นร้านน้ำ ซึ่งมักทำไว้ติดกับบันได พอขึ้นไปถึงก็จะพบร้านน้ำทันที มีหม้อใส่น้ำสะอาดเย็น และกระบวยไว้พร้อมเสร็จ คนเมืองจะแยกน้ำกัน และน้ำใช้ไว้คนละแห่ง น้ำกินจะใส่ในหม้อตั้งไว้บนร้านน้ำ และใส่ในคนโทไว้ ร้านน้ำจะสูงประมาณ 1 เมตร มีหลังคากันแดดฝนไว้อย่างดี ส่วนน้ำใช้เรียกว่า “หมอน้ำชื้อะ” จะตักใส่หม้อขนาดใหญ่ไว้บนชานเรือน หรือที่ติดกับครัวไฟ ไว้ใช้สำหรับล้างถ้วยชาม และประกอบอาหารไม่ให้ปะปนกัน ช้าง ๆ ร้านน้ำก็มักจะกะบะ หรือหม้อดินเผา ปลุกต้นหอม สระแหน่ และผักไผ่ ซึ่งเป็นเครื่องชูรสอาหารไว้ด้วย

แบบบ้านแบบชาวล้านนา เรียกกันว่า แบบเชียงแสน เวลานั้นในเชียงใหม่เห็นเมืองอยู่ไม่กี่หลังคา แต่ตามบ้านนอกพอจะหาดูได้ ตามภาพที่ถ่ายมาประกอบเรื่องนี้เป็นภาพของบ้านชาวไทยยองที่บ้านหนองมูล ต. ประตูป่า อ.เมืองลำพูน มีอายุกว่า 50 ปีแล้ว เป็นบ้านของชนชั้นกลาง

บ้านแบบคนเมืองมักจะยกพื้นสูงดังกล่าวแล้ว ที่ยกพื้นสูงก็คงเนื่องจากเหตุผลหลายประการ คือ

1. อาศัยใช้ได้ถุนบ้านเป็นที่เก็บของต่าง ๆ เช่น พื้นเกวียน และบางทีก็ใช้เป็นทำงานอุตสาหกรรมภายในครอบครัว เช่น ทำเครื่องเงิน เครื่องเงินปั้นหม้อ จักสาน ทอผ้า ฯลฯ
2. ใช้เป็นที่พักผ่อนในยามที่อากาศร้อนอบอ้าว และเป็นที่นั่งเล่นของเด็ก ๆ หรือ ผูกชิงช้า (จุงจา) ไว้ให้เด็กเล่น
3. หากเป็นที่ลุ่มทำให้พ้นจากน้ำ หากเป็นบ้านตามปากก็ปลอดภัยจากสัตว์ร้ายรบกวน หรือเป็นที่ไว้สัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ สุกร ฯลฯ
4. ทำให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ทำให้สะอาด และโล่งโปร่ง
5. ผู้ที่เดินผ่านไปมา ย่อมไม่สามารถจะมองเห็นสภาพของบนเรือนได้

นอกจากจะยกพื้นสูง หลังคาก็ยังต้องการความลาดประมาณ ๔5 หรือ 60 องศา เพื่อให้ให้น้ำฝนไหลลงสู่พื้นดินโดยเร็ว ยอดหลังคาด้านจั่ว มีไม้ทำอย่างสวยงามไขว้กัน เรียกว่า “กำแล” หรือ “กะแล” เรือนแบบเชียงแสนนี้ มีหน้าต่าง เรียกว่าประตูบ่อง เป็นช่องเล็ก ๆ บ้างก็มีบานพับปิดได้ บ้างก็ใส่ลูกกรงไม้ตายตัวไปเลย และมีเพียง 1 - 2 บานเท่านั้น จึงทำให้ภายในห้องนอนค่อนข้างจะอับแสงเล็กน้อย ซึ่งเห็นจะเป็นเพราะชาวไทยเหนือ หรือคนเมืองเคยอยู่แต่ในที่ที่มีอากาศหนาวเย็นมาช้านาน การปลูกเรือนจึงตามความนิยมที่เคยทำมาแต่ก่อน อีกประการหนึ่งภาคเหนืออากาศหนาวเย็นในเวลากลางคืน จึงไม่มีหน้าต่างมาก ฝาเรือนบ้านแบบเชียงแสนนี้ก็ผิดแปลกจากเรือนธรรมดา คือ ฝาทั้งสองข้าง จะต้องอยู่นอกเสา และเอียง โดยข้างบนยื่นออกไป และมีไม้ เรียกว่า “ยาง” คอยรับไว้ เท่าที่ทำเช่นนี้ เข้าใจว่าคงกันขโมยขึ้น และอาจจะเพื่อให้ภายในห้องกว้างกว่าปกติก็ได้

ที่ประตูห้อง (ระหว่างห้องนอนกับเดิน) จะมี "ขุมประตู" ทำด้วยไม้ยกสูงกว่าพื้นประมาณ 1 ฝ่ามือ หรือ 6 - 7 นิ้ว ขุมประตูนี้คล้ายกับเป็นเส้นกันอาณาเขตอันหวงห้าม คนภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว ไม่มีสิทธิที่จะล่วงล้ำเข้าไปได้ หากล่วงล้ำเข้าไปเขาจะถือว่า "ผิดผี" ผิดจารีตประเพณีของเขา ซึ่งจะต้องมีการทำ พิธีเซ่นสรวงผีเรือนเป็นการไถ่โทษ ทางด้านบนขอบประตูจะมีไม้แกะสลักอย่างสวยงามเรียกว่า "ห้าโยน" แต่ บ้านที่ปลูกสมัยปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว

พวกที่มีฐานะยากจน มักจะปลูกบ้านด้วยไม้ไผ่ เสาใช้ไม้เนื้อแข็ง แต่รอด ตง โครงเรือนมักจะใช้ไม้ไผ่ ปูพื้นด้วยไม้ไผ่ลับเรียกว่า "ฟาก" ฝาอาจจะใช้ฟากตีตั้งขึ้นก็ได้ โดยใช้ไม้ขนานอีกทีหนึ่งให้มันคงแข็งแรง แต่ บางรายก็ใช้ฝาสารด้วยไม้ไผ่เรียกว่า สานลายอำ ซึ่งทนทาน และงามเหมือนกัน หลังคามุงด้วยตองติง (ตอง พลง) หรือใบคาที่เขามาร้อยเป็นแผ่น ๆ เรียกว่า "คาไฟ" แต่เรือนชนิดนี้ไม่ถาวร อย่างมากก็มีอายุเพียง 10 ปีเศษเท่านั้น หลังคาต้องซ่อมกันทุกปี เรียกว่า "หยดเหือน" หรือ "ซอนเหือน"

เกี่ยวกับการปลูกเรือนของชาวเหนือ มีสิ่งที่ควรรู้อีกเล็กน้อย ขอนำมากล่าวในที่นี้เพื่อประโยชน์การศึกษาชีวิตของชาวเหนือในวันหน้า คือ

เสามงคฺล เสานาง

เสาที่ใช้ปลูกเรือนนั้น มีหลายต้นด้วยกัน ที่สำคัญคนโบราณถือมีอยู่ 2 ต้น คือ เสามงคฺล และเสานาง เสามงคฺล และเสานางนี้เป็นเสาคู่กัน มีเสามงคฺลต้องมีเสานาง มีเสานางก็ต้องมีเสามงคฺล ก่อนจะฝังเสาคู่นี้จะต้องหากล้วย อ้อย มะพร้าว มาผูกที่เสาทั้งสอง และหาผ้าผู้ชายมาผูกที่เสามงคฺล ผ้าผู้หญิงมาผูกที่เสานาง เสาคู่นี้หมายถึงผัวเมีย เสามงคฺลหมายถึงผัว เสานางหมายถึงเมีย คนโบราณถือว่าเรือนหลังใดไม่มีเสามงคฺล เรือนหลังนั้นจะอยู่ไม่เป็นสุข และไม่มีความสุข เสามงคฺลนี้ถือกันว่าแม้เรือนหลังนั้นจะถูกหรือลงไปแล้วก็ตาม เสาคู่นี้จะใช้ปลูกเรือน หรือทำอะไรต่อไปไม่ได้ ต้องทิ้งไว้ให้มันผุพังไปเอง

แป้นตอง

แป้นตองนี้ตรงกลางเรือน ยาวไปตามรูปเรือน แป้นตองนี้เป็นไม้ที่แข็งแรงหนา 3 - 4 นิ้ว กว้าง 7 - 8 นิ้ว ระหว่างแป้นตองนั้น ไม่มีแป้นปูพื้นกระดานปูพื้นอยู่คนละข้างของแป้นตองนั้น เรือนหลังใดมีแป้นตอง กระดานปูพื้นไม่ต้องยาวเท่าไร แป้นตองเป็นที่ยึดเสาตั้งให้มัน เมื่อตื่นจากที่นอนตอนเช้า หรือตอนกลางคืน เขามักจะเดินตามแป้นตองเพื่อจะได้ไม่สะดุ้ง หากจะแอบมองคนร้าย หรืออะไรอย่างอื่น ก็จะทำให้ได้ยินเสียงฝีเท้าเลย คำว่า ตอง ก็คือ ท้อง หมายถึงว่า เดิน นั้นเอง

ฝาลับนาง

ฝากุณเรือนโดยรอบทั้ง 4 ด้าน ๆ หนึ่งยาวกว่าฝารอบดาประมาณ 20 นิ้ว ฝานั้นมีความประสงค์ที่จะให้เป็นช่องกำบังเวลาผู้หญิงทำงานอยู่บนบ้าน ในเวลากลางคืนเพื่อกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับหญิงสาว เหตุนี้จึงเรียกว่า ฝาลับนาง

แต่ปัจจุบันการปลูกบ้านของชาวเหนือ นิยมตามสมัยใหม่ ไม่นิยมทำตามแบบเก่ากันแล้ว แม้แต่ตามบ้านนอกก็จะมองเห็นเรือนแบบทันสมัยทั่วไป

บ้านของคนเมือง หรือไทยวนจะแบ่งออกเป็น 2 - 3 ห้อง หากเป็นบ้านเล็กก็จะมีห้องนอน และห้องครัว หรือ “เรือนไฟ” คนละห้อง ตรงหน้าห้องนอน จะมีที่รับแขกเรียกว่า “เต็น” การนอนจะมีที่นอนเรียกว่า “เต็น” อาจใช้ผ้ามาพันกันให้ลูกชายนอนอีกแห่งหนึ่งด้วยที่ให้ลูกชาย หรือลูกสาวนอนข้างนอกนี้ ก็เนื่องจะความสะดวกที่ลูกสาวมักจะไป “แหว่สาว” หากกลับมาดึกมาก จะเข้านอนในห้องไม่สะดวก จึงให้นอนข้างนอกจะได้ไม่รบกวนเรียกเปิดประตู และอีกอย่างหนึ่งก็เป็นการเผื่อข้างนอกไปในตัวด้วย ส่วนลูกสาวนั้นต้องให้นอนในห้องกับน้อง ๆ หรือนอนตามลำพังคนเดียว หากเป็นเรือนหลังใหญ่ก็จะมีอีกห้องหนึ่งสำหรับให้ลูกชาย หรือลูกสาวนอน หรือหากมีครอบครัว ก็จะได้อาศัยมาอยู่กันก่อนที่จะแยกไปเรือนอีกต่างหาก

ประเพณีชาวล้านนา

ชีวิตชาวล้านนามักจะนิยมนับวันเริ่ม ตั้งแต่วันขึ้นปีใหม่ หรือสงกรานต์ นับเป็นเดือน 7 เดือน (เดือน 5 ได้) เป็นเดือนแรก จนครบ 12 เดือน เป็น 1 ปี ในปีหนึ่ง ๆ จะมีประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันดังนี้

1. เดือนเมษายน มีประเพณีการเล่นสงกรานต์ ประเพณีดำหัว ปอยบวชลูกแก้ว (บวชเณร) ขึ้นบ้านใหม่ เสี่ยงผิปูย่า
2. เดือนพฤษภาคม มีปอยน้อย ปอยหลวง (งานสมโภชทานวิหาร-โบสถ์ กำแพง) ขึ้นบ้านใหม่ แต่งงาน วิสาขบูชา ไหว้พระธาตุ ฟ้อนผีมด
3. เดือนมิถุนายน มีการไหว้พระธาตุ เช่น พระธาตุดอยสุเทพ หากฝนฟ้าดีก็เริ่มทำนา ทำพิธี แยกนาหว่านกล้า
4. เดือนกรกฎาคม เข้าพรรษาเริ่มไถคราดนา หว่านกล้า
5. เดือนสิงหาคม ปลุกนา ดำนา ทานข้าวคนเฒ่าจำศีล
6. เดือนกันยายน มีการทากัวยสลาก มีการทานอุทิศส่วนกุศลแด่คนตาย
7. เดือนตุลาคม ทำบุญออกพรรษา ทานสลากภัตต์ ทานกฐิน จนถึงเดือนยี่เพ็ญ ชาวบ้านเริ่มทำสวนปลูกผัก
8. เดือนพฤศจิกายน มีทานกฐินวัน 15 ค่ำ ประเพณีลอยกระทง ตามประทีป ทอดผ้าป่า ตั้งธรรมหลวงเทศน์มหาชาติ เดือนนี้เป็นฤดูกาลทำสวน
9. เดือนธันวาคม มีประเพณีเทศน์มหาชาติ ทอดผ้าป่า ชาวบ้านเริ่มเกี่ยวข้าวต่อเนื่อง 3 แรมเกี่ยวข้าวปี ชาวสวนก็เริ่มปลูกผักล้มลุก
10. เดือนมกราคม เดือนนี้เก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว เก็บข้าวเข้ายุ้งฉาง
11. เดือนกุมภาพันธ์ มีประเพณีการเทศน์มหาชาติ มีงานปอยหลวง ปอยน้อย
12. เดือนมีนาคม มักจะเริ่มซ่อมบ้าน แผลงเรือน ให้ทันสงกรานต์

ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

การปลูกเรียน

ประเพณีการ “ปลูกเรียน” (ปลูกเสารเรียน) นี้จะมีชาวบ้านมาช่วยกันอย่างแข็งแรง โดยไม่เห็นแก่ค่าตอบแทน เพราะถือว่าต้องช่วยกัน พิธีนี้มักจะทำในตอนเช้าตรู่ ในขณะที่อากาศเย็นสบาย หลังจากดูฤกษ์ยามแล้วเขาก็จะลงมือทำตามฤกษ์นั้น ส่วนมากจะทำกันในเดือนคู่ ส่วนเดือน 10 ถือว่าเป็นอัปมงคล ก่อนจะปลูกเรียนก็ต้องขุดหลุมเสารเตรียมไว้ก่อน และต้องถามหมอดู หรืออาจารย์ก่อนว่าจะขุดหลุมไหน ทิศไหนก่อน จะเอามูลดินไว้ทางไหน เช่น เดือนหก หรือเดือนแปดให้เอาเสาวางทิศเหนือ ขุดหลุมเอามูลดินไว้ทางทิศใต้ เดือนสี่ให้เอาปลายเสาวางทางทิศใต้ ขุดหลุมเอามูลดินไว้ทางทิศตะวันออก เมื่อจะทำพิธีก็มีการเซ่นพญานาค เจ้าที่ เชื่อว่าเป็นเจ้าแผ่นดินต้องบูชาเสียก่อน โดยวัดจากมุมหลังสี่ของบริเวณที่จะปลูกเสารเรียนให้ได้จุดศูนย์กลาง แล้วขุดหลุมอีก 1 คืบ กว้าง 1 คืบ เอาข้าวปั้น กล้วยหน่วย (1 ผล) และอาหารคาวหวานเล็กน้อยใส่ลงไปในหลุมนั้นแล้วอ่านคาถา

นอกจากนี้จะต้องทำพิธี “เสดะเสนียด” เสาศีที่จะทำพิธีโดยสะดวกซึ่งในนั้นก็ต้องมีข้าวปลาอาหารผลไม้ บุหรี่ หมาก เมี่ยง 4 อัน นำไปวางสี่มุมของตัวเรียน อีกอันหนึ่งวางไว้ที่ตรงศูนย์กลางที่หลุมฝัง เครื่องเซ่นพญานาค (เจ้าที่) จากนั้นพ่อนหมอกี่อ่านคาถาปัดรังควาญ ใช้มีดหมอ หรือขวานลากไม้ตรงดินเสารออกพอบเป็นพิธีเอาดอกไม้ใส่ลงในสะดวกสี่อัน เอาไปวางไว้มุมบ้าน ส่วนอันกลางเอาไปลอยน้ำ เสาศีที่จะปักนั้นต้อง “ปัก” เสาศีเอง (เสามงคล) ก่อนต่อมาก็เสานาง และเสารอื่น ๆ จนครบ เสานางนั้นคู่กับเสาศีเอง จะต้องเลือกไม้ที่ทนทานแข็งแรง แล้วจัดมะพร้าว หน่อกล้วย หน่อข่อย กล้วยเป็นเครือ ใบเงินใบทอง ผ้านุ่งของผู้ชายมาผูกติดเสามงคล ส่วนเสานางนั้นติดผ้าของผู้หญิง นอกจากนี้มีผ้าขาว ผ้ามแดงกว้างประมาณคืบพันรอบ ๆ เสาศีไว้ เสามงคลนั้นถ้าจะให้ดีจริงมีพิธีติดเสาศี เป็นการข่มนางไม้อีกทีหนึ่ง และเวลายกเสารลงหลุมจะพยายามหาคนที่ซื้อแล้วทำ เงิน ทอง มัน แก่น เป็นคนยก แล้วที่กันหลุมจะมีใบเต้า ใบหนูน (ขนน) ใบดอกแก้ว ใบตัน (พุทรา) มาวางกันหลุม เสามงคลฝังทางด้านหัวนอน เสานางอยู่ทางปลายตีน หัวนอนทิศใต้ ปลายตีนทิศเหนือ จากนั้นก็ฝังเสารอื่น ๆ ซึ่งมีแผงยันต์ปิดไว้ที่ปลายเสาศีด้วยผ้าขาว ผ้ามแดงหรือแผ่นเงิน ผังเสร็จก็ผูกด้วยสายสิญจน์ไว้โดยรอบ ทั้งไว้ 3 - 7 วัน จึงจะเอาสิ่งเหล่านี้่ออกได้

เสามงคลเสานางนี้จะต้องรักษาเป็นพิเศษ จะไปทำสกปรกไม่ได้ เมื่อบ้านพังหรือรื้อออกต้องเก็บไว้ต่างหาก จะเอาไปทำอย่างอื่นไม่ได้ ถือว่าซีด (เสนียดจัญไร)

ประเพณีแหกนา (แหกนา)

ประเพณีแหกนาเป็นเรื่องของชาวบ้านที่จัดพิธีง่าย ๆ แต่เดิมสมัยพระนามจามเทวีครองเมืองหริภุญชัย มีขุนหลวงมะลังกะ (วิลักษณ์) เป็นหัวหน้าเผ่าละว้า ซึ่งเป็นเจ้าของดินแดนในภาคเหนือได้จัดให้มีพิธีการแหกนาขึ้นในนาของตนเอง โดยปลูกปะรำขึ้นชั่วคราววัดตรงเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างประมาณ 2 วา ยาว 2 วา ภายในทำไว้สูงขนาดเพียงตา จัดสะดวกใส่อาหารคาว หวาน หมาก พลุ กล้วย ข่อย เมี่ยง บุหรี่ ใส่สะดวก 5 สะตวนำไปวางบนไม้แท่นที่ร้าน และอีกกันหนึ่งวางบนพื้นดินตรงเสาศีสำหรับบูชาแม่พระธรณี ตรงกลางร้านมีไม้รวกตัดยาวทั้งลำยาวประมาณ 9 ศอก ไม่ต้องตัดใบที่ยอดทิ้ง เอาไปปักไว้ที่ตรงกลางเสารและร้านกิ่งออกเสียหมด เว้นแต่ยอดตรงปลายไม้รวกมีตาเหลว (เกลว) สามเป็นรูปขนาดใหญ่มัดห้อย มีดอกถักเป็นรูปลูกโซ่ห้อยลงมาสองแถว

เอกล้านนี้เป็นเอกล้านที่สืบทอดมาแต่โบราณใช้กันมาแต่โบราณกาล ไม่อนุญาติให้แก้ไขใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เส้น เรียกว่า สร้อยสังวาลย์ ปลายสร้อยติดด้วยตอกนี้จะมีไม้แกะสลักเป็นรูปปลาสองตัว เรียกปลาในดำกับปลา
กั้ง ห้อยแกว่งอยู่ และมีกระตังยด้วยอาหารคาวหวานมักจะติดเพื่อบูชาแม่โพสพเป็นการเสี่ยงทาย ถ้าสร้อย
ยาวก็ทายว่าปีนี้น้ำท่าบริบูรณ์ ข้าวได้ผลดี ถ้าสั้นน้ำจะน้อย ให้หญิงสาวพรหมจารีร่อนข้าวหม่นข้าวเข้าใส่เสี่ยงทาย
เมล็ดข้าว หยิบเมล็ดข้าวที่ใส่ภาชนะบูชาไว้นั้นมาเสี่ยงทายดู และหากได้คู่ก็ทายว่าปีนี้น้ำท่าดีในนาจะดี หากได้
เมล็ดที่จะได้ครึ่งเสียครึ่งและข้าวที่เสี่ยงทายนี้จะใช้หว่านในบริเวณที่ทำพิธี ส่วนแฉวยยังใช้ปักตามมุมเขตแถบนา
สี่มุม เรียกว่า “เอื้องหมายนา” ยังมีอีกอย่างหนึ่ง คือ มักถือว่าเจ้าของนาวันใด เอาวันนั้นหว่านกล้าและดำนา
การดำนาครั้งแรกจะปักดำเพียง 9 กอ และกล่าวไตรสรหมไปด้วย

ประเพณีทานข้าวสลาก (กินก๋วยสลาก)

กินก๋วยสลาก คือ ประเพณีทานสลากภัตต์ พิธีเริ่มราวเดือนเพ็ญ 12 เดือน (เดือน 10 ได้ หรือ
กันยายน) สิ้นสุดในเดือนเกียงดับ (ข้างแรม) (เดือน 11 ได้) พิธีดังนี้

ก่อนวันพิธี 1 วัน เรียกว่า “วันดา” เป็นวันเตรียมสิ่งของต่าง ๆ ผู้ชายทำหน้าที่สาน “ก๋วย” (ตระกร้า)
ฝ่ายหญิงจะเตรียมสิ่งของไทยทาน เช่น ข้าวสาร พริก หอม ฯลฯ ตลอดจนอาหาร และเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะเอาไป
ถวายพระ สิ่งของเหล่านี้บรรจุลงในก๋วยที่กรุด้วยใบตอง หรือกระดาษสิ่งงดงามที่ยอดของก๋วยจะปักธง ซึ่งมีเงิน
เสียบอยู่เล็กน้อยตามกำลังศรัทธา

ในวันสลาก เด็ก ๆ จะเอาเชื้อไปปูที่ลานวัด หรือศาลา แล้วเอาก๋วยสลากไปวางไว้ คนแก่จะเตรียม
พานข้าวตอก ดอกไม้รูปเทียนไว้ ใครที่เป็นเจ้าของก๋วยก็ทำใบลาน หรือกระดาษก็ได้เอามาติดเป็นแผ่นแล้วจารึก
ชื่อตัวเองลงไป แล้วบอกว่าอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ใดเสร็จแล้วชาวบ้านก็นำก๋วยสลากไปรวมกันไว้ยังพระประธาน
หน้าวิหาร มักศุภายกเป็นผู้จัดการแบ่งก๋วยสลากออกตามจำนวนภิกษุสามเณร ที่เหลือเป็นของพระประธาน
แล้วลูกศิษย์วัดก็เป็นผู้ตะโกนหาเจ้าของสลาก เมื่อเจ้าของได้ยินก็หิ้วก๋วยไปถวายต่อไป

ประเพณีการนับถือผี

การนับถือผีอยู่ตายาย คือ ผีบรรพบุรุษ ที่อยู่ของผีบรรพบุรุษ คือ “หอ” เขาจะปลูกหอไว้ทางทิศหัว
นอน ลักษณะของหอเป็นเรือนเล็ก ๆ กว้างประมาณ 1 เมตร ยาวประมาณ 1 เมตรครึ่ง ในเรือนยกสูงเป็นห้องวาง
เครื่องบูชาต่าง ๆ แล้วมีการเซ่นสรวงอยู่เสมอ หรือในโอกาสต่าง ๆ เช่น ยามมีคนในบ้านเจ็บป่วย วันงานนักขัต
ฤกษ์ต่าง ๆ เมื่อมีคนในบ้านแต่งงาน หรือเมื่อมีการทำบุญ หรืองานมงคลต่าง ๆ

ผีเจ้านาหรือผีเหวตา

การนับถือผีชนิดนี้มักมีคนทรงเจ้า ผีก็มีหลายชั้น เช่น ผีบ้านผีเรือน ผีเมือง ซึ่งมีศักดิ์ใหญ่กว่าผีบ้าน
ผีเมืองบางที่มีศักดิ์ เช่น “เจ้าหลวงคำแดง” เป็นต้น การบูชาเซ่นสรวงผีชนิดนี้ เมื่อวันปีใหม่มักมีการเชิญวิญญาณ
มาเข้าทรงแล้ว ก็มีการทำนายชะตาบ้านชะตาเมือง เช่น เรื่องฝนฟ้า พืชพันธุ์ ข้าวปลาสงจะบริบูรณ์หรือไม่ มีการพ่อน
บวงสรวง บางองค์ที่ชอบดื่มสุราก็จะส่งเวทย์ด้วยสุรา ก่อนจะทำพิธีทรงก็มีการยกครู มีชั้นครู 1 ชั้น เพื่อให้คนทรง
ไปเชิญผีมา มีเทียน 6 คู่ ดอกไม้ 6 กรวย เงิน 3 บาท คนทรงจะนำขันที่เชิญผีที่ขอผี ครั้นแล้วก็ผลัดเปลี่ยนเครื่อง
แต่งตัวที่ผีชอบ แล้วก็ลงไปพ้อนรำบริเวณหน้าหอผี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้ยังมีผื่นอื่น ๆ อีก เช่น ผื่นางต้ง ผื่นม้อหนึ่ง สามารถเข้าทรงได้

ผื่นกะ (ผื่นปอบ) เป็นผื่นที่สิงอยู่ในตัวคน เมื่อไม่ชอบใครก็ไปสิงสู่คน ๆ นั้น ทำให้สติวิปลาส จะต้องใช้หมอมผีทำพิธีแก้ไข ส่วนมากก็ใช้อาคมเสกเป่าเมี้ยนตี

ผื่นางไม้ ผื่นำกะสง เป็นพวกผื่นางผื่นำ มักจะทำให้ตกใจ

ผีโพงผีลือ อาศัยสิงอยู่ในตัวคน มักกินของสดของคาว คนที่ผีโพงสิงอยู่มักจะมีจุมูกแดงผิวดกปกติ เวลาออกหากินตอนกลางคืนเชื่อว่าจะมีแสงเรือง ๆ ออกมาจากจุมูก

ผีรักษาบาน (หมู่บ้าน) เรียกว่า ผีเสื้อบ้าน ผีรักษาวัด เรียกว่า ผีเสื้อวัด

นอกจากนี้ยังมีเจ้ารักษาลำเขาด้วย

ประเพณีการฟ้อนผีผดผีเม็ง

การฟ้อนผีผด ก็คือ การฟ้อนรำเพื่อสังเวยผีบรรพบุรุษ ส่วนผีเม็งนั้นมีส่วนที่แตกต่าง คือ ต้องมีการบอกลำน้ำปลาร้า (บอกล้าง) ด้วย

การฟ้อนผีผดนี้มักจะทำกันในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ซึ่งพวกที่ฟ้อนนี้ จะต้องอยู่ในตระกูลเดียวกัน โรงพิธีสร้างเป็นปะรำ (ผาม) ไว้ที่ลานบ้าน บางทีก็กางเต็นท์ที่ปะรำก็จัดเครื่องเช่นต่าง ๆ มี หัวหมู ไก่ต้ม ลูกท้อ ข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียน ขนม กล้วย อ้อย มะพร้าว ของเหล่านี้จะวางอยู่บนร้านถัดไปจะมีผ้าโลง และเครื่องแต่งตัวสำหรับผู้ที่มาฟ้อนนุ่งทับลงไป กลางปะรำจะผูกผ้าขาวห้อยไว้จนยาวลากพื้น ในวันที่จะทำพิธีสักการบูชาผีบรรพบุรุษอธิษฐานขอให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครองให้อยู่สุขสบาย ประกอบอาชีพเจริญก้าวหน้า แล้วจะกล่าวเชิญผีไปยังปะรำพิธีแล้วไปเข้าคนทรง แล้วมีการไต่ถามกันตามสมควร จากนั้นก็จะออกจากคนทรง และพวกผู้หญิงจะฟ้อนนำก่อนเป็นการสังเวย ก่อนจะฟ้อนก็ไปใส่เครื่องแต่งตัวที่เตรียมไว้ แล้วออกไปรำ โดยมีคนตีกลองในจังหวะเร็วเร้าใจประกอบ (เรียกว่ากลองเต่งทั้ง) เมื่อออกไปรำจำไปหอมผ้าขาวที่อยู่กลางปะรำแล้วโยนตัวไป ๆ มา ๆ แล้วรำไปรอบ ๆ ผู้ที่รำส่วนมากจะเป็นหญิง ชายไม่ค่อยรำ ถ้ารำก็มักจะรำดาบ

ประเพณีทำบุญปอย

งานปอยมีอยู่สองอย่าง คือ ปอยหลวง และปอยน้อย

ปอยหลวง คือ งานฉลองใหญ่ ๆ เช่น ฉลองโบสถ์ วิหาร ศาลาบาตร (ศาลาการเปรียญ) กำแพงวัด ส่วนมากกระทำกันระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นเวลาที่ชาวบ้านเก็บข้าวแล้ว งานนี้มีตั้งแต่ 3 วัน ถึง 7 วัน แล้วแต่ฐานะของวัด

ในการจัดงาน จะมีการแห่เครื่องไทยทานไปยังวัดที่มีงาน เรียกกันว่า "แห่ครัวทาน" ตอนแห่นี้จะมีช่างฟ้อน (เป็นหญิงสาวแต่งตัวแบบพื้นเมือง) ฟ้อนนำหน้าขบวนแห่ นอกจากช่างฟ้อนแล้วก็มีอย่างอื่น ๆ ด้วย เช่น ฟ้อนดาบ ฟ้อนเงี้ยว หรือฟ้อนม่าน เป็นต้น

ก่อนวันปอย 1 วัน เรียกว่าวันดา ชาวบ้านก็เอาเครื่องไทยทานมารวมกันที่ทานตุง (ธง) เพื่อเอาไปปักสองข้างทางเข้าวัด มีการนิมนต์พระมหาเถรอุทิศจากเกาะทราบที่ทำน้ำไล้วัดมาไว้ที่หออุทิศในวัด เพราะเชื่อว่าจะทำให้ปลอดภัยปราศจากเหตุร้ายต่าง ๆ เมื่อเสร็จงานก็จะนิมนต์กลับไปไว้ที่เดิม ในงานนี้มีการจุดบั้งไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไฟเป็นพุทธบูชาด้วย ในวันสุดท้ายของงาน คณะศรัทธาจากหมู่บ้านก็จะแห่ครัวทานเข้าไปร่วมทำบุญกัน เขามักแห่ตอนเย็นส่วนพระก็สวดมนต์มีการสวดอบรมสมโภช (สวดเบิก) รุ่งขึ้นก็มีการตักบาตรถวายภัตตาหาร และกล่าวโอวาท แล้วถวายไทยทานเป็นเสร็จพิธี

ปอยน้อย คือ งานบวชลูกแก้ว (บวชนาค) ทางเหนือมีการบวชสองอย่าง คือ บวชพระ (บวชเณร) บวชเบิก (อุปสมบท) การบวชลูกแก้วนี้เจ้าภาพจะต้องปรึกษาญาติพี่น้อง ก่อนว่าใครจะถวายเครื่องอะไรบ้างในจำนวนเครื่องอุปบริวาร ถ้าเจ้าภาพมีเงินมาก็จัดหาสิ่งของทั้งหมด

ก่อนวันงานจะมีญาติ และมิตรสหายที่ได้รับการบอกบุญเอาเงินทอง สิ่งของมาช่วยทำบุญ และผู้ที่บวชต้องโกนผมล้างตัวขาวหมากขาวไว้ ในวันรุ่งขึ้นจึงมีการแห่ลูกแก้ว (แห่นาค) คือ แต่งตัวเป็นกษัตริย์ขี้ม้า มีขบวนแห่จากบ้านไปวัดเมื่อไปถึงก็มีการเรียกขวัญนาค และทำพิธีขวัญนาคและทำพิธีบวช

การบวชลูกแก้วนี้นิยมกันแต่เด็ก ๆ คือ อายุประมาณ 12 - 19 ปี และต้องได้รับการอบรมจากเจ้าอาวาสวัดที่จะบวชอย่างน้อย 1 - 2 ปีและจะต้องได้เรียนหนังสือ (อักษรเมืองเหนือ) ด้วย

ประเพณีขอฝน

การขอฝนนี้จะทำก็ต่อเมื่อปีใดฟ้าฝนแล้ง เมื่อฝนไม่ตกตามฤดูกาล พิธีขอฝนจะมีการแห่นางแมว แห่ปลา และการแห่พระเจ้าฝนแสนห่า

การแห่นางแมว เขาจะจับแมวใส่ชะลอม หรือตะกร้า แล้วประดับด้วยดอกไม้ต่าง ๆ ครั้นแล้วก็จัดขบวนแห่ไปรอบ ๆ หมู่บ้าน มีการตักกลองตีฆ้องไปด้วย เมื่อขบวนแห่ผ่านบ้านผู้ใด เขาก็จะเอาน้ำมารดแมว ขบวนแห่นางแมวนี้เด็กชอบมาก เพราะเห็นเป็นเรื่องสนุกสนานตามประสาเด็ก

การแห่ปลา พิธีแห่ปลานี้เขาไม่เอาปลาจริง ๆ แต่ใช้ปลาที่แกะจากไม้ เขาจะแห่ไปรอบ ๆ หมู่บ้านไปยังวัดหรือสถานที่ที่จัดไว้สำหรับการพึ่งพิงที่เรียกว่า “พึ่งธรรม” “ปลาหลิม” (ปลาซ่อน) เมื่อพึ่งจบก็มีการประพรมน้ำพระพุทธมนต์เป็นอันเสร็จพิธี

การแห่พระเจ้าแสนห่า คือ การแห่พระพุทธรูปชื่อพระเจ้าฝนแสนห่า พระพุทธรูปชื่อนี้มีหลายองค์ อาจเป็นชื่อเขาเคล็ดก็ได้ การแห่ก็คือ จัดขบวนมีการตีฆ้องกลองนำ ขบวนแห่จะผ่านไปตามบ้านต่าง ๆ ชาวบ้านก็จะเอาน้ำมาดื่มสัปปายะสงฆ์องค์พระเสร็จ แล้วก็เอาไปตั้งไว้ที่วัดให้คนมาสงฆ์ตามประเพณี

ประเพณีตั้งแต่เกิด—ตาย

ประเพณีการเกิด เมื่อเด็กคลอด “แม่จ้าง” (หมอดูแม่) จะเป็นผู้ตัดสายรกโดยเอาผิวไม้เอี้ย (ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง) มาตัดแล้วเอากรใส่เกลือ ขมิ้นผง ห่อด้วยใบตองแล้วเอาไปฝังไว้ใต้บันได แล้วเอาใบหนาดและหนามพุทราใส่ไว้ หรือเอาใบหนาดห่อไม้ไผ่ตามชายคาเรือนกันผี ถือว่ามีลูกอ่อนยังขวัญอ่อน ผีจะมาบงกน หลังการคลอดแล้วก็ชำระร่างกายให้สะอาด แล้วเอาน้ำผึ้งผสมน้ำให้ดูด เป็นอาหารให้ขี้เท่าหมดเร็ว ตัวทารกเอววางบนเบาะแล้ววางบนกระดัง ใช้ผ้าหนา ๆ วางยัดจนรอบไม่ให้ถูกแดดลม ขณะคลอดถ้ามารดาไม่มีลมเบ่งให้กินฝอยลม กินน้ำส้มมะขามกันเลือดขึ้น เวลาเลือดขึ้นให้เอาน้ำรดศีรษะ

เมื่อคลอดเสร็จแล้วมารดาอยู่เดือน (อยู่ไฟ) ถ้าเป็นลูกหญิงอยู่ 30 วัน เรียกว่า “เผือก” เผือกเมีย” ลูกชายอยู่เพียง 28 วัน เป็นเคล็ดให้หยุดลมหอกคมดาบ แม่ต้อง “เข้าเล่า” คือ รมยา จะเอาส้มทุกชนิด เช่น มะกรูด มะนาว และใบไพล (ปูเลย) ใส่หม้อต้มให้เดือดยกตั้งไฟบนหลุม และให้นั่งบนปากหลุม เอาเสื้อกันเป็นวงกลม ข้างบนเอาผ้าหนาปิดไว้ การรมยาทำหลังคลอด 3 วัน

ประเพณีการเลี้ยงทารก

1. เมื่อคลอดออกมาแล้วห้ามชมลูกว่างาม จะทำให้เลี้ยงยาก
2. ไม่ให้เด็กกินเนื้อกินปลามาก กลัวเด็กจะเป็นด้อย (ทราง)
3. เด็กวัยไม่ถึง 6 เดือน ห้ามอุ้มคร่อมเอง จะทำให้ขาโก่ง
4. เด็กไม่ถึงเวลาไม่ควรให้นั่งจะทำให้หลังโก่ง
5. เด็กจะตั้งไข่อย่าตก ทำให้เด็กไม่ตั้งไข่ หยุดไป 4 วัน
6. เด็กเป็นไข้เอาเปลือกกอก รากคา คว้าช่วย พร้อมข้าวสารเจ้า ห่อผ้าขาวแช่น้ำ แล้วให้เด็กกิน ถ้าไข้ลดตัวเย็นให้เอาผ้าด้ามอ้อมที่คนใส่ในวันนั้นไปผิงไฟให้อุ่น แล้วมาห่อให้
7. เด็กไม่กินข้าว หรือกินแล้วอาเจียน ให้เอาขุมเห็ดมาล้างแล้วนึ่งกับข้าวสุก แล้วติดเอาขุมเห็ดมาเท่าไรก็ให้เด็กกิน

สูตรก๋วม

สูตร คือ สวด ก๋วม คือ ครอบ สูตรก๋วม คือ การสวดพุทธมนต์ครอบผู้ป่วย เนื่องมาจากการเจ็บป่วย หรือถูกผีเข้าสิง จึงทำให้ไม่สบาย สูตรก๋วมนี้ทำเพื่อขับไล่ผี

ประเพณีแห้วสาว - เสียมี่

หนุ่มโสด เมื่อคำลงจะแต่งตัวมัดหน้าทาแป้ง หวีผมเรียบร้อย ลงเรือน ดัดขอ หรือเครื่องดนตรี คลอเพลงไปเที่ยวบ้านสาว สาวก็จะแต่งตัวรอหางานจุจิกมาทำด้วย ส่วนพ่อแม่เข้าไปนอนแม้จะไม่วังง นุ่มนาก็ไปช่วง 3 ห่มถึงเที่ยงคืน หรืออาจตี 1 ตี 2 ก็มี ขากลับก็ร้องรำทำเพลงไปด้วย

ผู้หญิงจะอู้ (คุย) ปางที่มาแห้ว หรือไม่มีมีการบังคับ ถ้าไม่พอใจก็ไม่ออกมาจากห้องก็ได้ การอู้สาวบางตำบลอู้คำร้อยกรอง และมีความหมายในตัวเรียก “คำเคือ”

การผัดผั

การแห้วสาวนั้น จะล่งเก็นผู้หญิงไม่ได้จนกว่าฝ่ายหญิงจะยินยอม ซึ่งหมายถึงการให้เป็นคู่รักกัน การผัดผัไม่ได้หมายความว่า จะได้เสียกันเท่านั้น แม้แต่ถูกเนื้อต้องตัว หรือล่งล้าเข้าไปเขตหวงห้าม เช่น ในห้องนอน ถ้าเข้าไปถือว่า “ผัดผั” และต้อง “เสียผั” ตามประเพณีและเสียแล้วไม่ได้หมายความว่าจะได้สาวมาเป็นภรรยาเลย ต้องแล้วแต่ฝ่ายหญิงจะยินยอมหรือไม่

การเสีผั

มีอยู่ 2 วิธี คือ หนุ่มไปผัดผั และสาวยินดี แต่งงานด้วยเรียกว่า “ใส่เอา” แต่ถ้าสาวไม่ยินยอมเรียกว่า “ใส่ไม่เอา” การใส่ผัต้องมีหัวหมู 2 หัว ต้มสุก ขนมห้าวต้ม ผัก กอกไม้ รูปเทียน สุรา 1 ขวด และอาจมีไก่ 1 - 2 ตัว แล้วแต่เจ้าของผัจะบอกว่าต้องการอะไรบ้างและเงินค่าใส่ผัแล้วแต่จะเรียก พิธีนี้เพื่อบอกกล่าวให้ผัอย่าตายายทราบนั่นเอง

ประเพณีกินแซก (แต่งงาน)

บ้านใดมีลูกสาว เมื่ออย่างสู่วัยสาวจะต้องหาหมามาเลี้ยงไว้เป็นเครื่องใส่ผั และต้องหาฝ่ายมาบ้านด้าย ลำหับเย็บผูก รวมทั้งหมอนมุ้ง เวลาแต่งงานฝ่ายชายไม่ต้องเตรียมอะไรเลย นอกจากเงินทอง ถ้าเป็นคนตจจริง ๆ แม้ไม่มีเงินทองพ่อแม่ฝ่ายหญิงก็เต็มใจ

เมื่อหาภรรยาได้ ฝ่ายหญิงจะเตรียมอาหารไว้เลี้ยงแขกตามแต่ฐานะ ฝ่ายชายเตรียมดาบ 1 เล่ม ผ้าหม 1 ชิ้นหมาก 1 หีบ เงินใส่ผั 1 แถบ ฝ่ายหญิงจะมีผู้แทนมาเชิญโดยถือขันข้าวตอกดอกไม้ไปบ้านเจ้าสาว โดยมีการกันประตู เจ้าสาวจะจ่ายเงินให้หลังจากต่อรองราคาได้ เด็กฝ่ายหญิงมาดักน้ำล้างเท้าให้เจ้าสาวจ่ายเงินให้อีก จากนั้นญาติฝ่ายหญิงจะจูงมือไปนั่งกับเจ้าสาวแล้วผูกข้อมือ รับพรจากผู้ใหญ่ และแขกที่เชิญมา เมื่ออยู่กินกันได้ซัก 3 - 7 วัน จะมีการนำไปไหว้พ่อแม่ของทั้งสองฝ่าย ตลอดจนผู้ใหญ่และพิธีบอกให้ “เก็กผั” (ผับรรพบุรุษ)

ประเพณีขอเมือง

การขัขอ เป็นการขัขัล่านาเพลง เป็นกรหระล่นอย่างหนึ่ง มักทำในงานทำบุญบอย งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน คนแสดงมีฝ่ายชายและหญิง มีดนตรีประกอบ คือ ปี่จุ่มสาม (ปี่ 3 เลา) ปี่จุ่มห้า (มีปี่ 5 เลา) ปี่เก้า (ใหญ่) ปี่กล่งและปี่ก้อย (เล็ก) ซึง (พิณ) และสะล้อ (ขอ)

วิธีแสดง คือ จะยกร้านขึ้นเป็นขนาดสี่เหลี่ยม ความสูงพอประมาณ ปูเสื่อผืนใหญ่ วงดนตรีจะล้อมวงกันเล่นดนตรีไปดับข้งขอที่ขัขอ การขอจะเป็นทำนองเกี่ยวพาราสี หรือต่อว่าต่อขานกันเป็นที่สนุกสนาน บางทีก็ขยอพระเกียรติเจ้านาย ทำนองขอมิหลายทำนอง เช่น ขอเมืองน่าน ขอเชียงใหม่ ขอทำนองช้อจา ขอจะปะละม้าย ขอพม่า ขอเพลงคำว ขอเงี้ยว ขอน้อยใจยา

ประเพณีการฟ้อนดาบ - ฟ้อนเจิง

เป็นการแสดงออกของลีลานครบ ทำการร่ายดาบต่าง ๆ มากมาย การร่ายดาบนั้นมีดาบเดี่ยว ดาบคู่ ไปจนถึงการใช้ดาบ 12 เล่ม ก่อนห้อนเจิงจะต้องมีการ “อาบมะผาบ” เสียก่อน คือ ฟ้อนมือเปล่า เป็นการขว้างให้คู่ปรปักษ์บันดาลโทษะ และเป็นการปลุกใจพรรคพวกในการฟ้อนเจิงมีการตีกลองสะบัดไชยด้วย การฟ้อนดาบนี้ ฟ้อนได้ทั้งชายและหญิง คนเก่ง ๆ จะใช้ดาบได้ถึง 12 เล่ม บางท่าก็เป็นการต่อสู้ที่มีลีลาน่าดู หวาดเสียว ดาบที่ใช้มักเป็นดาบจริง ๆ

ประเพณีสืบชะตาคน

ทำในหลายโอกาส เช่น เนื่องในวันเด็ก วันขึ้นปีใหม่ เจ็บป่วย หรือ คำทำนายจากหมอดู แยกมาร่วมงานมักสนิทสนมกัน สิ่งของที่ใช้ คือ กระบอกข้าว กระบอกทราบ กระบอกน้ำ สะพานลวด เงินทอง เบี้ยแถวหมากแถว ไผ่ข่าขนาดเล็ก เป็นกิ่งไม้ที่มีจำนวนมากกว่าอายุ 1 อัน ไผ่ค้ำยาวสูงเท่าผู้สืบชะตา นอกนั้นมี มะพร้าว กล้วย อ้อย เสือ หมอน ดอกไม้ รูปเทียนและไม้รวก ทำเป็นสะพานขนาดเล็ก ตั้งเป็นกระโจม 3 ขา กว้างพอให้ผู้จะเข้าพิธีเข้านั่งตรงกลางใช้ด้วยสายสิญจน์โยงศีรษะเข้าหากระโจมทั้ง 3 เอาเงื่อนไปไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปหน้าพระพุทธรูปที่มักมากับพระสงฆ์ เมื่อสวดจบก็ใช้ด้วยผู้ข้อมือ ส่วนอุปกรณ์เหล่านั้นก็เอาไปฝังไว้ที่วัด

ประเพณีขึ้นท้าวทั้งสี่ (เรียกขวัญ)

ชาวล้านนาเชื่อว่า มนุษย์ มีขวัญประจำ 32 ขวัญ และอาจเล็ดเปิดเปิง ไปเมื่อไม่สบายหรือตกใจนาน ๆ ทำให้ขวัญอ่อน ต้องมีพิธีเรียกขวัญในพิธีต้องทำบายศรี นิยมทำในขัน (สะหลุง ทำด้วยเงิน) และมีพานรองรับอีกชั้นหนึ่ง มีข้าวปั้น กล้วย ไผ่ต้ม ดอกไม้ รูปเทียน และมีอาจารย์เป็นผู้เรียกขวัญด้วยทำนองโบราณประมาณ 10 - 15 นาทีก็จบ แล้วผูกมือให้คนเจ็บโดยมัดมือซ้ายก่อน ถือว่ามือซ้ายขวัญมา มือขวาขวัญอยู่ ผูกติดตัวไว้ 3 วัน จึงเอาออกหรือมากกว่านั้นแล้วแต่

ประเพณีการส่งเคราะห์

การส่งเคราะห์ หรือ ส่งดาวนพเคราะห์ คือ การทำพิธีเซ่นสรวง เสดาะเคราะห์ จะทำเมื่อเจ็บป่วยหรือมีเหตุร้ายเกิดขึ้น การส่งเคราะห์มีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง เช่น ส่งเคราะห์นารา ส่งตัว ส่งแทน ส่งท้าวทั้งสี่ ฯลฯ ซึ่งคล้าย ๆ กัน

การส่งแทน

ถ้ามีเคราะห์ร้ายแรง หรือเจ็บป่วยมากก็จะส่งแทน ซึ่งเพี้ยนมาจากคำว่า “เทียน” แปลว่า “ฟ้า” เชื่อกันว่าบรรพบุรุษมนุษย์ทุกคนอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า เรียกว่า “ปู่แทน ย่าแทน” มีอำนาจบันดาลให้มนุษย์เกิดเจ็บป่วยและมีอันเป็นไปต่าง ๆ ได้ หากมีการส่งเวรก็จะให้อภัย

ประเพณีลอยกระทง-ตามประทีป

จากตำนานโยนกและตามเทววงศ์ เรียกว่า ลอยโชนด เป็นประเพณีลอยไฟที่ทำกันมาแต่โบราณแล้ว ก่อนถึงเดือนยี่เป็ง ชาวบ้านจะทำความสะอาดบ้านเรือนและบริเวณบ้านให้สะอาดประดับประดาธงทิว เปลี่ยนดอกไม้ในแจกันบูชาพระ เตรียมประทับ หรือเทียนไว้สำหรับบูชาที่ประตูบ้าน หาดันกล้วยทางมะพร้าวหรือไม้อื่น ๆ มาประดับเป็นซุ้มประตูแบบต่าง ๆ ให้สวยงาม บางทีก็ติดดอกไม้โรย (ดอกตะล่อม) มาร้อยเป็นอุบะติดตามขอบประตูบ้าน ประตูเรือน และประตูห้องหรือบูชาพระ

เด็กวัดจะทำซุ้มประตูไว้ที่เชิงบันไดวิหาร ทุกวัดจะทำบุญในตอนเช้าของวันเพ็ญ และมีการฟังเทศน์ตอนกลางคืน บางวัดก็ตั้งธรรมหลวงเทศน์มหาชาติแบบพื้นเมือง โดยใช้เคล็ดในการเทศน์อย่างสนุกสนาน และได้เนื้อหาทางศีลธรรมบางแห่งก็เทศน์ทั้ง 13 กัณฑ์ เริ่มฟังตั้งแต่ 7 - 8 คำไปสิ้นสุดในวันเพ็ญเดือน หรือวันแรม 1 คำ

พิธีลอยกระทงจะมีการปล่อยโคมลอยเพื่อบูชาพระจุฬามณีบนสวรรค์ ตอนกลางคืนมีการจุดประทีปบูชาพระตามวัด และตามบ้าน ตอนค่ำลอยกระทงเพื่อบูชาพระพุทธรูปบูชาพระพุทธรูปที่ปรากฏกลางแม่น้ำมหานันทินที และถือว่าเป็นการปล่อยเคราะห์ของผู้ลอยกระทง

ประเพณีตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ)

เริ่มในเดือน 12 (เดือนยี่เป็ง) คติโบราณจะฟังครบ 13 กัณฑ์ แต่ปัจจุบันจบบ้างไม่จบบ้างหรือเลือกฟังที่สนุก เช่น กัณฑ์กุมาร มัทรี ชูชก มหาราช นครกัณฑ์

นอกจากนี้มีการเทศน์ในเดือน 5 - 6 เหนือ และในงานต่าง ๆ เช่น งานศพ งานบวช งานบวชนาค งานผูกพัทธสีมา ทำนองการเทศน์จะมีระบำน้ำตกดาว ระบำนกเขาคิน ระบำช้างข้ามทุ่ง ม้าย่ำไฟ หม่าได้คันทา ฯลฯ

ประเพณีดำหัว

ตามวัดต่าง ๆ ในวัน "พญาวัน" หรือวันปากปี มักมีการสรงน้ำพระพุทธรูป และเจดีย์สรงน้ำพระพุทธรูปคู่บ้านคูเมืองก็มีประชาชนไปสรงน้ำ เช่น เรียงให้มิไปสรงน้ำพระพุทธรูปสิงห์ และพระแก้วขาว ในตอนบ่ายไปดำหัวผู้ใหญ่เพราะถือว่า วันเพ็ญนั้นเป็นวันดี มักจัดงานมงคลต่าง ๆ ในวันนี้ ถ้ามีคนจำนวนมากมักมีซ่องกลองแห่แห่กันไปสนุกสนาน ซึ่งเจ้าบ้านต้องมีขนม อาหารไว้เลี้ยงดู เมื่อไปถึงเจ้าของบ้านจะอวยพรให้รับของดำหัวแล้วเจ้าน้ำมันส้มป่อยลูบหัวเป็นพิธี ถ้าคุ้นเคยกันมาก ๆ ก็อาจรดน้ำเจ้าของบ้านด้วยไม่ถือโกรธกัน

ตามวัดต่าง ๆ ก็มีพิธีดำหัวระหว่างวัด คือ ชาวบ้านจะเอาสิ่งของมารวมกันที่วัด และไปดำหัวเจ้าอาวาสต่าง ๆ โดยมีพระที่วัดของตนนำไปด้วย มีการแห่ซ่องกลองกันไปตามถนนทุกคนล้วนแต่มีใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส

ประเพณีการตาส

เมื่อผู้ป่วยหนักใกล้จะสิ้นใจ บรรดาญาติและลูกเมียจะอยู่ดูใจ และไปขอขมาลาโทษต่อชั้นแก้วทั้งสาม คือ พระรัตนตรัย ที่วัดใกล้บ้าน

เมื่อสิ้นใจจะมีการอาบน้ำศพ โดยอาบน้ำทั้งตัวแล้วให้แต่งเสื้อผ้าที่ดีที่สุดเท่าที่ผู้ตายมีอยู่ ผัดหน้าหัวมออย่างเรียบร้อย เอาขนบนเสื้อพรมมือที่อก มีดอกไม้อูปเทียนถือพนมไว้ โดยใช้ด้ายสายสิญจน์มัดไว้ และเอาโลงใส่ศพ การเอาโลงและมัดตราสังนี้คนธรรมดาไม่กล้าทำ เพราะกลัวการเป็นเสนียดต้องมีพวกสล่า (ช่าง) ทำหน้าที่โดยเฉพาะ และเจ้าภาพจะต้องมีขันตั้ง (ขันครู) เป็นการบูชาครู ถ้าตายกลางคืนไม่ทันเอาโลงก็วางไว้ตรงคอชื่อ เอาผ้าคลุมไว้และจุดไฟไว้ทางเบื้องหัวศพ เมื่อเอาโลงมาให้ศพจะมีที่ปักธูปไว้ทางเบื้องปลายเท้าศพ มีตะเกียงดวงเล็ก ๆ จุดไฟจนครบกระทั้งเอาศพออกจากบ้านเรียกว่า “เข็นเกวียน” จะมีชาวบ้านและญาติ ๆ มาช่วยและอยู่กันดึก ๆ เป็นเพื่อนเจ้าของบ้านและบางที่สนิทสนมกันมากจะนอนค้ำที่นั่นเลย ในตอนเช้าเมื่อนั่งข้าวสุกแล้วก็จะไปตลาดช่วยกันซื้ออาหารกลับมาปรุงที่บ้านเพื่อเลี้ยงดูแขก และไปทำบุญเรียกว่า “ตานขันข้าว” อุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

งานเข็นเกวียนนี้ หลังจากพระสวดจบประมาณ 2 ทุ่ม จะมีการเล่นเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เสือตกถัง และการพนันชนิดต่าง ๆ พวกที่ไม่ชอบก็มักจะนั่งดูสาว หรือฟังผู้เฒ่าผู้แก่ “เล่าคำว” เพื่ออยู่เป็นเพื่อนศพ การเอาศพไว้ที่บ้านจะเอาไว้กี่วันก็ได้แต่ฐานะของเจ้าของบ้าน ถ้าเอาไว้หลายวันก็เปลืองมาก ส่วนมากจะเอาไว้ 3 - 7 วัน ทางเหนือไม่นิยมเผาศพในวัด แต่จะเอาศพไปเผาที่ป่าช้าข้างนอก และถือกันว่าจะไม่เผาในวัน 9 ค่ำ เมื่อตกลงจะเอาศพไปวันไหนพวกผู้ชายที่ถนัดทางช่างไม้ก็จะทำ และตกแต่ง “ปราสาท” สำหรับหามโลงศพไปป่าช้าข้างนอกปราสาทก็ตกแต่งให้สวยงามด้วยกระดาษสี อีกพวกหนึ่งก็ออกไปเตรียมหาพินมากองไว้ที่จิตกาธานซึ่งก่อด้วยอิฐ

ส่วนทางบ้าน ก่อนจะเอาศพไปเสีย 1 วัน เรียกว่า “วันดา” ชาวบ้านและญาติจะเอาสิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเลี้ยงแขก และเงินมาช่วย และช่วยเตรียมเครื่องไทยทานถวายพระที่ไปสวดมนต์และบังสกุล วันรุ่งขึ้นก็มีการ “ทานขันข้าว” ที่วัดตอนสายนิมนต์พระมาสวด และแสดงธรรมเทศนา และถวายภัตตาหาร และไทยทาน และพระสงฆ์ชุดนี้ตอนบ่ายจะจุ่งศพไปป่าช้า และจะมีลูกหลานของผู้ตายที่เป็นชายบวชหน้าศพให้ การบวชนี้จะบวชเพียง 3 - 7 วัน หรือวันเดียวก็ได้ ก่อนเอาศพลงจากเรือนมีการรูดมือน้ำ ชักปากออกสามกับ และเคลื่อนศพสู่ป่าช้า มีคนถือธงสามหาง และยามห่อข้าวนำหน้า เมื่อศพถึงป่าช้าจะมีการบังสกุลและเอาออกจากโลง เอาเมฆพัว (ถือว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์) ล้างหน้าและเอาเวียนเชิงตะกอน 3 รอบ (ต้องเวียน้วยตายเกิดใน 3 โลก) จากนั้นก็วางบนเชิงตะกอน พระเป็นผู้จุดไฟเผาก่อนจากนั้นก็ญาติ และแขกเหรื่อเมื่อเผาได้ 1 - 3 วัน กระดูกนั้นส่วนมากจะทำให้ปน ปนกับดินปนแล้วจุดไฟใหม่ให้สูญหาย หรือเอาไปก่อเจดีย์ เรียกว่า “จุ๋” พอถึงในรอบปีในวัน “ปากปี” ก็จะไป ลักกระดูกเรียกว่า “ดำหัวจุ๋”

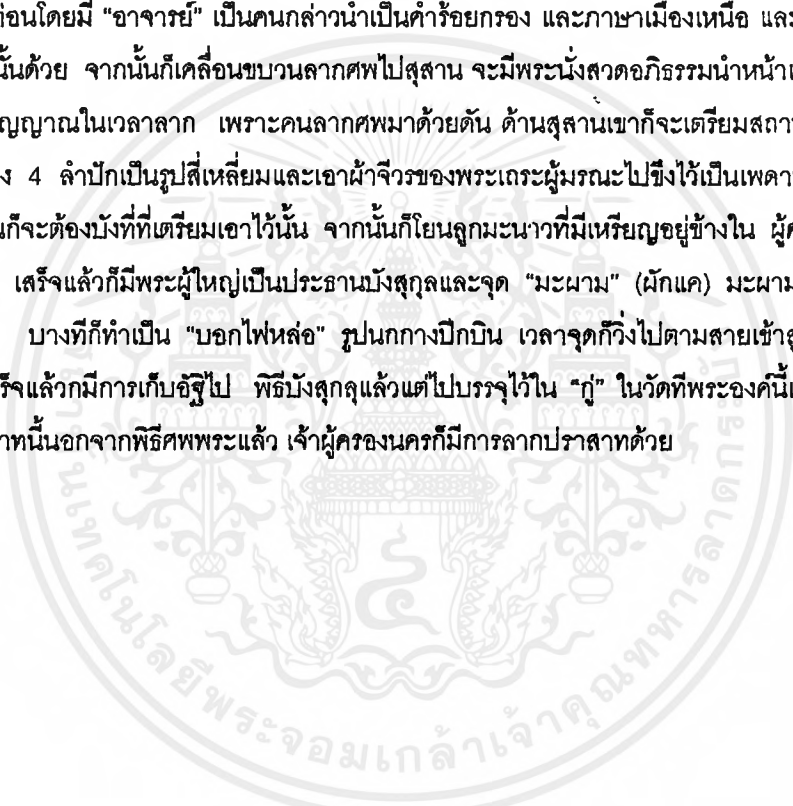
ประเพณีจากปราสาท

ประเพณีนี้จะทำกันอย่างใหญ่โตมโหฬาร และสิ้นเปลืองเงินทองมากมาย แต่ก็มีผลทางจิตใจสูง คือ ถือว่าเป็นการทำบุญหรือได้บุญ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อมีพระสงฆ์ถึงมรณภาพลง ก็จะนำศพไปไว้ในที่อันสมควร หากเป็นพระเถระที่แก่พรรษา หรือเจ้าอาวาส เมื่อขานน้ำศพแล้วก็จะหาจิ้วใหม่มาครองให้ แล้วใช้ทองคำเปลวปิดหน้าตานมต เสด็จไปตั้งไว้ในวิหาร เพื่อให้ญาติและลูกศิษย์รดน้ำศพ ศพนิยมเอาไว้นาน ๆ เป็นปีเป็นเดือน แต่ไม่ได้ทำบุญทุกวัน จะทำแต่เวลาที่กำหนดไว้ เช่น 7 วัน 15 วัน

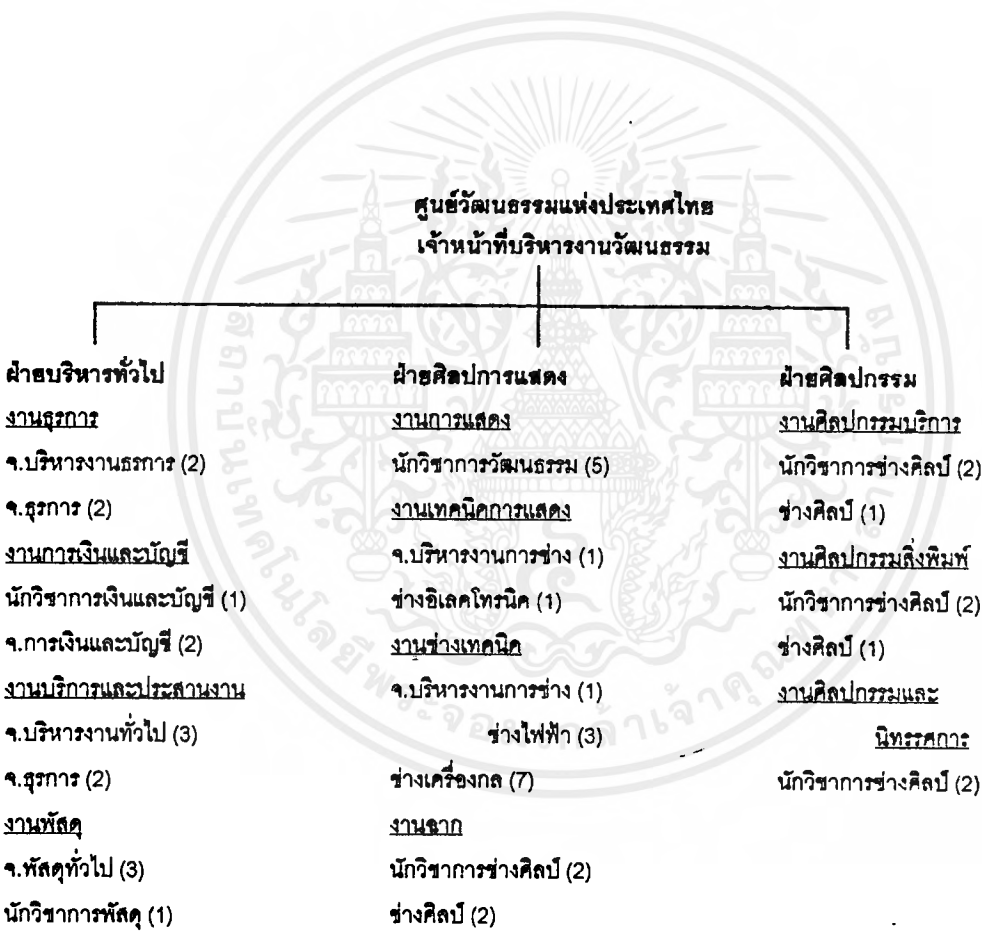
เมื่อถึงกำหนดวันฌาปนกิจศพ มักจะมีการทำบุญอย่างน้อย 7 วันก่อน และมีการตกแต่งปราสาทที่จะลากศพอย่างวิจิตรสวยงาม และมักจะทำเป็นรูปบุษบกที่ตั้งหีบศพไว้บนหลังนกหัสติลิงค์ หรือรูปปราสาทจุศุมข หากเป็นพระเถระก็จะมีฉัตร 5 อันปักไว้ 4 มุม ส่วนหีบศพจะวางบนอศมจันทร์ ประดับประดาด้วยดอกไม้ต่าง ๆ เมื่อเสร็จแล้วก็จะเอาศพลงนอน และมีการฟังเทศน์สวดอภิธรรมตามปกติทุกวันจนกว่าจะถึงวันลากปราสาทไปยังสุสาน วันเอาศพไปเสียจะมีญาติหรือศิษย์ไปลากปราสาท มีพระภิกษุหน้าน้ำไปก่อนจะลากศพออกจากวัดที่มีการ "ขอขมาศพ" ก่อนโดยมี "อาจารย์" เป็นคนกล่าวนำเป็นคำร้องกรอง และภาษาเมืองเหนือ และกล่าวถึงคุณความดีของพระรูปนั้นด้วย จากนั้นก็เคลื่อนขบวนลากศพไปสุสาน จะมีพระนั่งสวดอภิธรรมนำหน้าและมีคนคอยโบกธง ตีระฆังให้สัญญาณในเวลาลาก เพราะคนลากศพมาด้วยต้น ด้านสุสานเขาก็จะเตรียมสถานที่ไว้ คือ ใช้ไม้ไผ่ (ไม้ซาง) ยาง 4 ลำปักเป็นรูปสี่เหลี่ยมและเอาผ้าจีวรของพระเถระผู้มรณะไปขึงไว้เป็นเพดาน เมื่อลากปราสาทไปถึงสุสานก็ต้องบังที่ที่เตรียมเอาไว้ นั้น จากนั้นก็โยนลูกมะนาวที่มีเหรียญอยู่ข้างใน ผู้คนมักเก็บเอาไว้เป็นเงินขวัญถุง เสร็จแล้วก็ให้พระผู้ใหญ่เป็นประธานบังสุกุลและจุด "มะผาม" (ผักแค) มะผามจะวิ่งไปตามสายเข้าสู่ปราสาท บางทีก็ทำเป็น "บอกไฟหล่อ" รูปนกกางปีกบิน เวลาจุดก็วิ่งไปตามสายเข้าสู่ปราสาทเช่นเดียวกัน เมื่อเผาเสร็จแล้วมีการเก็บอัฐิไป พิธีบังสุกุลแล้วแต่ไปบรรจุไว้ใน "กู๋" ในวัดที่พระองค์นี้เคยจำพรรษาอยู่ การลากปราสาทนั้นนอกจากพิธีศพพระแล้ว เจ้าผู้ครองนครก็มีการลากปราสาทด้วย

2.3 ศึกษาโครงการการเปรียบเทียบในประเทศ

2.3.1 หอไทยนิทัศน์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
THAI LIFE PERMANENT EXHIBITION HLL, THAILAND
CULTURAL CENTER

ประเภท : นิทรรศการถาวรประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม
ที่ตั้ง : ชั้น 2 ของอาคารนิทรรศการและบริการทางการศึกษา ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
จัดร่ำก้ำจัดและส่ำยกำรบริหำร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวความคิดการออกแบบส่วนนิทรรศการ :

ให้ความรู้ในเรื่องของวิวัฒนาการของอารยธรรมไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยถ่ายทอดความรู้สื่ออย่างน่าสนใจได้โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยหลายรูปแบบ ให้ผู้ชมสามารถสัมผัสได้ด้วยตนเอง

เนื้อหาและการจัดแสดง :

แบ่งหัวเรื่องไว้ 5 หัวเรื่องคือ

- 1) ความเป็นมาของชนชาติไทย
- 2) วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย
- 3) ภาษาและวรรณคดีไทย
- 4) ประเทศไทยกับโลก
- 5) วิถีกรรมชนชาติไทย และเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย

หัวเรื่อง 1 : ความเป็นมาของชนชาติไทย

นำเสนอเกี่ยวกับพัฒนาการชนชาติไทยตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานในยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งเป็นอาณาจักรไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้สื่อปฏิสัมพันธ์ประกอบด้วย ELECTRIC BOARD, SLIDE MULTIVISION, COMPUTER MULTIMEDIA และจัดแสดง MODEL เคลื่อนไหวได้มีฉากด้านหลัง ในเรื่องสังคมลัทธิและหมู่บ้านเกษตรกรรม นอกจากนี้มีวัตถุโบราณจำลอง แสดงประกอบคำบรรยายสั้น ๆ ด้วย

หัวเรื่อง 2 : วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย

เราเสนอเรื่องข้าวกับวิถีชีวิตไทย แสดงให้เห็นความสำคัญของข้าวและก่อเกิดวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ขึ้นในสังคมไทย โดยใช้สื่อปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วยภาพเรืองแสง, COMPUTER MULTIMEDIA, VDO และจัดแสดงจากเป็นประติมากรรมนูนสูงเป็นรูปพระราชพิธีรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และ DIORAMA หมู่บ้านชาวนา

หัวเรื่อง 3 : ภาษาและวรรณคดีไทย

เราเสนอวิวัฒนาการภาษา, ตัวอักษรไทยและภาษาในรูปของวรรณคดี, ทำนองเสนาะ แฉ่นัง, รูปเทพเจ้า และहुฟง (สำหรับใช้คนเดียวไม่รบกวนส่วนอื่น ๆ) นอกจากนี้ยังมี DIORAMA ประกอบคำบรรยาย / กลอน สั้น ๆ สำหรับเรื่องจากวรรณคดีเช่นเรื่องขุนช้างขุนแผน พระอภัยมณี

หัวเรื่อง 4 : ประเทศไทยกับโลก

นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ในโลก นำไปสู่การปรับตัวโดยใช้สื่อปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย MODEL, BOARD แสดงแผนภาพ, รูป, ข้อความ, ภาพเรืองแสงและ DIORAMA ขนาดเล็ก ประกอบคำบรรยายสั้น ๆ

ผังและการจัดเส้นทางสัญจรในห้องจัดแสดง :

แบ่งห้องจัดแสดงเป็น 2 ส่วนใหญ่มีห้องเกียรตินิยมกันกลางไว้ภายในแต่ละส่วนกัน SPACE ให้เดินตามทางเดินหลัก SPACE เป็นแบบบังคับทางเดินโดยเปิดเป็นโถงจัดนิทรรศการจัดผนังทั้ง 2 ชั้น

การจัดกลุ่มห้องแสดง :

เป็นแบบ ROOM TO ROOM ARRANGEMENT แต่ต้องเดินออกย้อนกลับมาทางเดิม ผู้ชมต้องชมนิทรรศการต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ จนจบ และไม่มีที่นั่งพัก หรือจุดพัก ทำให้ช่วยหลัง ๆ ไม่ได้ได้รับความสนใจ มีเพียงห้องเกียรตินิยมเป็นแค่โถงเปิดโล่งเฉย ๆ

เทคนิคการจัดแสดงพิเศษ :

1. ใช้ระบบ SENSOR ให้ MODEL ขยับได้, เสียงบรรยาย, แสงสว่างเวลามีคนเดินผ่านมา

ข้อดี : เหมาะกับการเข้าชมเป็นหมู่คณะ, นำความสนใจและติดตามและผู้ชมสนุกสนานไม่เบื่อ

ข้อเสีย : ต้องควบคุมผู้ชมให้เดินเป็นกลุ่ม, จัดการเข้าเป็นรอบ ๆ กัน

2. สื่อปฏิสัมพันธ์ ประกอบกับ ELECTRIC BOARD, SLIDE MULTIVISION, COMPUTER MULTIMEDIA และตอบคำถาม, เล่นเกม กับ COMPUTER, พุดออกเสียงตาม

ข้อดี : ผู้ชมได้สัมผัสและมีส่วนร่วมเกิดความสนุกสนานพร้อมกับได้ความรู้

ข้อเสีย : บางอย่างใช้เวลาเหมือนกันพื้นที่สำหรับผู้สนใจจริงจัง, ใช้ได้ทีละคน ถ้ามีผู้ชมสนใจมากก็จะทำให้ต้องรอหรือถ้าไม่รอก็จะผ่านไป ไม่ได้รับชมนิทรรศการส่วนนั้น

3. ภาพเรืองแสง ลักษณะเหมือน BOARD ใสมีกล่องไฟด้านหลัง

ข้อดี : สามารถเน้นจุดเด่นให้กับนิทรรศการช่วงนั้น ๆ ได้, ดึงดูดความสนใจ

ข้อเสีย : ถ้ามีมากเกินไปจะทำให้รบกวนสายตา, ไม่มีจุดเด่น ควรใช้กับพื้นที่ที่มีแสงสว่างโดยรวมน้อยเพื่อให้ภาพเรืองแสงดูเด่นขึ้น

4. DIORAMA แสดงลักษณะหรือบรรยากาศโดยรวม

ข้อดี : เห็นบรรยากาศโดยรวม เป็นตัวพักสายตาให้กับนิทรรศการเชิงข้อมูลที่มีข้อมูลเป็น BOARD, น่าสนใจ

ข้อเสีย : ไม่ได้เนื้อหา, รายละเอียด ผู้ชมต้องสังเกตเขาเอง

AYUTTHAYA HISTORICAL STUDY CENTER

ที่ตั้ง : ถนนโรจนะบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พื้นที่อาคาร : 2,000 ตารางเมตร

ส่วนประกอบ : 1) ห้อยชายบัตร

- 2) ส่วนขายของที่ระลึก
- 3) ห้องสมุด
- 4) ห้องประชุมใหญ่
- 5) โถงเอนกประสงค์
- 6) ส่วนนิทรรศการ
- 7) ส่วนบริการสาธารณะ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร

ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

คณะกรรมการศูนย์ฯ

ผู้อำนวยการโครงการ (1)

ฝ่ายธุรการและบริหาร

- ฝ่ายบริหาร (1)
- ฝ่ายธุรการ (3)
- ฝ่ายการเงิน (2)
- ฝ่ายสถิติและวิเทศสัมพันธ์ (4)
- ฝ่ายอาคารสถานที่ (10)
- ฝ่ายรักษาความปลอดภัย (11)
- ฝ่ายงานบริการ (5)

รวม 36 คน

ฝ่ายบริการการศึกษา

- บริการการศึกษา (7)
- นิทรรศการ (3)
- สารนิเทศ (3)
- ห้องสมุด (6)

รวม 19 คน

งานวิจัยและค้นคว้าและ

- ค้นคว้าวิจัย (7)
- ทะเบียนวัตถุ (3)
- คลังวัตถุ (1)

รวม 14 คน

เทคนิค

- ออกแบบศิลปกรรม
- ไลต์ทัศนูปกรณ์
- งานวิศวกรรม

รวม 10 คน

สรุปรวม 79 คน

แนวความคิดในการออกแบบส่วนนิทรรศการ :

แสดงชีวิตสังคมและวัฒนธรรมในอดีตของอยุธยาด้วยการจำลองอาคารสถานที่ ชุมชน กิจกรรม และสื่อของที่สูญไปแล้วในปรากฏในแบบที่เป็นจริงตามหลักฐานประวัติศาสตร์ โดยมีมาตราส่วนที่เหมาะสม เช่น พระราชวัง ตลาด หมู่บ้านโบราณ การละเล่น เครื่องมือทำมาหากิน

เนื้อหาและการจัดแสดง :

แบ่งหัวเรื่องได้ 5 เรื่องคือ

- 1) พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี
- 2) พระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองเก่า
- 3) พระนครศรีอยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจ การเมืองการปกครอง
- 4) ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อน
- 5) ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับต่างประเทศ (เฉพาะหัวข้อนี้จัดแสดงที่เกาะเรียน)

หัวเรื่อง 1 : พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี

แสดง MODEL พระราชวังที่ปรากฏจริงในสมัยอยุธยา พระที่นั่งวิหารสมเด็จสรรเพชรปราสาท สุริยาต อมรินทร์ วัดพระศรีสรรเพชญ์และวัดไชยวัฒนาราม ประกอบคำบรรยายสั้น ๆ และแผนที่เขียนโดยชาวตะวันตก

หัวเรื่อง 2 : พระนครศรีอยุธยาในฐานะเมืองเก่า

แสดงสัญลักษณ์สำคัญคือเรือสำเภาของอยุธยาเป็น MODEL 1 : 10 โดยมีรายละเอียดเหมือนจริงครบถ้วน ส่วนสำคัญอีกชิ้นคือ ภาพ DIORAMA ของป้อมเพชร แสดงท่าเรือกิจกรรมขนถ่ายสินค้า ตลาดและชุมชนในเขตนี้ อีกด้านหนึ่งมีจอโทรทัศน์ VDO ความยาว 9 นาที กล่าวถึงอารยธรรมอันเก่าแก่-การติดต่อกับต่างประเทศ ที่มีหลักฐานอยู่ สินค้ามีออก - นำเข้า และความเจริญรุ่งเรืองประกอบกับ ELECTRIC BOARD

หัวเรื่อง 3 : พระนครศรีอยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจ การเมืองการปกครอง

แสดงหุ่นจำลองของเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และเศวตฉัตร ภาพวาดพิธีอันทราบดีประกอบด้วยหุ่นจำลองและเสียงโองการแข่งน้ำพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาโดยทำเป็นขั้มประตูเข้าไปภายในวัด นอกจากนี้มี DIORAMA ประกอบ VDO PROJECTOR ฉายด้านหลังเป็นฉาก ส่วนเรือพระราชพิธี แสดงความเคลื่อนไหว ประกอบเสียงแหเรือใช้กตปุมเอา และมี BOARD ประกอบคำบรรยายในเรื่องต่าง ๆ

หัวเรื่อง 4 : ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อน

แสดงชีวิตชุมชนหมู่บ้านในสมัยอยุธยามี MODEL หมู่บ้านและกิจกรรมทำมาหากินของชนบทโบราณ ขนาด 1 : 50 และ MODEL ขนาดเล็กแสดงการละเล่นและพิธีในสมัยก่อนเช่น โขนจุก แต่งงาน หุ่นวิทยุภัย โรคระบาด ภัยสงคราม การละเล่นเด็ก ประกอบกับเสียงและ VDO นอกจากนี้มี MODEL บ้านขนาดใหญ่กว้างขวางของเครื่องใช้ให้เหมือนจริง

ผังและการจัดเส้นทางสัญจรในห้องจัดแสดง :

เป็นแบบแนะนำ โดยเป็นห้องโถงแบ่งเป็น 3 ส่วนมีโถงกลางและมีทางเดินเป็น RAMP ทั้งซ้ายและขวา และมีทางเดินขึ้นตรงกลางผู้ชมสามารถเลือกชมได้ตามความสนใจ แต่จะมีป้ายบอกลำดับหัวข้อขนาดเล็ก ไว้ตามจุดเริ่มของหัวข้อเรื่องต่าง ๆ นอกจากนี้จากทางเข้าสู่โถงกลางถือหัวข้อต่าง ๆ เช่น ที่ 17 แล้ว ผู้ชมจะถูกดึงดูดด้วย MODEL เรือขนาดใหญ่ทางด้านซ้ายเข้าสู่หัวข้อที่ 2 ต่อไป เป็น APPROACH ของแต่ละหัวข้อ

การจัดกลุ่มห้องแสดง :

ถ้ามองในลักษณะเป็นกลุ่ม ห้องก็จะเป็นแบบ NAVE TO ROOM ARRANGMENT ถึงแม้โถงกลางในส่วนหัวข้อที่ 1 แล้วแยกเข้าไปส่วนหัวข้อต่าง ๆ และกลับมายังส่วนโถงกลางนี้อีกที แล้วเลือกที่จะไปชมในหัวข้ออื่นต่อหรือพักผู้ชมสามารถเลือกชมได้ตามความสนใจก่อน, หลัง เพราะเนื้อเรื่องไม่ต่อเนื่องราว

เทคนิคการจัดแสดงพิเศษ :

1. MODEL ขนาดใหญ่

ข้อดี : ดึงดูดความสนใจได้ดี, ได้เห็นรายละเอียด

ข้อเสีย : ไม่ได้เนื้อหา

2. DIORAMA ขนาดใหญ่

ข้อดี : เห็นบรรยากาศโดยรวม, น่าสนใจ, ใช้พักสายตา

ข้อเสีย : ไม่ได้รายละเอียด, ไม่ได้เนื้อหา, ผู้ชมต้องพิจารณาเอง

3. DIORAMA ประกอบจาก VDO PROJERCTOR เป็นฉาก

ข้อดี : เห็นภาพและการเคลื่อนไหว, ได้บรรยากาศ, เสียง

ข้อเสีย : ต้องใช้เวลาหยุดชมและพื้นที่ในการชมน้อย ถ้ามีผู้ชมเป็นหมู่คณะจะไม่สะดวก

4. VDO ให้ความรู้เชิงข้อมูลมีภาพและเสียงประกอบกัน

ข้อดี : ได้ความรู้โดยผู้ชมไม่ต้องเสียเวลาอ่าน เหมาะกับการเกริ่นนำ

ข้อเสีย : ถ้าใช้เวลาชมมากเกินไปจะเบื่อ

5. APPROACH ใช้จุดสนใจขนาดใหญ่เป็น APPROACH ของแต่ละหัวข้อ

ข้อดี : ผู้ชมเกิดความสนใจ อยากจะเดินไปดู

2.3.3 FUKAGAWA EDO MUSEUM

ประเภท พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์

ที่ตั้ง SHIRAKAWA, TOKYO

พื้นที่โครงการ 2,001 ตร.ม.

พื้นที่ภายใน 5,230 ตร.ม.

อาคาร อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้นใต้ดิน และ 4 ชั้น

CONCEPT OF EXHIBITION

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จำลองสภาพหมู่บ้านในอดีตจริงมาไว้ในอาคารจัดแสดง แต่จะแตกต่างจากการจำลองโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ตามปกติ เพราะไม่มีหุ่นจำลองและอยู่ในนิทรรศการเลย เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ใช้จินตนาการในด้านความรู้สึกและสานต่อเอง

รายละเอียดจัดแสดง

เป็นการจำลองขนาดเท่าจริงของหมู่บ้านในเขต FUKAGAWA ในช่วงเวลา TEMPO (1830-1843) ในสมัย EDO (1603-1863) เป็น THEME ของพิพิธภัณฑ์

บริเวณด้านหน้ามีคลองและหอดูไฟซึ่งออกแบบตามหลักจากภาพเขียนในสมัยนั้น และด้วยความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญในสมัย EDO และสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญในสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์

บ้านเช่น ร้านขายของชำ และร้านขายข้าวสาร รวมถึงร้านอื่นๆ ได้ถูกจำลองไว้ ส่วนประกอบของบ้านอยู่อาศัยของครอบครัวและ BACKGROUND และเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นนั้นถูกกำหนดและนำไปใช้ในการจัดสร้างแบบจำลองของแต่ละบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้และภาชนะก็ถูกจำลองมาตามตำนานประวัติศาสตร์ที่พบเพื่อที่จะให้ดูเหมือนจริงมากขึ้น เทคนิคที่ใช้แสดงซึ่งถูกใช้โดยไม่เปลี่ยนแปลง ใช้กับ CLAPBOARD และเสียงระเบียง คือรอยเบื่อนต่าง

พิพิธภัณฑ์นี้เป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้เทคนิคสร้างภาพบรรยากาศ

ความแตกต่างจากการจำลองสภาพทางประวัติศาสตร์โดยทั่วไป คือ จะไม่มีหุ่นจำลองแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เป็นการหลีกเลี่ยงการที่จะทำให้ผู้ชมจากไปพร้อมกับความคิดที่ถูกกำหนดไว้แล้ว และเกี่ยวกับความแตกต่างของการออกแบบสิ่งของเหล่านั้น

สิ่งที่นำไปใช้

-เทคนิคสร้างบรรยากาศเหมือนจริง

-แนวความคิดที่ให้ผู้ชมได้ใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์ต่อ

2.3.4 NATIONAL MUSEUM OF JAPAN HISTORY

ประเภท พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์

ที่ตั้ง SAKURA, CHIBA

พื้นที่ตั้งโครงการ 35,834 ตร.ม.

พื้นที่ภายใน 129,495 ตร.ม.

อาคาร คอนกรีตเสริมเหล็ก

CONCEPT OF EXHIBITION

เป็นการจัดนิทรรศการวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยการจำลองในลักษณะต่างๆ และใช้การอธิบาย 3 ลักษณะคือ การอธิบายแบบทางวิชาการ การอธิบายแบบการใช้สัญลักษณ์ และการอธิบายโดยใช้บทเพลงหรือโครงกลอน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกละเอียดอ่อนในการจัดแสดง แสดงความละเอียดอ่อนของนิทรรศการ และเป็นตัวอย่างของนิทรรศการที่ไม่เป็นวิชาการตามปกติ

รายละเอียดการจัดแสดง

ในขณะที่การจัดแสดงนิทรรศการทางประวัติศาสตร์ในห้องแสดงต่างๆ ที่ถูกจัดทำขึ้นนั้นได้มีแนวความคิดใน 2 ลักษณะ คือ ความเป็นโลกปัจจุบัน และโลกอนาคต

ลักษณะที่พิเศษของการแสดงนิทรรศการวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ การสร้างภาพจำลองในลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คน การอธิบายที่ปรากฏในการจำลองนี้มี 3 ลักษณะ คือ ทางวิชาการ สัญลักษณ์ และบทเพลงหรือโครงกลอน การแสดงภาพจำลองนั้นเป็นไปตามหลักการค้นคว้าทางวิชาการและวิถีการดำรงชีวิต ได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นหลายๆประเภท และได้แสดงลักษณะสัญลักษณ์ และบทเพลงหรือโครงกลอนในลักษณะที่ธรรมดาและสวยงาม คำอธิบายได้ช่วยในการทำให้เกิดความรู้สึกละเอียดอ่อนในการแสดงนิทรรศการ ซึ่งเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่การอธิบายในลักษณะทางวิชาการ เป็นการป้องกันมิให้กลายเป็นการแสดงที่ไม่รสนิยมและหยาบๆ

นิทรรศการจำลองภาพวิถีชีวิตในอดีต ซึ่งถูกใช้ในพิพิธภัณฑ์อื่นๆ มากมาย ได้แก่ SHITAMACHI MUSEUM, FUKUOKA EDO MUSEUM และ HIROSHIMA PERPETUAL MUSEUM OF HISTORY พิพิธภัณฑ์เหล่านี้จัดแสดงในส่วนของวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นต่างๆ และจินตนาการโลกจิตวิญญาณที่มนุษย์เชื่อถือในอดีต

การนำไปใช้

- การใช้การอธิบายภายในส่วนจัดแสดง และแนวความคิดของารจัดแสดง
- วิธีการจัดแสดงและทางสัญจร

2.3.5 SHIHAMACHI MUSEUM

ประเภท พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์

ที่ตั้ง UENOKOEN, TOKYO

พื้นที่ตั้งโครงการ 264 ตร.ม.

พื้นที่ภายใน 1,071 ตร.ม.

อาคาร คอนกรีตเสริมเหล็ก สูง 3 ชั้น และ 1 ชั้นใต้ดิน

CONCEPT OF EXHIBITION

เป็นนิทรรศการที่จะลงบรรยายภาพจริงของร้านขายของและบ้านเช่า ในช่วงเวลา เมจิ และ TAISHO (1868-1925) ลักษณะเป็นการจำลองร้านค้าและบ้านเช่าขนาดเท่าจริง จัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านอยู่อาศัยและสินค้าขายของในร้านที่หน้าร้านได้ถูกจัดให้เหมือนกับที่เคยเป็นในสมัยนั้น

รายละเอียดการจัดแสดง

ชั้นล่าง เป็นการจัดนิทรรศการจำลองร้านค้าและบ้านเช่าขนาดจริง ใช้เทคนิคการสร้างภาพยนตร์ การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร และจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้านอยู่อาศัยและร้านขายของอย่างที่เคยเป็น บ้านเช่าและทางเดินให้ผลที่สะท้อนถึงภาพที่ได้สัดส่วนอย่างชัดเจนภายในพื้นที่จัดแสดงขนาดเล็กนี้

ชั้นที่ 2 ประกอบด้วยการแสดงในหลายๆ กรณี และมีเวทีที่จะใช้ในโอกาสพิเศษในการแสดง นิทรรศการ

พิพิธภัณฑ์นี้ได้ถูกบันทึกไว้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเอาแบบการแสดงนิทรรศการแบบมาไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่น่าสนใจ

-แนวความคิดของการจัดนิทรรศการที่สมจริง

-เทคนิคการสร้างบรรยากาศที่เหมือนจริง เช่น เทคนิคการสร้างภาพยนตร์

CASE STUDY

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMUTL

หอไทยนันทน์ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

พื้นที่ใช้สอย
พื้นที่ใช้สอยรวม 1,200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 1,000 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 100 ตารางเมตร

พื้นที่ใช้สอยรวม

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ

CASE STUDY

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

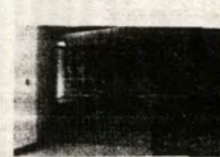
SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMUTL

พื้นที่ใช้สอย
พื้นที่ใช้สอยรวม 1,200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 1,000 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 100 ตารางเมตร

พื้นที่ใช้สอย
พื้นที่ใช้สอยรวม 1,200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 1,000 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 200 ตารางเมตร
พื้นที่ใช้สอยเฉพาะ 100 ตารางเมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

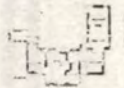
CASE STUDY

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMUTL

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

NATIONAL MUSEUM OF ANTHROPOLOGY

Location: Bangkok
Address: 144 Phahonyothin Rd.
Bangkok 10400
Area: 10,000 sq.m.

CONCEPT OF EXHIBITION

The exhibition is designed to be a dynamic and interactive space that allows visitors to learn about the history and culture of the Lanna region. The design focuses on creating a sense of place and community, with a focus on the traditional Lanna architecture and the role of the community in the development of the region.

Exhibition
The exhibition is designed to be a dynamic and interactive space that allows visitors to learn about the history and culture of the Lanna region. The design focuses on creating a sense of place and community, with a focus on the traditional Lanna architecture and the role of the community in the development of the region.

CASE STUDY

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMUTL

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

CASE STUDY

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMUTL

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

CHANGMAI MUSEUM

Location: Chiangmai
Address: 100/100
Chiangmai 50000
Area: 10,000 sq.m.

Exhibition
The exhibition is designed to be a dynamic and interactive space that allows visitors to learn about the history and culture of the Lanna region. The design focuses on creating a sense of place and community, with a focus on the traditional Lanna architecture and the role of the community in the development of the region.

Exhibition
The exhibition is designed to be a dynamic and interactive space that allows visitors to learn about the history and culture of the Lanna region. The design focuses on creating a sense of place and community, with a focus on the traditional Lanna architecture and the role of the community in the development of the region.

CHANGMAI MUSEUM

Location: Chiangmai
Address: 100/100
Chiangmai 50000
Area: 10,000 sq.m.

CONCEPT OF EXHIBITION

The exhibition is designed to be a dynamic and interactive space that allows visitors to learn about the history and culture of the Lanna region. The design focuses on creating a sense of place and community, with a focus on the traditional Lanna architecture and the role of the community in the development of the region.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานและเรื่องราวในการออกแบบนิทรรศการ

3.1 การจัดนิทรรศการ และ ทางสัญจร

นิทรรศการ คือ การนำเสนอการจัดแสดงด้วยวิธีการ เทคนิค และรูปแบบต่างๆให้กับผู้ชม การจัดแสดงมีทั้งด้านพาณิชย์ ทางการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรมฯ การจัดนิทรรศการแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกันทั้งทางรูปแบบ ขนาด จุดมุ่งหมาย และสิ่งจำเป็นอื่นๆที่แตกต่างกัน วิธีการจัดแสดงงานแต่ละประเภทจึงไม่เหมือนกัน

ชนิดของการจัดนิทรรศการ

1. นิทรรศการถาวร [Permanent exhibition]

เป็นการจัดแสดงในบริเวณหนึ่งบริเวณใดอย่างถาวร เกือบจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงการจัดเลย เช่น การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ (มีการจัดแสดงทั้งแบบถาวรและแบบชั่วคราว) มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการจัดนิทรรศการทั่วไป การจัดแสดงถูกจัดวางอย่างมีระบบแบบแผน ระยะเวลาการจัดแสดงจะคงอยู่ด้วยระยะเวลาอันนาน เรื่องและวัตถุที่จัดแสดงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ได้รับการคัดเลือกอย่างดี .

2. นิทรรศการชั่วคราว [Temporary exhibition]

นิทรรศการประเภทนี้ เป็นกิจกรรมที่มีบทบาทมากที่สุด เพราะประชาชนในปัจจุบันนี้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ มากมายทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และสื่อมวลชนเหล่านั้นต่างก็มีเทคนิค ในการเสนอเรื่องราวต่างๆ หรือข่าวสาร ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องมี การเคลื่อนไหวจัดกิจกรรมต่างๆ ได้รับความสนใจและอำนวยความสะดวกในการศึกษาแก่ประชาชนด้วย หากพิพิธภัณฑ์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ความเบื่อหน่ายก็จะเกิดขึ้น ฉะนั้นทางพิพิธภัณฑ์ จำเป็นต้องมีการจัดนิทรรศการชั่วคราวขึ้นในบางโอกาส แสดงจากภายนอก เพื่อดึงดูดความสนใจแก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และชาวต่างประเทศ

ระดับของนิทรรศการ

สิ่งสำคัญและจำเป็นอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการ ก็คือ ระดับของนิทรรศการ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า งานบริการทางนิทรรศการจำเป็นต้องแบ่งออกเป็น หลายระดับ จึงสามารถทำให้นิทรรศการบรรลุเป้าหมายของการจัด อันได้แก่ การถ่ายทอดความรู้จากสิ่งแสดงแก่ผู้ชม ต้องการศึกษาหาความรู้

ระดับของนิทรรศการอาจแบ่งออกได้โดยการจัดแบ่งตามระดับอายุของผู้เข้าชม ซึ่งโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับเด็ก ได้แก่ นิทรรศการที่จัดบริการสำหรับเด็กโดยเฉพาะเนื้อหาสาระ รูป วัตถุที่แสดงเป็นเรื่องราวที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีสิ่งจูงใจต่างๆ เพื่อปลุกฝังในด้านการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ โดยอาศัยจิตวิทยาทางการเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ เด็กในระดับนี้ อายุประมาณ 9-12 ขวบ

2. ระดับเยาวชน ผู้เข้าชมส่วนมากเป็นคนหนุ่มสาว คนเหล่านี้ มักจะมีอารมณ์พ้อฝัน มีความรัก ความสวยงาม ฉะนั้น จึงมักชอบดูเพื่อความสวยงาม การจัดแสดงก็ต้องให้เกิดบรรยากาศที่เหมือนจริงให้มากที่สุด เช่น การจัดแบบ คือ จัดแสดงในตู้ที่จำลองเรื่องราวจริง เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.ระดับทั่วไป_นิทรรศการระดับนี้จัดบริการสำหรับคนทุกชั้น เพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การจัดต้องแยกออกไปต่างหาก ลักษณะการจัดไม่จำเป็นต้องพิถีพิถันถึงความสวยงามมากนัก เพียงแต่ให้วัตถุที่แสดงต่างๆ จัดให้เป็นระเบียบ สะดวกแก่การศึกษาค้นคว้าเพียงพอ เพราะพวกนี้จะมุ่งทางด้านการศึกษาค้นคว้ามากกว่าสิ่งอื่น จะมีการจัดห้องไว้อีกต่างหากเป็นสัดส่วนได้เฉพาะ

4. เทคนิคการจัดแสดงตามสภาพจริง_นิยมการจัดแสดงสภาพเป็นจริงตามสมัย เรียก Period Room Technique เช่น บ้านบุคคลสำคัญ ในบ้านนั้น แต่ละห้องเคยอยู่ในสภาพใดก็คงไว้ในสภาพนั้นทุกประการ

5. เทคนิคการจัดแสดงแบบกดปุ่ม_นิยมให้เด็กได้ใช้ประสาททั้งหมด ไม่ใช่เพียงตาหู อาจจะใช้หู มือกดปุ่ม หรือหนุ้มก็ได้ หลักการนี้ได้พิจารณาความต้องการทางจิตวิทยาของเด็ก ซึ่งไม่สามารถอยู่นิ่งได้โดยใช้สายตาเพียงอย่างเดียว ธรรมชาติของเด็กต้องการการจับต้อง และได้ฟังทั้งเสียงก็จะ ตื่นเต้น สนใจ สนุกสนาน แต่ถ้าใช้การกดปุ่มมากเกินไป ก็จะมีวัตถุประสงคหลัก คือเด็กจะมีแต่ความสนุกสนาน และไม่ได้รับความรู้อะไรเลย

6. เทคนิคการจัดแสดงโดยอาศัยเทคนิคทางโสตทัศน_การจัดแสดงโดยอาศัยเทคนิคประเภทนี้นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะเรื่องเสียงและกลิ่นนี้ ก็เป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่นำมาใช้ เช่นการจัดแสดงเรื่องของนก ก็อาจมีเสียงนกร้อง เป็นต้น

การเลือกใช้เทคนิคการจัดแสดงวิธีใดก็ตาม จะต้องใช้อย่างเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ ที่สำคัญคือ จะใช้เทคนิคใดต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่ชัด และเข้าใจหลักการของเทคนิค และวิธีใช้

การออกแบบห้องแสดง

จะต้องจัดทำหลังจากได้ศึกษาแนวทางของนิทรรศการเรียบร้อยแล้ว โดยปกติห้องแสดงมักจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้ออกแบบห้องจึงมีความคิดอิสระที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพห้องได้อย่างกว้างขวาง ในการออกแบบห้องแสดง สิ่งที่จะช่วยให้ห้องแสดงเปลี่ยนรูปร่างได้ดีที่สุด คือแสง ซึ่งทำด้วยไม้อัด หรือวัสดุที่มีน้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายได้

หลักการสำคัญของกำรวางผังแสดงนั้น ก็ไม่จำกัดรูปแบบรูปลักษณะที่แน่นอนแต่ประการใด หากแต่น้อยตามเรื่องราวที่จัดแสดงนั้น โดยปกติผังตอนหนึ่งจะเข้าไปในการจัดแสดงเรื่องราวเพียงตอนเดียวเท่านั้น ไม่ควรจัดเรื่องราวหลายตอนในผังเดียวกัน เพราะจะทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในการชม แต่ทั้งนี้ จะต้องคำนึงหลักสำคัญต่างๆ เช่น

1. การจัดคู่แสดง ไม่ควรปล่อยให้โล่งจนมองดูเกิดความอ้างว้าง ห้องแสดงที่โล่งจะทำให้ผู้ชมรีบเดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยไม่ได้พิจารณาเรื่องราวและวัตถุต่างๆ มากเท่าที่ควร เมื่อเดินจบห้องแสดงแล้ว จะไม่ได้อะไรจากการจัดแสดง แต่การวางแผนน้อยมากเพียงไรนั้น ต้องพิจารณาหัวข้อย่อยในหัวข้อใหญ่ว่า มีมากน้อยเพียงใดและวัตถุอะไรบ้างที่ควรแยกออกจัดแสดงโดดๆ เพื่อเพิ่มความสง่างาม
2. การวางแผนชักเยื้อง ควรจะได้ลำดับเรื่องราวของเรื่องจัดแสดง ซึ่งอยู่ในดุลยพินิจของผู้ออกแบบ ว่าอะไรเป็นเรื่องที่หนึ่งอะไรเป็นเรื่องที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ จนถึงจุดการแสดง
3. ขนาดของผังตลอดจนสิ่งที่ใช้ทำผัง จะมีความหนักเบาอย่างน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของห้องแสดง ควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลง สีของผังต่างๆบ้างตามความเหมาะสม แต่วรรณะของสีไม่ควรฉูดฉาด ควรมีความเย็นตา สบายใจชวนแก่การมอง

4. เนื้อที่ระหว่างแผงแต่ละตอนไม่ควรน้อยจนผู้ชมต้องเบียดเสียดชิดชิดกัน ควรมีช่องว่างให้ผู้ชมเคลื่อนไหวไปมาอย่างสะดวก และเคลื่อนไหวไปโดยรูปแบบของแผง โน้มนำคนโดยอัตโนมัติ ซึ่งปัญหาความเคลื่อนไหวของผู้ชมนั้น กภัณฑารักษ์จะต้องศึกษาให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะสรุปผล เพราะหากการจัดรูปห้องแสดงบังคับจนเกินไป จะทำให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนถูกขังอยู่ในคุก และเคลื่อนไหวไปตามแถวแบบนกพิราบ
5. ผังของห้องแสดงแต่ละตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยผู้ชมมีอิสระที่จะเคลื่อนไหวไปตามความต้องการของผู้ออกแบบ เลือกชมเอาตามความสนใจของตัวเอง ระหว่างแผงแต่ละแผง ควรมีเนื้อหาที่จะหมุนหรือแหวกการจรรจกรายในได้สะดวก โดยที่ไม่รู้สึกว่ามีกำแพงบังค้ำ ทั้งนี้เพราะตระหนักต่อความจริงว่า ผู้ชมนั้นมีความต้องการและพื้นฐานทางการศึกษากับวัตถุประสงค์แตกต่างกัน ย่อมมีอิสระที่จะเลือกศึกษาเรื่องราวตามที่ตนเองสนใจ

บรรยากาศของห้องแสดง [Gallery Atmosphere]

จะต้องมีความสัมพันธ์กับความต้องการของประชาชนผู้เข้าชม ดังได้กล่าวแล้วว่า ผู้ที่เข้าชมพิพิธภัณฑ์ นั้น มี3แบบคือ ผู้เข้าชมต้องการความเพลิดเพลินพวกหนึ่ง ผู้ที่เข้าชมเพื่อความงามพวกหนึ่ง และอีกพวกหนึ่งต้องการที่จะศึกษาค้นคว้า กลุ่มผู้ชมทั้ง 3 พวกมีความต้องการแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดที่ดี จะต้องคล้อยตามความต้องการของผู้ชมทุกกลุ่ม กล่าวคือ

ห้องแสดงต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เข้าใจในด้านความงาม ในการจัดวัตถุต่างๆ จะต้องถือว่าเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญ ห้องแสดงที่แห้งแล้งไม่สวยงามพอที่จะเข้าใจแล้ว ห้องแสดงนั้นก็ไม่น่าตื่นเต้น และทำให้ผู้ชมไม่สนใจมากเท่าที่ควร
2. เข้าใจให้เกิดความเพลิดเพลิน [Romantic] ความเพลิดเพลิน เป็นคุณสมบัติที่สำคัญ

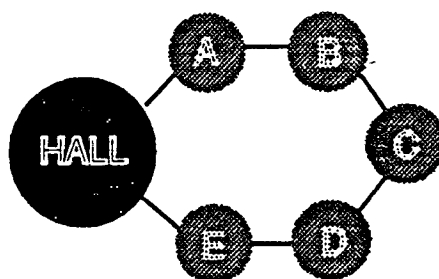
การพิจารณาลักษณะของการจัดกลุ่มห้องแสดง

การจัดกลุ่มห้องแสดงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. Room to Room Arrangement เป็นการจัดห้องแสดงที่ให้ผู้ชมเดินชมเรื่อย โดยไม่ต้องย้อนกลับ ทำให้ชมได้ทั่วถึงตามลำดับ อาจจะใช้ห้องใหญ่ห้องหนึ่งแล้วกันส่วนๆ

ข้อดี เป็นการจัดแบบง่าย ๆ ประหยัดเนื้อที่

ข้อเสีย ถ้าใช้ในการจัดพิพิธภัณฑ์ใหญ่ เมื่อเปิดห้องหนึ่งแล้ว จะกระทบกระเทือนห้องอื่นด้วย และไม่อาจจะเลือกชมเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งได้

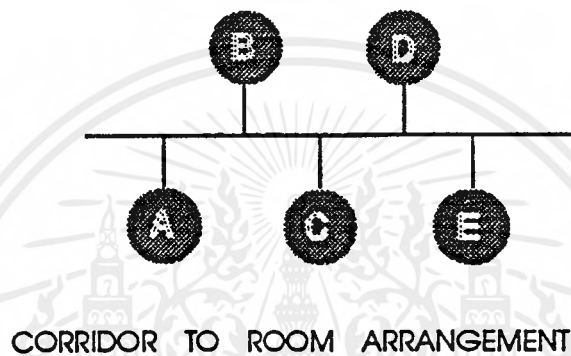

ROOM TO ROOM ARRANGEMENT

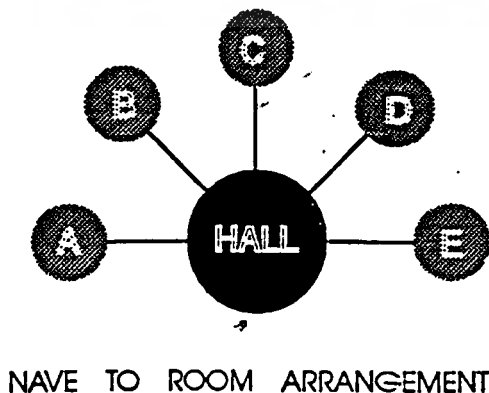
2. Corridor to Room Arrangement การจัดกลุ่มห้องแสดงลักษณะนี้มีลักษณะเป็นทางเดิน ย่อย แล้วมีทางแยกออกไปยังห้องแสดงต่างๆ แต่ละห้องมีทางออก ทางเข้าโดยตรงไม่ต้องผ่านห้องอื่น และ ส่วนทางเดิน อาจใช้เป็นที่พักแสดงภาพได้อีกด้วย

ข้อดี ผู้ชมสามารถเลือกชมได้ตามชอบใจ

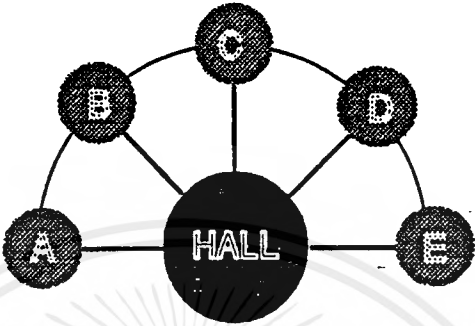
ข้อเสีย การแสดงจะไม่ติดต่อกันเป็นการขัดจังหวะการแสดงและเปลี่ยนเนื้อหาที่ทางเดินอีกด้วย

3. Nave to Room Arrangement เป็นการจัดกลุ่มห้องแสดงที่มีห้องโถงเป็นจุดศูนย์กลาง หรือ Central Core แล้วจากห้องโถง สามารถเข้าถึงส่วนแสดงต่างๆ ได้ทุกห้อง อาจจะจัดการแสดง หลายชั้นได้โดยมีห้องโถงเป็นจุดศูนย์กลางเช่นเดิม เป็นการเลือกเอาข้อดีจาก ข้อ1 และข้อ 2 มาใช้ ทำให้ สามารถเลือกชมได้ตามชอบใจ และประหยัดเนื้อที่อีกด้วย แต่ต้องระวังเรื่องการจราจรของผู้ชมด้วย ใน กรณีที่มีคนมาก

4. Central Arrangement เป็นการรวมเอาระบบการจัดทั้ง 3 ลักษณะเข้าด้วยกัน มีห้องโถงเป็น
 ตัวกลางแยกสู่นั่งต่าง ๆ แต่ละห้องสามารถติดต่อถึงกันได้ เมื่อปิดห้องใดห้องหนึ่งก็สามารถใช้ Court หรือ
 Hall เป็นจุดจ่าย ไปยังห้องแสดงต่างๆได้

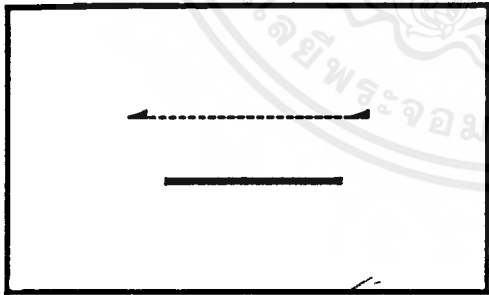

CENTRAL ARRANGEMENT

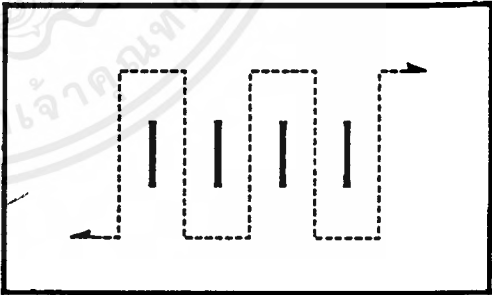
การกำหนดทางนำไปสู่สิ่งแสดง

การกำหนดเส้นทางการเดินโดยการจัดลำดับเหตุการณ์หรือจัดลำดับของการแสดงงานนี้ เป็นการ
 บังคับให้ผู้ชมเดินไป ตามเส้นทางที่กำหนดอย่างไม่รู้ตัว และไม่มีทางเลือกด้วย ในการกำหนดเส้นทางของผู้
 เข้าชมนิทรรศการสามารถแยกออกเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ

- 1. เส้นทางที่ถูกกำหนดแน่นอน สังเกต หรือพิจารณา จากการจัดลำดับ สิ่งที่จะแสดง โดยมีทาง
 เข้า และออกแบบกันต่อเนื่องชมได้ด้านเดียวตลอด

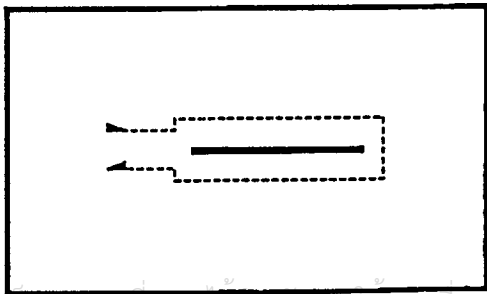

แสดงต่อเนื่องด้านเดียว

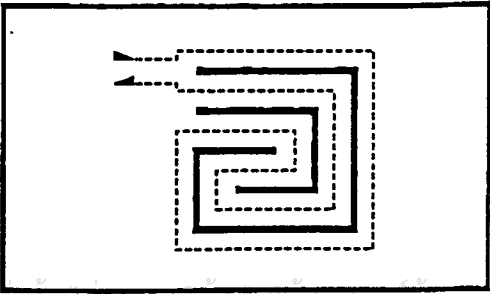

แสดงงานได้ ๒ ด้าน

- 2. เส้นทางที่ถูกกำหนดชัดเจนแน่นอนมีทางเข้าออกทางเดียว

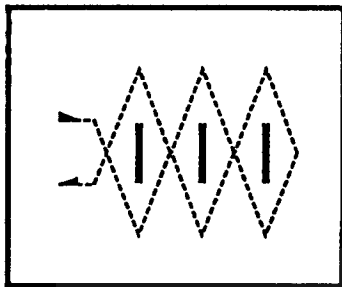

แสดงต่อเนื่อง ๒ ด้าน

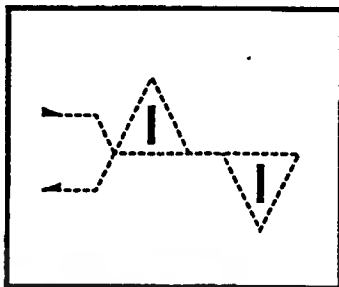

แสดง ๒ ด้านเป็นขดลวด

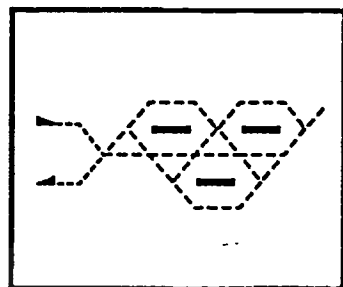
3. เส้นทางที่ถูกกำหนดแน่นอน มีทางเข้าออกชัดเจน

เส้นทางตัดกัน

เส้นทางที่แยกออก

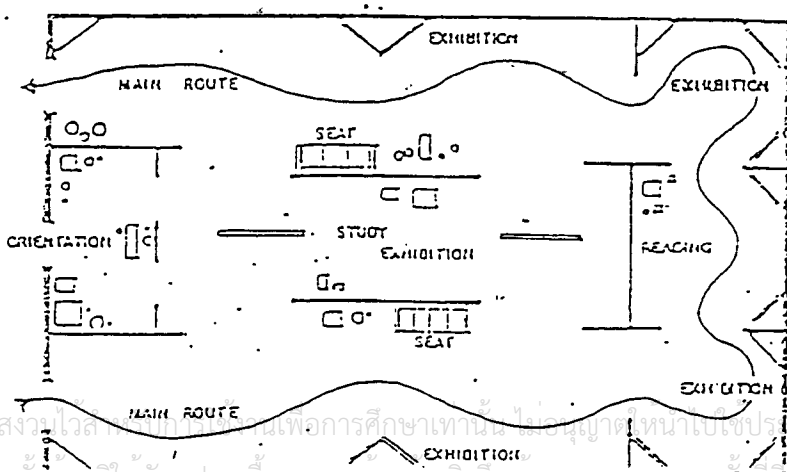
เส้นทางตัดกัน

นอกจากการกำหนดเส้นทางทั้ง 3 แบบใหญ่ข้างต้นแล้ว ยังมีหลักการจัดเส้นทางสัญจรอีกแนวทางหนึ่งที่คำนึงถึงผู้ชมเป็นหลักใหญ่ และการจัดเส้นทางแบบไม่กำหนดแน่นอน ซึ่งเมื่อไม่มีการกำหนดเส้นทางแน่นอนแล้ว โอกาสที่ผู้ชมจะชมไม่ทั่วถึงจึงมีมากขึ้น จึงต้องสามารถจัดให้มีสื่อที่ดีที่ดึงดูดใจผู้ชมให้ดูโดยตลอด โดยธรรมชาติแล้วผู้ชมมักเลือกทางเดินเอง จะเปลี่ยนทางเดินโดยอัตโนมัติ เนื่องจากเดินตามความเคยชิน คือ เดินเวียนขวา ไปซ้าย เป็นส่วนใหญ่ ในการจัดเส้นทางสัญจรในแนวทางนี้ จะต้องคำนึงถึงผู้ชม 2 ส่วนต่อไปนี้

1. ความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่
2. ความต้องการของผู้ชมส่วนน้อย

สำหรับความต้องการของผู้ชมส่วนใหญ่ คือการแสดงให้เห็นอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งช่วยลดความสับสน และความต้องการของผู้ชมส่วนน้อย คือ จะต้องจัดเป็นจุดดึงดูดความสนใจ ผู้ชมทั้ง 2 กลุ่มนี้มีผลต่อการจัดเส้นทางสัญจร โดยอาจใช้หลักการจัดด้วยการใช้บริเวณรอบนอก สำหรับผู้ชมส่วนใหญ่และส่วนใดควรจัดเป็น Orientation Space สำหรับผู้ชมส่วนน้อยหรือผู้สนใจเป็นพิเศษ ได้อ่านหรือทบทวน ผู้ชมไม่สนใจอะไรเป็นพิเศษก็เดินผ่านไปอย่างรวดเร็ว

ถ้าเป็นห้องที่ไม่มี Orientation Space การจัดแสดงเพื่อคนส่วนน้อยก็ควรจัดเอาไว้ทางด้านซ้ายของห้องจัดแสดง (กำหนดความเคยชินของผู้ชม) ดังตัวอย่างของห้องแสดงในแนวทางนี้ ดังภาพต่อไปนี้

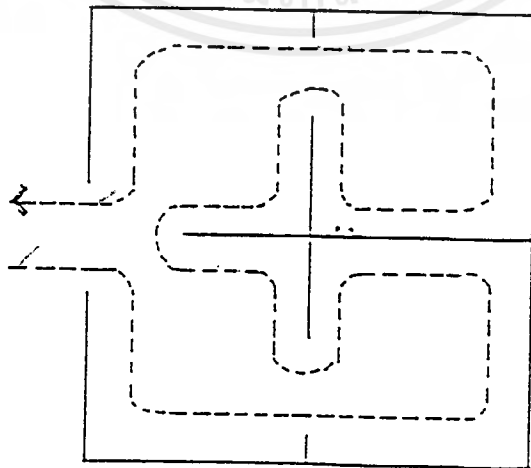
จากตัวอย่างจะมรการแบ่งส่วนเพื่อผู้ชมส่วนใหญ่และ ผู้ชมส่วนน้อย จะมีส่วน Orientation Space และยังมีส่วน Study Exhibit รวมทั้งมีส่วนพัก ความเคยชินของผู้ชม [Visitor Behavies] นั้น Febinson , Melton และคนอื่นๆ ได้ค้นพบว่าของพื้นด้านหน้าทางซ้ายมือ เมื่อเข้าไปในห้องจะเป็นการ แสดงของสิ่งที่มีความสำคัญน้อยเพื่อให้ผู้ชมได้ใช้สิทธิของผู้ชมได้อย่างเต็มที่ และเพื่อให้การจัดแสดงเป็นที่ น่าสังเกตควรเข้าประตูโดยเลี้ยวขวา หรือทวนเข็มนาฬิกา วิธีที่จะบังคับให้เดินไปทางซ้ายจะไม่สำเร็จเลย ยกเว้นประเทศอังกฤษที่เคยชินในการไปซ้ายก่อน

การกำหนดเส้นทางสัญจรในห้องแสดง

1. มักกำหนดเป็นวงกลม แต่มักเกิดจากผู้ชมเดินเป็นวงเอง
2. มีการเดินเป็นวงโดยเข้าออกประตูเดียว
3. ถ้าเป็นห้องมี 2 ประตู ประตูทางออกเป็นจุดสนใจให้ผู้ชมรู้ว่าควรจะไปทางไหน แต่ประตู ทางเข้าออก ไม่ควรทำห่างเกินไป
4. ทางออกที่อยู่คนละฟากของห้อง จะทำให้กำแพงด้านขวาได้รับความสนใจมาก ถ้าทางออก อยู่ซ้ายมือ ห้องนี้จะได้ความสนใจมาก

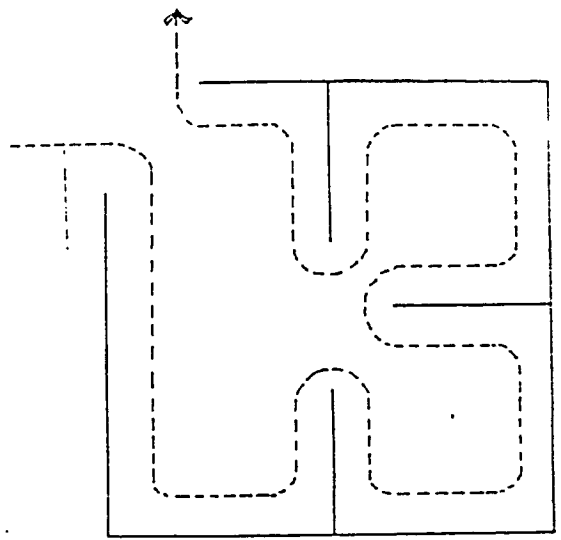
ประตูทางออกควรอยู่ใกล้มุมห้องห่างจากกลางกำแพงได้มากเท่าไรยิ่งดี ดังนั้นจากที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น สรุปได้ว่าส่วนที่ควรจัดประตู คือ

1. การมี 2 ประตูเป็นทางเข้า - ออก
2. ประตูไม่ควรอยู่บนเส้นกลางของห้อง
3. ประตูไม่ควรอยู่ในที่ที่ผู้ชมจะออกมาก่อนชมนิทรรศการได้หมด

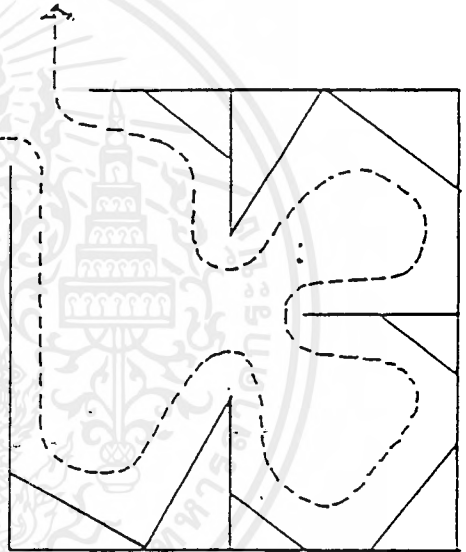

การจัดทางเดินที่ดีทำให้ผู้ชมดูได้ทั่วถึง

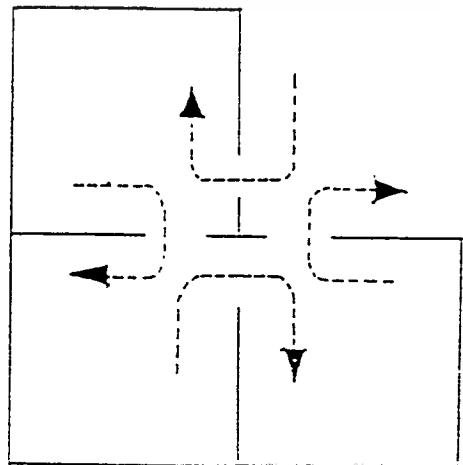
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

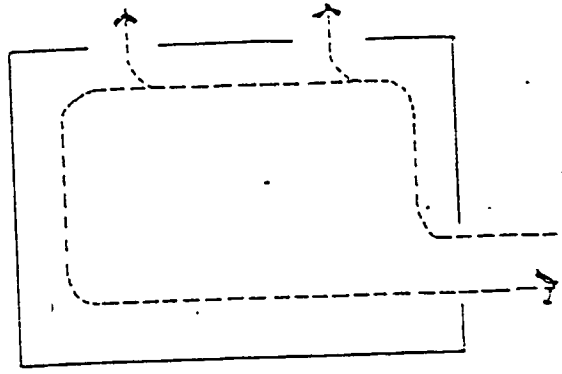
การจัดทางเดินที่มีระเบียบน่าดู

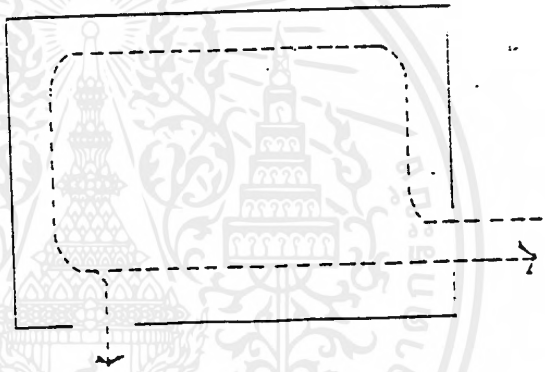
การจัดแสดงกำหนดทางเดินปรับปรุงจากแบบที่ 4

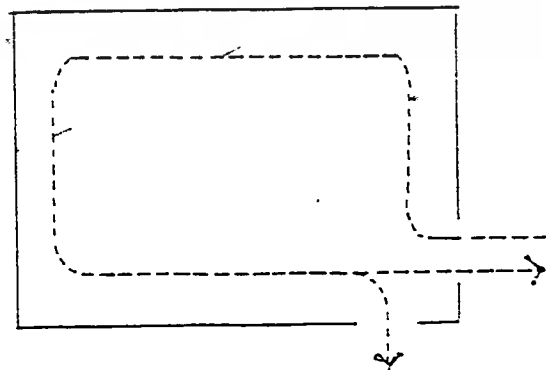
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางออกชัดเจนเกินไปทำให้ส่วนที่เหลือของห้องเป็นส่วนไม่สำคัญ

ทางออกอยู่ห่างจากทางเข้าทำให้ผู้ชมดูเกือบทั่วห้อง

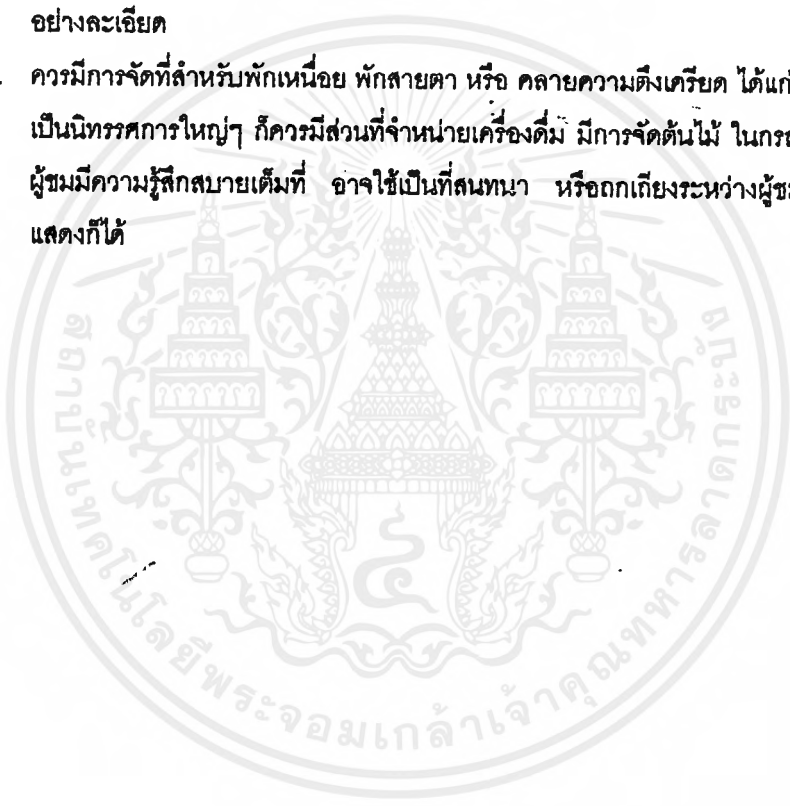

ทางออกที่ดีทำให้ผู้ชมดูได้เกือบหมดห้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อคำนึงในการจัดทางเดินที่สมบูรณ์

1. เส้นทางที่ผู้ชมเคยชิน
2. ไม่ควรมีประตูมากกว่า 2 ประตู และเมื่อจัดให้มี 2 ประตู ไม่ควรให้จัดประตูทางออกอยู่ในแกนกลางของห้อง
3. เรื่องที่ให้ละเอียด สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาควรอยู่ทางด้านซ้ายของห้อง
4. มีการจัดสิ่งแสดงที่ดึงดูดผู้ชม ตลอดเส้นทางที่จัดแสดง
5. มีการแบ่งส่วนของห้องนิทรรศการ สำหรับผู้ชมส่วนใหญ่ ประเภทส่วนน้อยที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด
6. ควรมีการจัดที่สำหรับพักเหนื่อย พักสายตา หรือ คลายความตึงเครียด ได้แก่ที่นั่งพัก หรือถ้าเป็นนิทรรศการใหญ่ๆ ก็ควรมีสวนที่จำหน่ายเครื่องดื่ม มีการจัดต้นไม้ ในกรณีนี้ควรจัดให้ผู้ชมมีความรู้สึกสบายเต็มที่ อาจใช้เป็นที่สนทนา หรือถกเถียงระหว่างผู้ชมเองเกี่ยวกับสิ่งแสดงก็ได้

ลักษณะของการจัดแสดง

เมื่อพิจารณาลักษณะของชนิดต่างๆ รวมถึงรูปร่าง และวิธีการนำไปจัดแสดง แล้วสามารถจำแนกและรวมเป็นหมวดหมู่ ตามลักษณะ รูปร่าง และวิธีการจัดแสดง ซึ่งมีความแตกต่างกันดังนี้

1. **ประเภท Model หรือ Real Thing** เป็นวัตถุของตัว ลักษณะ 3 มิติ มีรูปร่างและขนาดต่างๆ มากมาย การจัดแสดงอาจแสดงวัตถุแบบเดี่ยวๆ ชนิดหรือ นำวัตถุขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มาประกอบกัน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ หรือความสัมพันธ์กับวัตถุ ที่มีขนาดเล็ก จำเป็นต้องมีฐานตั้งหรือที่รองรับ เช่น ชั้นวาง หรือตู้จัดแสดง ในขณะที่วัตถุขนาดใหญ่ สามารถวางแสดงด้วยตัวเอง ประเภทของวัตถุจัดแสดง มีอยู่มากมาย

2. **ประเภท แผ่น 2 มิติ [Boards or Panel]** ส่วนใหญ่การจัดเป็น Panel และการจัดลักษณะเช่นนี้มักจะอาจเปื้อได้ง่าย การจัดอาจจัดแบบลอยตัวหรือติดผนัง และแยกลักษณะเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 **Boards** แบบธรรมดาใช้แสดงภาพ 2 มิติ ทั่วไป

2.2 **Electronic Boards** เป็น Board ที่ใช้อุปกรณ์เข้าช่วยในการจัดแสดงเพื่อเพิ่มความสนใจ เช่น การใช้ไฟกระพริบ เพื่อบันทึกเสียง หรือกดปุ่ม

3. **อันตราทัศน์ [Diorama]** เป็นการนำ Boards ซึ่งจัดเป็นฉากและวัตถุประเภท object หรือ Model มาประกอบกันเพื่อใช้ให้เห็นบรรยากาศ และธรรมชาติของเนื้อเรื่องใกล้เคียงกับความจริงมากขึ้น เช่นการดำรงชีวิตต่างๆ ตู้ Diorama มีความลึกอย่างต่ำ 60 ซม. และมีขนาดใหญ่ จนอาจจัดเป็นห้อง Diorama ซึ่งสามารถเดินเข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ของการแสดงได้

4. **ประเภท Equipment** เป็นประเภทอุปกรณ์ไฟฟ้า หรือ อิเล็คโทรนิค มีข้อจำกัดบางอย่างในการจัดแสดง เช่น การฉายภาพยนตร์ ไม่สามารถทำได้ในลักษณะเปิด แบบการจัดแสดงทั่วไปได้ เพราะต้องการความมืดพอสมควร จำเป็นต้องควบคุมแสงสว่าง ดังนั้นการจัดแสดงจึงต้องมีสัดส่วนเฉพาะที่เป็นห้องหรือส่วนควบคุมแสงสว่างได้

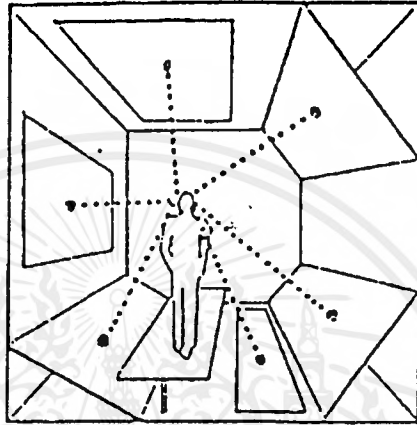
อุปกรณ์บางชนิด เช่น เครื่องเสียงที่ประกอบการจัดแสดงต่างๆ เพื่อทำให้เกิดเสียง หรือบรรยาย จะแฝงอยู่ในส่วนของการจัดแสดงนั้นๆ เช่น ลำโพง หรือ อุปกรณ์อื่นๆ ใช้ในลักษณะเป็น Object หรือ Model โดยติดตั้งกับ Boards หรือชั้นจัดแสดง เป็นแบบ Electronic Boards

การนำเสนอทงวีดีโอ ปัจจุบันนิยมกันมาก โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ ในต่างประเทศ เพราะผู้ชมที่มาศึกษาสามารถเลือกชมเรื่องราวได้ตามต้องการ ในภาพนี้เป็นส่วนที่เรียกว่า Videc Teque ของพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา เมืองโอซาก้า ประเทศญี่ปุ่น

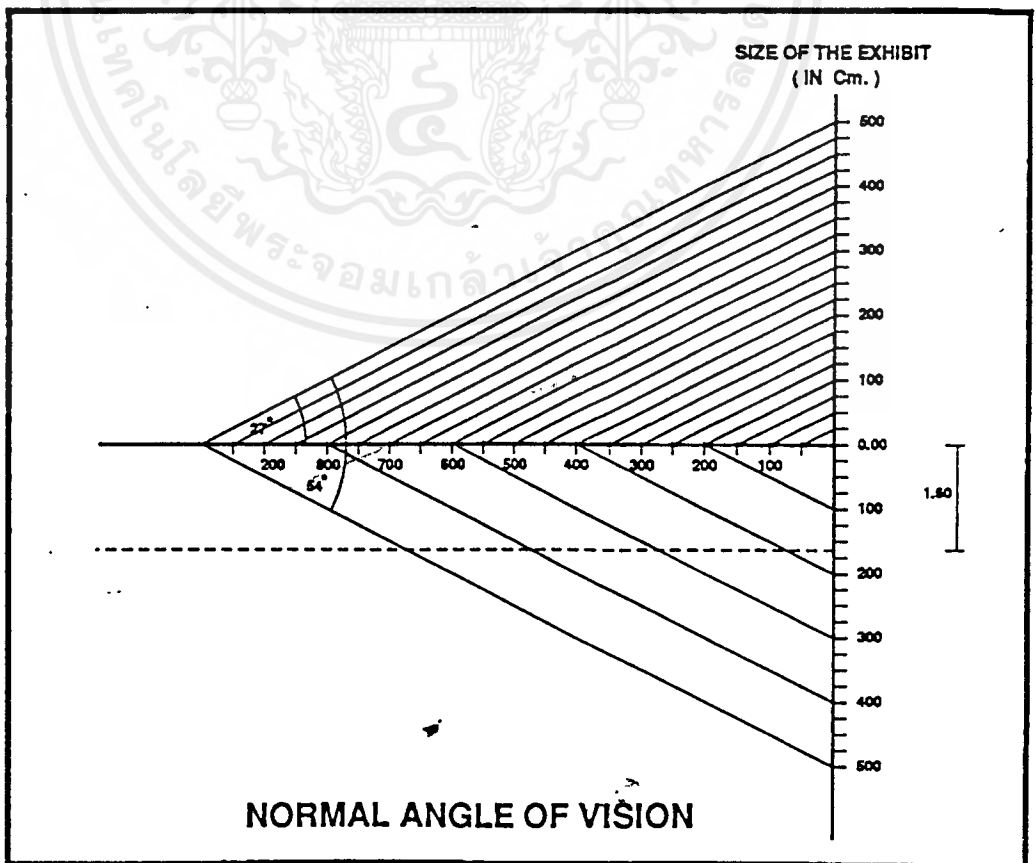
ขอบเขตการมองเห็น

มุมมองของมนุษย์ ที่ไม่ต้องหันศีรษะใช้ประมาณ 40 องศา ความจริงมุมมองของมนุษย์มากกว่านี้ มุมมองทางตั้งมากกว่ามุมมองทางนอน การหันศีรษะง่ายกว่าการเลือกตา พิจารณาจากรูปดังต่อไปนี้

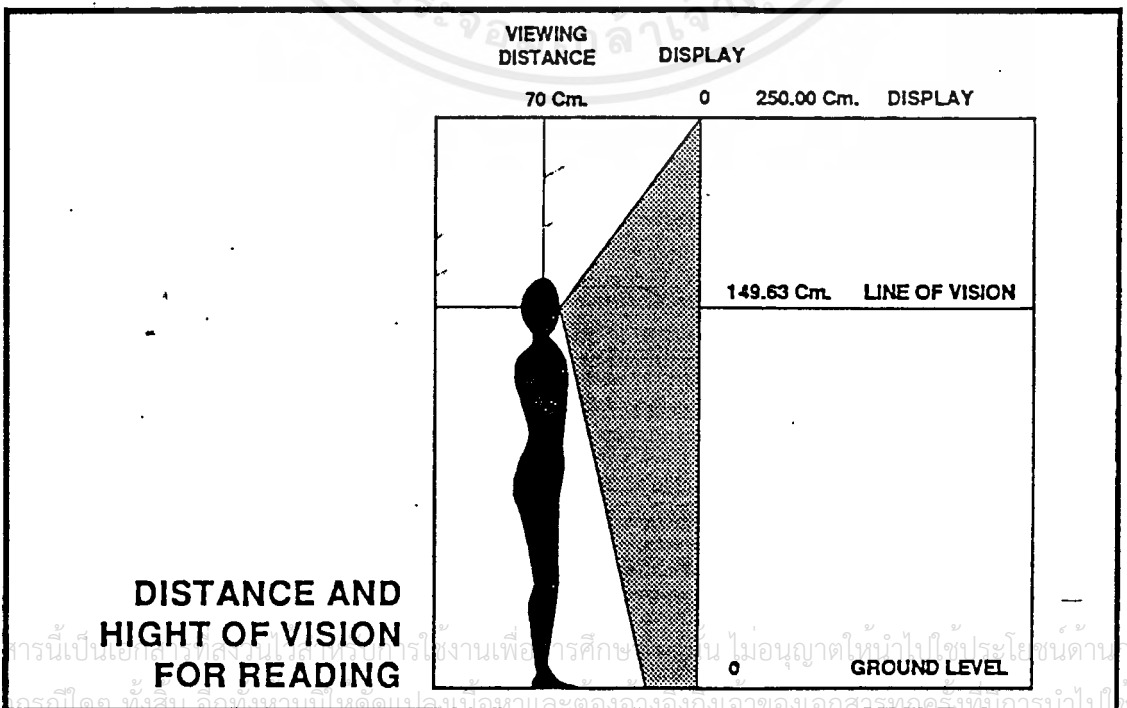
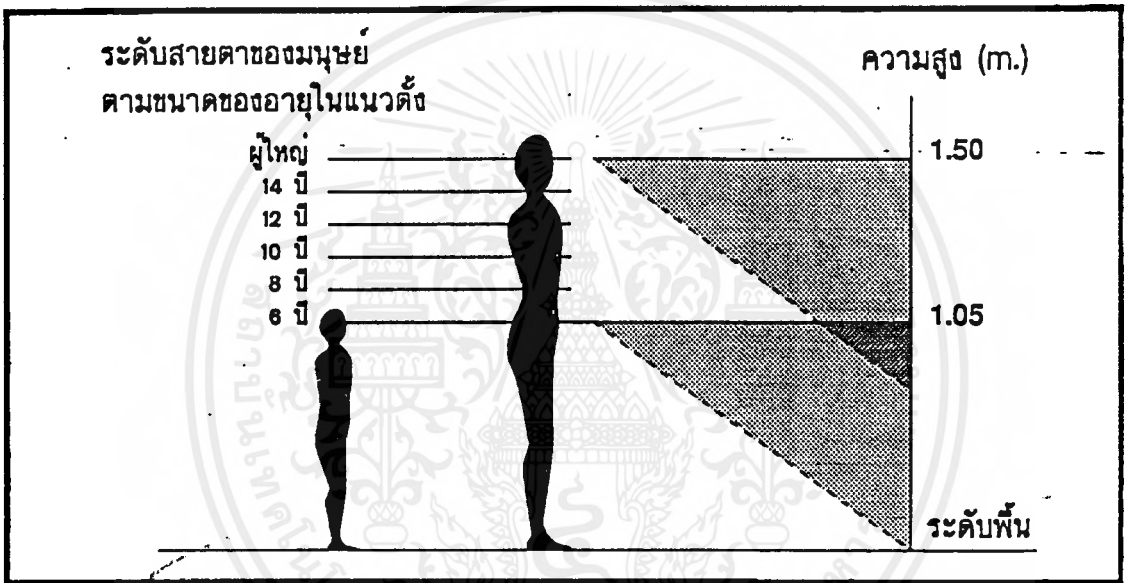
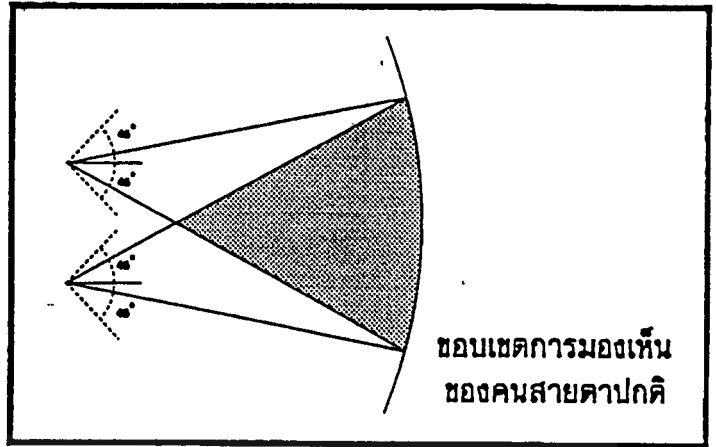
1: ผู้ดูภาพที่กำลังดูภาพนิ่ง หรือภาพที่จัดเป็นกลุ่มก็ตาม ผู้ดูจะหมุนศีรษะหรือหมุนตัวเพื่อดูภาพอื่นๆ ดังนี้แสดงโดย Herbert Bayrer ในปี ค.ศ. 1939 แสดงว่ามนุษย์สามารถดูภาพได้ในทุกทิศทาง ทั้งด้านข้าง ด้านล่าง และด้านบน

2. จาก Architecture Data กำหนดมุมมองทางด้านตั้งของมนุษย์ไว้ 27 องศาเหนือระดับสายตา เป็นมุมมองที่สะดวกสบายที่สุด โดยไม่ต้องก้มหรือเงยศีรษะ

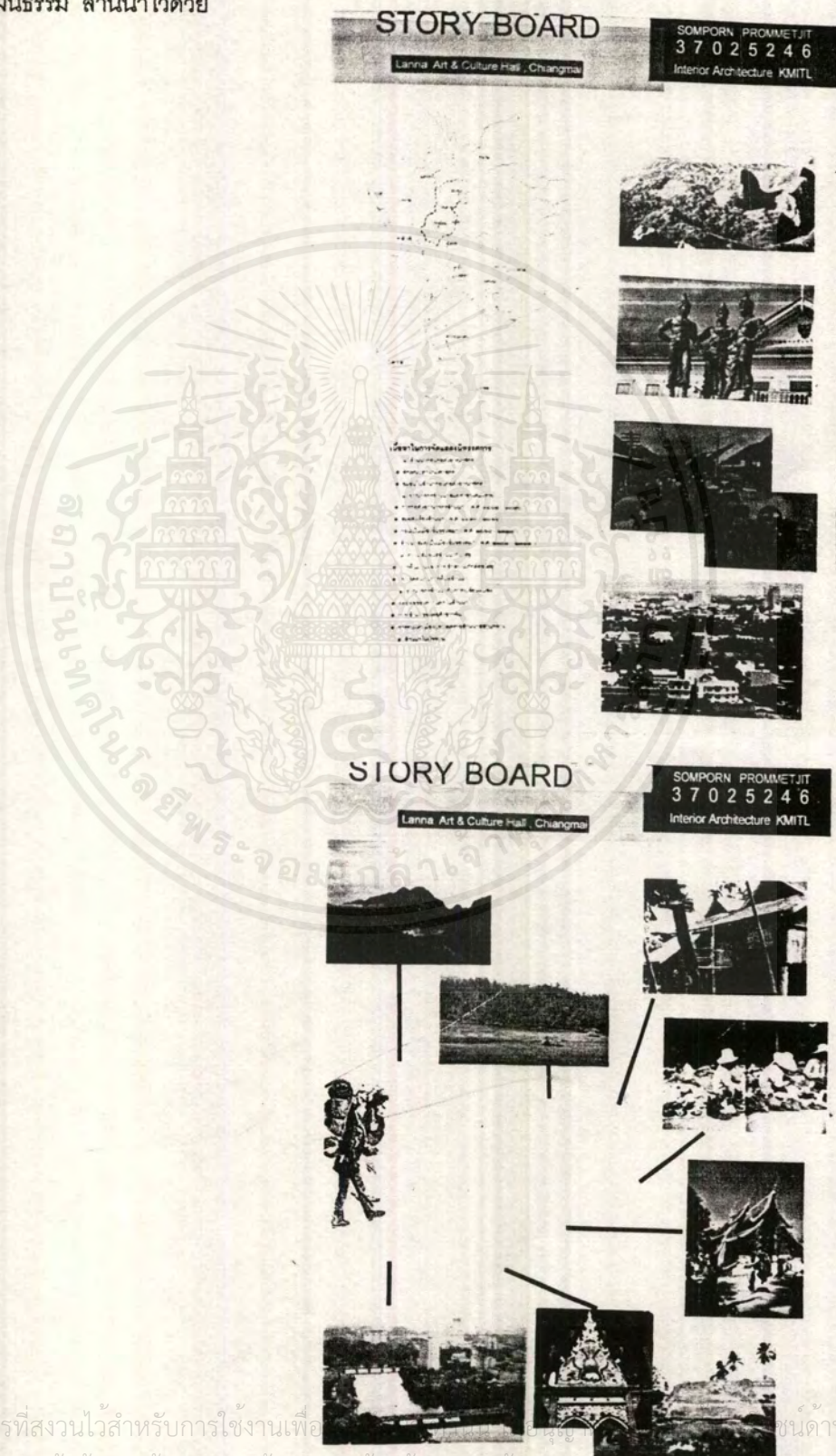

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไมอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 แนวความคิดในการออกแบบการจัดแสดง

เป็นการประมวลเรื่องราว เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา จากประวัติศาสตร์ ที่มีการบันทึกไว้เรียงลำดับเวลา แต่จากวัตถุประสงค์ และ กลุ่มเป้าหมายของโครงการ จึงนำเรื่องราวทั้งหมด มาประมวลใหม่ และนำเสนอในรูปแบบของการเดินทางท่องเที่ยว ในดินแดนล้านนา แห่งนี้ เพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้ถึงวิถีชีวิต ของคนล้านนาซึ่งจะสอดแทรกเรื่องศิลปวัฒนธรรม ล้านนาไว้ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อ
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เนื้อหาในการจัดแสดง

1. INTRODUCTION "ล้านนา"

จากลักษณะทางภูมิประเทศที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขาสลับซับซ้อน ได้มีการเกิดเมืองเล็กเมืองน้อยขึ้นในท่ามกลางป่าเขาลำเนาไพร ทิวแผ่นดินล้านนา ชุมชนโบราณเหล่านี้ ปกครองตนเองเป็นรัฐเล็ก รัฐน้อย เป็นเหตุให้แต่ละเมืองอยู่ห่างไกลกัน จึงมีการพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีที่แตกต่างกัน จนในพุทธศตวรรษที่ 19 พระยามังราย ซึ่งได้รวบรวมดินแดนต่าง ๆ ไว้ในอำนาจ เกิดเป็นอาณาจักรล้านนา ซึ่งได้ผ่านยุคแห่งความเจริญรุ่งเรือง และตกต่ำ อันเป็นวัฏจักร แห่งความเปลี่ยนแปลง ในวันนี้ดินแดน แห่งนี้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิทัศน์อันงดงาม และวัฒนธรรมท้องถิ่น อันทรงคุณค่า เมืองของ ลัวะ ไทเขิน ไทลื้อ ไทยอง ไทโยน ไทใหญ่ ที่เรียกรวมกันเป็น "คนเมือง" รวมทั้งคนดอยเผ่าต่าง ๆ ทำให้เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์อันหลากหลาย รวมกันอยู่อย่างผสมกลมกลืน

2. "ล้านนา" ต้นกำเนิดแห่งศิลปวัฒนธรรม

2.1 วิถีคนต้นน้ำ

ด้วยลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ล้านนาที่มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา จึงเป็นดินแดนกำเนิดสายธารน้อยใหญ่ หลายสาย ทั้ง กก อิง ปิง วัง ยม น่าน ที่ไหลหล่อเลี้ยงที่ราบระหว่างหุบเขา ฉะนั้น วิถีชีวิตชาวล้านนา จึงผูกพันอยู่กับเรื่องราวของ ภูเขา ผืนป่า ต้นไม้ ลำธาร จึงมีพื้นฐานความเชื่อเรื่องการนับถือผี ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ และตัวแทนอำนาจและคุณค่าเท่าธรรมชาติ ชุมชนล้านนามีพิชเลียงผีหลายครั้ง ในแต่ละปี ทั้งผีบรรพบุรุษ ผีเจ้าเมือง ผีขุนน้ำ ผีฝ่าย ซึ่งล้วนเป็นการแสดงความรู้สึกในบุญคุณ ต่อความยิ่งใหญ่ ของสิ่งรอบตัว ทั้ง ธรรมชาติ และผู้คน

2.2 วิถีชีวิต คนเมือง

คนเมืองในล้านนา มีอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก มีวัฒนธรรมประเพณี หลายอย่างเกี่ยวข้องกับการผลิต , การดำรงชีวิต และวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อ ก็มีส่วนกำหนด เรื่องที่อยู่อาศัย ของคนเมืองเช่นกัน เรือนในท้องถิ่นสร้างจากวัสดุธรรมชาติ ใกล้เคียง " เรือนกาแล " เป็นเรือนไม้จริง ใต้ถุนสูงหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้อง ดินขอ หรือ แป้นเกร็ด บนสุดของบันลม มีกาแลเป็นไม้แกะสลักไขว่กันอยู่ (ดูรายละเอียด บทที่ 2) สำหรับวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของชาวล้านนานั้น นิยมรับประทานในครัว นั่งบนเสื่อใช้ขันโตก บนโตกจะวางอาหารพื้นเมือง และข้าวเหนียว การแต่งกายในอดีต หญิงชาวล้านนา ไม่นิยมนุ่งเลื้อ แต่มีผ้าคล้องผืนใหญ่ นุ่งขึ้น ลายขวางต่อหัว และเชิง ส่วนผู้ชายนุ่งผ้าผืนเดียวหรือ เตี่ยวสะดอ ศิลปะพื้นบ้านของชาวล้านนา งานหัตถกรรม นับเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่สะท้อน ถึงวิถีชีวิต และวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งอาศัยทรัพยากร อันอุดมสมบูรณ์ เป็นแรงบันดาลใจให้ศิลปินพื้นบ้านสร้างสรรค์งานหัตถกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานไม้แกะสลัก เครื่องจักรสาน เครื่องเงินทองผ้า

3. สร้างบ้านแปงเมือง

3.1 วัดวาอาราม

พระพุทธศาสนา ได้เข้ามาเจริญรุ่งเรืองในดินแดนล้านนา ผสมผสานกับความเชื่อการนับถือผีแบบดั้งเดิม เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะ เช่น การบูชาเสาอินทขิล มีการสร้างวัดวาอารามมากมาย ซึ่งเป็นลักษณะสถาปัตยกรรม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่นกัน วิหารวัดจะมีขนาดกระทัดรัด ไม่สูงใหญ่มากนัก ภายในจะรู้สึกมืดครึ้ม หลังคาเป็นหลังคาซ้อนชั้น ชาวเหนือ เรียกว่า "วิหารซด" ประดับประดาด้วยเครื่องไม้แกะสลักหรืองาน " สะต่ายจีน " ชาวเหนือให้ความสำคัญ กับวิหาร มากกว่าโบสถ์ ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน นอกจากเรื่องของความเชื่อในพุทธศาสนา แล้ววัดยังเป็นศูนย์รวมของชาวบ้านเป็นที่จัดงาน ตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานลอยกระทง การขนทรายเข้าวัด วันสงกรานต์ การทานก๋วยสลาก

3.2 หอค้า, คุ่ม

ในสมัยราชวงศ์ มังราย ล้านนาปกครอง โดยมีกษัตริย์ ต่อมาเมื่อเป็นหัวเมืองประเทศราช ก็ใช้เป็นตำแหน่ง " เจ้าเมือง " " เจ้า " ชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าเมืองจะเป็นการจำลองชีวิตราชสำนักจากกรุงเทพ เจ้าเมือง และ เจ้านายต่างๆ จะมีที่อยู่เรียกว่า " คุ่ม " โดยมีฐานะเป็นศูนย์กลางความเจริญด้านจำ ๆ มีหมู่บริพารทำงานต่าง ๆ กัน เช่น ช่างแกะสลัก ช่างวาดรูป ช่างเหล่านี้ เป็นช่างฝีมือดี ของเมือง จึงถือว่าเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมด้วย

4. ล้านนากับการเปลี่ยนแปลง

เมื่อรถไฟเดินทางมาถึงเชียงใหม่ ได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ล้านนา ทำให้เกิดย่านการค้าที่สำคัญ เช่น ต. ท่าแพ เกิดเมืองท่าตามสถานีรถไฟต่าง ๆ เกิดสะพานเหล็กข้ามแม่น้ำปิง ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงในเชียงใหม่ เป็นการรับเอาวัฒนธรรมไทยภาคกลาง วัฒนธรรมตะวันตก มาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิม ของตนเอง ดังปรากฏในงานสถาปัตยกรรม ตึกกรมร้านค้าต่าง ๆ

5. ล้านนาปัจจุบัน

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านสภาพบ้านเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ล้านนาในปัจจุบัน ยังคงมีธรรมชาติ ที่สวยงาม วัฒนธรรมประเพณีที่มีเสน่ห์ งานเทศกาลต่าง ๆ ที่เอกลักษณ์ใหม่ ๆ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้แวะมาเยือนเสมอ

STORY BOARD

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMUTL

STORY BOARD

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMUTL

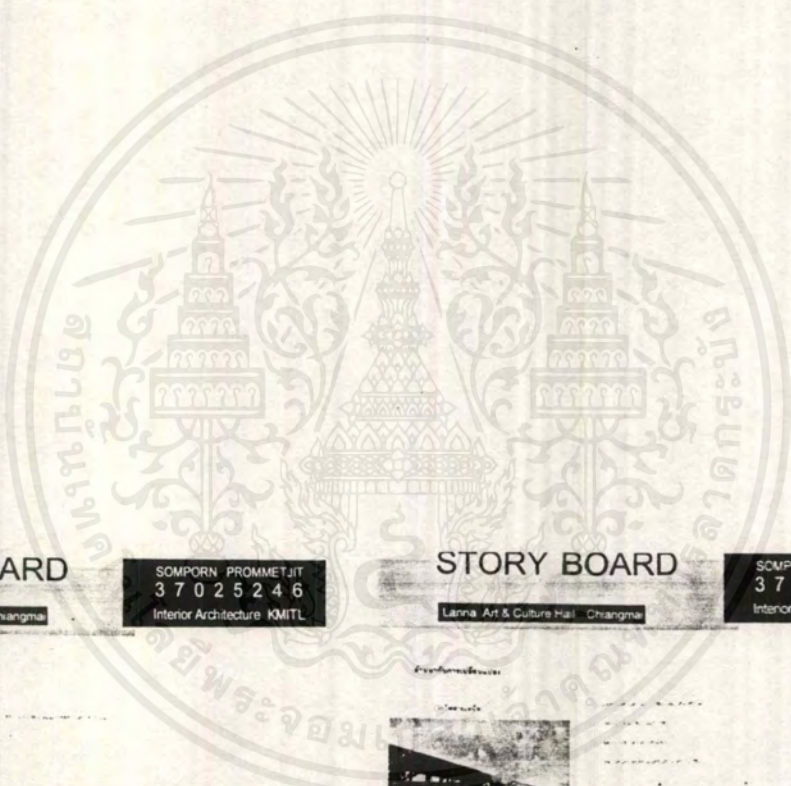
STORY BOARD

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMUTL

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

STORY BOARD

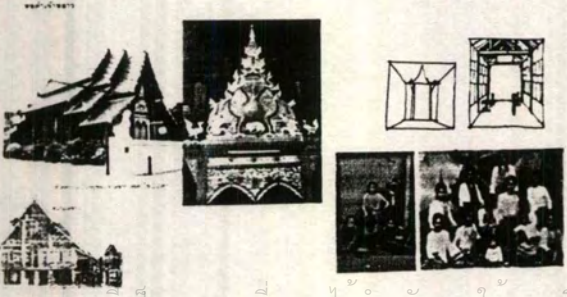
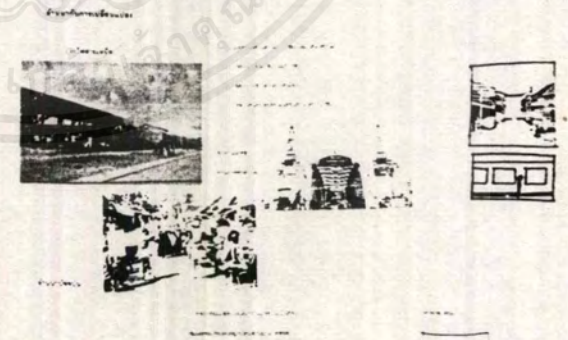
Lanna Art & Culture Hall , Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMITL

STORY BOARD

Lanna Art & Culture Hall , Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMITL

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 พื้นที่ในการจัดนิทรรศการ

1. INTRODUCTION

หัวข้อ	เทคนิคและรูปแบบ	พื้นที่ (sq.m.)
INTRODUCTION	BOARD	20
การเดินทางสู่ล้านนา	MODEL เรือ	8
	BOARD	15
คนเมือง	BOARD	6
ชาวเขา	BOARD ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ	6
	DIORAMA จำลองที่อยู่อาศัย	20

2. ด้านนาต้นกำเนิดศิลปะวัฒนธรรม

หัวข้อ	เทคนิคและรูปแบบ	พื้นที่ (sq.m.)
การนับถือผี	DISPLAY หอผี	12.25
การทำนา	BOARD	3
	DISPOAY เครื่องมือ	12.25
	DIORAMA จำลองยั้งข้าว	2
ชีวิตความเป็นอยู่ ในบ้านเรือนแบบล้านนา	WALK - IN DIORAMA	170.50
กาดมั่ว	WALK - IN DIORAMA	63.25

3. สร้างบ้านแปงเมือง

หัวข้อ	เทคนิคและรูปแบบ	พื้นที่ (sq.m.)
วัดวาอาราม		
งานลอยกระทง	DIORAMA WITH DISPLAY	20
รูปปั้นสิงห์คู่	MODEL	12.25
วิหารทางภาคเหนือ	WALK - IN DIORAMA	66.00
การละเล่นการและการแสดง	V.D.O. WALL	12.00
	DISPLAY กลอง	10
หอคำ, คู่ม		
ชีวิตความเป็นอยู่ในหอคำ	CROSS - SECTION DIORAMA	38.5

4. ลานนากับการเปลี่ยนแปลง

หัวข้อ	เทคนิคและรูปแบบ	พื้นที่ (sq.m.)
รถไฟสายเหนือ	WALK – IN DIORAMA	22.75
	BOARD	3
สะพานนวรัฐ	MODEL จำลองสถานที่	20
	BOARD	15
ย่านการค้า	BOARD	28.50

5. ลานนาปัจจุบัน

หัวข้อ	เทคนิคและรูปแบบ	พื้นที่ (sq.m.)
การเฉลิมฉลองและเทศกาลต่าง ๆ	BOARD	28.5
	กระจากสะท้อน	15.00
เชียงใหม่ปัจจุบัน	ช่องกระจากมองเห็นเมืองเชียงใหม่	36.00

สรุปพื้นที่ใช้สอยส่วนจัดแสดง

ส่วนนิทรรศการถาวร

จากเนื้อหาจัดแสดงในส่วนนิทรรศการถาวร สามารถสรุปพื้นที่ที่ต้องการที่ตอบสนองพฤติกรรมของวัตถุจัดแสดง และผู้เข้าชมได้ดังนี้

ELEMENT	พื้นที่จัดแสดง (sq.m.)	CIRCULATION 50 % (sq.m.)	รวมพื้นที่ (sq.m.)
1. INTRODUCTION	75	37.5	112.5
2. ลานนาดันกำเนิดศิลปวัฒนธรรม	281.25	140.63	421.88
3. สร้างบ้านแปงเมือง	158.7	79.35	238.05
4. ลานนากับการเปลี่ยนแปลง	89.25	44.63	133.88
5. ลานนาปัจจุบัน	79.5	39.75	119.25
รวมพื้นที่ส่วนจัดแสดง			1025.50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนนิทรรศการชั่วคราว

เป็นการจัดแสดงพิเศษแบบ EVER CHANGING EXHIBITION คือ จัดเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดผู้เข้าชมมากขึ้น นอกเหนือจากนิทรรศการถาวร และยังเป็นการประชาสัมพันธ์ในกิจกรรม ตามเทศกาลต่าง ๆ ในเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียง

ตัวอย่างหัวข้อจัดแสดง ได้แก่

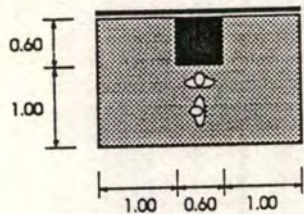
- ประเพณี 12 เดือน ล้านนา
- งานแสดงจิตรกรรม ประติมากรรม ของศิลปินสมัยใหม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

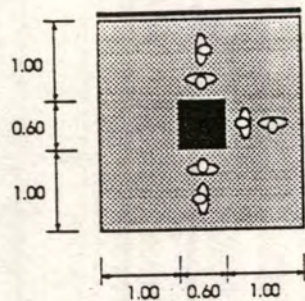
ประเภทของแท่นจัดแสดง

STAND

A - 1

แท่นแสดง 4.16 ตร.ม.

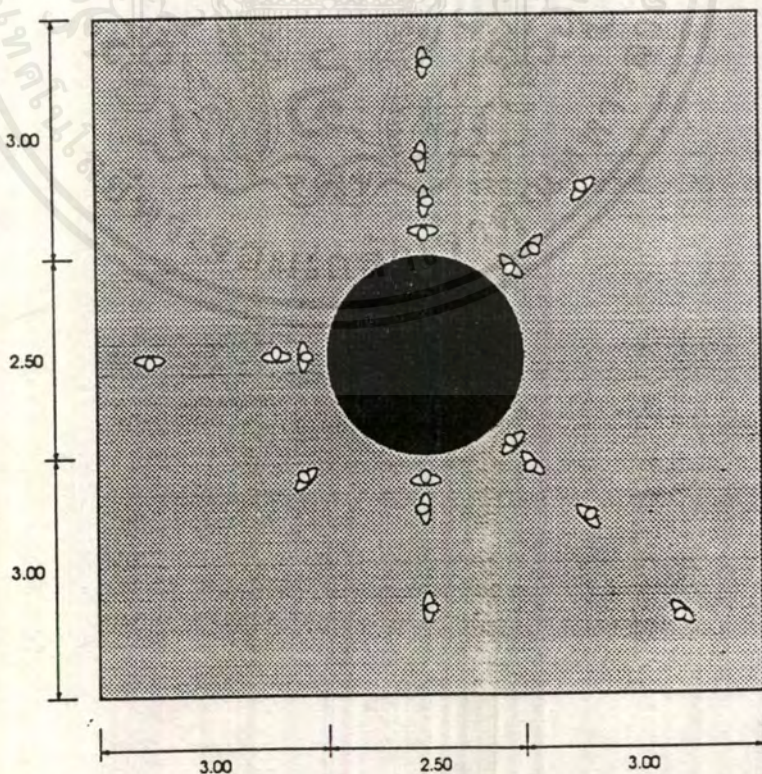
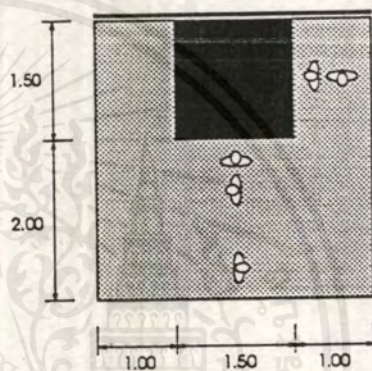

A - 2

แท่นแสดงขนาดเล็ก 6.76 ตร.ม.

A - 3

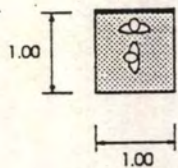
แท่นแสดงขนาดกลาง 12.25 ตร.ม.

A - 4

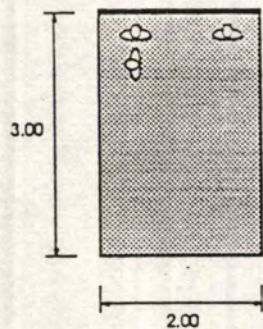
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
HOLOGRAM 196 ตร.ม.
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมีเหตุดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

BOARD

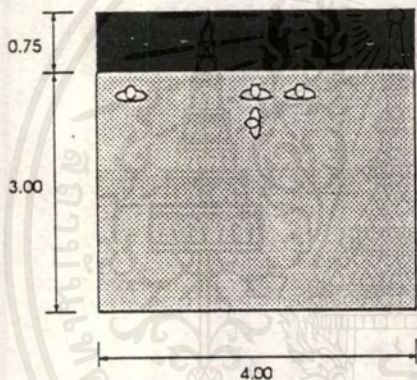
B - 1

บอร์ดขนาดเล็ก 1 ตร.ม.

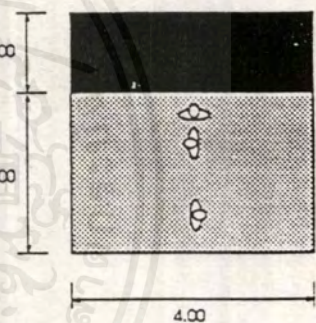
B - 2

บอร์ดขนาดกลาง 6 ตร.ม.

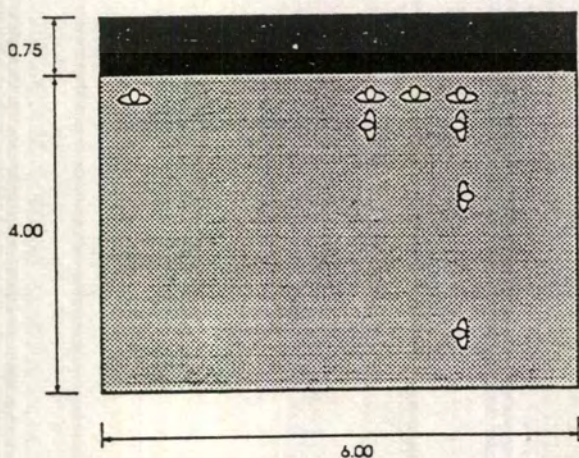
B - 3

บอร์ดขนาดใหญ่ 15 ตร.ม.

B - 4

ELECTRONIC BOARD 9 ตร.ม.

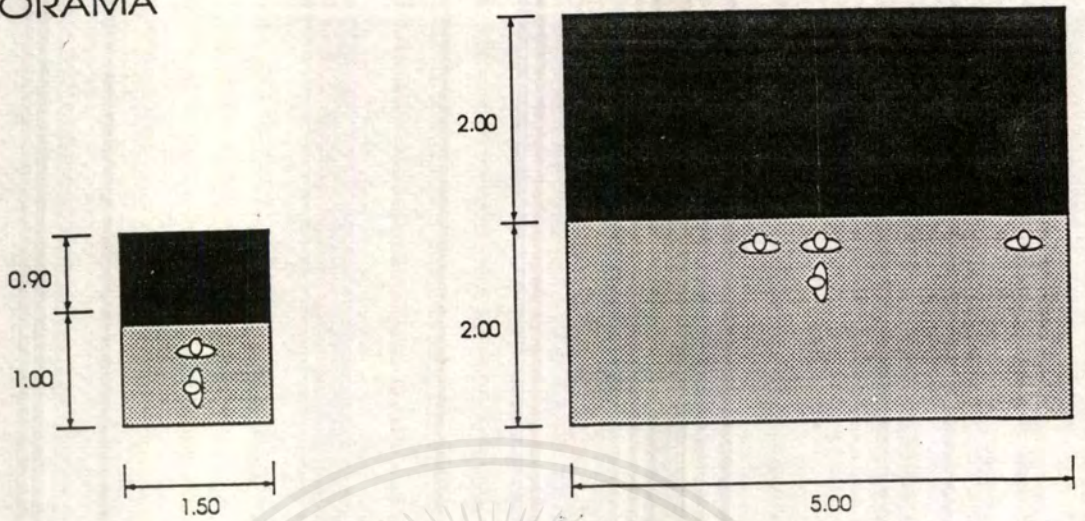

B - 5

บอร์ดขนาดใหญ่ที่สุด 28.50 ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

DIORAMA

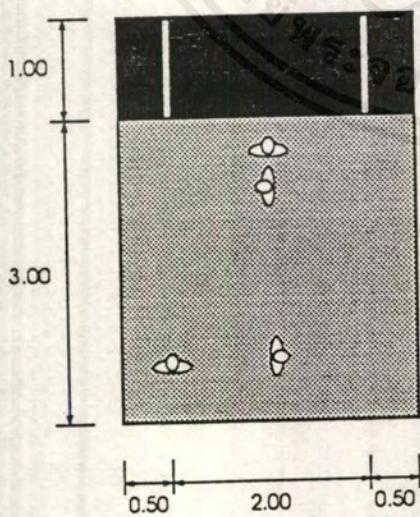
C - 1

ผู้แสดงวัสดุ 2.85 ตร.ม.

C - 2

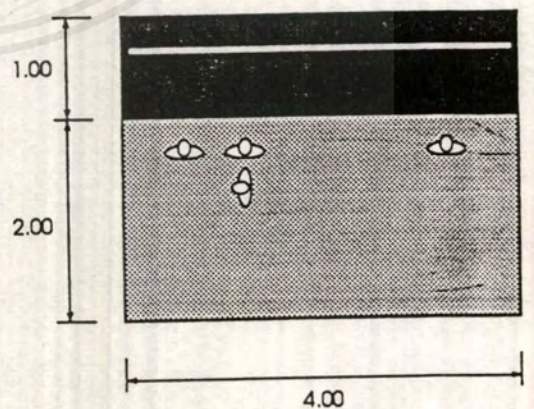
DIORAMA ขนาดกลาง 20 ตร.ม.

AUDIO - VISUAL

D - 1

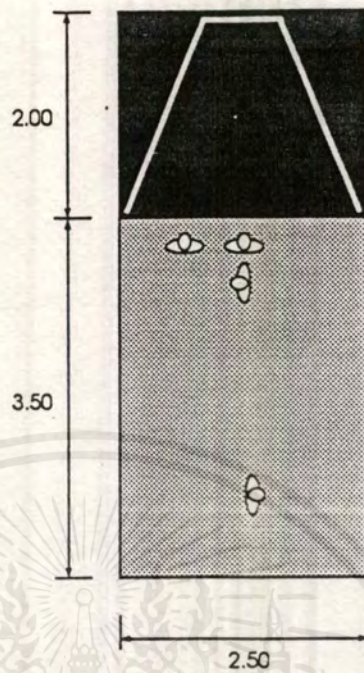
Q.I.V. & V.D.O. 12 ตร.ม.

D - 2

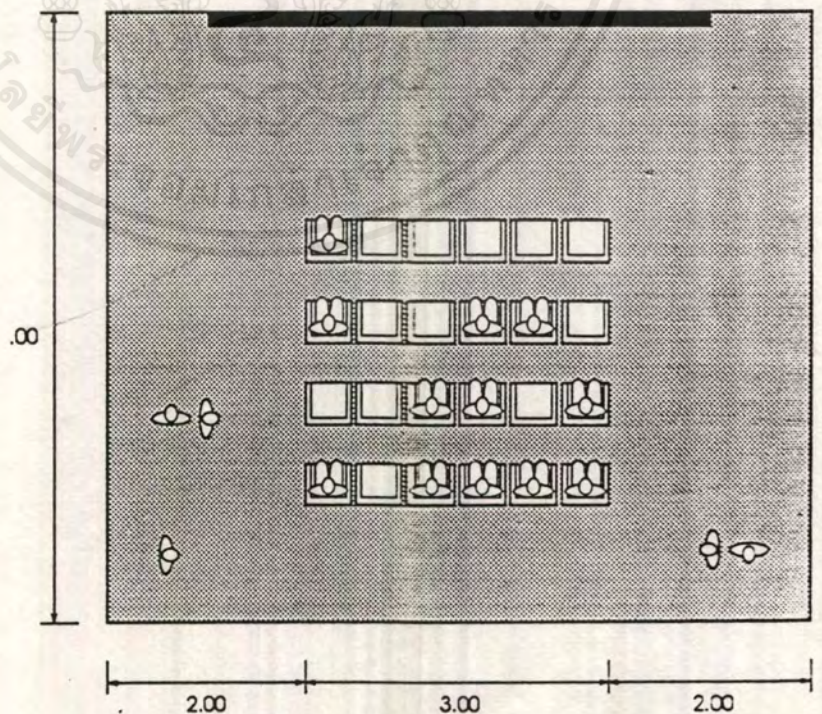
V.D.O.WALL 12 ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

D - 3

SILDE PROJECTOR 13.75 ตร.ม.

D - 4

SILDE - V.D.O. PROJECTOR 47.40 ตร.ม.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

การศึกษาพฤติกรรมและพื้นที่ใช้สอย

4.1 ลักษณะการดำเนินงานของโครงการ

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่และวิธีการทำงาน

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของ หอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ ได้จากการรวบรวม และ คัดคะแนนโดย พิจารณาเปรียบเทียบกับโครงการที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ 2 โครงการ คือ

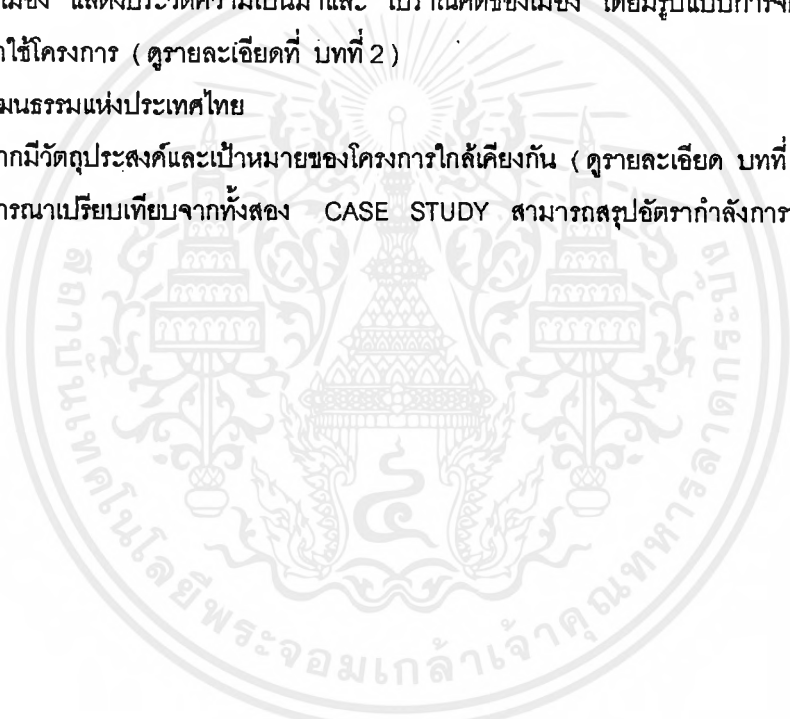
1. ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

เนื่องจากเป็นศูนย์ที่ให้ความรู้ และมีขนาดใกล้เคียงกัน และยังเป็นโครงการที่เป็นลักษณะพิพิธภัณฑ์ ประจำเมือง แสดงประวัติความเป็นมาและ โบราณคดีของเมือง โดยมีรูปแบบการจัดที่ทันสมัย ดึงดูดผู้มาใช้โครงการ (ดูรายละเอียดที่ บทที่ 2)

2. ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

เนื่องจากมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการใกล้เคียงกัน (ดูรายละเอียด บทที่ 2)

จากการพิจารณาเปรียบเทียบจากทั้งสอง CASE STUDY สามารถสรุปอัตรากำลังการบริหารของโครงการได้ดังนี้

ตารางพฤติกรรมเจ้าหน้าที่หอศิลปวัฒนธรรมล้านนา เมืองเชียงใหม่

ฝ่ายบริหาร

ตำแหน่ง	อัตรา	หน้าที่
1. ผู้อำนวยการ	1	- วางแผนการดำเนินการตามนโยบายของคณะกรรมการ - บริหารงานและรับผิดชอบการดำเนินงานทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์
2. รองผู้อำนวยการ	1	- ประสานงานและให้คำปรึกษาแทนผู้อำนวยการ - ตรวจสอบผลการดำเนินงานประจำวัน - ช่วยผู้อำนวยการในการบริหารควบคุมงาน
3. เลขานุการ	1	- รวบรวมสถิติและผลงานของพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดทำรายงานและจัดระเบียบวาระการประชุม - บันทึกการประชุมคณะกรรมการ - ควบคุมประสานงานการทำงานในแผนกธุรการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝ่ายอำนวยการ

ตำแหน่ง	อัตรา	หน้าที่
ส่วนธุรการ		
4. หัวหน้างาน	1	- ควบคุมงานและรับผิดชอบงาน
5. สารบรรณ	1	- รับผิดชอบงานเอกสาร ได้แก่ ลงทะเบียน รับส่งหนังสือราชการ ตรวจและเก็บรักษาเอกสารต่าง ๆ
6. เจ้าหน้าที่การเงิน	2	- ประชาสัมพันธ์ของสำนักงาน - ดูแลด้านการเงินและจัดสรรงบประมาณ - ตรวจเช็คเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายบัตร , ขายของที่ระลึก , ขายอาหาร
7. เจ้าหน้าที่เทศสัมพันธ์	1	- ทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย - ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศ
8. การเจ้าหน้าที่	1	- ดูแลอัตรา ตำแหน่ง การจ้าง - หรือขึ้นเงินเดือนพนักงาน - คัดต่องาน
9. นักการ	1	- บริการเดินเอกสารภายในสำนักงาน - ต้อนรับและบริการผู้มาติดต่อ - ร่างและพิมพ์จดหมายและเอกสารติดต่อต่างๆ ของแผนกกับหน่วยงานอื่น ๆ
10. พนักงานพิมพ์ดีด	1	
งานอาคารสถานที่		
11. เจ้าหน้าที่พัสดุ	1	- ดูแลเกี่ยวกับวัสดุภายในสำนักงาน - รับจัดซื้อและส่งของไปยังแผนกต่างๆ
12. เจ้าหน้าที่ซ่อมบำรุง	2	- ดูแลรักษาซ่อมแซม งานทางด้านระบบไฟฟ้า ประปา ท่อไปและงานนิทรรศน์ - ดูแลเกี่ยวกับปฏิบัติงานไม้ทั่ว ๆ ไป
13. พนักงานขับรถ	2	- รับรถรับ - ส่งของ , อุปกรณ์ หรือเจ้าหน้าที่
งานบริการสาธารณะ		
14. เจ้าหน้าที่ติดต่อสอบถาม	1	- บริการติดต่อ - สอบถาม - แจกเอกสารแก่ผู้เข้าชม
15. เจ้าหน้าที่จำหน่ายบัตร	1	- จำหน่ายบัตรแก่ผู้เข้าชมนิทรรศการ และส่วนการแสดง
16. เจ้าหน้าที่รับฝากของ	1	- รับฝากของแก่ผู้เข้าชม
17. พนักงานขายของที่ระลึก	1	- จำหน่ายของที่ระลึก , วารสาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝ่ายบริการการศึกษา

ตำแหน่ง	อัตรา	หน้าที่
งานห้องสมุด		
18. บรรณารักษ์	1	- จัดหาหนังสือทางวิชาการและจัดรวบรวมข้อมูลในรูปแบบต่างๆ
19. เจ้าหน้าที่ห้องสมุด	2	- ทำทะเบียนหนังสือจัดเป็นหมวดหมู่ - รับผิดชอบเอกสารและดูแลหนังสือรวมทั้งจัดเก็บหนังสือ เข้าชั้น - ดูแลคนเช่า – ออก ในการใช้บริการห้องสมุด - บริการยืม – คืนหนังสือ
งานวิชาการ		
20. นักวิชาการ	3	- ศึกษาค้นคว้า วิจัย และจัดทำเรื่องราวที่จะจัดแสดงทั้งนิทรรศการชั่วคราวและถาวร - จัดทำเอกสารทางวิชาการที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย หรือนำไปใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป - ดำเนินการประชุมสัมมนาต่าง ๆ ในแขนงที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมล้านนา
21. เจ้าหน้าที่บรรยาย – นำชม	2	- จัดการบรรยาย - นำชมพิพิธภัณฑ์เป็นหมู่คณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝ่ายเทคนิค - ศิลปกรรม

ตำแหน่ง	อัตรา	หน้าที่
งานศิลปกรรม		
22. เจ้าหน้าที่ออกแบบศิลปกรรม	1	- ออกแบบและจัดทำงานด้านจิตรกรรมและภาพพิมพ์ ประติมากรรม และ หัตถกรรม - ออกแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ เขียนป้าย คำอธิบายภาพประกอบการจัดการแสดงนิทรรศการ - ออกแบบฉากส่วนการแสดง
งานเทคนิค		
23. เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปกรณ์	2	- ควบคุม ดูแลเรื่องแสงเสียง ห้องบรรยายการแสดงนิทรรศการ และส่วนการแสดง - ควบคุมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการจัดแสดง - รับผิดชอบงานถ่ายภาพเพื่อการจัดแสดงและงานทั่วไป ของพิพิธภัณฑ์
24. เจ้าหน้าที่เทคนิค – วิศวกรรมไฟฟ้า	2	- ควบคุมดูแลเรื่องงานเทคนิค และซ่อมบำรุงในส่วนนิทรรศการ และส่วนการแสดง

สรุปอัตรากำลังของโครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาได้ดังนี้

1. ฝ่ายบริหาร	3	อัตรา
2. ฝ่ายอำนวยการ	16	อัตรา
3. ฝ่ายบริการการศึกษา	6	อัตรา
4. ฝ่ายเทคนิค – ศิลปกรรม	6	อัตรา
รวม	31	อัตรา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 การศึกษาพฤติกรรมผู้ใช้โครงการ

โครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ เป็นโครงการที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรม ล้านนา จากกลุ่มเป้าหมายของผู้เข้าชมโครงการ แบ่งประเภทของผู้ใช้โครงการออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ผู้ให้บริการ
2. ผู้ใช้บริการ
1. ผู้ให้บริการ

ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในโครงการ มาทำงานตามเวลาราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชม เช่น เจ้าหน้าที่ขายบัตร , ขายของที่ระลึก ฝากของ ฯลฯ และผู้ให้บริการที่อาจมาในกรณีพิเศษ เช่น วิทยากรพิเศษที่มาบรรยาย สัมมนา นักแสดง หรือ ศิลปิน

พฤติกรรมผู้ให้บริการ

เจ้าหน้าที่

ผู้ให้บริการ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่าย ต่าง ๆ จะมีพฤติกรรมขึ้นอยู่กับงานในหน้าที่ของแต่ละคน โดยทำงานตาม เวลา เปิดปิด ของหอศิลปวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งเปิดตั้งแต่เวลา 8.30 น. และปิดเวลา 1.30 น. เจ้าหน้าที่เหล่านี้ อาจจะเดินทางมาทำงาน โดยวิธีต่างๆ กัน เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง หรืออาจ เดินมา

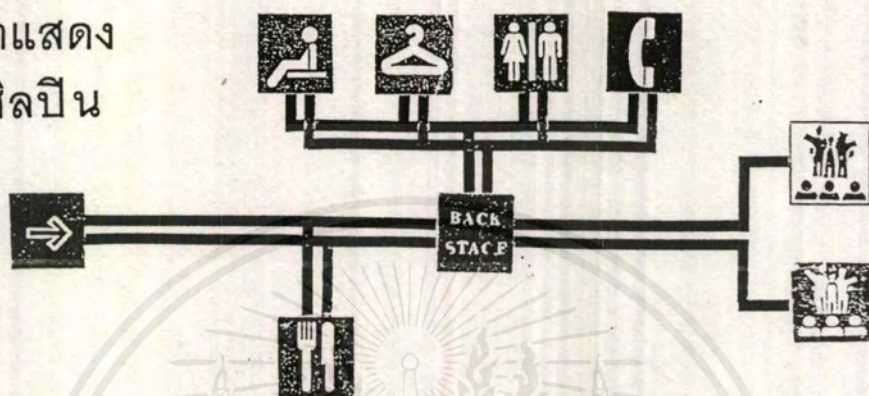
เวลาทำงานของเจ้าหน้าที่

8.30 – 9.00	ลงเวลาทำงาน
9.00 – 12.00	แยกย้ายกันไปปฏิบัติงานตามฝ่ายต่าง ๆ
12.00 – 13.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 16.30	ปฏิบัติงานต่อจนถึงเวลาเลิกงาน

นักแสดง หรือ ศิลปิน

ได้แก่ นักแสดง ศิลปิน นักดนตรี รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ติดตาม (จะเป็นการเชิญมาทุกวันหยุดราชการ หรือ กรณีพิเศษ) โดยผ่านการตรวจเช็ค และลงชื่อผู้มาติดต่อจากเจ้าหน้าที่แล้ว ไปยังส่วนพัก ห้องแต่งตัว ห้องน้ำ เตรียมตัวก่อนการแสดง หลังจากเสร็จกิจกรรมการแสดง จะกลับ ห้องพัก เตรียมตัวกลับ หรืออาจใช้บริการส่วนอื่นๆ ของโครงการ

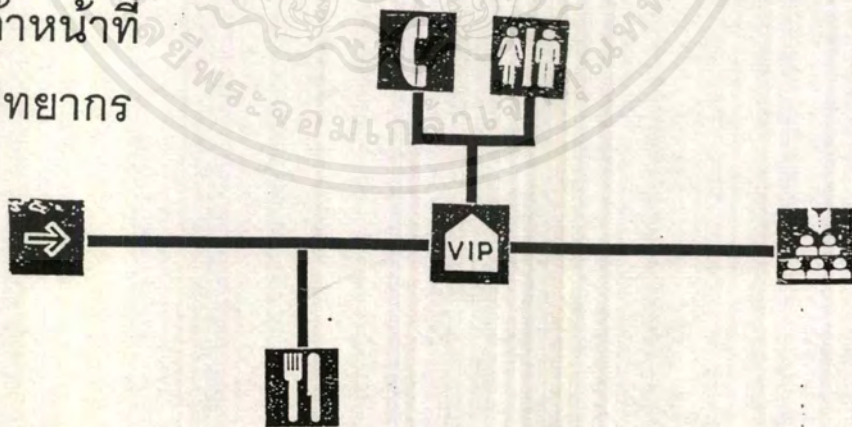
นักแสดง ศิลปิน

วิทยากร

ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ วิทยากรในสาขาต่างๆ ที่เชิญมาเพื่อเปิดอบรม สัมมนา อภิปราย บุคคลกลุ่มนี้ เดินทางมายังโครงการโดยรถยนต์ส่วนตัว หรืออาจมาโดยรถของโครงการ โดยอาจมาเดี่ยว หรือ มาเป็นกลุ่ม แล้วไปยังหน่วยงานวิชาการ หรืองานฝึกอบรม การศึกษา รายงานตัว พักผ่อนเตรียมเอกสารข้อมูล อุปกรณ์ประกอบการบรรยาย หลังจากบรรยายจะกลับห้องพัก แล้วเดินทางกลับ หรือใช้บริการส่วนอื่นๆ ของโครงการ

เจ้าหน้าที่ วิทยากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ผู้รับบริการ

โครงการหอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ แบ่งประเภทผู้รับบริการตามกลุ่มเป้าหมายได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ผู้เยี่ยมชม (VISITOR) สามารถแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 นักท่องเที่ยว คือ ผู้เยี่ยมชมที่ค้างคืน จึงมักจะมีเวลาในการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ มาก

1.2 นักทัศนอาร คือ ผู้เยี่ยมชมที่ไม่ค้างคืน มีเวลาน้อยในการท่องเที่ยว

โดยทั้งสองกลุ่ม มีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในวันธรรมดาที่ไม่ใช่วันหยุด จะมีผู้เข้าชมส่วนใหญ่เป็นคนทั้ง 2 กลุ่มนี้ ความต้องการของนักท่องเที่ยวและนักทัศนอาร จะมีมากกว่าประชาชนทั่วไป เพราะประกอบด้วยคนที่มีภูมิหลังต่างกัน แต่โดยเฉลี่ยต้องการเรียนรู้เรื่องราว การจัดแสดง มากพอ การดูเพื่อความเพลิดเพลิน ส่วนใหญ่จะมาชมเพียงครั้งเดียว ไม่เคยย้อนกลับมาชมอีก

ทั้งสองถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

2. ประชาชนทั่วไป (LOCAL PEOPLE) นิยมเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดงาน เป็นประชาชนทั่วไป ในท้องถิ่นจังหวัด เชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งอาจมีความรู้หรือไม่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องราวจัดแสดง ความต้องการส่วนใหญ่ต้องการความเพลิดเพลิน ต้องการชมของแปลกใหม่ กลุ่มประชาชนทั่วไป ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

3. นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ (SCHOLARS) ผู้ชมประเภทนี้มีไม่มาก เป็นผู้ชมที่มีความรู้พื้นฐาน เรื่องราวการจัดแสดงเป็นอย่างดี ความประสงค์ของคนกลุ่มนี้ เข้าชมเพื่อดูวัตถุจัดแสดง เพื่อการศึกษา วิจัย ค้นคว้าหาข้อมูล เป็นกลุ่มที่สนใจการศึกษาจากวัตถุจัดแสดง มากกว่าเทคนิคการจัดแสดง และบุคคลกลุ่มนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อหอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาในการวิจัยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น

4 นักเรียน นักศึกษา (STUDENT) ผู้ชมประเภทนี้มีจำนวนมาก มีความต้องการใช้บริการมากกว่าประเภทอื่น มีความประสงค์ในการเข้าชม คือ ต้องการเรียนรู้ เรื่องราวต่างๆ ที่จัดแสดง และให้ความสนใจในเทคนิค วิธีการจัดแสดง ไปพร้อมกัน รวมทั้งมีความต้องการการบรรยาย และเอกสารประกอบเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ต่อไป โดยมากจะใช้โครงการเป็นหมู่คณะ

พฤติกรรมผู้รับบริการ

การศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารเพื่อเป็นตัวกำหนด

1. องค์ประกอบของโครงการ
2. ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยที่จุดประสงค์ของผู้เข้าใช้นั้น มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถแบ่งพฤติกรรมของผู้เข้าใช้อาคาร เป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ดังนี้

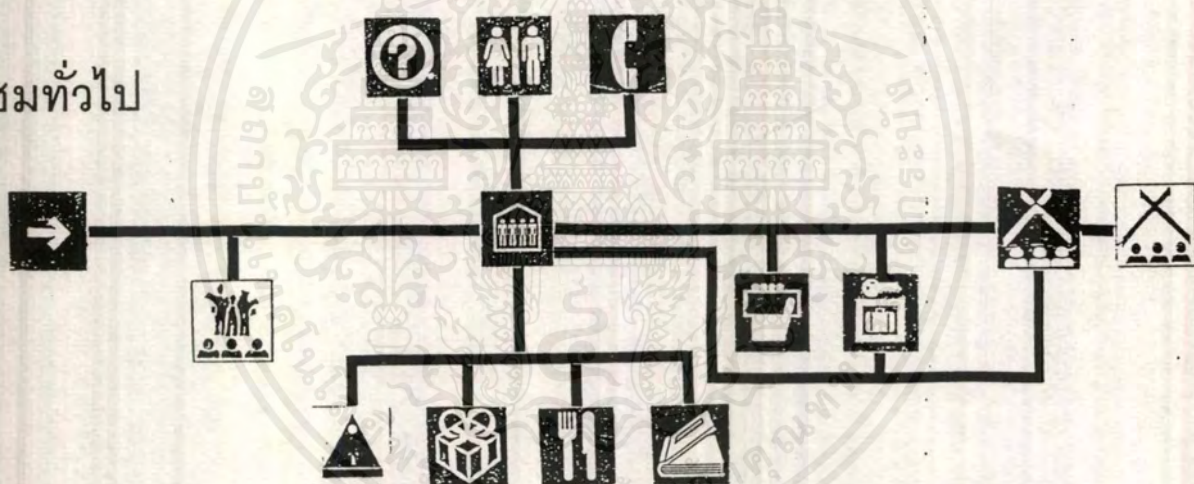
1. ผู้เข้าชมทั่วไป สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

- ผู้ที่มาเอง หรือมาเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มาโดยรถโดยสารประจำทาง รถส่วนตัว เดินมา
- ผู้ชมที่มาเป็นหมู่คณะ ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว นักทัศนอาจร โดยมาจะมีการติดต่อมาล่วงหน้า มาโดยรถบัส หรือเดิน มา

เมื่อมาถึงโครงการ จะเข้าสู่ทางเข้าหลัก โดยอาจแยกไปส่วนการแสดง หรือเข้าสู่โถงเพื่อกระจายไปยังส่วนต่างๆ โดยในบริเวณโถงมีการติดต่อสอบถาม พักคอย โทรศัพท์ เข้าห้องน้ำ ฝากของ ชื้อตั๋ว จะใช้เวลาประมาณ 15 นาที เข้าสู่ส่วนนิทรรศการ ถ้ามาเป็นหมู่คณะ ก็จะไปยังห้องบรรยายก่อน หลังจากชมนิทรรศการก็ออกมารับของที่ฝากไว้ อาจใช้บริการอื่นๆ เช่น ชื้อของที่ระลึก รับประทานอาหารเครื่องดื่ม ชมนิทรรศการกลางแจ้ง หรือไปส่วนการแสดง

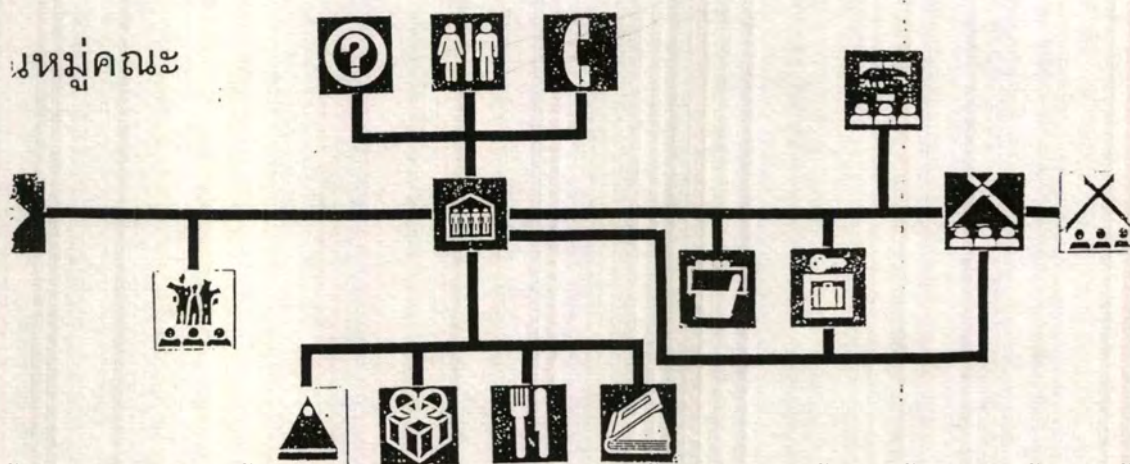
ผู้ชมที่มาเอง

ผู้ชมทั่วไป

ผู้ชมที่มาเป็นหมู่คณะ

หมู่คณะ

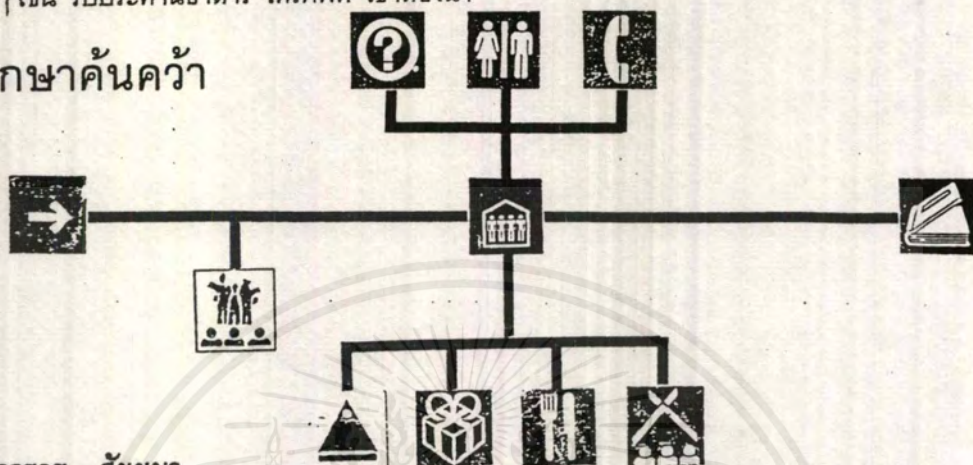

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ผู้มาศึกษาค้นคว้า

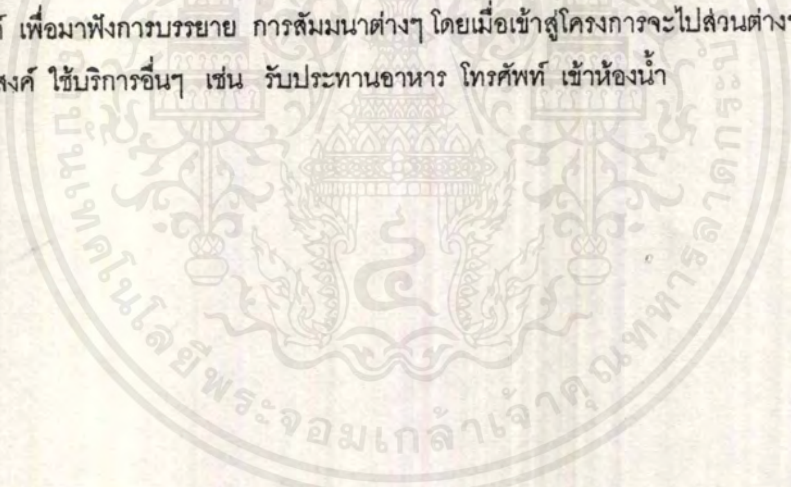
ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลทั่วไป โดยมากจะมีจุดประสงค์ เพื่อค้นคว้าข้อมูลเพื่อการศึกษา หรืองานวิจัย เมื่อเข้าโครงการแล้วจะแยกไปส่วนต่าง ๆ ได้ทันที โดยอาจมีความประสงค์ใช้บริการอื่น ๆ เช่น รับประทานอาหาร โทรศัพท์ เข้าห้องน้ำ

ผู้มาศึกษาค้นคว้า

3. ผู้มาฟังบรรยาย - สัมมนา

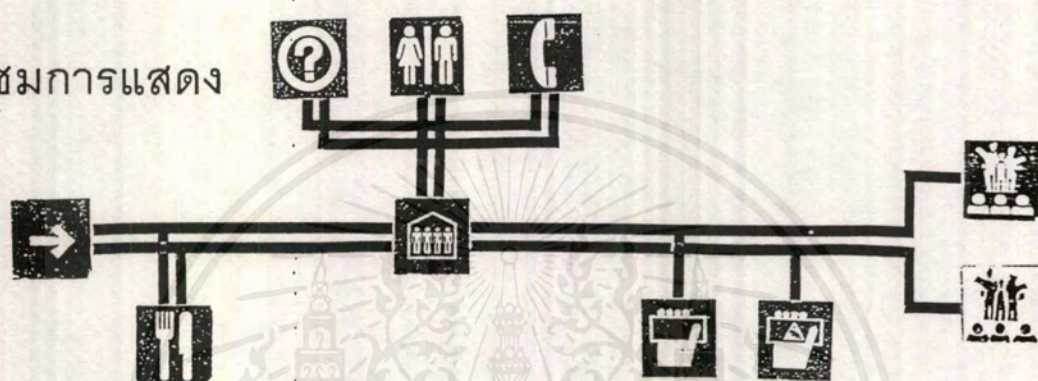
ได้แก่ นักเรียน นักศึกษา คณะอาจารย์ นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป โดยอาจมาเดี่ยว หรือมาเป็นหมู่คณะ โดยมีจุดประสงค์ เพื่อมาฟังการบรรยาย การสัมมนาต่างๆ โดยเมื่อเข้าสู่โครงการจะไปส่วนต่างๆ ได้ทันที โดยอาจมีความประสงค์ ใช้บริการอื่นๆ เช่น รับประทานอาหาร โทรศัพท์ เข้าห้องน้ำ

4. ผู้มาชมการแสดง

ได้แก่นักท่องเที่ยว บุคคลทั่วไป นักเรียน นักศึกษา โดยอาจมาเดี่ยวหรือมาเป็นหมู่คณะ โดยมีจุดประสงค์เพื่อมาชมการแสดงทางด้านศิลปวัฒนธรรม ล้านนา เช่น การฟ้อนรำ การขับขอม การตีกลองละบัดไชย ฯลฯ เมื่อเข้าสู่โครงการจะเข้าสู่ LOBBY เข้าชมการแสดง โดยอาจเข้าห้องน้ำ โทรศัพท์ นั่งพักคอย แล้วจึงเข้าชมการแสดง (ซื้อบัตรเฉพาะที่นั่ง) เมื่อชมการแสดงเสร็จก็อาจกลับหรือใช้บริการอื่น ๆ ของโครงการ เช่น รับประทานอาหาร

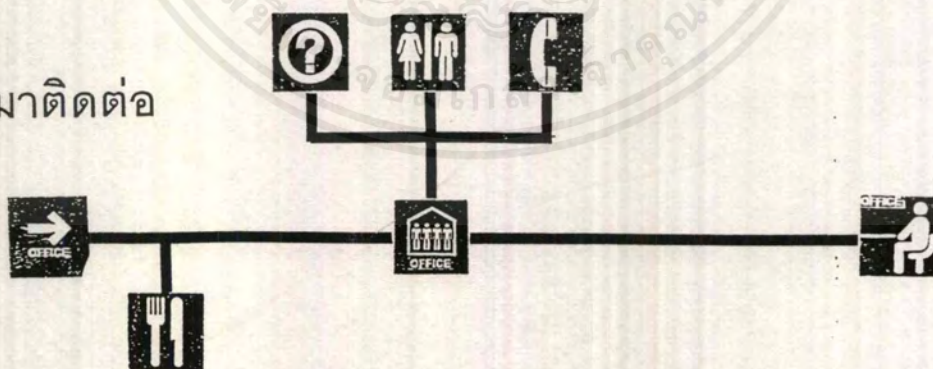
ผู้มาชมการแสดง

5. ผู้มาติดต่อ

ได้แก่ ผู้มาติดต่อราชการ ขอเอกสาร คำแนะนำต่างๆ หรือติดต่อขอเข้าชมเป็นหมู่คณะ สามารถเข้าสู่โครงการทางทางเข้ารอง ติดตอสอบถาม แล้วเข้าไปพบปะติดต่อ กับหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีความประสงค์ที่จะใช้บริการอื่น ๆ ของโครงการ เช่น รับประทานอาหาร โทรศัพท์ เข้าห้องน้ำ

ผู้มาติดต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ผู้มาขอข้อมูลการท่องเที่ยว

ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาขอข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว แผ่นพับ เอกสาร ต่าง ๆ ตลอดจนการจองโรงแรม ส่งพัสดุไปรษณีย์ โดยจะใช้เวลา ไม่นานนัก จากนั้นก็จะใช้บริการอื่นๆ ของโครงการ เช่น ซื้อของที่ระลึก รับประทานอาหาร หรือมาใช้บริการส่วนนี้เพียงอย่างเดียว

ผู้มาขอข้อมูลการท่องเที่ยว

4.3 การคาดคะเน ผู้ใช้บริการ

การคาดคะเนผู้ให้บริการ หรือผู้เข้าชม โดยพิจารณาจากโครงการเปรียบเทียบที่มีกิจกรรมและลักษณะการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ในกรณีที่ได้ พิจารณาจากสถิติ และข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ เนื่องจากเป็นโครงการที่มีเป้าหมายในการเผยแพร่ความรู้และนันทนาการ แก่บุคคลทั่วไป โดยจะเป็นนักท่องเที่ยว เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หอศิลปวัฒนธรรมล้านนา เมืองเชียงใหม่ และยังเป็นโครงการที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เหมือนกันและนำมาเปรียบเทียบกับสถิติ การเพิ่มของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

สถิติผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ ปี 2535 – 2538

พ.ศ.	จำนวนผู้เข้าชม (คน)	อัตราการเพิ่มของผู้เข้าชม (%)
2535	27,579	-
2536	30,635	11.08
2537	29,859	-2.51
2538	22,375	-25.06

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2535 – 2539

พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	อัตราเพิ่มของนักท่องเที่ยว (%)
2535	1,768,622	-
2536	2,092,025	18.29
2537	2,186,308	4.50
2538	2,436,347	11.43
2539	2,758,010	13.20

หาอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศมีค่าเท่ากับ 11.81 %
เนื่องจากสถิติอัตราการเพิ่มของผู้ใช้บริการ พิพิธภัณฑ์สถานเชียงใหม่มีเปอร์เซ็นต์ที่น้อยมาก ไม่
สม่ำเสมอ จึงไม่นำมาพิจารณา

ตารางการคาดคะเนผู้ใช้โครงการหอศิลปวัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2539 – 2546

พ.ศ.	จำนวนผู้ใช้ต่อปี (อัตราเพิ่ม 11.85%: ปี)
2539	2,758,010
2540	3,083,731
2541	3,447,920
2542	3,855,119
2543	4,310,409
2544	4,819,468
2545	5,388,647
2546	6,025,046

จากสถิติวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเชียงใหม่ ปี 2539 มีนักท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลัก
ในการเดินทางมาท่องเที่ยว – พักผ่อน 66.26 %

- ในปี 2546 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเชียงใหม่ 2,856,077 คนปี

จากสถิติการท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวที่สนใจในศิลปวัฒนธรรม 16.00 %

- ในปี 2546 คาดว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยว = 456, 972 คนปี
= 1,200 คน/วัน
= 150 คน / ชม.

จากสถิติผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะของ " พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดเชียงใหม่ " มีผู้เข้าชมเป็นหมู่คณะที่
มีความถี่สูงสุดประมาณ 250 คน / วัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวิเคราะห์พื้นที่ใช้สอย ในส่วนบริการสาธารณะ

โถงทางเข้า

โถงทางเข้า จะต้องสามารถรับผู้มาใช้บริการที่มาใช้รวมกันสูงสุด โดยคิดจากจำนวนผู้มาเป็นหมู่คณะสูงสุด 250 คน และจำนวนผู้ที่มาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์ในเวลา 15 นาที (กำหนดเวลาโดยเฉลี่ยแล้ว เป็นเวลาที่ใช้ในการติดต่อ – สอบถาม ซื้อบัตร พักคอย คนละ 15 นาที

จากการคาดคะเน เวลาเปิดบริการ 9.00 – 17.00 ทั้งหมด 8 ชั่วโมง /วัน

ผู้เข้ามาชมสูงสุด 1,200 คน/วัน

คิดเป็นผู้ใช้บริการใน 15 นาที ประมาณ 38 คน

ดังนั้น รวมผู้ชมใช้โถงทางเข้าอาคารหลักสูงสุดเท่ากับ 250 + 38 = 288 คน

สรุปการใช้พื้นที่ส่วนโถงทางเข้า

HALL

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
HALL	260	0.64	166.40	
INFORMATION & TICKET	1	2.6	2.6	
DEPOSITARY	1	2.6	2.6	
WAITING AREA	26	1.20	31.2	10% TOTAL
TELEPHONE		0.64	1.28	1:200
W.C.			18.20	
MUSEUM SHOP			41.0	CASE STUDY
			263.98	
CIRCULATION 30 %			78.98	
		TOTAL	342.26	

ส่วนร้านอาหาร

ร้านอาหาร (CAFETERIA)

ศึกษาเวลาผู้ใช้ในเวลา 12.00 – 13.00 น. เท่ากับ 1 ชม.

คิดผู้ใช้ 1 ชั่วโมง จากผู้ใช้สูงสุด = $1200 / 8$ = 750 คน

เจ้าหน้าที่ = 32 คน

หมู่คณะ = 250 คน

= 432 คน

คิด 70 % ของผู้ใช้ทั้งหมด = 300 คน

ในเวลา 1 ชั่วโมง แต่ละคนใช้เวลาประมาณ 20 นาที แบ่งเป็น 3 ผัด ๆ ละ 100 คน

รูปพื้นที่ในส่วนร้านอาหาร

RESTAURANT

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
DINING AREA	100	14	140	
KITCHEN			42	30% DINING AREA
			182	
CIRCULATION 30 %			54.6	
		TOTAL	236.6	

ส่วนบริการนักท่องเที่ยว

ส่วนบริการนักท่องเที่ยว จัดเป็นศูนย์ให้ข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว โดยการติดต่อ - สอบถาม ขอเอกสาร และบริการอื่น ๆ โดยใช้ข้อมูลประกอบ จาก CASE STUDY และเอกสารของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สรุปการใช้พื้นที่ในส่วนบริการนักท่องเที่ยว

TOURIST INFORMATION CENTER

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
COUNTER	2	6.3	12.6	
EXCHANGE	1	6.3	6.3	
A.T.M.	1	1.28	1.28	
AUTOMATIC INFORMATION BOARD	1	1.35	1.35	
TELEPHONE	1		1.08	
FAX	3	0.64	1.92	
HALL	1		1.28	
W.C.	5	1.20	6.00	
	1	5.90	5.90	
			37.71	
CIRCULATION 30 %			11.31	
		TOTAL	49.02	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนบริการด้านการศึกษา

ห้องสมุดเฉพาะ

จัดเป็นห้องสมุดเฉพาะที่รวบรวมเรื่องราว เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ล้านนา ทั้งหนังสือ และวารสารทางวิชาการ รวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวัน และวารสารอ่านเล่น รวมทั้งให้บริการด้วย COMPUTER ในรูปแบบ CD

ROM รวมทั้ง วีดีโอเทป เทปคาสเซตส์

จากผู้ใช้สูงสุด 1200 คน/วัน คิด 10 % ของผู้ใช้ = 120 คน/วัน

เฉลี่ย เวลาในการใช้ห้องสมุด 3 ชม / คน จะได้ = 40 คน/รอบ

ใช้ได้ 4-6 ที่นั่ง 17 ตัว

เนื่องจากการให้บริการด้วย COMPUTER และสื่อวีดีโอ เทป จึงพิจารณาจำนวนหนังสือ ประมาณ 2,500 เล่ม

สรุปการใช้พื้นที่ในส่วนห้องสมุด

LIBRARY

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
โถงทางเข้า-ออก	40	0.64	25.6	
READING AREA	10	5.29	52.9	
ชั้นวางหนังสือ		1/164	15.0	
บรรณารักษ์	1	7.7	7.7	
เจ้าหน้าที่ยืม-คืน	1	5.2	5.2	
เจ้าหน้าที่ทั่วไป	1	5.83	5.85	
ถ่ายเอกสาร	1	2.4	2.4	
COMPUTER ค้นหา	1	1.12	1.12	1 UNIT
เก็บบัตรรายการ	1	1.12	1.12	1 UNIT
DEPOSITARY	1	3.6	3.6	
			120.49	
CIRCULATION 30 %			36.15	
		TOTAL	156.64	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนหอประชุม

จัดเป็นส่วน เอนกประสงค์ คือ สามารถใช้เป็นที่ประชุมสัมมนา บรรยาย และสามารถใช้เป็นส่วนการ
แสดงทางศิลปวัฒนธรรม

จำนวนที่นั่งคิดจากผู้เข้าใช้ เป็นหมู่คณะสูงสุด ประมาณ 250 คน/วัน

สรุปการใช้พื้นที่ในส่วนหอประชุม

AUDITORIUM

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
SEAT	180	0.5	90	
HALL			20.83	
W.C.			18.2	
STAGE			90	
TICKET	1	2.6	2.6	
TELEPHONE	2	0.64	1.28	
THEATRE			17.5	
STAFF ROOM	3	5.82	17.46	
BACKSTAGE				
DRESSING ROOM (MAN)	2		31.12	CASE STUDY
W.C. (MAN)			5.72	
DRESSING ROOM (WOMAN)	2		31.12	CASE STUDY
W.C. (WOMAN)			4.63	
STORE+ท่าฉาง			15	CASE STUDY
CONTROL			25	CASE STUDY
PANTRY			6	CASE STUDY
LOBBY			42.91	
AUDITORIUM			239.96	
BACKSTAGE			91.35	
			374.22	
CIRCULATION 30 %			112.26	
		TOTAL	486.47	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การจัดพื้นที่ให้อยู่ในส่วนสำนักงาน

OFFICE

ELEMENT	USER	AREA:UNIT(m ²)	AREA REQUIRMENT (m ²)	REMARK
ฝ่ายบริหาร			38.42	
ฝ่ายอำนวยการ				
งานธุรการ			36.52	
งานอาคารสถานที่			12.68	
ฝ่ายเทคนิคศิลปกรรม			26.88	
COMPONENT				
CONFERENCE			14	
ROOM				
PANTRY			3.3	
W.C.			9.8	
LIVING ROOM			6.38	
			174.54	
CIRCULATION 30 %			52.362	
		TOTAL	226.902	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปเนื้อหาที่ใช้สอยโครงการ

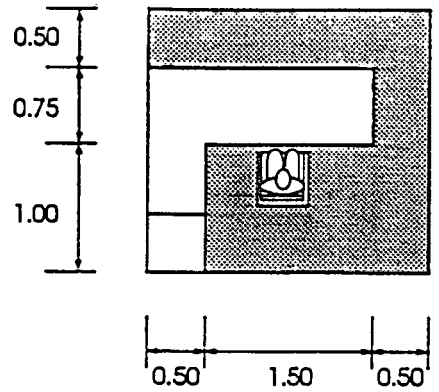
ส่วนบริการสาธารณะ	627.86	ตารางเมตร
ส่วนบริการการศึกษา	643.11	ตารางเมตร
ส่วนนิทรรศการถาวร	1025.50	ตารางเมตร
ส่วนสำนักงาน	226.90	ตารางเมตร
รวมประมาณ	2523	ตารางเมตร

หมายเหตุ : ทั้งนี้ไม่รวมส่วนนิทรรศการกลางแจ้ง ซึ่งเป็นส่วนแสดง วิหาร , เจดีย์ โดยจัดเป็นลาน
ต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นลานประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ และดัดแปลงเป็นส่วนแสดงกลางแจ้งในบางโอกาส

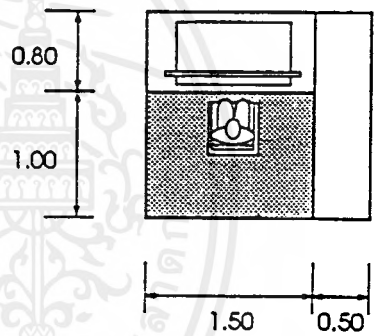
แผนภูมิวงกลม

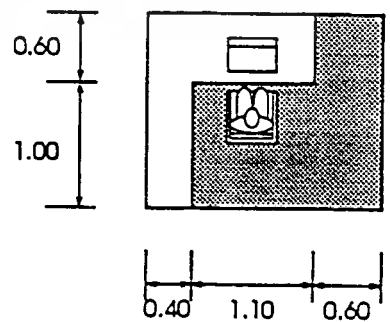
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

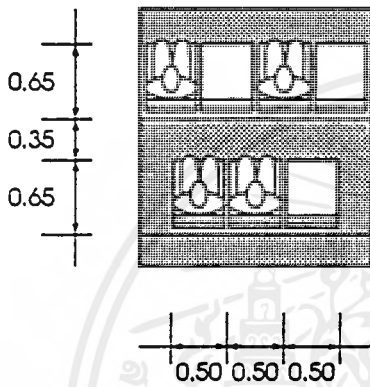
3. เจ้าหน้าที่ทั่วไป
พื้นที่ 5.82 ม.² / คน

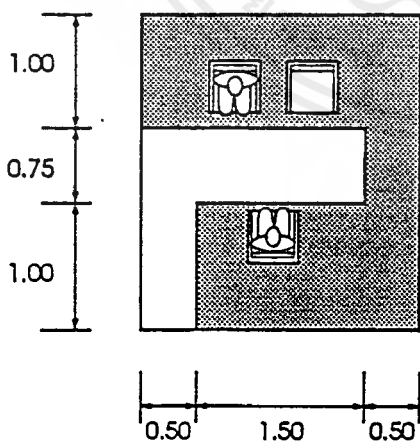
4. ออกแบบ - ช่างศิลป์
พื้นที่ 3.60 ม.² / คน

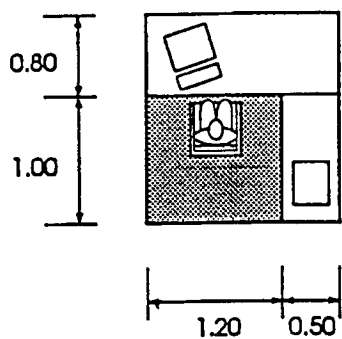
5. พนักงานพิมพ์ดีด
พื้นที่ 3.36 ม.² / คน

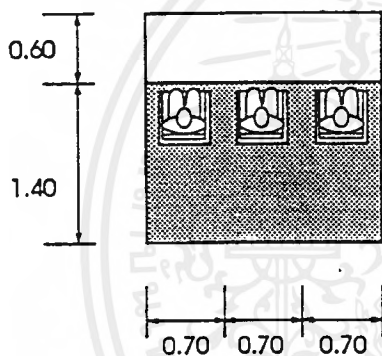
1. ที่นั่งฟังบรรยาย - ชมภาพยนตร์
พื้นที่ 0.50 ม.² / คน

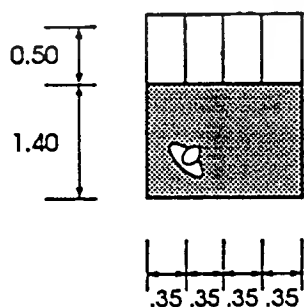
2. นักวิชาการ
พื้นที่ 6.90 ม.² / คน

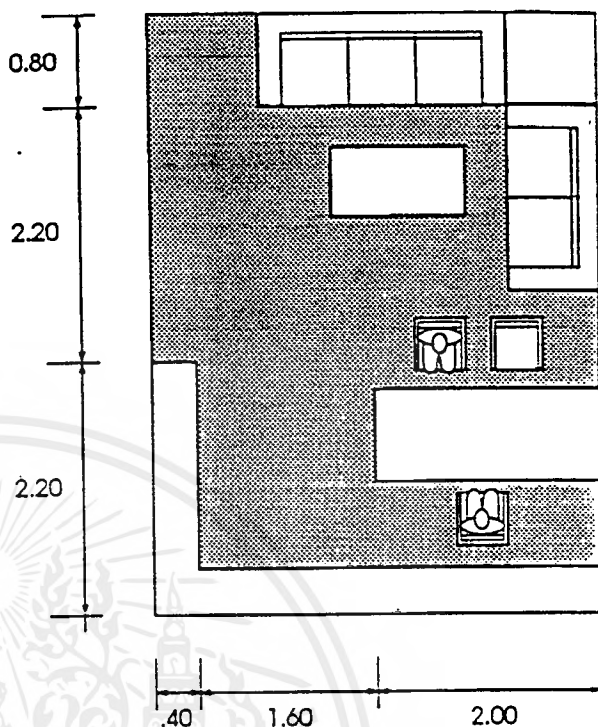
6. คอมพิวเตอร์
พื้นที่ 3.10 ม.² / คน

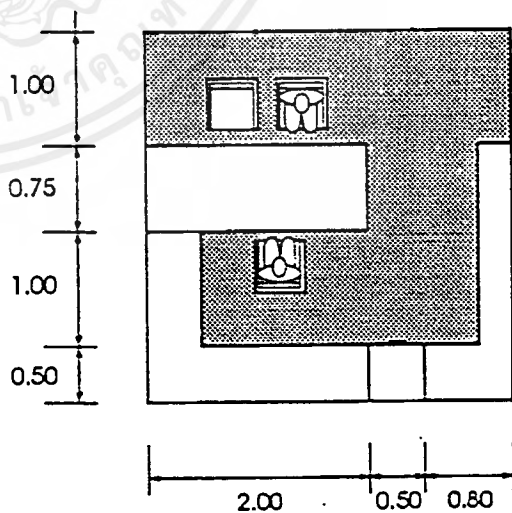
7. ส่วนประชุม
พื้นที่ 1.40 ม.² / คน

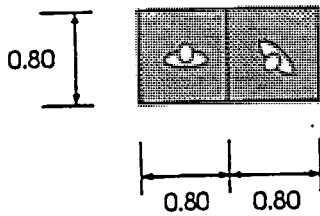
8. ลิ้นชักเก็บของ
พื้นที่ 0.52 ม.² / คน

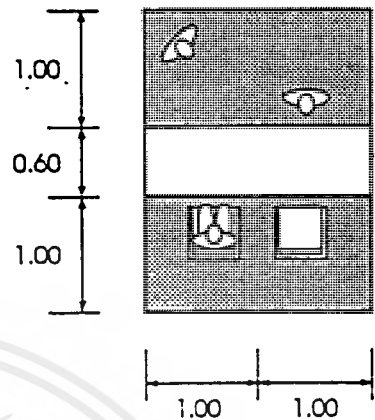
9. ผู้อำนวยกา
พื้นที่ 20.00 ม.² / คน

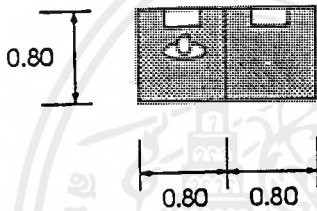
10. เลขานุการ - หัวหน้าแผนก
พื้นที่ 10.72 ม.² / คน

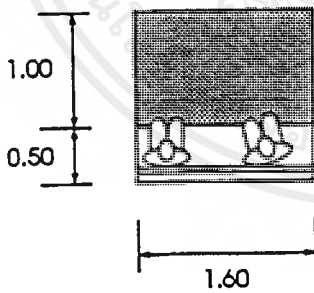
11. ทางสัญจรในโรงพักคอย
พื้นที่ 0.64 ม.² / คน

14. ประชาสัมพันธ์, ขยายบัตร, ลงเวลา
พื้นที่ 2.60 ม.² / คน

12. ที่โทรศัพท์สาธารณะ
พื้นที่ 0.64 ม.² / หน่วย

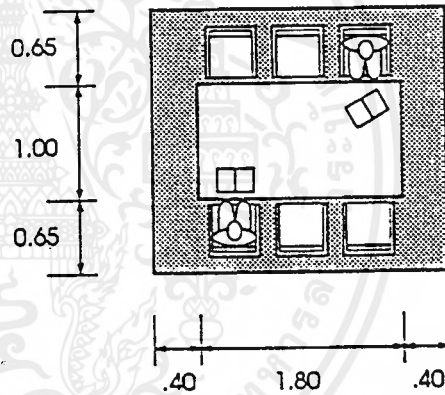
13. ส่วนพักคอย
พื้นที่ 1.20 ม.² / คน

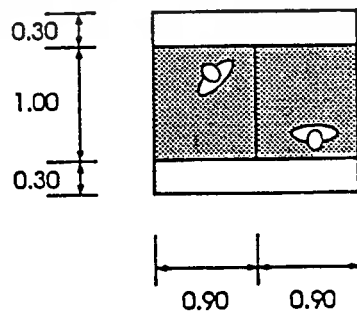
15. ฝากซอง, SNACK BAR
พื้นที่ 6.30 ม.²

16. บรรณารักษ์

17. โต๊ะอ่านหนังสือ

18. ชั้นเก็บหนังสือ

บทที่ 5

การศึกษาระบบสภาพแวดล้อมภายใน

5.1 ระบบปรับอากาศ

การปรับอากาศ หมายถึง การควบคุมอุณหภูมิ การเคลื่อนไหว ความชื้นและความบริสุทธิ์ของบรรยากาศในเนื้อที่จำกัดใดที่หนึ่ง ซึ่งเราสามารถ แบ่งออกเป็น 3 ระบบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. ระบบปรับอากาศแบบติดตั้งหน้าต่าง (WINDOW UNIT , PACKAGE UNIT - ALL AIR SYSTEM)
2. ระบบปรับอากาศแบบแยกส่วน (SPLIT SYSTEM - ALL AIR SYSTEM)
3. ระบบปรับอากาศแบบส่วนกลาง

ซึ่งควรคำนึงถึงราคาเบื้องต้น (FIRST COST) ราคาต่อไฟฟ้า (OPERATING COST) ค่าบำรุงรักษา (MAINTAINANCE COST) และอายุการใช้งานของเครื่องจักร (LIFT SPAN) ระบบปรับอากาศแบบส่วนกลางจะเหมาะสมที่สุด เพราะนิยมใช้กับอาคารที่มี ขนาดใหญ่เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล โรงแรม หลักการทำงานของระบบปรับอากาศที่ใช้ในโครงการ

ระบบปรับอากาศแบบส่วนกลาง (CENTRAL STATION SYSTEM) สามารถแยกออกได้ 3 แบบคือ

1. แบบ ALL AIR SYSTEM
 2. แบบ AIR COOLD - WATER CHILLED SYSTEM
 3. แบบ WATER COOLED - WATER CHILLD SYSTEM
- ALL AIR SYSTEM

เป็นระบบปรับอากาศแบบที่ใช้อากาศเป็นตัวระบายความร้อน และใช้อากาศผ่านเครื่องปรับอากาศส่วนกลางแล้วนำไปจ่ายยังบริเวณที่ ต้องการปรับอากาศ การควบคุมอุณหภูมิด้วยการควบคุมปริมาณอากาศของระบบปรับอากาศนี้ ทำงานโดยอาศัย หลักการเปลี่ยนแปลงปริมาณอากาศเย็นที่นำมาใช้ เพื่อปรับอากาศ แบ่งออกได้ดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงปริมาณของอากาศเพื่อรักษาอุณหภูมิให้คงที่ (VARIABLE VOLUME CONSTANT TEMPERATURE)

เหมาะกับการใช้ในบริเวณปรับอากาศที่ภาระการทำความเย็นเปลี่ยนแปลงไม่มาก คือน้อยกว่า 20 % ถ้ามากกว่านี้ จะเกิดกระแสลม แรงรบกวนการทำงาน

- การแยกเครื่องปรับอากาศออกเป็น 2 ชุด (DUAL CONDUIT) คือชุดแรกจ่ายลมเย็นในปริมาณที่คงที่ (CONSTANT VOLUME) อีกชุดจ่ายลมเย็นที่มีการเปลี่ยนแปลงการปรับอากาศ (VARIABLE VOLUME)

- การควบคุมด้วยการ BYPASS เป็นวิธีรักษาปริมาณอากาศที่หมุนเวียนในระบบปรับอากาศให้คงที่แต่ปรับอากาศเฉพาะส่วนที่ผ่าน เข้ารับความเย็นหรือ SUPPLY AIR ให้มาก - น้อยตามภาระการปรับอากาศ

AIR. COOLED - WATER CHILLED SYSTEM

เป็นระบบปรับอากาศที่ใช้ น้ำ และอากาศทำงานร่วมกัน คือจะมีการทำความเย็นให้กับน้ำ และใช้อากาศเป็นตัวระบายความร้อน ที่ เครื่องทำความเย็นส่วนกลาง มีการเดินท่อน้ำและท่ออากาศไปจนถึงบริเวณปรับอากาศ จะผ่านอากาศที่ตามท่อลม เพื่อรับความเย็นจากน้ำ และ นำไปจ่ายทั่วบริเวณปรับอากาศ

การปรับอากาศแบบนี้จะสามารถเดินท่อลมขนาดเล็กลงได้กว่าระบบปรับอากาศแบบ ALL AIR SYSTEM เพราะน้ำเป็นตัวช่วยพา ความเย็นไปอบบริเวณปรับอากาศ ซึ่งน้ำมีน้ำหนักจำเพาะมากกว่าอากาศ และระบบนี้มีจุด

เด่นคือ สามารถนำเอาอากาศเสียออกจากบริเวณปรับอากาศ และนำอากาศบริสุทธิ์จาก ส่วนกลางมาแทนที่ได้ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

WATER COOLED - WATER CHILLED SYSTEM

เป็นระบบปรับอากาศที่ใช้ น้ำเย็นเป็นตัวกลางในการให้ความเย็นแต่บริเวณปรับอากาศ เช่นเดียวกับระบบข้างต้น โดยมีการติดตั้ง FAN COIL UNIT หรือ AIR HANDING UNIT (A.H.U.) ไว้ในบริเวณปรับอากาศ และใช้พัดลมเป่าอากาศผ่านคอยล์เย็นนี้ เพื่อรับความเย็น จากน้ำและให้ลมเย็นนำความเย็นกระจายไปทั่วบริเวณปรับอากาศอีกต่อหนึ่ง และในทำนองเดียวกันจะใช้เป็นตัวระบายความร้อนโดยผ่าน COOLING TOWER

การนำอากาศจากภายนอก (FRESH AIR) เข้าสู่บริเวณปรับอากาศ จะผ่านได้เฉพาะรูรั่วของผนังหรือขณะเปิดประตูห้อง จึงเป็นข้อ เสียของระบบนี้ไป

ระบบนี้มี FAN COIL UNIT หลายตัวขึ้นอยู่กับตำแหน่งความต้องการนำความเย็นโดยที่ FAN COIL แต่ละตัวรับน้ำเย็นจากเครื่อง ทำความเย็นเครื่องเดียวกัน การรักษาดุลอุณหภูมิในห้อง ทำโดยการควบคุมน้ำเย็นในแต่ละห้องโดยใช้วาล์วควบคุมปริมาณน้ำ

ข้อควรรู้เรื่อง REACE REQUIREMENT สำหรับสถาปนิก

ปัญหาที่ผู้ออกแบบระบบปรับอากาศ และสถาปนิกระบบก็คือ REACE REQUIREMENT ในงานระบบปรับอากาศ ซึ่งมีข้อพิจารณา ดังต่อไปนี้

- 1. SPACE ในช่องฝ้าเพดาน ซึ่งใช้ในการเดินท่อลมสำหรับส่งลมเย็นไปยังจุดต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ จะต้องการประมาณ 0.30 - 0.50 เมตร ซึ่งเป็น CLEAR SPACE ระหว่างใต้ห้องคานและแผ่นฝ้าเพดาน
- 2. ช่อง SHAFT สำหรับระบบต่าง ๆ เช่นการเดินท่อน้ำยา (REFRIGERANT PIPING) ท่อไฟฟ้าของระบบปรับอากาศ หรือท่อน้ำ สำหรับ CHILLED WATER หรือท่อน้ำสำหรับ CONDENSER WATER และทำสำหรับน้ำทิ้ง (CONDENSATE DRAIN PIPES) ปัญหาเรื่อง ช่อง SHAFT จะพบและมักจะยุ่งยากในอาคารพวกโรงแรม หรือ คอนโดมิเนียม จึงควรมีการปรึกษาวิศวกรออกแบบระบบปรับอากาศเพื่อกำ หนดขนาดของ SHAFT ได้ถูกต้อง
- 3. ขนาดของเครื่องเป่าลมเย็นหรือห้องเครื่องใหญ่ ห้องเครื่องเป่าลมเย็นมักจะต้องอยู่ใกล้หรืออยู่ในบริเวณที่ ทำ การปรับอากาศ เพื่อ ความสะดวกในการเดินท่อส่งลมเย็น และลมกลับ ส่วนห้องเครื่องใหญ่ (MACHINE ROOM) นั้นขนาดของห้องจะขึ้นอยู่กับขนาด ของเครื่องทำ ความเย็นที่ใช้ในอาคารควรมีการปรึกษาวิศวกรผู้ออกแบบระบบปรับอากาศถึงขนาดที่แน่นอน

ตารางแสดงขนาดของห้องเครื่อง (โดยประมาณ)

MACHINE ROOM FOR CENTRAL CHILLED WATER SYSTEM

ขนาดทำความเย็นของอาคาร - ตัน	ขนาดของห้องเครื่องโดยประมาณ - เมตร* เมตร
100 - 200	6.00* 10.00
300 - 400	8.00* 12.00
500 - 800	10.00* 14.00
1,000	12.00* 20.00
2,000	12.00* 24.00

หมายเหตุ ความสูงของห้อง 3.0 (อย่างน้อย ระยะพื้นถึงใต้คาน)

การกระจายลมในห้องและความรู้สึกสบาย (AIR DISTRIBUTION IN ROOM AND COMFORTIBILITY)

ในการทำความเย็น อากาศที่ได้ปรับอากาศภาวะแล้วที่จะไหลผ่านช่องทางออกเข้าไปในห้องมีอุณหภูมิและความชื้นต่ำ ส่วนในการทำ ความอบอุ่นจะมีอุณหภูมิและความชื้นสูง ซึ่งแตกต่างจากอุณหภูมิและความชื้นของอากาศภายในห้อง เมื่ออากาศที่ปรับภาวะแล้วได้เข้าไปถึงบริเวณ ที่คนอาศัยโดยขณะเดียวกัน ก็ผสมรวมกับอากาศภายในห้อง จนกระทั่งความเร็วเฉลี่ยลดลง ถึง 0.12 - 0.25 M/S และมีอุณหภูมิและความชื้น ใกล้เคียงกับของอากาศภายในห้อง ผลของการปรับอากาศที่ต้องการจึงจะสำเร็จ เพราะฉะนั้นเมื่อความแตกต่างในการกระจายของอุณหภูมิ ใน บริเวณที่คนอาศัย เป็น 1.5 องศาเซลเซียสหรือมากกว่าการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของอุณหภูมิจะขึ้นอยู่กับเวลา หรือเมื่อความเร็วลมในเขตที่มีคน อาศัยน้อยกว่า 0.1 M/S อากาศก็จะเฉื่อย ผู้คนที่อาศัยจะรู้สึกอึดอัด ไม่สบาย แต่ถ้าความเร็วลมพุ่งออกมาแรงเกินไปจะเกิด COLD DRAFT หมายถึง ภาวะที่ทำให้คนรู้สึกเย็นเป็นบางแห่ง เนื่องจากการระบายความร้อนออกไปมากกว่าปกติเพราะอุณหภูมิของอากาศไม่สม่ำเสมอ หรือ เพราะกระแสลมในห้อง โดยเฉพาะ กระแสลมที่มีอุณหภูมิต่ำ และมีความเร็วสูง

เนื่องจากอากาศที่ดูดเข้ามาใกล้กับช่องทางดูดมีความเร็วลดลงเมื่อห่างออกไปจากช่องทางดูดความสัมพันธ์ของช่องทางดูดกับช่องทาง ออกจึงมีผลกระทบต่อกระจายลมภายในห้อง เมื่อพิจารณาการกระจายลมให้ทั่วห้อง ในทางปฏิบัติทั่วไปนิยมพิจารณาการกระจายลมออกและการดูดลมกลับแยกกัน และมีมาตรการระวังไม่ให้ลมที่จ่ายเข้าไปในบริเวณที่มีคนอาศัยมีอุณหภูมิแตกต่างกันมาก หรือมีความเร็วมาก เมื่อความ เร็วของทางดูดที่ทางเข้าสูงเกินไป หรือเมื่อพื้นที่ช่องทางดูดเล็ก ผู้อยู่อาศัยใกล้ช่องทางดูดจะรู้สึกว่ามีกระแสลมเย็น (COLD DRAFT)

เมื่อในห้องมีช่องทางออกหลายช่อง จะต้องมีการให้การกระจายของลมที่เป่าออกมาเป็นไปอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ และจะต้อง มีมาตรการในการป้องกันไม่ให้มีกระแสลมแรงเกินไปปกติ อันเนื่องมาจากการเป่าลมออกไม่สม่ำเสมอ

การออกแบบท่อลม (AIR DUCT DESIGN)

การจัดแนวท่อลม (AIR DUCT ARRANGEMENT)

ท่อลม คือ ท่อที่อากาศจากพัดลมของเครื่องปรับอากาศถูกส่งผ่านไปยังช่องทางออก หรือท่อจากช่องทางดูด หรือท่อจากช่องอากาศ ภาย นอกถูกดูดผ่านเข้าไปยังเครื่องปรับอากาศ

การจัดแนวท่อลมระหว่างเครื่องปรับอากาศและช่องทางออก หรือช่องทางเข้าของห้องอาจแบ่งเป็น 3 แบบดังต่อไปนี้

1. ระบบท่อลมประธาน (TRUNK AIR DUCT SYSTEM)

เป็นระบบท่อลมประธานต่อระหว่างเครื่องปรับอากาศกับช่องทางออก ระบบนี้เป็นระบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เพราะเมื่อเทียบ กับระบบอื่น ๆ ระบบนี้เป็นระบบที่ออกแบบ และติดตั้งได้ง่าย ใช้เนื้อที่น้อย และราคาค่าติดตั้งถูก

2. ระบบท่อลมเฉพาะหัวจ่าย (INDIVIDUAL AIR DUCT SYSTEM)

เป็นระบบที่ท่อลมระหว่างเครื่องปรับอากาศ และหัวจ่ายแต่ละหัว เป็นระบบที่นิยมใช้กับเครื่องปรับอากาศแบบชุด ที่ติดตั้งไว้กลาง ห้อง เป็นระบบที่สามารถควบคุมปริมาณของอากาศที่แต่ละหัวจ่ายได้ทีละจุดใกล้กับเครื่องปรับอากาศ แต่ระบบนี้ค่าติดตั้งแพง และ ต้องการพื้นที่สำหรับติดตั้งท่อมากเพราะมีท่อหลายท่อ

3. ระบบท่อลมวง (LOOP AIR DUCT SYSTEM)

ระบบท่อลมวง เป็นระบบที่มีท่อลมต่อโยงระหว่างท่อลมประมาณ 2 ท่อ เป็นระบบที่สามารถปรับสมดุลย์ ปริมาตร ของอากาศที่ช่องทางออกที่ใกล้ปลายทาง เป็นระบบที่นิยมใช้ในโรงงาน และบ้านพักอาศัย แต่ระบบนี้ไม่ควร นำไปใช้ที่ภาวะความร้อนของ เครื่องปรับอากาศต่างกัน อาทิ ด้านตะวันออก / ตะวันตกของอาคารหรือทางด้านใต้ / เหนือของอาคาร

เป้าหมายของการกระจายลมภายในห้อง (ROOM AIR DISTRIBUTION PURPOSE)

1. อุณหภูมิที่คงที่ (UNIFORM TEMPERATURE)
2. ความเร็วลมคงที่ (UNIFORM AIR VELOCITY)
3. หลีกเลี่ยงจุดที่มีความเย็นเกินปกติ (NO COLD SPOT)
4. หลีกเลี่ยงจุดที่มีความเย็นปกติ (NO SPOT DRAFT)

การติดตั้งหอทำน้ำเย็น (INSTALLATION OF COOLING TOWER)

ตำแหน่งสำหรับทำหอน้ำเย็นจะต้องเป็นตำแหน่งที่หอน้ำเย็นทำงานได้ดีปราศจากปัญหายุ่งยากใด ๆ ใน บางกรณี ตำแหน่งที่ตั้งหอน้ำ เย็นอาจถูกบังคับโดยความสวยงามของอาคาร แต่ในบางกรณี ก็มีปัญหาเกี่ยวกับ อุปสรรครอบ ๆ อาคาร อาทิ มีผนังทึบอยู่ใกล้ ทำให้ปริมาณลมที่ ผ่านหอทำน้ำเย็นน้อยลง หรือแก๊สไอเสียจากปล่อง ไฟอาจถูกดูดเข้าไปในหอทำน้ำเย็น ทำให้เกิดการกัดกร่อนเป็นสนิม

1. ตำแหน่งที่ตั้ง (LOCATION)

- 1.1 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องโปร่ง การถ่ายเทอากาศดีและไม่มีผลกระทบจากอาคารข้างเคียง
- 1.2 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องไม่เสี่ยงรบกวนบริเวณรอบ ๆ
- 1.3 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องอยู่ห่างจากแก๊สไอเสียและลมร้อน
- 1.4 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องสะอาด ปราศจากฝุ่นและสิ่งสกปรก
- 1.5 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องอยู่ใกล้เครื่องทำความเย็นมากที่สุด
- 1.6 ตำแหน่งที่ตั้งจะต้องกว้างพอที่จะสามารถทำการติดตั้ง ตรวจ บำรุงรักษาได้สะดวก

2. การติดตั้งหอทำน้ำเย็น

ในการติดตั้งทำน้ำเย็นจะต้องตรวจดูให้เป็นไปดังนี้

- 2.1 สลักเกลียวยึดฐานรากให้แน่นหนาทุกตัว
- 2.2 หอทำน้ำเย็นวางได้ระดับเสมอ
- 2.3 อยู่ในตำแหน่งที่น้ำเติม (MAKE UP WATER) ไหลเข้าไปสะดวก โดยเฉพาะท่อดูดควรจะต้องอยู่ที่ระดับต่ำกว่าถึงน้ำ
- 2.4 อากาศที่พัดออกไปจากหอทำน้ำเย็น จะต้องไม่ให้สวนกลับเข้าไปใหม่
- 2.5 ระยะห่างหอทำน้ำเย็น จะต้องไม่น้อยกว่า 2 ม. และจะต้องป้องกันจากการกระจายของไอน้ำ
- 2.6 ระยะห่างหอทำน้ำเย็น และช่องเปิดของอาคารจะต้องมีอย่างน้อย 3 ม. และช่องเปิดของอาคารจะต้องเป็นประตูกันไฟ
- 2.7 ในการประกอบหอทำน้ำเย็นที่ตำแหน่งที่ตั้ง จะต้องให้มีพื้นที่สำหรับการติดตั้ง และการทำฐานรากพอเพียง เพื่อให้สามารถทำการ ประกอบได้อย่างสมบูรณ์
- 2.8 จะต้องมีการป้องกันหอทำน้ำเย็น จากประกายไฟในการเชื่อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การเดินท่อน้ำสำหรับหอทำน้ำเย็น (WATER PIPING FOR COOLING TOWER)

เพื่อให้การทำงานของเครื่องทำความเย็นเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและปลอดภัย จะต้องมือน้ำหล่อเย็นไหลเข้าเครื่องทำความเย็นอย่าง เพียงพอและสม่ำเสมอ

3.1 ในกรณีที่เครื่องควบแน่นตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำในหอทำน้ำเย็น หรือในกรณีที่เครื่องควบแน่นตั้งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำ และปั๊มตั้งอยู่ สูงกว่าระดับน้ำ จะต้องติดตั้งวาล์วไหลผ่านทางเดียว (CHECK VALVE) ระหว่างทางออกของน้ำหล่อเย็นและปั๊ม ปั๊มควรอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำในถัง ถ้าเป็นไปได้

3.2 การเดินท่อน้ำเดิมจะต้องให้เป็นไปตามที่กำหนดดังนี้

สำหรับท่อน้ำเดิมที่ต่อจากท่อน้ำอาคารโดยตรง จะต้องมีการปรับให้น้ำเข้ามาเดิมให้เท่ากับน้ำที่สูญเสียไปโดยอัตโนมัติ หรือโดยให้ คนคอยปรับ

ในกรณีที่คาดว่าความดันของน้ำประปาลดต่ำเป็นครั้งคราว หรือการจ่ายน้ำหยุดชะงักแล้วจะต้องให้มีถังน้ำเดิมติดตั้งไว้สูงกว่าระดับน้ำ ในหอทำน้ำเย็นด้วย

5.2 ระบบแสงสว่าง

แสงสว่าง (ข้อมูลจาก Philips Electronics (Thailand) Ltd.)

ดวงอาทิตย์ เป็นแหล่งกำเนิดแสงแหล่งแรกของมนุษย์และเป็นแหล่งกำเนิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความยาวคลื่นแบบต่อเนื่องตั้งแต่ ความยาวคลื่นสั้นจนถึงความยาวคลื่นยาว คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่เรารู้จักกันทั่วไป เช่น รังสีคอสมิก รังสีแกมมา รังสีเอ็กซ์ รังสีอัลตราไวโอเล็ต รังสีอินฟราเรด ไมโครเวฟ เรดาร์ คลื่นโทรทัศน์ และคลื่นวิทยุ เป็นต้น

แสงจากดวงอาทิตย์ที่เห็นตามปกติจะเป็นสีขาว ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของแสงหลายสีที่มีความยาวคลื่นตั้งแต่ 380-780 นาโนเมตร (nm=10 m.) ซึ่งก็คือ แสงสีม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด แดง ตามลำดับ

หากทำการแยกแรงแสงค่าพลังงานแต่ละสีที่ดวงอาทิตย์สร้างขึ้นมา จะได้เส้นกราฟที่มีความต่อเนื่อง คือดวงอาทิตย์สร้างแสงออกมาครบทุกสี และมีค่าพลังงานเท่าๆกัน ซึ่งหมายถึง แสงแต่ละสีมีอิทธิพลต่อวัตถุที่อยู่ภายใต้แสงที่เท่าๆกัน และแสงที่ตามนุษย์ตอบสนองได้เร็วที่สุดคือแสงสีเหลือง

แม่สีของแสง มี 3 สี คือ แดง เขียว น้ำเงิน

- แสงสีแดง+แสงสีเขียว-----แสงสีเหลือง
- แสงสีแดง+แสงสีน้ำเงิน-----แสงสีม่วงบานเย็น (Magenta)
- แสงสีเขียว+แสงสีน้ำเงิน-----แสงสีฟ้าแกมเขียว (Cyan)
- แสงสีแดง+แสงสีเขียว+แสงสีน้ำเงิน-----แสงสีขาว

สีของวัตถุที่เราเห็นนั้น เกิดจากการที่วัตถุนั้นดูดกลืนแสงสีอื่นไว้ทั้งหมดและสะท้อนแสงสีที่เป็นสีของวัตถุที่เข้าตาเรา เช่นน้ำเสื้อสีแดง ไปไว้ใต้ แสงสีขาว ซึ่งมีสเปกตรัมครบทุกสี เสื้อก็จะดูดกลืนแสงสีอื่นไว้ทั้งหมด ยกเว้นแสงสีแดง แต่ถ้านำเสื้อสีแดงไปไว้ใต้แสงสีเขียวเท่านั้น เราจะเห็นเสื้อเป็นสีดำเพราะแสงสีเขียวไม่มีส่วนผสมของแสงสีแดง ดังนั้นเสื้อตัวนี้จะดูดกลืนแสงไว้ทั้งหมดจึงไม่มีแสงสะท้อนเข้าสู่ตาเรา

การกำเนิดของแสง

- 1.อินแคนเดสเซนซ์ (Incandescence)
- 2.ลูมิเนสเซนซ์ (Luminescence)
- 3.อินดักชัน (Induction)

1.อินแคนเดสเซนซ์ (Incandescence)

เป็นการให้กำเนิดแสงด้วยวิธีการเผาวัตถุให้ร้อน เช่นการเผาไส้เทียนไข การเผาไส้หลอดทั้งสแตนของหลอดไส้ธรรมดา การเปล่งแสงวิธีนี้ จะให้สเปกตรัมของแสงครบทุกสี และมีความต่อเนื่อง (Continuous Spectral Power Distribution) แต่หว่าค่าพลังงานแสงในช่วงความยาวคลื่นโทน สีแดงจะมากกว่าโทนสีน้ำเงิน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากหลอดไส้ธรรมดา ส่วนหลอดฮาโลเจนรุ่นมาสเตอร์ไลน์ (Masterline) ค่าพลังงานของแสงในช่วง ความยาวคลื่นจะมีโทนสีน้ำเงินมากขึ้น แสงที่ได้จึงขาวกว่าหลอดไส้ธรรมดา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัวอย่าง หลอดที่ใช้หลักการนี้เช่น หลอดไส้ธรรมดา หลอดอาร์เจนต้าซูบเปอร์ลักซ์ หลอดเปรีบเทียบบลี หลอดฟิสิกัลเนีย หลอดปิงปองและ หลอดจำปา หลอดสะท้อนแสงชนิดกระจกบาง (Spotline) และชนิดกระจกหนา (PAR) หลอดฮาโลเจนชนิดต่างๆ เป็นต้น

2.ลูมิเนสเซนซ์ (Luminescence)

เป็นการให้กำเนิดแสงด้วยการกระตุ้นอะตอมของก๊าซ ที่บรรจุภายในหลอดให้เกิดพลังงานออกมาในรูปของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า ทั้งที่สามารถมองเห็นและมองไม่เห็น หลอดไฟที่ใช้หลักการนี้เรียกว่า หลอดก๊าซดิสชาร์จ (Gas Discharge Lamp) แสงที่ได้จากการกระตุ้นอะตอมของก๊าซนี้ มีไม่ครบทุกสีเนื่องจากสเปกตรัมมีลักษณะเป็นช่วงๆ (Line or Band Spectrum) จึงมีความไม่ต่อเนื่อง (Discrete Spectrum Power Distribution) จะมีอิทธิพลของแสงสีใดมาก ขึ้นกับว่าก๊าซนั้นสร้างแถบสีของแสงใดมากที่สุด

ตัวอย่างหลอดที่บรรจุก๊าซโซเดียมที่อะตอมจะให้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงของแสงสีเหลืองซึ่งตาของเราสามารถรับรู้ได้ เช่นหลอดSON,SON-T,SDW-T (WHITE SON)

ตัวอย่างหลอดที่บรรจุก๊าซเมอร์คิวรี อะตอมของเมอร์คิวรีจะให้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าในช่วงของอุลตราไวโอเลต ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถมองเห็น จึงจำเป็นต้องมีการเคลือบผิวด้านในของหลอดด้วยสารฟลูออเรสเซนต์ เช่น หลอดฟลูออเรสเซนต์ (LOW PRESSURE MERCURY VAPOUR LAMP)

3.อินดักชั่น(Induction)

เป็นการพัฒนา การให้กำเนิดแสงโดยใช้หลักการของการเหนี่ยวนำคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic Induction) กับหลักการของ ก๊าซดิสชาร์จ (Gas Discharge) ผลสมกัน ในขั้นแรกจะต้องเหนี่ยวนำให้เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า จากนั้นใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นตัวถ่ายพลังงาน ให้อะตอมของก๊าซเมอร์คิวรีที่บรรจุภายในหลอด เมื่ออะตอมของก๊าซถูกกระตุ้น จะปล่อยพลังงานออกมาเป็นแสงอุลตราไวโอเลต และจะผ่านสาร เคลือบผิวหลอดฟลูออเรสเซนต์ ออกมาเป็นแสงขาวที่เรามองเห็นได้ และสเปกตรัมของหลอดที่ได้จากการอินดักชั่นจะไม่มี ความต่อเนื่องเช่นเดียว กับหลอดก๊าซดิสชาร์จ

ตัวอย่างหลอดที่ใช้ในการนี้คือหลอด (QL)

คำจำกัดความพื้นฐานเกี่ยวกับแสง

- 1.อุณหภูมิสีของแสง (Color Temperature = Tk)
- 2.ดัชนีเทียบสี (Color Rendering Index = CRI or Ra)
- 3.ค่าความสว่างของแสง (Luminous Flux =lm)

1.อุณหภูมิสีของแสง (Color Temperature = Tk)

มีหน่วยเป็นเคลวิน (k) บ่งว่าแสงที่ได้จากหลอดไฟหรือแหล่งกำเนิดแสงต่างๆอยู่ในโทนสีอะไร

อุณหภูมิสี (k)	สีของแสง	ตัวอย่าง
น้อยกว่า3000k	วอร์มไวท์(warm white)	หลอดไส้ธรรมดา หลอดโซเดียม หลอดฟลูออเรสเซนต์ #29,#82,#83
3000-4000k	ไวท์/คูลไวท์ (white/cool white)	หลอดฮาโลเจนชนิดต่างๆ หลอดฟลูออเรสเซนต์ #33,#84
มากกว่า4000k	เดย์ไลท์(daylight)	แสงจากดวงอาทิตย์ หลอดฟลูออเรสเซนต์ #54,#86

การวัดอุณหภูมิของแสงต่างจากการวัดอุณหภูมิของความร้อน ค่าอุณหภูมิสีที่ต่ำจะให้โทนสีอุ่น ส่วนค่าอุณหภูมิสีที่สูงจะให้โทนสีเย็น ซึ่งตรงข้ามกับอุณหภูมิความร้อน ดังนั้นการเลือกใช้หลอดที่มีค่าอุณหภูมิสีที่แตกต่างกันจะทำให้บรรยากาศที่ได้แตกต่างกันด้วย

2.ดัชนีเทียบสี (Color Rendering Index =CRL or Ra)

เป็นค่าที่ใช้บอกว่าหลอดไฟประเภทต่างๆทำให้สีของวัตถุที่อยู่ได้แสงนั้นผิดเพี้ยนจากความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด ค่า Ra ไม่มีหน่วยแต่มีค่าสูง สุดเท่ากับ 100

แสงอาทิตย์มีค่า Ra เท่ากับ 100 เพราะแสงอาทิตย์ให้สเปกตรัมครบทุกสี หรืออาจกล่าวได้ว่าหลอดไส้ทุกประเภทที่ให้กำเนิดแสงด้วยวิธี Incandescence จะมีค่า Raเท่ากับ 100 เนื่องจากให้แสงที่มีสเปกตรัมครบทุกสีเช่นกัน

หลอดก๊าซดิสชาร์จ ที่ให้กำเนิดแสงด้วยวิธี Luminescence ซึ่งให้สเปกตรัมไม่ครบทุกสี ทำให้ค่า Ra น้อยกว่า 100 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ถ้าหลอดประเภทใดให้แสงไม่ครบทุกเฉดสีแล้ว หลอดนั้นจะทำให้สีของวัตถุที่เรามองเห็นผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง แต่จะทำให้สีใดผิดเพี้ยนนั้น ขึ้นอยู่กับชนิดของอะตอมของก๊าซที่บรรจุภายในหลอด (หรือหมายถึงชนิดของหลอดนั่นเอง)

3.ค่าความสว่างของแสง (Luminious Flux)

เป็นปริมาณแสงทั้งหมดที่ออกมาจากหลอดไฟ มีหน่วยเป็นลูเมน (Lumen = lm) เช่น

หลอดไส้ธรรมดาแก้วใส 100w	ให้ค่าความสว่าง	1200	ลูเมน
หลอดประหยัดไฟ SL 18w	ให้ค่าความสว่าง	900	ลูเมน
หลอดฟลูออเรสเซนต์ธรรมดา TLD 36w/54	ให้ค่าความสว่าง	2600	ลูเมน
หลอดฟลูออเรสเซนต์รุ่นsuper TLD36w/83	ให้ค่าความสว่าง	3350	ลูเมน

5.3 ระบบรักษาความปลอดภัย

ระบบกล้องสี ชุดเล็ก

- เป็นระบบที่นิยมใช้กันตามร้านเพชร ร้านทอง มินิมาร์ท ปั้มน้ำมัน
- ให้ภาพสวยสีสดสมจริง ด้วยคุณภาพของกล้องพานาโซนิค CCD ขนาด 1/3 นิ้ว
- คุณภาพของรายละเอียดสูงถึง 330 เส้นทีวี (เฉพาะรุ่น WV-CP120) ,480 เส้นทีวี (WV-CP150, WV-CP412) สามารถใช้ได้แม้ในที่แสงต่ำสุด เท่ากับ 0.4 ลักซ์
- ตัวกล้องมี Mic รวมอยู่ในตัวเครื่องด้วย (WV-CP120 , WV-CP150 , WV-CF20)
- มอนิเตอร์ขนาด 14 นิ้ว ที่มีระบบเลื่อนภาพอัตโนมัติสามารถกำหนดเวลาในการหน่วงภาพได้ 1-30 วินาที
- สามารถสร้างตัวอักษรได้มากถึง 16 ตัวอักษร
- พร้อมฟังก์ชัน Alarm ที่สมบูรณ์แบบ

กล้องแบบ SUPER DYNAMIC DSP

พานาโซนิคได้พัฒนากล้องโทรทัศน์ วงจรปิดรุ่นใหม่ล่าสุดออกมา ที่มีชื่อเรียกว่า "Super Dynamic" ที่ออกมาตอบรับปัญหาของกล้อง วงจรปิดทั่วไป ที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า ที่ต้องการจะมองเห็นภาพในบ้านค้า พร้อมกับเหตุการณ์ที่อยู่ภายนอกร้านค้าในเวลา เดียวกัน (ย้อนแสง) กล้องแบบ Super Dynamic นี้มีอัตราส่วนของ การเปลี่ยนแปลงภาพมากถึง 40 เท่า (Dynamic Range) เปรียบเทียบกับวงจรปิดธรรมดาทั่วไป

1.WV-CP450 เป็นกล้องสี Super Dynamic CCD ขนาด 1/3 นิ้ว

- เทคโนโลยี Super Dynamic
- ให้รายละเอียดสูงถึง 480 เส้นทีวี
- สามารถ set up ผ่านทางสาย video พร้อมทั้งสร้างตัวอักษรได้ถึง 16 ตัว

2.WV-CP150 เป็นกล้องสี Super Dynamic CCD ขนาด 1/3 นิ้ว

- เทคโนโลยี Super Dynamic
- ให้รายละเอียดสูงถึง 480 เส้นทีวี
- ต่อกับ Monitor รุ่น WV-CM146/CM143 ได้โดยตรง
- มี Microphone ในตัวกล้อง

MULTIPLEXER

WV-CM146 เป็นมอโนเตอร์สี ขนาด 14 นิ้ว

- สามารถต่อกล้องเข้าโดยตรงกับมอโนเตอร์ได้มากถึง 8 กล้อง (WV-CP120/WV-CP150 = 4 กล้อง+WV-CP220/WV-CP450 = 4กล้อง หรือ WV-CP220/WV-CP450 ทั้ง 8 กล้อง)
- มอโนเตอร์สามารถทำการเลื่อนภาพโดยอัตโนมัติได้ทั้ง 8 กล้อง
- แสดงภาพแบบ Qudd ครั้งละ 4 กล้อง พร้อมกันที่หน้าจอได้
- ตั้งเวลาการเลื่อนภาพได้ตั้งแต่ 1-30 วินาที
- นอกจากนี้มอโนเตอร์ WV-CM146 ยังมี Multiplexer ในตัวเพื่อบันทึกภาพทั้ง 8 กล้องพร้อมกัน
- พร้อมฟังก์ชันเตือนเมื่อสายหลุดหรือโดนตัด(Camera loss deector)

2. WJ-FS616 (Duplex) และ WJ-FS216 (Simplex) Multiplexer

- ตั้งระยะเวลาการเลื่อนภาพได้ 5 จังหวะ (จังหวะละ 1-30 วินาที)
- มีฟังก์ชันเตือนเมื่อสายหลุดหรือโดนตัด
- รับสัญญาณภาพได้โดยตรงจากกล้องวงจรปิด 16 กล้อง และต่อกล้องได้มากสูงสุดถึง 64 กล้อง โดยเพิ่มจำนวนยูนิทของ WJ-FS616 เพียง 4 ตัวเท่านั้น
- เฉพาะรุ่น WJ-FS616 สามารถควบคุมกล้องได้ (Pan/Till, Auto Pan, Zoom, Focus, AF, Iris, Preposition/Camera set up) สามารถควบคุม Time-Lapse
- เหมาะกับวิดีโอวงจรปิดสำหรับอาคารหรือกิจการขนาดใหญ่

เครื่องบันทึกภาพ (Time-Lapse)

ช่วยให้การบันทึกภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่องถึง 24 ชั่วโมง สำหรับรุ่น AG-6124 (VHS) และ AG-TL300 (NEW) นานถึง 170 ชั่วโมง ในรุ่น AG-TL700 (S-VHS) และสูงสุด 480 ชั่วโมงในรุ่น AG-6040 (VHS) AG-6730 (S-VHS) ด้วยคุณสมบัติด้านการใช้งานที่มีให้เลือก หลายระบบ ควบคุมง่าย ใช้งานสะดวก ออกแบบมาเพื่อความทนทานสูง สามารถต่ออุปกรณ์เสริมได้อีกมากมาย

5.4 ระบบเสียงและการควบคุม

เสียง (SOUND)

การป้องกันเสียงสะท้อนในทางสถาปัตยกรรมนั้น มีความต้องการที่สำคัญ 2 ประการคือ

1. สิ่งแวดล้อมในการป้องกันเสียงสะท้อน

ความเข้มและลักษณะของเสียงต่างๆที่เกิดขึ้นภายนอกห้อง

วิธีเสียงต่างๆจะกระจายไปยังจุดต่างๆมาถึงห้อง

สิ่งแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวกับระบบเสียงสะท้อน ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของการใช้ห้องหรืออาคารนั้นๆเป็นสำคัญ

2. ภาวะการฟังเสียง

ภาวะการฟังเสียงในห้อง จะได้รับผลเป็นที่พอใจนั้นต้องการส่วนต่างๆดังนี้

1. เสียงเบื้องหลัง (BACKGROUND NOISE) จะต้องมียกระดับที่ต่ำพอ
2. การขจัดเสียงสะท้อนกลับ ซึ่งต่อเนื่องกันหลายหน
3. จัดการกระจายเสียงไปในวง ในห้องให้เหมาะสม
4. ให้เสียงไปถึงผู้ฟังชัดเจนและดังพอ

เสียงเบื้องหลังเกิดจากเสียงที่ลอดมาจากภายนอกห้อง รวมทั้งเสียงซึ่งเกิดขึ้นในห้องด้วย จำเป็นต้องตัดลงให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อให้ การฟังดีขึ้น

สำหรับการจัดคลับ หรือในทอล์กคลับอื่นๆ เสียงสะท้อนกลับที่พอเหมาะจะช่วยให้เสียงดนตรีไพเราะยิ่งขึ้น แต่ต้องไม่มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอทั้งห้อง

ส่วนการจัดให้เสียงไปถึงผู้ฟังได้ชัดเจน และดังพอนั้นก็เพื่อจะช่วยให้ผู้ฟังดนตรีอย่างชัดเจนเหมาะสม โดยทั่วไปแล้วสำหรับห้องเล็กๆเสียงดนตรีจะต้องดังพอซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมเสียงว่าจะต้องการให้เสียงออกมาในลักษณะใด

มาตรฐานการป้องกันเสียงสะท้อน

มาตรฐานการป้องกันเสียงสะท้อน ขึ้นตรงต่อภาวะการฟังเสียงทั้ง 4 ข้อ ซึ่งได้รวมกันขึ้นเป็นสูตรและกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการออกแบบให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

การลดเสียงที่มีความถี่ต่ำ ควรใช้วัตถุที่เป็นแผ่นในไม้อัด กระดาษอัด ไม้อัดหรือพลาสติก เป็นฝ้าเพดาน หรือไม้บุผนังตามปกติวัตถุเหล่านี้มีคุณสมบัติในการสะท้อนเสียงได้ดี ถ้าทำให้แข็ง เช่น ติดแนบกับโครงสร้างอย่างมั่นคง หรือปะติดผนังคอนกรีต ถ้าติดแผ่นวัตถุเหล่านี้ไม่ลึบไถล เคลื่อนไหวได้ เช่น ปะหน้าวัตถุหย่อนตัวได้ พวกทำให้มีช่องอากาศอยู่เบื้องหลังวัตถุ หรือโดยวิธีโดยตรงแล้วจะกับมีคุณสมบัติดูดเสียงที่มีความถี่ต่ำๆ ได้ดี แต่จะดูดได้มากนักน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระยะของช่องอากาศและคุณภาพของวัตถุอ่อนตัว

5.5 วัสดุและการใช้

วัสดุที่ใช้กับอาคารสาธารณะ จะต้องมีความสมบัติที่สะอาดตา คงทนถาวรและราคาไม่แพงนัก จะต้องเป็นวัสดุที่ดูแลรักษาทำความสะอาดได้ง่าย เพื่อประหยัดค่าดูแลรักษา ควรเป็นวัสดุที่ดูแลแล้วไม่เบื่อง่ายได้แก่ วัสดุประเภท หิน ไม้ อีฐ โลหะ กระamik และผ้า ดังจะกล่าวถึงวัสดุ ที่เหมาะสม และใช้บ่อยที่สุด ดังนี้

วัสดุประเภทหิน

เหมาะสมสำหรับผนังภายในและภายนอก หินที่ใช้ควรเป็นหินประเภทเนื้อละเอียด สามารถขัดให้เป็นมันได้ ควรหลีกเลี่ยงหินที่มี เนื้ออยู่ขรุขระ เพื่อความทนทานต่อสภาพดินฟ้าอากาศ จะใช้กับผนังหรือพื้นที่มีการใช้งาน สมบุกสมบัน ตลอดจนเนื้อที่ที่มีคนพลุกพล่านเนื่องจาก หินมีความทนทานต่อการสัมผัสและทำความสะอาดง่าย

เหตุผลสำคัญที่เลือกใช้หินเนื่องจาก หินมีความสมบัติที่ให้ความงดงามประทับใจ มีค่าและดูหรูหรา ดังนั้น สถานที่ที่เหมาะสมกับการใช้หิน มากที่สุดในอาคารได้แก่บันไดทางเข้า บริเวณโถงทางเข้า หินที่นิยมใช้มากที่สุดได้แก่

หินอ่อน - หินอ่อนสามารถทนสกปรกได้ดี ทนต่อสารเคมีได้บางชนิด มักใช้กับผนังและพื้นภายในอาคาร เสียส่วนมาก หินอ่อนให้ ความรู้สึกที่มีค่ากว่าหินประเภทอื่น ๆ มีสีและลวดลายให้เลือกมากมายตามความต้องการของผู้ออกแบบ

หินแกรนิต - ส่วนมากใช้กรุผนังและพื้นทางเดินส่วนต่าง ๆ เนื่องจากเป็นหินที่มีความทนทานมากที่สุด เมื่อขัดให้เงา จะมีลักษณะ คล้ายหินอ่อน และบำรุงรักษาทำความสะอาดได้ง่าย

หินชนวน - หินชนวนมีสีต่าง ๆ ให้เลือก ได้แก่สีดำ สีเทา และสีน้ำตาล ค่อนข้างมีราคาแพงแต่ประหยัดค่าบำรุงรักษา

หินหล่อ - ได้แก่ วัสดุประเภทหินผสมกับซีเมนต์ ราคาค่าน้อยกว่าหินแท้ แต่มีความงดงาม ทนทานและบำรุงรักษาได้ง่ายเท่าหินแท้

วัสดุประเภทดินเผา

วัสดุประเภทดินเผา เช่นอิฐ กระเบื้อง และ TERRA COTTA สามารถใช้กรุพื้นและผนังของโถงพักคอย ภาาถูกกว่าหิน ทนทานต่อ สภาพดินฟ้าอากาศ ทนต่อการสึกกร่อน บำรุงรักษาง่าย ตลอดจนมีสีและลวดลายให้เลือกอย่างกว้างขวาง ดังจะกล่าวเป็นชนิดดังต่อไปนี้

อิฐ - อิฐสามารถนำมาใช้โดยใช้สีธรรมชาติของตัวมันเอง หรือทาสีทับก็ได้ ซึ่งใช้ได้ทั้งภายในและภายนอกอาคาร สีธรรมชาติของอิฐมี แดง แสด เทา ขาว ราคาถูกกว่าหิน ถ้าหากนำไปใช้อย่างเหมาะสมก็จะได้รับความคงทน และง่ายต่อการบำรุงรักษา

กระเบื้อง - กระเบื้องดินเผาใช้กรุวัสดุต่าง ๆ มีสีลวดลาย และพื้นผิวให้เลือกมากมาย ส่วนมากใช้กรุเสา ผนัง สามารถใช้กับน้ำ สรรพสินค้าได้เป็นอย่างดี และยังมีราคาถูก

วัสดุประเภทผสมเหลว

วัสดุมผสมไม่ว่าจะเป็นวัสดุที่ใช้เชื่อมต้ออิฐหรือใช้ฉาบหน้าผนังและพื้น ย่อมเป็นวัสดุที่ใช้กันมากและจำเป็นสำหรับอาคาร เนื่องจากการ วัสดุบนผนังหรือพื้น ย่อมต้องการวัสดุมผสมเหล่านี เช่น อิฐ หิน กระเบื้อง TERRAZZO และ TERRACOTTA

PLASTER AND STUCCO - ปูนฉาบ เป็นวัสดุที่คงทนและประหยัดมากที่สุด แต่ยากในการดูแลรักษา งานฉาบต้องใช้เวลาทำ ทำ ให้ส่วนอื่น ๆ ของอาคารสกปรก ทั้งยังไม่ยึดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงดังนั้น PLASTER AND STUCCO จึงไม่ควรใช้กับผนังกันทั่วไป แต่เหมาะ สมกับการตกแต่งผนังภายนอกที่ต้องการให้ผิวเรียบ เหมาะ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหล็กปลอตสนิม - โลหะผสมชนิดเดียวที่สามารถทนต่อสภาพอากาศทุกชนิดได้ดี เหล็กปลอตสนิมทำ
ความสะอาดง่าย ให้ความสง่างาม ให้ความรู้สึกทันสมัย สามารถใช้กรุผนังและเสา และเป็นที่นิยมใช้ตกแต่งภายใน
นอกและภายในอาคารร่วมสมัย

อลูมิเนียม - โลหะชนิดนี้ให้ความสง่างาม และนำมาใช้กับส่วนประกอบต่าง ๆ ในอาคารเป็นเวลานานแล้ว
เช่น กรอบกระจก หน้าต่าง และสามารถนำมาประกอบเป็นเครื่องเรือนได้ด้วย

บรอนซ์ - บรอนซ์ให้สีที่เป็นธรรมชาติ ดูมีคุณค่าแต่มีราคาแพง และดูแลรักษา จึงไม่เป็นที่นิยมเท่ากับ
อลูมิเนียม แต่อาจใช้เพื่อแสดง ความหรูหรา ฟุ่มเฟือย นอกจากนี้ บรอนซ์เป็นโลหะที่แข็งแรง จึงได้รับความนิยมมา
เป็นเวลานาน

วัสดุอื่น ๆ ได้แก่

กระจก - มีบทบาทสำคัญในการตกแต่งเป็นอย่างมาก กระจกใสมักนำมาใช้ในส่วนที่ต้องการความรู้สึก
โปร่ง ไม่อับทึบ กระจกเงาก็มี บทบาทไม่ใช่น้อย เช่น ใช้กรุเสา เพื่อลดความทึบตันของเสา ใช้ตรวจสอบพฤติกรรมลูก
ค้า ในซูเปอร์มาร์เกต เป็นต้น

ผ้า - วัสดุประเภทผ้า มีหลาย สีแบบ ให้เลือกใช้มากมาย ใช้ทำผ้าม่าน และบุเครื่อง เป็นวัสดุที่มีความสำคัญ
ในการตกแต่งอีกชนิดหนึ่ง

พลาสติก - พลาสติกเป็นวัสดุใหม่ ทนน้ำ ทนทาน ราคาไม่แพง และทนความสะอาดได้ง่าย เนื่องจากผลิต
จากทรีที่เป็นพลาสติกมีรูป แบบ ลวดลาย สีสัน ให้เลือกมากมาย รวมทั้งเป็นวัสดุที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถดัด โค้ง
งอได้ตามใจชอบ เหมาะสำหรับการกรุผนัง ประตู พื้น โถง เนื่องจากกันน้ำและมีความทนทาน

วัสดุที่ใช้ตกแต่งภายในอาคารโดยเฉพาะที่อยู่ในประเทศเขตร้อน ควรเป็นวัสดุที่สามารถป้องกันความชื้นได้
กันแมลง ปลวก และเชื้อราที่จะเกิดขึ้น ต้องคำนึงถึงการป้องกันความร้อน จากแสงธรรมชาติแสงสะท้อนของวัสดุ
รูปฟอร์มผิวหน้า ลวดลาย ดังนั้นก่อนทำการออกแบบ จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของวัสดุแต่ละชนิด

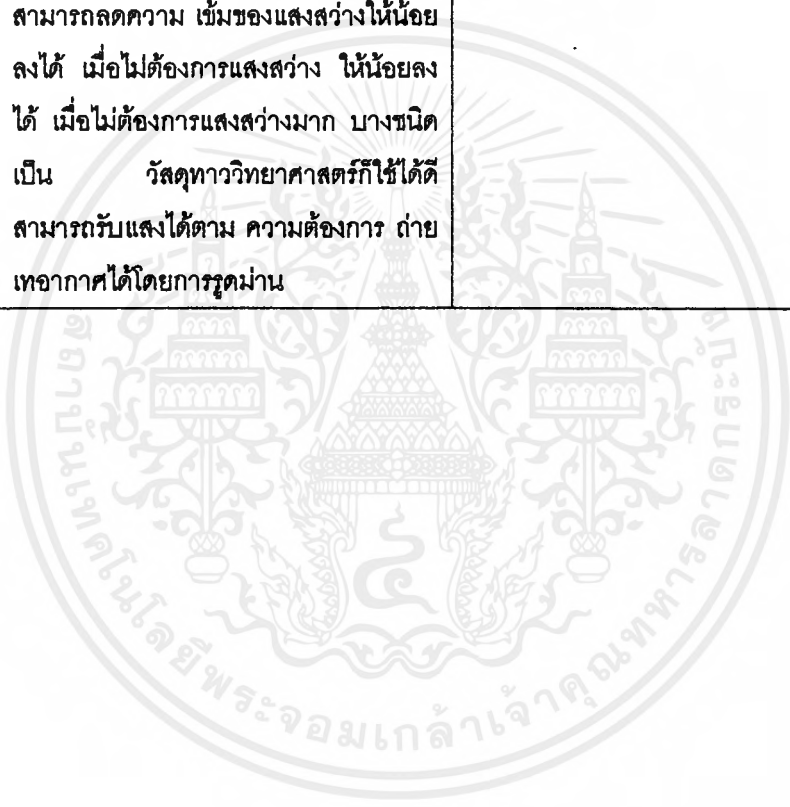
ตารางเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของวัสดุที่ใช้

วัสดุ	ข้อดี	ข้อเสีย
ไม้	เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายเขตร้อน แข็งแรงสวย งามนำความ ร้อนน้อย ลวดลายสวยงาม เหมาะในการใช้เฟอร์นิเจอร์ ราคาไม่แพง มาก	จะเสื่อมคุณภาพได้โดยน้ำ ความร้อน อากาศ แสงแดด ฝุ่นผงเร็วเนื่องจากเชื้อรา ปลวก มอด แมลงกัดไร ต้องหา วิธีป้องกัน
อิฐ	มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ นำ ความร้อนต่ำ ทนต่อการเผาไหม้	ถ้ากรรมวิธีเผาไม่ได้มาตรฐานจะทำให้เนื้อไม่ แน่น น้ำซึมได้
หิน	สามารถนำมาใช้ได้ดีในประเทศเขตร้อน แข็งแรง ทนทาน เหมาะสมกับการ ตกแต่ง ทำกำแพงกันดิน จัดสวน	ค่าขนส่งแพง และแตกร้าวได้ง่าย
ซีเมนต์	ทนทานและเข้ากับสภาพภูมิประเทศต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดีและสวยงาม	มีความชื้น ดูดความร้อนได้ง่าย

ไม้ไผ่	สะดวกต่อการตกแต่ง ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นธรรมชาติ ได้ง่าย ถ้าดัดแปลงโดยจัดเป็นแผ่นสำเร็จรูป	เก่าและผุพังเร็ว แผลงเจาะไขได้ง่าย
คอนกรีตบล็อก	ไม่แตกร้าวในเมืองร้อนแห้งแล้ง กรรมวิธีการผลิต และการก่อสร้างทำได้ง่ายและประหยัด ทนทานต่อการเผา ไหม้ทำผนังรับน้ำหนักได้โดยไม่ต้องมีเสาหรือเหล็กเสริม	น้ำฝนและความชื้นซึมผ่านได้นำความร้อนดี
ยิปซัม	สามารถคงคุณภาพที่ดีได้ดีในระยะเวลา นานแม้ในที่ที่มี อากาศร้อนจัด กันความร้อนได้ดี	เปราะ หลุดแตกง่าย
เซรามิก	เป็นใยไม้ที่ผสมน้ำยาป้องกันปลวก เก็บเสียง ป้องกัน ความร้อนได้ดี ไม่บดงอไม่ยุ่ยหรือผุพัง ทนแดดทนไฟ	ผิวหน้าแข็ง อาจแตกได้บ้าง และอาจเป็นรอยร้าวระหว่าง รอยต่อของแผ่น
อลูมิเนียม และ โลหะผสม อลูมิเนียม	แข็งแรงทนทานต่ออากาศร้อน ไม่เป็นสนิม มีความสามารถในการสะท้อนความร้อนสูง น้ำหนักเบา สะดวก ในการขนส่ง ไม่ต้องการระวังการแตกหัก ผลิตให้มีขนาด ตามต้องการง่าย	ราคาแพง
กระจก	กันน้ำ ฝุ่น ฝน ปลดภัยจากเชื้อราเหมาะสำหรับใช้ในที่ ที่ต้องการแสงธรรมชาติ ถ้าเป็นกระจก 2 ชั้นจะกระจาย แสงได้ดีและช่วยกรองความร้อน	แตกง่าย โดยเฉพาะที่ทำเป็นแผ่นใหญ่ ๆ ไม่เหมาะกับ สภาพที่มีพายุแรง เป็นตัวนำความร้อนที่ดี
กระดาศานอ้อย	มีความนุ่ม สามารถเก็บเสียงได้พอสมควร มีขนาดแผ่น ที่เท่ากันใช้กลุ่มมั่งได้	ติดไฟง่าย ถูกน้ำยุ่ยง่าย
เซฟิบบอร์ด	มีความคงทนต่อสภาพติดฟ้าอากาศ ไม่ยืดหด ตอกละลุ ไม่แตก มีลายไม้จริงตามพอสมควร ตกแต่งวิธีเดียวกัน กับไม้ขัด	ไม่ทนน้ำ ทำให้ยุ่ยได้ มีความเปราะปลวกชอบกิน คุศลี สิ่ง ชัดมันและน้ำยาต่าง ๆ
ทิโอบอร์ด	มีส่วนเคลือบน้ำยาและแบบฟอกแผ่นมีความแข็งแรงไม่ บดงอ ผิวหน้ามีความทนทาน	ผิวหน้าเรียบ ทาสีไม่ได้เพราะบังคับสีในตัว ไม่เหมาะสำหรับ ทำฝ้าเพดาน ราคาค่อนข้างแพง
กระดาศปิดผนัง	เป็นวัสดุที่ช่วยตกแต่งผนังให้เกิดความสวยงาม สะอาด ดา มีคุณค่ายิ่งขึ้น เหมาะสมกับการตกแต่งเพื่อให้เกิด ความรู้สึกหรูหรา	ราคาแพง ถูกน้ำและความชื้นจะยืดพอง ติดไฟง่าย และรัก ษาความสะอาดยาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผ่นอะคูสติค	เก็บเสียงได้ดี มีเนื้อนุ่ม ป้องกันความร้อน nehหนักเบา นุ่มนัง ทาสีได้ มีความคงทน ไม่บิดงอ ตอกตะปูไม่แตก เสี่ยงได้ตาม ต้องการ ติดตั้งง่าย	มองเห็นรอยต่อ ถูกน้ำย่อย ดูดี
พรม	ช่วยเก็บเสียงได้ดี แก้เสียงสะท้อนได้นุ่ม นวล มีความ อ่อนนุ่มน่าสัมผัส ไม่สิ้นสง เสริมคุณค่าของสถานที่ให้ดู สง่างามใช้ เน้นจุดเฉพาะ มีสี และลวดลายให้เลือก มาก แบบ	ราคาแพง ทำความสะอาดยากไม่ค่อยเหมาะ กับสภาพแวดล้อมที่มีฝุ่นเยอะ
ม่าน	ป้องกันความร้อน และเสียงสะท้อน สามารถลดความ เข้มของแสงสว่างให้น้อย ลงได้ เมื่อไม่ต้องการแสงสว่าง ให้น้อยลง ได้ เมื่อไม่ต้องการแสงสว่างมาก บางชนิด เป็น วัสดุทาววิทยาศาสตร์ก็ใช้ได้ดี สามารถรับแสงได้ตาม ความต้องการ ถ่าย เทอากาศได้โดยการรูดม่าน	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 6

การวิเคราะห์และการออกแบบ

6.1 การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ

การพิจารณาระดับจังหวัด

สภาพทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

1. **ที่ตั้งและอาณาเขต** จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ตรงประมาณเส้นรุ้งประมาณ 18 องศาเหนือและเส้นแวงประมาณ 99 องศาตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,027 ฟุต (310 เมตร) ส่วนกว้างที่สุดจากตะวันออกรจรตะวันตก 20,107 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพประมาณ 1,780 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดกับรัฐเชียงตุงของ สหภาพพม่า
ทิศใต้	ติดกับจังหวัด ลำพูน ดาก
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดเชียงราย ลำพูน ลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. **ลักษณะภูมิประเทศ** พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ คิดเป็นเนื้อที่ป่าประมาณ 19,432 ตารางกิโลเมตร มีที่ราบอยู่ตอนกลางริมสองฝั่งแม่น้ำปิง มีภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ ดอยอินทนนท์ สูงประมาณ 2,565 เมตร อยู่ในเขตอำเภอจอมทอง และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 106 กิโลเมตร นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมาก นอกจากนี้ยังมีดอยอื่น ๆ ที่มีความสูงรองลงมาอีกหลายแห่ง เช่น ดอยสุเทพ (1678 เมตร) ดอยหลวง เชียงดาว (2195 เมตร) และตามดอยเหล่านี้ยังมีถ้ำ ที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงด้วย ดินบริเวณหน้าเขา ส่วนมากเป็นดินชั้นความชื้นในดินสูง

3. **ลักษณะภูมิอากาศ** ภูมิอากาศในจังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพเหมือนกับภูมิอากาศทั่วไปในภาคเหนือ คือ แบ่งเป็น 3 ฤดู

ฤดูร้อน	เดือน มีนาคม – พฤษภาคม (3 เดือน) มีพายุฤดูร้อน แดดและลมแรงกว่าปกติ
ฤดูฝน	เดือน มิถุนายน – กันยายน (4 เดือน)
ฤดูหนาว	เดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์ (5 เดือน) มีลมเหนือ หรือลมหนาวพัด มีฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม

มีฝนฟ้าคะนองมากในช่วงเดือน เมษายน – กันยายน จากทางทิศใต้

4. **การคมนาคม** จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีการคมนาคมที่สะดวก มากที่สุดในภาคเหนือ

4.1 **ทางรถยนต์** มีทางหลวงสายสำคัญ 5 สายหลัก ซึ่งเป็นถนนสายเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ได้แก่

1. ทางหลวงหมายเลข 11 เชื่อม จังหวัดลำปาง – ลำพูน – เชียงใหม่ – เชียงราย ซึ่งต่อเนื่องจากถนนพหลโยธิน จังหวัดกรุงเทพ เป็นเส้นทางสายหลักต่อเนื่องสายต่าง ๆ

2. เส้นทางสาย 108 ไปทางตะวันตกเฉียงใต้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. เส้นทางสาย 107 สายเหนือ เชียงใหม่ – ฝาง

4. เส้นทางสาย 1006 สายตะวันออก

5. เส้นทางสาย 1019 สายตะวันออก เชียงใหม่ เชียงราย

4.2 ทางรถไฟ เส้นทางสายเหนือ จากกรุงเทพมหานคร ปลายทางเชียงใหม่ ประกอบด้วย รถด่วน และรถเร็ว วิ่งตลอด 24 ชั่วโมง ตามตารางการเดินรถจากการรถไฟแห่งประเทศไทย

4.3 ทางเครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด มีเครื่องบิน AIR BUS และ BOWING บิน ประจำกรุงเทพ เชียงใหม่ ทุกวัน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง

5. สถาบันการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ มีโรงเรียนและสถาบันของรัฐ และเอกชน ประกอบด้วย

5.1 ระดับอุดมศึกษา มีสถานศึกษาที่สำคัญ 5 แห่งได้แก่

1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. มหาวิทยาลัยพายัพ
3. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลเขตพายัพ
4. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้
5. สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

ปัจจุบัน ศูนย์พัฒนาและเผยแพร่ผลงานได้รับความช่วยเหลือเกี่ยวกับการทดลอง การพัฒนาและผลิต เทคโนโลยี ด้านการอนุรักษ์พลังงานจากมหาวิทยาลัยดังกล่าว

5.2 ระดับประถมและมัธยมศึกษา จำนวน 144 แห่ง ที่เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาล

6. สถานที่ท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย เนื่องจากเป็นเมืองเก่าแก่ และธรรมชาติสวยงาม จากสถิติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในแต่ละปี สูงถึง 2.5 ล้านกว่าคน ในปี 2538 ช่วงเดือนกันยายน – ธันวาคม มีจำนวนนักท่องเที่ยว 937,384 คน มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยประมาณ 27.5 %

การวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (SITE ANALYSIS)

1. ย่านที่ตั้ง (ZONING) ตั้งอยู่ในบริเวณศูนย์กลางเมือง บริเวณกลางเมือง หรือ “ สะดือเมือง ” ในเขต กำแพงเมือง ซึ่งถือเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ (HISTORICAL SITE) และปัจจุบันเป็นย่านชุมชนที่มีผู้ให้บริการ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนผู้สนใจ และนักท่องเที่ยว สามารถเดินทางเข้าไปใช้โครงการได้สะดวก

2. การคมนาคมและการเข้าถึง (TRANSPORTATION & ACCESSIBILITY) ด้านหน้าของ โครงการติดถนนพระปกเกล้า ผังการจราจรกว้างประมาณ 10 ม. (2 ช่องจราจร) มีทางเท้ากว้างประมาณ 3 เมตรสภาพการจราจร คล่องตัวพอควร จะติดขัดข้องในชั่วโมงรถติดกับถนน ราชวิถี ในช่วงเช้า และเย็น ด้านข้างทิศเหนือ ติดถนน ราชวิถี ผิวการจราจรลาดยางมะตอย กว้างประมาณ 10 เมตร (2 ช่องจราจร) สภาพการจราจรคล่องตัวดี มีรถประจำทาง 2 สาย คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สาย 3 วิ่งผ่านด้านถนน ราชวิถี และถนนจำบ้านด้านหลังโครงการ

สาย 1 วิ่งผ่านด้านถนน พระปกเกล้า

3. การดึงดูดเข้าสู่ที่ตั้ง (APPROACH INVITATION) บริเวณที่ตั้งเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และจากถนนพระปกเกล้า

เกล้าและถนนราชวิถี โครงการจะเห็นลานหน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ มีต้นไม้ใหญ่และสนามหญ้าทางเดิน เป็นการเน้นมุมมองของตัวอาคารโครงการ ประกอบกับฝั่งตรงข้ามเป็นสนามหญ้าของศาลจังหวัด จึงช่วยเสริมเน้น บริเวณนี้ให้เด่นจากสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป และบริเวณใกล้เคียงไม่มีตึกสูงบังมุมมอง

4. สภาพแวดล้อม (ENVIRONMENT) ด้านหน้าโครงการเป็นลานหน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่ร่มรื่นด้วยต้นไม้

มีการจัดอย่างสวยงาม และยังช่วยกันเสียงรบกวนจากยานยนต์ด้านข้าง ติดถนนราชวิถี มีต้นไม้ใหญ่ ให้ความร่มรื่น และกันเสียงรบกวน ตรงกันข้าม เป็นบ้านพักอาศัยที่มีต้นไม้ร่มรื่นและเป็นอาคารพาณิชย์ แต่ไม่ค่อยมีผลต่อมุมมอง ด้านหลังลักษณะเป็นสวน มีต้นไม้สูง ลำไย ด้านทิศใต้ เป็นอาคารของส่วนการแสดง มีต้นไม้ใหญ่เล็ก และมีกลุ่มโบราณสถาน มีอาคารพาณิชย์ ซึ่งส่วนมากเป็นร้านอาหาร เป็นมุมมองที่ไม่สวยงาม

5. ความสัมพันธ์กับย่านการศึกษาสถาบันราชการ (INSTITUTION ZONE) บริเวณที่ตั้งเป็นศูนย์กลางเมือง สามารถมาจากแหล่งต่างๆ ได้สะดวก ทั้งทางรถประจำทาง หรือรถส่วนตัว บริเวณโดยรอบมีสถานศึกษาหลายแห่ง เช่น โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย วิทยาลัยอาชีวศึกษาฯ และยังเป็นศูนย์กลางของสถาบันการศึกษาระดับวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน่วยงานศึกษาค้นคว้าทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมล้านนา เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ มีหน่วยงานราชการ เช่น ที่ว่าการอำเภอเมือง ศาลแขวงจังหวัดเชียงใหม่

6 สอดคล้องกับผังเมือง และทิศทางการขยายเมือง (URBAN PLANNING) จากแนวคิดในการวางแผนเมืองเชียงใหม่ บริเวณคูเมืองเป็นพื้นที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน ให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองโบราณ บริเวณที่ตั้งโครงการจึงสอดคล้องกับผังเมืองรวม

7. สาธารณูปโภค (INFRASTRUCTURE) มีความพร้อมของสาธารณูปโภค ต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการสะดวกรวดเร็ว และเสริมความทันสมัยให้แก่โครงการในด้าน ความต้องการเทคโนโลยีสมัยใหม่

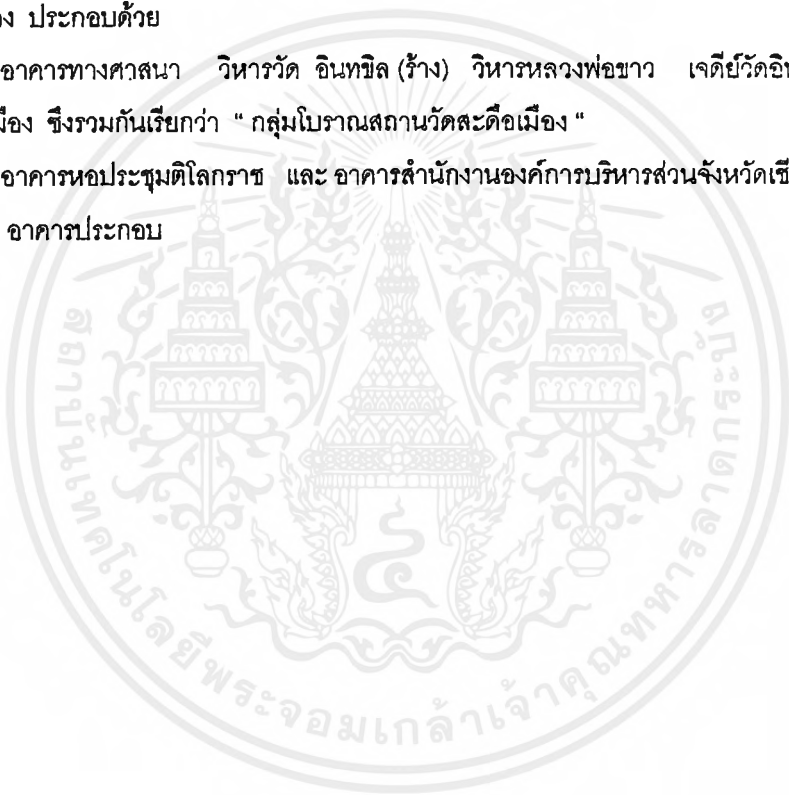
8. แหล่งท่องเที่ยว (TOURIST ZONE) เนื่องจากบริเวณภายในคูเมืองมีแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์หลายแห่ง โดยเป็นเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น วัดเจดีย์หลวง วัดบ้านเดา วัดพระสิงค์ วัดเชียงมั่น ซึ่งที่ตั้งโครงการถือเป็นทางเลือกหนึ่งบนเส้นทางท่องเที่ยวแห่งนี้ และยังใกล้กับแหล่งที่พักของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นโรงแรม หรือ เกสท์เฮ้าส์ นักท่องเที่ยว สามารถเดินทางมายังโครงการได้สะดวก

9. การขยายตัวในอนาคต (FUTURE EXPANSION) โครงการสามารถขยายตัวไปได้ ทิศตะวันตก ซึ่งเป็นเรือนจำกลาง เชียงใหม่ และมีโครงการจ่ายไปยังแห่งใหม่ ซึ่งทางเทศบาลมีแนวคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีประโยชน์ต่อไป

6.2 การวิเคราะห์อาคารของโครงการ (BUILDING ANALYSIS)

ในพื้นที่ของโครงการ ประกอบไปด้วย อาคาร 4 กลุ่ม คือ

1. อาคารหลัก อาคารศาลากลาง จังหวัดเชียงใหม่ (เดิม) ประกอบด้วย อาคารย่อยอีก 3 อาคาร คือ อาคาร A , B , C อาคารทั้งสามเชื่อมต่อกัน
2. อาคารรอง ประกอบด้วย
 1. อาคารทางศาสนา วิหารวัด อินทนิล (ร้าง) วิหารหลวงพ่อขาว เจดีย์วัดอินทนิล เจดีย์แปดเหลี่ยมวัดสะดือเมือง ซึ่งรวมกันเรียกว่า “ กลุ่มโบราณสถานวัดสะดือเมือง ”
 2. อาคารหอประชุมติโลกราช และ อาคารสำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่
 3. อาคารประกอบ

การอนุรักษ์อาคารโบราณสถานของโครงการหอศิลป์วัฒนธรรมล้านนาเมืองเชียงใหม่

แนวคิดในการอนุรักษ์โบราณสถานนั้น ตามหลักวิชาการอนุรักษ์ จำแนกได้ 7 วิธีการ คือ

1. การอนุรักษ์ (CONSERVATION)
2. การพิทักษ์รักษา (PUESERVATION)
3. การบูรณะ (RESTORATION)
4. การฟื้นฟู , การปฏิสังขรณ์ (REHABILITATION)
5. การสร้างของเก่าขึ้นใหม่ (RECONSTRUCTION)
6. การแปลความหมาย (INTERPRETATION)
7. สงวนไว้ใช้ (RESERVATION)

ในบริเวณพื้นที่โครงการ มีส่วนของอาคารสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง กับ
สถาปัตยกรรม การที่จะทำการอนุรักษ์ ประกอบด้วย

1. อาคารศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ (เดิม) ได้แก่
อาคาร A	อาคารด้านทิศตะวันออก
อาคาร B	อาคารเชื่อมต่อกับอาคาร A ด้านทิศเหนือ
2. อาคารกลุ่มโบราณสถานวัดสะดือเมือง ประกอบด้วย เจดีย์แปดเหลี่ยม เจดีย์ทรงกลมวัดสะดือเมือง

อาคารทั้งสองกลุ่ม จะใช้วิธีการอนุรักษ์แบบ CONSERVATION ปรับเปลี่ยนวัสดุที่เสื่อมสภาพ เสริมความมั่นคง ตกแต่งพื้นผิวให้ดีขึ้น แต่จะไม่เปลี่ยน รูปแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวอาคาร โดยจะเปลี่ยนเฉพาะ ส่วนที่จำเป็นเท่านั้น ส่วนวิหาร หลวงพ่อขาว จะใช้วิธีการอนุรักษ์ แบบ RECONSTRUCTION โดยการรื้อแต่งเพื่อให้ทราบข้อมูลทางโบราณคดี และศึกษาข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์

ส่วนอาคารอื่น ที่ไม่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม ในระยะแรกจะทำการปรับตกแต่งรูปร่าง และส่วนประกอบอาคารภายนอกให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เกิดความสวยงาม และมีความแข็งแรง สามารถใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ ส่วนอาคารอื่น ๆ ที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ มีการรื้อถอนเพื่อความเหมาะสมสวยงามทางภูมิทัศน์

1. **อาคารหลัก** เป็นอาคารก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น ทรงตะวันตก ประกอบด้วยอาคาร 3 หลัง ผังรวมของอาคารเป็นรูปเลข 8 อารบิก มีลานกลางอาคารจำนวน 3 ลาน
- ประโยชน์ใช้สอยเดิม
- เก้าสนามหลวง เดิมเป็นคุ้มเจ้าเมือง
 - ศาลารัฐบาล มณฑลพายัพ
 - ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะอาคาร

อาคาร A ขนาด 57.50 x 25.50 เมตร เป็นอาคาร 2 ชั้น ภายในมีลานเล็กอยู่กลางอาคาร 2 ลาน มีเฉลียงคอนกรีต เสริมเหล็กด้านหน้า ทำหน้าที่เป็นประทุน (CANOPY) ในตัวหลังคาทรงปั้นหยา ปิดจั่วด้านหน้า และ ด้านหลัง โครงหลังคาเป็นไม้มุงกระเบื้องหางว่าว สีแดง โครงสร้างทั่วไปเป็นผนังรับน้ำหนัก (WALL BEARING) หนา 50 ซม. ผนังก่ออิฐฉาบปูนเรียบ หน้าต่าง ประตูไม้สักลูกฟัก มีบัวผนังตกแต่ง ลักษณะภายใน พื้นชั้นล่างเป็นคอนกรีต เสริมเหล็ก พื้นชั้นบน เป็นไม้สักปูบนตง ไม้เนื้อแข็ง กันผนัง WALL BEARING เป็นห้อง ๆ

อาคาร B ผนังสีเหลี่ยม ผืนผ้า ขนาด 8.50 x 41.70 เป็นอาคาร 2 ชั้น มีระเบียบทางเดินด้านในส่วนใหญ่ โครงสร้างทั่วไปเป็นผนังรับน้ำหนัก (WALL BEARING) กับเสารับน้ำหนักบริเวณ ระเบียง หลังคาทรงปั้นหยา โครงสร้างไม้มุงด้วยกระเบื้องหางว่าวสีแดง หน้าต่างและประตูเป็นบานไม้ลูกฟัก มีบานเกล็ดกระทุ้งที่หน้าต่าง มีบัวผนังตกแต่ง ลักษณะภายในพื้นที่ทั้ง 2 ชั้นเป็นไม้ปูบนตง ยกเว้น ห้องน้ำ ห้องมันคง (VAULT) และระเบียง เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

อาคาร C ผนังเป็นรูป ตัว "L" เป็นอาคารตึก 2 ชั้น ด้านกว้าง 6.00 เมตร มีระเบียบทางเดินด้านในลานใหญ่ โครงสร้างทั่วไปเป็น ระบบเสาและคาน เป็นคอนกรีต เสริมเหล็ก หลังคาทรงปั้นหยา โครงไม้มุงด้วยกระเบื้องหางว่าวสีแดง พื้นทั้ง 2 ชั้นเป็น ไม้ปูบนตงไม้ระเบียง เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก

การเข้าถึงอาคาร เข้าได้จากทางเข้าหลักโครงการทางด้านถนนพระปกเกล้า และทางเข้ารองทางด้าน ต. จำบ้าน เข้าสู่อาคารทางด้านทิศใต้ และเข้าทางเข้ารองทางด้าน ถ.ราชวิถี ทางด้านทิศเหนือ โดยมีทางเข้าอาคาร 3 ทาง คือ ทางเข้าด้านทิศตะวันออก (ด้านหน้าอาคาร) ทางเข้ารอง ทิศใต้ และทิศตะวันตก (ด้านหลังอาคาร)

ระบบสัญจรภายในอาคาร ทางแนวนอน มีลักษณะเป็นระเบียบทางเดิน (CORRIDOR) เชื่อมส่วนต่าง ๆ ของอาคาร โดยแต่ละอาคาร จะมีอาคารเชื่อมต่อกัน ทางแนวตั้งมีบันได อยู่ใกล้กับประตู ทางเข้าอาคาร ทั้ง 3 แห่ง

ระดับความสูงของอาคาร พื้นชั้นล่างยกสูงจากระดับพื้นดิน 1.00 เมตร ระดับพื้นชั้นล่าง ถึงระดับพื้นชั้นบน สูง 4.40 เมตร ระดับพื้นชั้นบน ถึงระดับท้องฟ้าเพดานสูง 4.40 เมตร

แนวแกนอาคาร อาคารตั้งฉากกับถนน พระปกเกล้าและลานอนุสาวรีย์ สามกษัตริย์ ตามแนวทิศตะวันออก - ตก

2. อาคารรอง

2.1 อาคารหอประชุม ดิโกลราช และอาคารสำนักงาน

อาคารทั้ง 2 วางประชิดและตั้งฉากกัน ประโยชน์ใช้สอยเดิม เป็นหอประชุม และโถงเอนกประสงค์ และเป็นสำนักงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

ลักษณะอาคาร

อาคารหอประชุมดิโกลราช อาคารทงสีเหลี่ยมผืนผ้า โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงมะนิลา โครงไม้มุंगกระเบื้องหางว่าว มีประทุน (CANOPY) หลังคาทรงมะนิลา โครงไม้มุंगกระเบื้องหางว่าว พื้นชั้นล่างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นบนพื้นไม้

อาคารสำนักงาน ๓ อาคารทงสีเหลี่ยมผืนผ้าสูง 2 ชั้น โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคาทรงมะนิลา โครงไม้มุंगกระเบื้องหางว่าว พื้นชั้นล่าง เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ชั้นบนพื้นไม้

การเข้าถึงตัวอาคาร

เข้าได้ทางเข้าหลักของโครงการ จากถนนพระปกเกล้า ตัวอาคารจะตั้งอยู่ทางทิศใต้ และเข้าจากทางเข้ารอง ถนนจำบ้าน เข้าสู่ทางเข้าตัวอาคารทางด้านทิศเหนือของอาคาร

การสัญจรภายในอาคาร

ทางนอนมีทางเชื่อมระหว่างตึกทั้ง 2 ทางตั้ง มีบันได 2 แห่ง บริเวณตอนกลางของอาคาร สำนักงาน และบริเวณด้านข้างอาคารหอประชุม

ระดับความสูงของอาคาร

อาคารหอประชุมดิโกลราช สูงจากระดับพื้นดิน 0.65 เมตร ระดับพื้นชั้นล่าง ถึงระดับพื้นชั้นบน สูง 3.80 เมตร ระดับพื้นชั้นบน ถึงระดับเพดาน สูง 3.55 เมตร ตรงกลางเป็นโถงเปิดโล่ง 2 ชั้น

อาคารสำนักงาน สูงจากระดับพื้นดิน 0.35 เมตร ระดับพื้นชั้นล่างถึงระดับพื้นชั้นบนสูง 3.60 เมตร ระดับพื้นชั้นบนถึงระดับเพดาน สูง 4.05 เมตร

แนวถนนของอาคาร

อาคารหอประชุมดิโกลราช วางตามแนวตะวันออก - ตะวันตก อาคารสำนักงานวางตามแนว ทิศเหนือ - ใต้ อาคารทั้งสอง วางประชิดและเชื่อมต่อกัน

2.2 อาคารทางศาสนา

วิหารหลวงพ่อขาว เป็นลักษณะวิหารโถงตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนา ยกฐานสูง 0.60 เมตร เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก โครงสร้าง ตัววิหารเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ตัววิหารและกลุ่มเจดีย์ ตั้งทะแยงอยู่ระหว่างอาคารหอประชุมดิโกลราชกับอาคารหลัก ตรงกับทางเข้าหลักของโครงการ

2.3 อาคารสำนักงานฝ่ายศิลป์

ประโยชน์ใช้สอยเดิม

เป็น อาคารสำนักงานฝ่ายโยธา

ลักษณะเป็นอาคาร

อาคาร 2 ชั้น โครงสร้างเสาและคานา หลังคาทรงปั้นหยา โครงสร้างหลักมุงกระเบื้อง หางว่าว ผนังก่ออิฐ ฉาบปูน พื้นชั้นล่าง เป็นคอนกรีต เสริมเหล็ก พื้นชั้นบนไม้ปูบนตงไม้ มีบันไดไม้ 1 แห่ง ตัวอาคารตั้งใกล้กับอาคารหลัก ในแนวตะวันออก - ตก ขนานกับอาคารหลัก ระดับพื้นชั้นล่าง ถึงระดับพื้นชั้นบน สูง 3.50 เมตร ระดับพื้นชั้นบนถึงเพดานสูง 3.50 เมตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SITE ANALYSIS

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

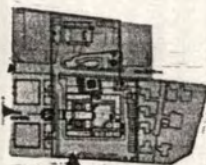
SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

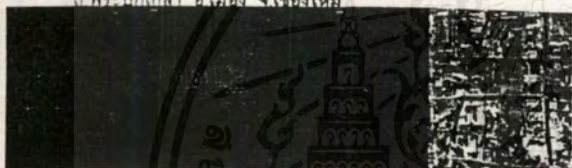
SITE ANALYSIS

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

พระปดเกล้า อ.เมือง จ.เชียงใหม่

วัดพระปดเกล้า อ.เมือง จ.เชียงใหม่

SITE ANALYSIS

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

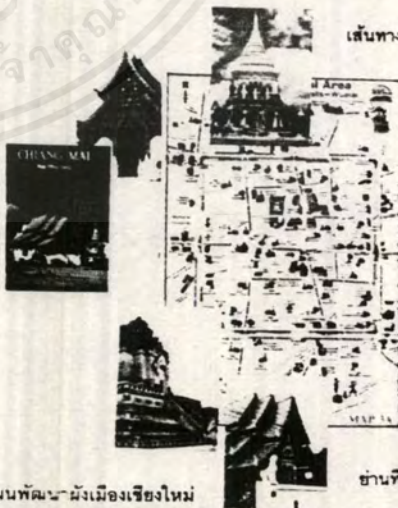
SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

SITE ANALYSIS

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

เส้นทางทางท่องเที่ยว

แผนพัฒนาผังเมืองเชียงใหม่

ย่านที่พักนักท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

BUILDING CONDITION

Lanna Art & Culture Hall - Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

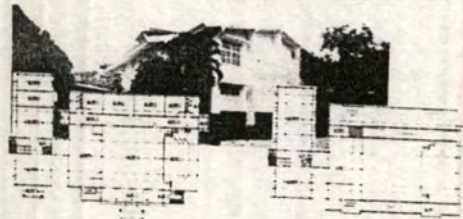

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

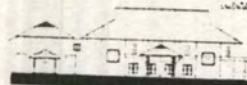
BUILDING CONDITION

Lanna Art & Culture Hall - Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

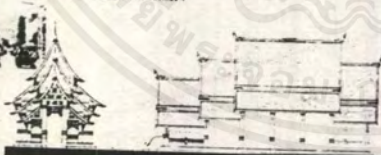
BUILDING CONDITION

Lanna Art & Culture Hall - Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

EXISTING CONDITION

Lanna Art & Culture Hall - Chiangmai

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

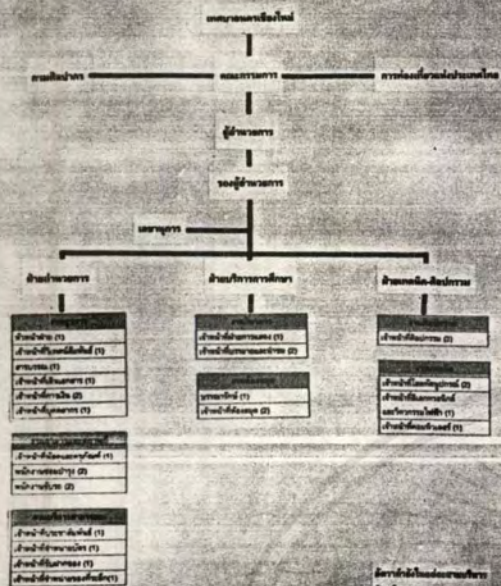
พื้นที่อาคารและสวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ
บริเวณรอบๆ อาคาร และ สวนสาธารณะ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ORGANIZATION

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

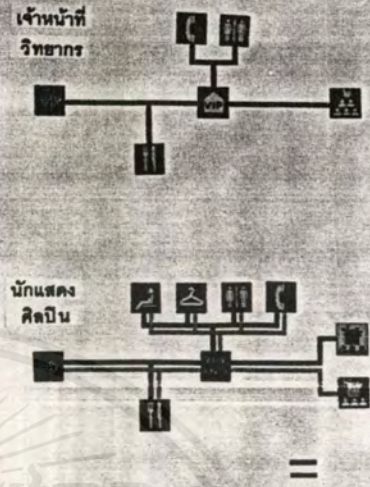
Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

USER BEHAVIOR

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

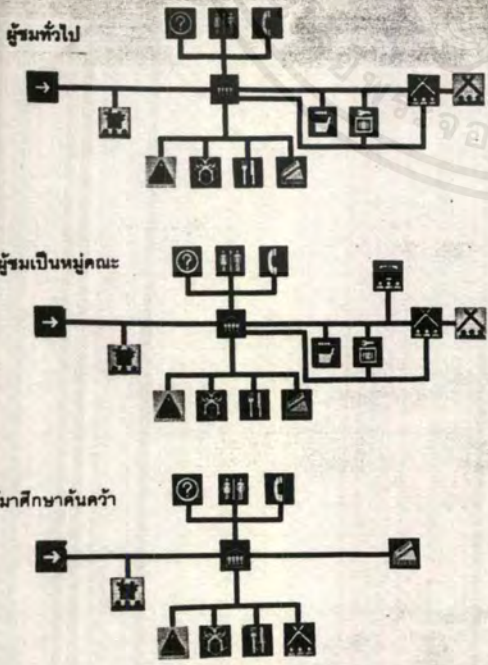
Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

USER BEHAVIOR

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

USER BEHAVIOR

SOMPORN PROMMETJIT
37025246
Interior Architecture KMITL

Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

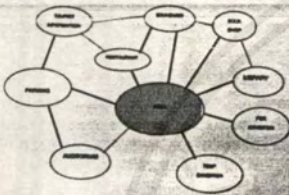
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SOMPORN PROMMETJIT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMITL

Learn Art & Culture Has Changma

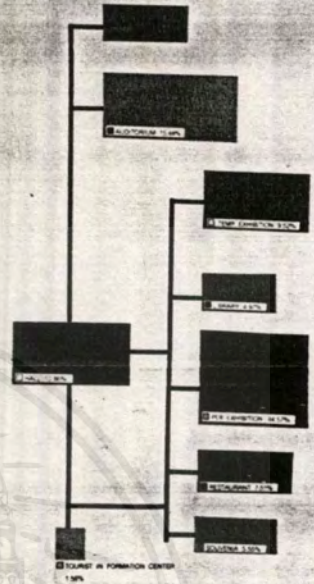

☐ **Refuse**
☐ **Refuse**

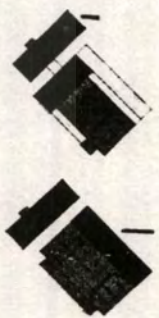
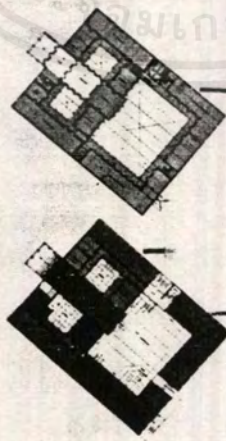
SOMPORN PROMMETAT
3 7 0 2 5 2 4 6
Interior Architecture KMITL

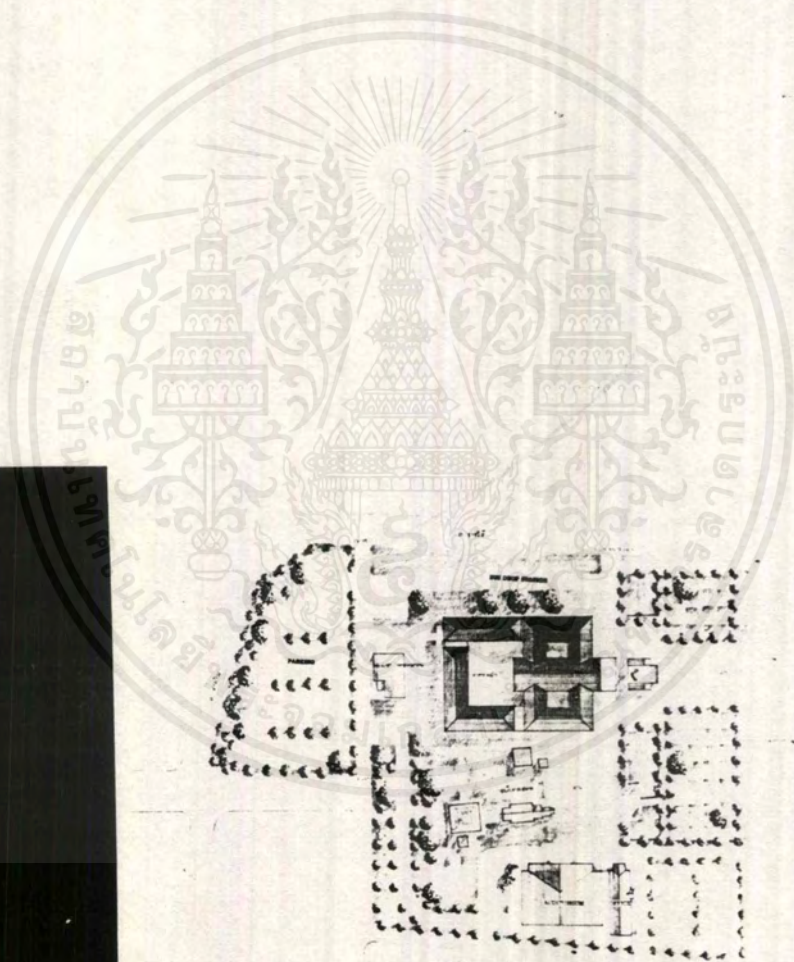
Lanna Art & Culture Hall, Chiangmai

TRAINING

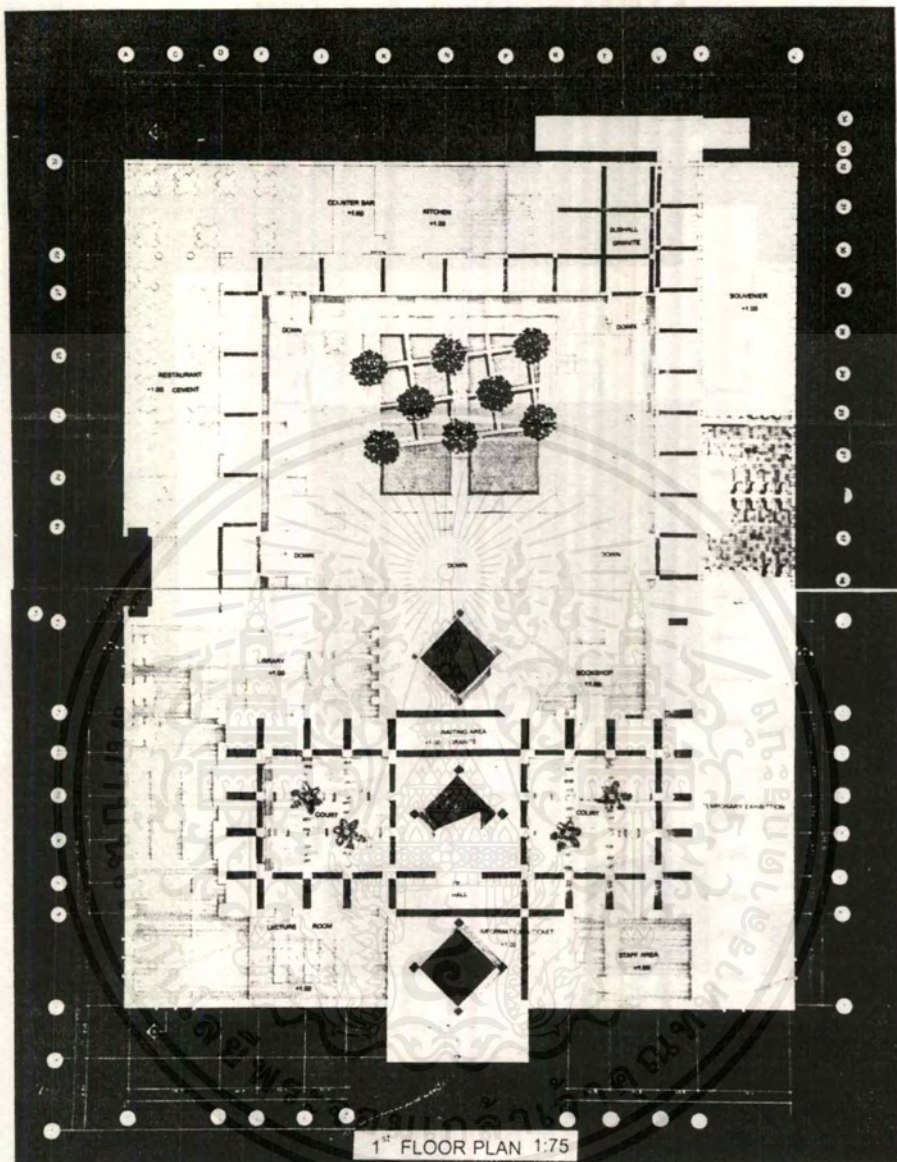
ZONING

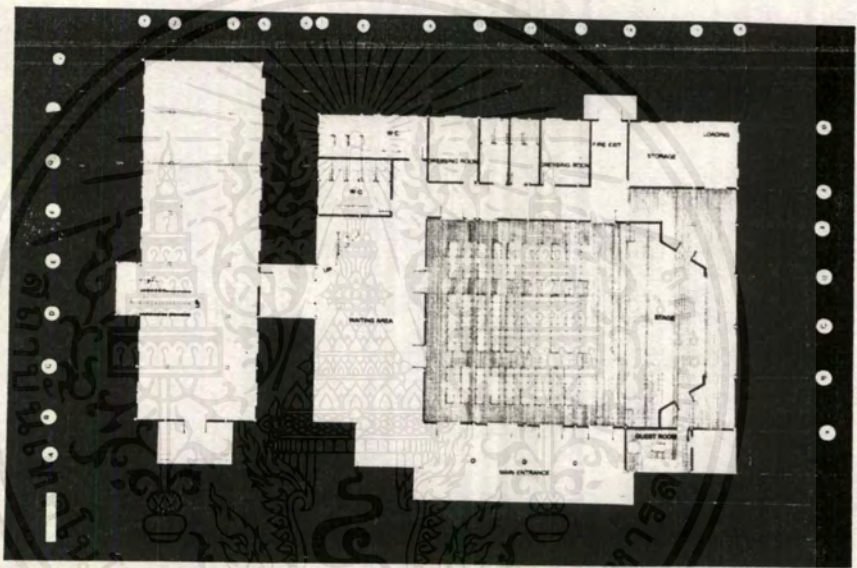
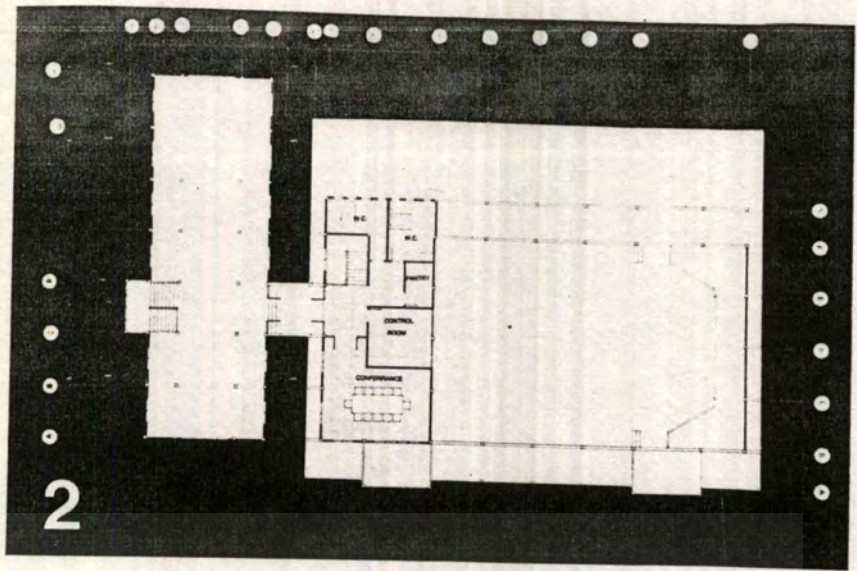

LAY-OUT PLAN 1:500

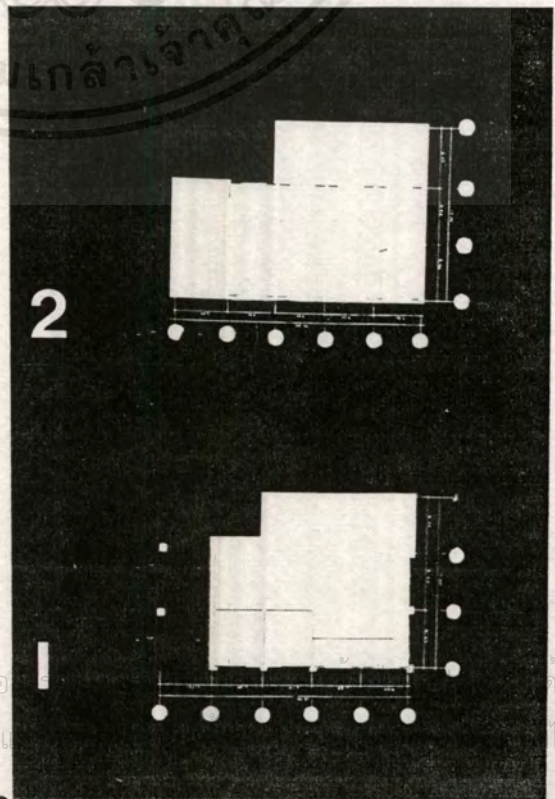
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

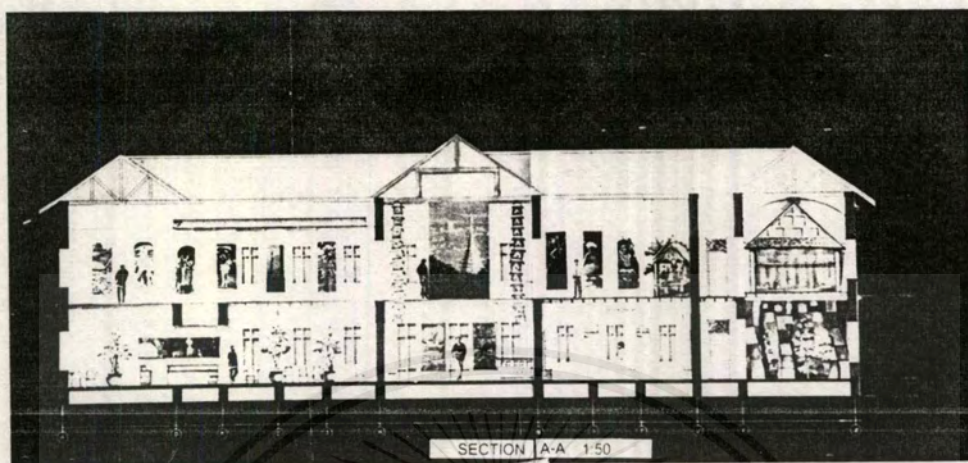
auditorium

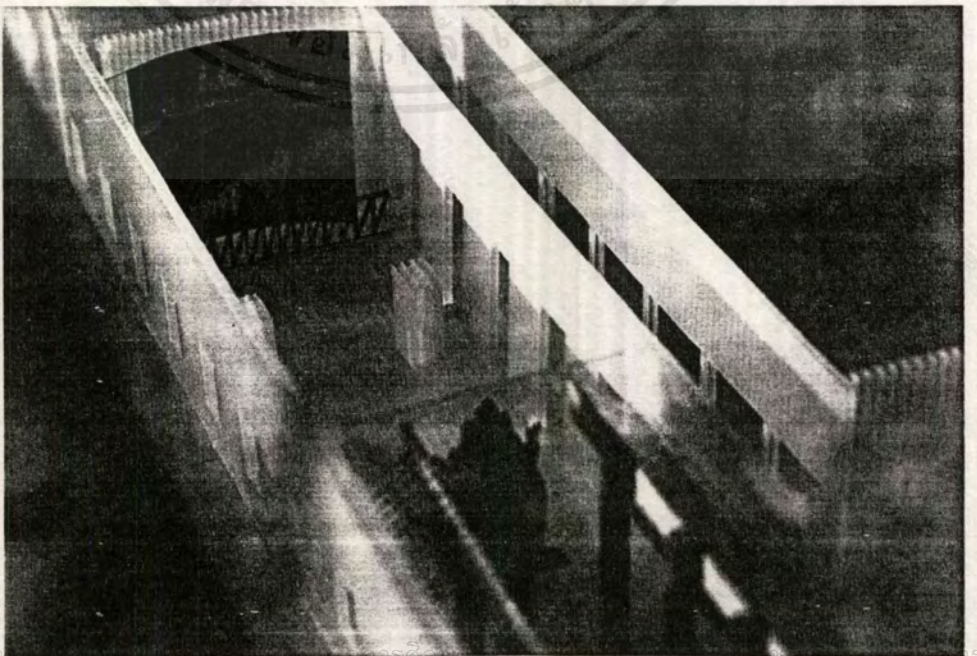
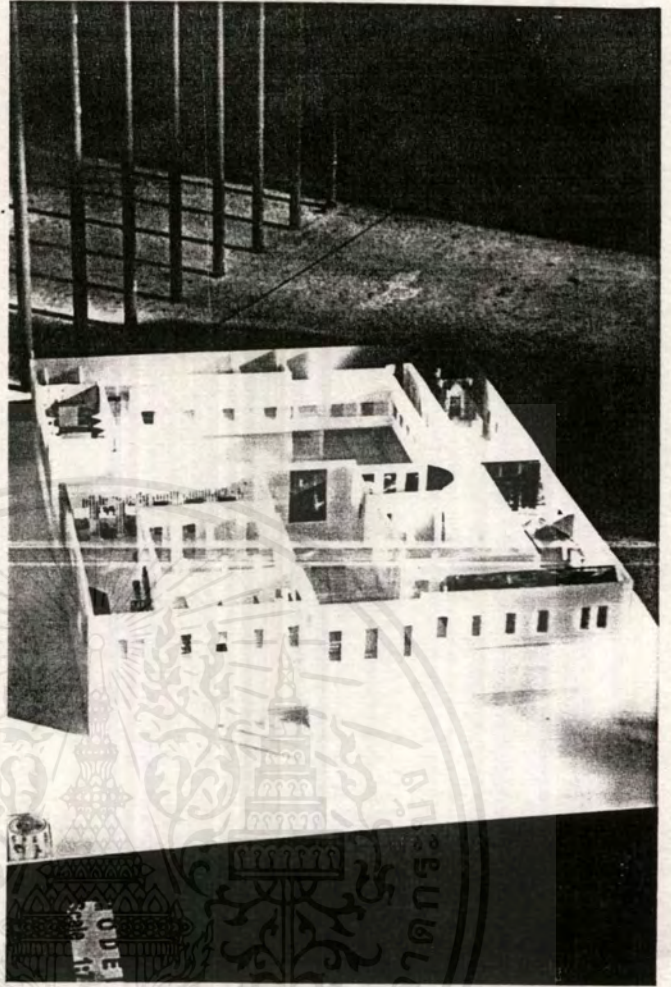
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อ
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

tourist

ด้านการค้า
ไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

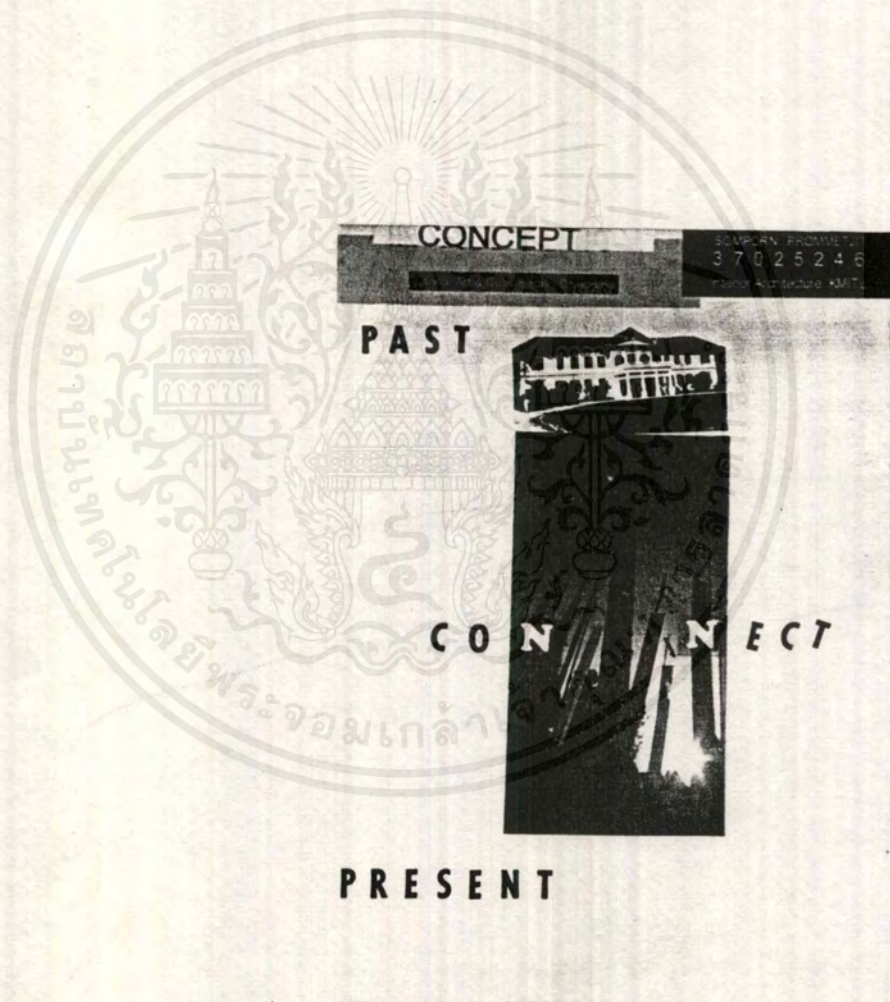

เอกสารนี้เป็นเอกสารของหอสมุดแห่งชาติเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 7
รายละเอียดในการออกแบบ

แนวความคิดในการออกแบบ [Design Concept]

การเชื่อมต่อกันระหว่างอดีตกับปัจจุบัน จำลองภาพในอดีตให้ปรากฏในปัจจุบัน ทำให้ผู้เข้าชม
เกิดจินตนาการ ตามเนื้อเรื่องจัดแสดง โดยยังคงเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเดิมของอาคารไว้ด้วย โดย
ใช้ Theme หลักเป็น "ตง" ซึ่งเหมือนตัวเชื่อมความหลากหลายทางเชื้อชาติในล้านนาเข้าไว้ด้วยกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ส่วนโถงทางเข้าและส่วนบริการสาธารณะ

เป็นจุดแรกที่สร้างความประทับใจ โดย SPACE จะเป็นช่วงเชื่อมต่อกจากลานด้านหน้าโครงการ (ลานอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์) กับลานภายในอาคารหลัก จึงเปิดเป็น Double Space ใช้ตุงมาประดับตกแต่ง เป็นการเชื่อม Space จากเพดานลงสู่พื้น ตาม Concept ของตุงที่เป็นการเชื่อมต่อกันตามความเชื่อของเรื่อง สวรรค์และโลกมนุษย์ พื้นจะเป็นลวดลายที่ตัดทอนมาจากลวดลายของตุงใช้ลักษณะเป็นเส้นเชื่อมระหว่าง Grid เสา เหมือนเส้นด้ายที่ใช้ทอตุง บันไดหลักเป็นตัวเชื่อมขึ้นไปชั้นสอง ซึ่งเป็นส่วนนิทรรศการถาวร ใช้บันไดแบบโปร่ง ทำให้รู้สึกเบา ลอยตัว เหมือนตุง และยังทำให้ไม่เกิดการกั้น Space จนเกินไป

2. ส่วนห้องสมุด

เป็นส่วนให้บริการทางการศึกษา โดยเน้นทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมล้านนา การวางผังโดยคำนึงถึง พฤติกรรมของผู้ใช้บริการ แยกทางเข้าออกเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ใช้ Furniture ลอยตัว ดูทันสมัย เพื่อให้น่าสนใจ โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของอาคารเดิมไว้มากที่สุด

3. ส่วนร้านอาหาร

เป็นส่วนสุดท้าย ติด Court ด้านหลัง เป็นส่วนที่เชื่อมต่อกจากทางออกของ Exhibition รองรับทั้งนักท่องเที่ยวทั่วไป และผู้เข้าชมนิทรรศการได้เพราะอยู่ใกล้กับส่วนบริการนักท่องเที่ยว และยังสามารถ Take View ส่วนโบราณสถานของโครงการ

การออกแบบตกแต่งใช้ Furniture ที่ดูทันสมัย ตกแต่งทั่วไปแบบเรียบง่าย ซึ่งเป็นการเน้นเอกลักษณ์เดิมของอาคาร ผังด้านที่ติดกับส่วนโบราณสถาน ใช้กระจกพื้นทลายเป็นรูปโบราณสถานสำคัญของล้านนา เพื่อเชื่อมต่อกับภายนอก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

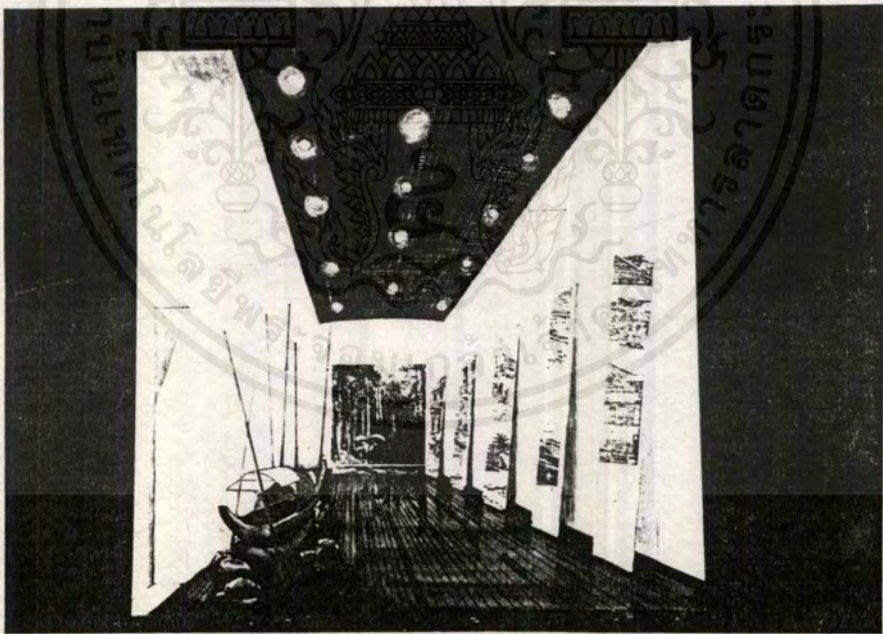
4. ส่วนนิทรรศการถาวร

เป็นส่วนที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในศิลปวัฒนธรรม ล้านนา ในเบื้องต้น แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างประเทศ และบุคคลทั่วไป โดยนำเสนอให้เห็นภาพของล้านนา โดยรวม ๆ ให้เกิดจินตนาการ ต่อเนื่องตามเรื่องราวที่เหมือนบันทึกการเดินทาง จาก ป่า > บ้าน > ตลาด > วัด > ไร่ (คุ่ม) > เมือง โดยแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของคนล้านนา ต้นกำเนิดแห่ง วัฒนธรรม ต่าง ๆ

SPACE จะเป็นไปตามลักษณะของอาคารเดิม ใช้แสงธรรมชาติ เข้าช่วยในการจัดแสดง เนื่องจากอาคารมีหน้าต่างต่าง มาก และใช้หน้าต่างกระจกเพื่อเชื่อมภายนอก กับภายในอาคาร

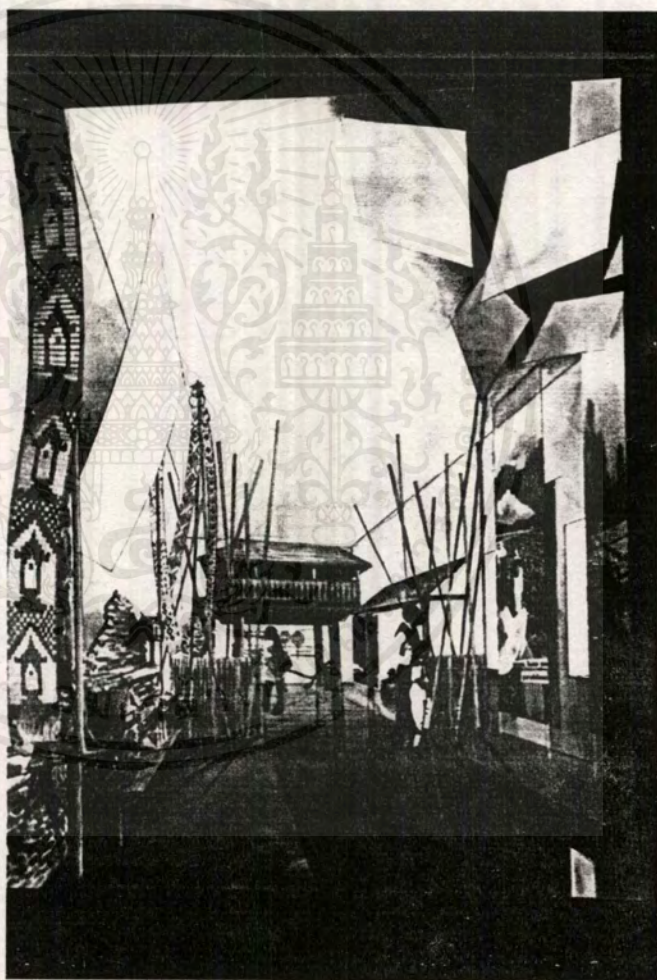
4.1 INTRODUCTION

เป็นส่วนเชื่อมจากโรงทางเข้ากับนิทรรศการ โดยแทนค่าของการอยู่ภูเขาสูงหนึ่ง ซึ่งต่อเนื่องกับ CONCEPT และแสดงถึงคนเมือง และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นต้นกำเนิดแห่งศิลปวัฒนธรรมล้านนา ตัว BOARD ที่วางเรียงกับผนังแทนค่าความลาดเอียงของภูเขา เป็นตัวเร่ง ไปสู่จุดสนใจ คือ BOARD ขนาดใหญ่ ฝาเพดาน กัดดำ เป็นตารางเหล็กสีดำ ใช้ไฟส่องลอดลงมา เหมือนบรรยากาศในป่าทึบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

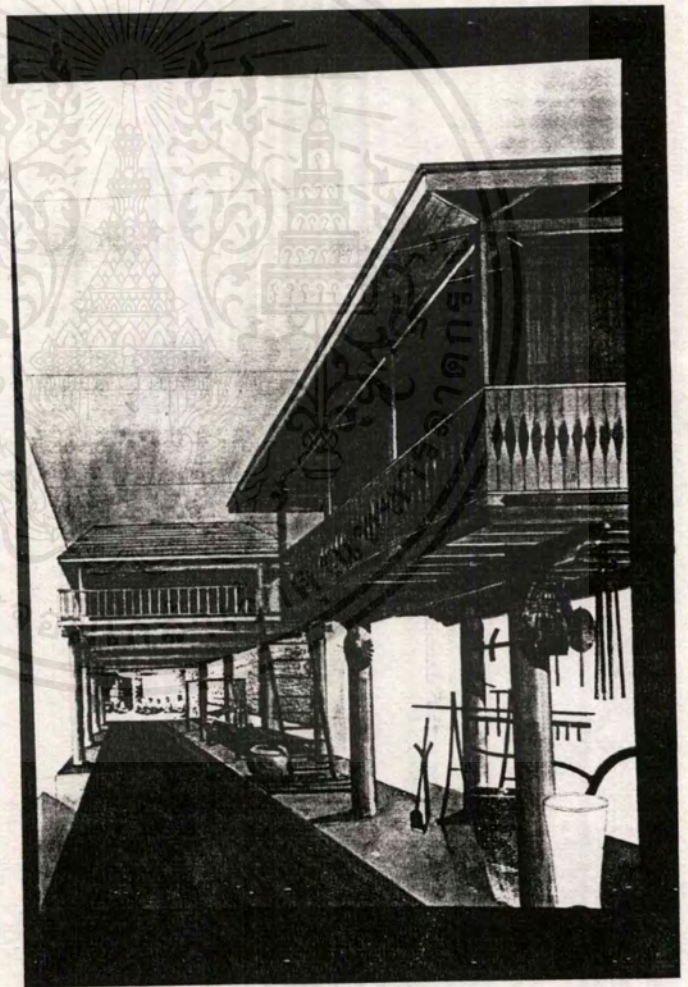
4.2 ส่วนแสดงการนับถือผี การทำนา ส่วนลานบ้าน จัดเป็น SPACE ต่อเนื่องกัน ส่วนการนับถือผี จัดเป็น DISPLAY เครื่องเซ่นไหว้ ต่าง ๆ ส่วนนี้เป็นการแสดงถึงความเชื่อ เชื่อมระหว่างธรรมชาติกับคน โดยใช้ตุ๊กตเป็นตัวแทนเข้าสู่ลานบ้าน (ไม้แขวนตุ๊ก > กอไม้บริเวณลานบ้าน) ทางด้านขวามือเป็นการทำนา ตั้งแต่หว่านกล้า จนถึงเก็บเกี่ยว และจะต่อเนื่องเข้าไปในลานบ้าน ให้เน้นเครื่องมือทางการเกษตรที่วางอยู่ใต้ถุนยุงฉาง และตัวยุงฉางยังเป็นจุดนำสายตาของส่วนนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3 ส่วนใต้ถุนบ้าน

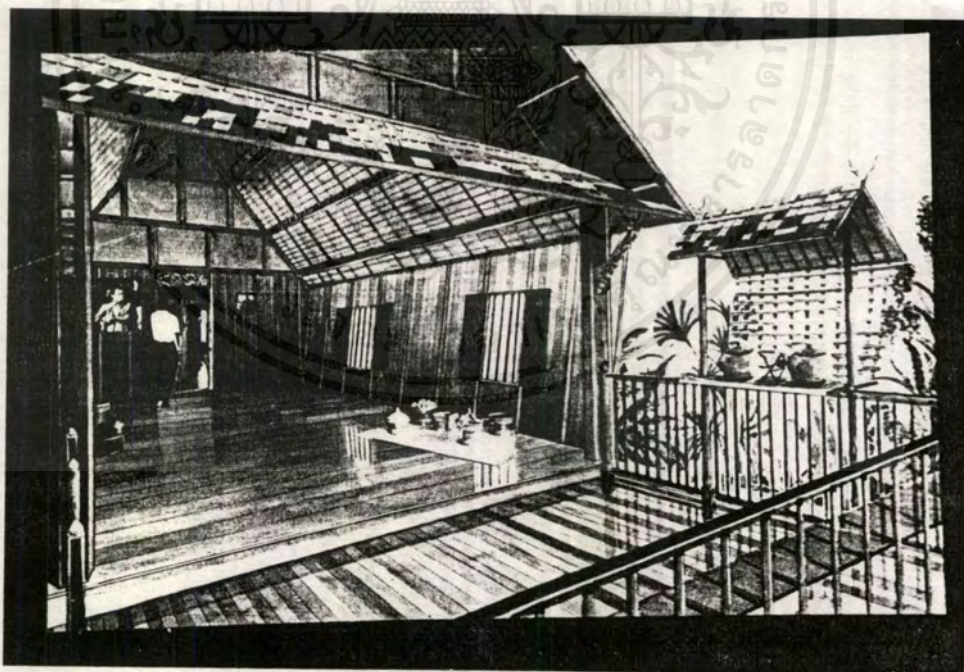
นอกจากแสดงลักษณะทางสถาปัตยกรรม บ้านเรือนทางภาคเหนือแล้ว ยังแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้าน ในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมชาติ มาเป็นหัตถกรรมเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ตลอดจนเป็นบ้านพักอาศัย ในส่วนนี้ จะเป็น WALK-IN DIORAMA แท้จริง เพื่อให้เห็นบรรยากาศ ได้ชัดเจน ใต้ถุนบ้านจะใช้เป็นที่พักผ้า นั่งเล่น โดยมี BOARD รูปภาพการนำเครื่องเงิน ขนาดใหญ่ เป็นจุดนำสายตาของส่วนนี้ และ BOARD นำเสนอ แห่งหัตถกรรมต่าง ๆ ในเชียงใหม่ ปัจจุบันด้วย การใช้แสงธรรมชาติเข้าช่วย เพื่อให้บรรยากาศเหมือนจริง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.4 ส่วนบนบ้าน

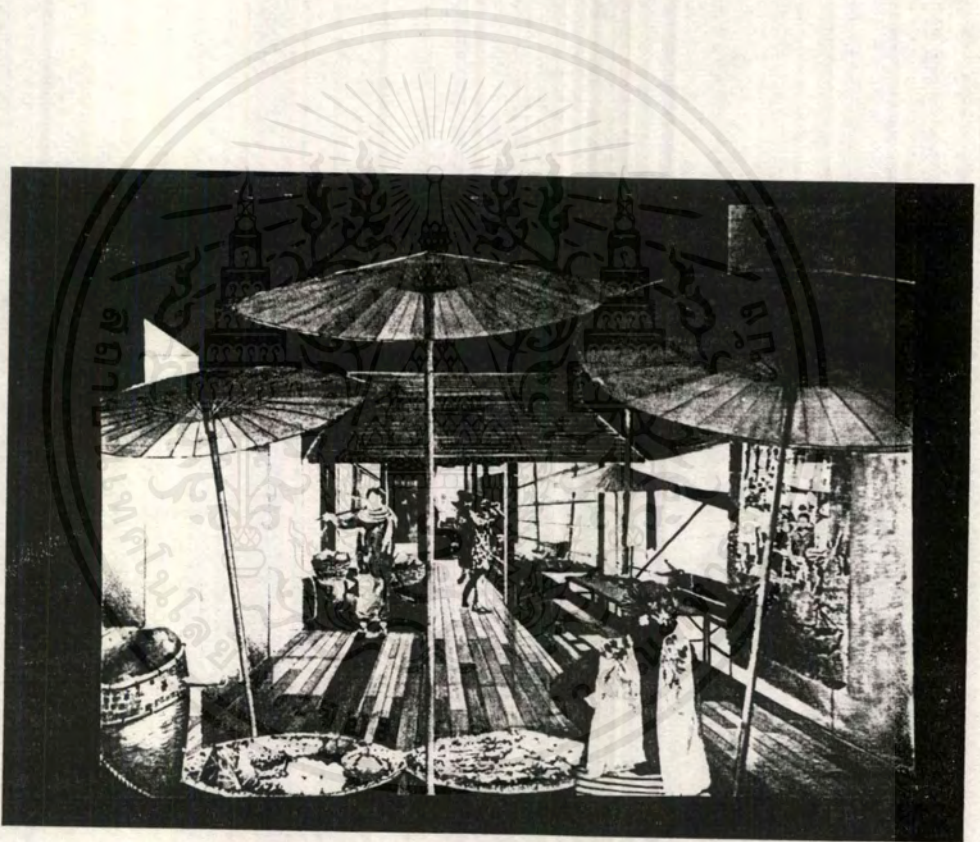
เนื่องจาก SPACE ความสูงของอาคารไม่สามารถจะจำลองบ้านให้ยกได้สูงตามของจริงได้ ในส่วนของบนบ้านจึงยกมาแสดงอีกห้องหนึ่ง โดยมีสะพานเชื่อมต่อจากส่วนใต้ถุน เพื่อเป็นมุมมองจากสะพานให้บ้าน ผ่านช่องกระจุก และเห็นส่วนโถงทางเข้าชั้นล่าง ซึ่งจะเหมือนตัวบ้านมีใต้ถุนจริง ๆ โดยเมื่อเข้าไปข้างในจะเจอกับร้านน้ำ ซึ่งเหมือนการต้อนรับแขก ของชาวเหนือ มีที่นั่งพักบริเวณ บนเต็น จะแสดงเครื่องใช้ไม้สอย วางบนเสื่อ ซึ่งจะสัมพันธ์กับช่องหน้าต่าง แบบทางเหนือมีหิ้งพระ รูปการไหว้พระธาตุ ผนังอีกด้านจะเป็นรูปภาพแสดงการแอ้วสาว (จีบ) ของหนุ่มสาว ซึ่งจะใช้เต็น เป็นที่พบบกัน เมื่อผ่าประตู ซึ่งด้านบนติดหน้าต่าง และสลักสวยงาม ก็เข้าไปในส่วนห้องนอน จะแสดง เครื่องใช้ต่าง ๆ ในห้องนอน เปลเด็ก และเพลงกล่อมเด็ก จากนั้นจะเดินกลับออกมาใช้ส่วนของครัว ซึ่งแสดงเครื่องใช้ในครัว และอาหารการกิน พื้นเมือง ในส่วนแสดงส่วนนี้ต้องการให้เห็นการใช้ชีวิตในบ้านซึ่งเรียบง่าย และเข้ากับลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคเหนือ รวมทั้งคติความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม โดยจัดผังตามแบบของบ้านเรือนโบราณ ใน SPACE ของอาคารเดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.5 กาดมั่ว

จำลองบรรยากาศ ของกาดมั่ว (ตลาดเช้า) ให้เห็นถึงสินค้าต่าง ๆ ซึ่งเป็นสินค้าที่ได้จากธรรมชาติเช่น พริก ครั่ง หน่อไม้ พืชผักต่าง ๆ รวมถึงสินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อขาย และสินค้าจากต่างถิ่น ซึ่งจะบรรทุกอยู่ในวู้ดต่าง ม้าต่าง มาขาย การจัด SPACE ให้ด้านหน้าเป็นอาคารตลาด มีส่วนนั่งขายกับพื้น โดยใช้วิธีการงมแบบโบราณ ส่วนนี้จะใช้โฟลต์มาแนวนานกับพื้น เพื่อให้ได้บรรยากาศของยามเช้า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.6 วันลอยกระทง

เป็นมุมมองจากส่วนของลานวัด มองไปเห็นท่อน้ำเป็น DIORAMA แสดงวันลอยกระทง บน
เพดาน ห้องโคมไฟ และตุ๊กตารูปต่างๆ จำลองเป็นเวลากลางคืน ใช้แสงจากโคมไฟ ร่วมกับแสง
ประดิษฐ์ เพื่อให้เกิดแสงสีทอง เน้นตัวขุ่มทางเข้าวิหาร โดยบริเวณลานวัดจะแสดงรูปปั้นสิงห์
คู่เป็นขุ่มทางเข้า เป็นแนวแกนพุ่งเข้าสู่ส่วนวิหารมีนาคคู่ เป็นทางบันไดขึ้นวิหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.7 วิหาร

จำลองลักษณะของวิหารทางล้านนา ที่เป็นวิหารขนาดเล็กภาคในตกแต่งผนังด้วยภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องประเพณีการไหว้พระธาตุต่างๆ ตามคติความเชื่อของล้านนา มีพระประธาน เป็นพระในศิลปะแบบล้านนา (ไทลื้อ) และแสดงเครื่องใช้ในวัดต่าง ๆ เช่น สัตตภัณฑ์ พานดอกไม้ รูปเทียน เครื่องสักการะ ส่วนเพดาน เป็นการจำลองลายดาวเพดานของวัดต้นแก้ว ซึ่งเป็นลายที่สวยงาม บรรายกาศภายในสลักรูปเหมือนจุดเทียนบูชา ใช้ไฟเน้นจุดสนใจต่าง ๆ มีทางออกด้านข้างเพื่อลงไปสู่ส่วนที่นั่งพัก ซึ่งจะเป็นส่วนดู V.D.O. WALL ทางด้านการแสดงต่าง ๆ เช่น การฟ้อนเล็บ ตีกลองสะบัดชัย

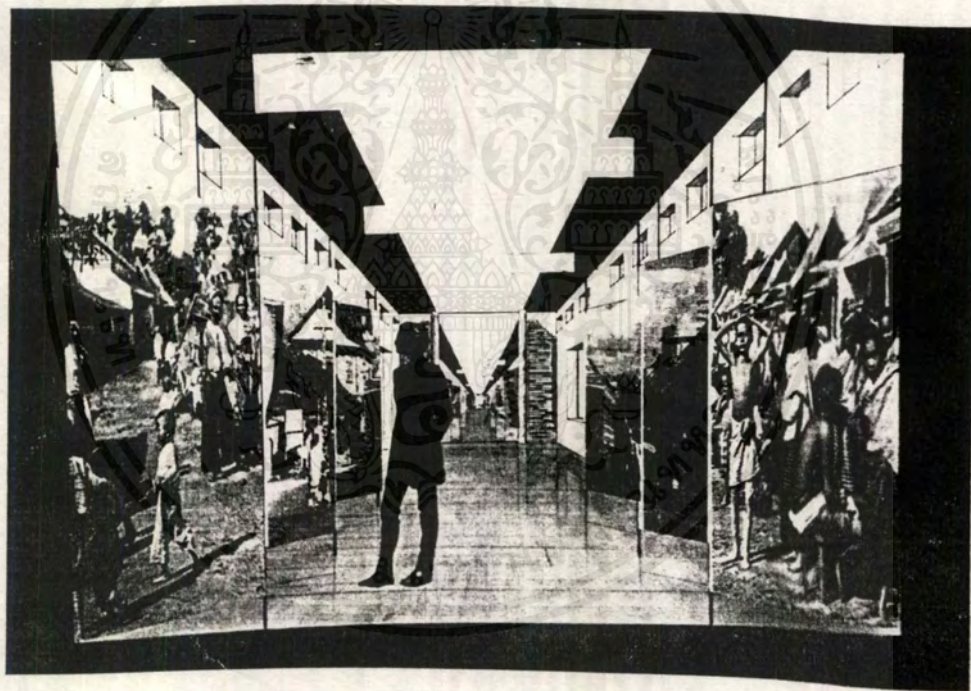
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.8 ให้เห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง โดย SPACE ให้เรียบและดูสมัยใหม่ขึ้น ดังสะพานนารู ซึ่งเป็นครงเหล็ก สีดำแทนค่าของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่แพร่เข้ามา โดยสามารถเดินข้ามสะพานไปส่วนรถไฟ โดยด้านข้างเป็นภาพการเล่นน้ำสงกรานต์ เหมือนภาพสะท้อนจากอดีตออกมา เมื่อถึงชั้นบนรถไฟ ภาพจากหน้าต่างจะเป็นภาพการเปลี่ยนแปลงของเมืองต่างๆ ที่รถไฟวิ่งผ่าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.9 เป็นส่วนต่อเนื่อง จากส่วนก่อนหน้านี้ แสดงเป็นเหมือนถนนสายหนึ่ง โดยเป็น BOARD รูปภาพขนาดใหญ่ โดยด้านหน้าจะเป็นรูปเมือง ย่านการค้าที่เปลี่ยนไป ให้เห็นสถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานระหว่างตะวันตก กับล้านนา เห็นวิถีชีวิตของผู้คนบนท้องถนน โดยอีกด้านหนึ่งของ BOARD จะเป็นรูปขบวนแห่ ตามเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นในกระจกเงาที่ตั้งด้านหน้า เป็นการแทนคำว่าถึงแม้เมืองเชียงใหม่จะเปลี่ยนไปอย่างไร แต่ยังคง มีศิลปวัฒนธรรม เหมือนครั้งในอดีต และยังคงปฏิบัติสืบต่อกันมา และเหนือขึ้นให้ผู้ชม ร่วมงานเทศกาลไปในตัว เมื่อออกจากส่วนนี้จะเป็นส่วนนั่งพัก สามารถมองเห็นบริเวณโครงการ และเมืองเชียงใหม่ ตามสภาพจริงในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- มณี พยอมยงค์ ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 , เชียงใหม่ ,
ส.ทรัพย์การพิมพ์ , 2533
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สืบสานล้านนา , เชียงใหม่ จัดพิมพ์ในวาระพิเศษ
งานสืบสานล้านนา 3-6 เมษายน 2540
- สมโชติ อ๋องสกุล "รอยอดีตบนสายตือเมือง 700 ปี ช่วยหลวงช่วงมั่งราช"
ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 17 ฉบับที่ 7 พฤษภาคม 2539
- สมโชติ อ๋องสกุล "เชียงใหม่ 700 ปี ภูมิธรรมพื้นถิ่น"
ศิลปวัฒนธรรม กรกฎาคม 2539
- สวัสดิ์ อ๋องสกุล ประวัติศาสตร์ล้านนา , กรุงเทพฯ : โครงการวิชาการสำนักพิมพ์อมรินทร์
, 2539
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ "เชียงใหม่ 700 ปี" สารคดี 12 พฤษภาคม 2539
เชียงใหม่ , สุดาภา สุขฉายา , บรรณาธิการ , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี
, 2540
- GRETCHEN LIU CHIANG MAI Tien Wah Press , SINGAPORE , 1986